

Torsdagen den
2 juni 1983

*Kompletteringsval
till utskott, riksdagens krigsdelegation och fullmäktige i riksbanken*

1982/83:163

Torsdagen den 2 juni fm.

Kl. 09.00

1 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprovsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Berit Löfstedt (s), Ljungsbro, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr. o. m. 31 maj 1983 sedan Erik Wärnberg avlidit.

Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Christer Häll, Norrköping, Helge Johanson, Valdemarsvik, Maj-Inger Klingvall, Norrköping, Olof Sandqvist, Åtvidaberg, Marita Svensson, Linköping, Sven-Åke Andersson, Borensberg, och Inger Bronow, Rimforså (alla s).

Valprovsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 1 juni 1983

Stig Nordlund

/Sven Börjeson

2 § Kompletteringsval till utskott, riksdagens krigsdelegation och fullmäktige i riksbanken

Anf. 1 TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som ny ledamot i riksdagens krigsdelegation efter Erik Wärnberg anmält Rune Carlstein samt som ny fullmäktig i riksbanken efter Erik Wärnberg anmält Olle Göransson.

Centerpartiets partigrupp har som ny ledamot i kulturutskottet efter Karl-Eric Norrby anmält nuvarande suppleanten Stina Gustavsson och som

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Kompletteringsval
till utskott, riksdagens
krigsdelegation och fullmäktige i riksbanken*

ny suppleant anmält Jan Hyttring samt som ny ledamot i riksdagens krigsdelegation efter Karl-Eric Norrby anmält Olof Johansson.

Talmannen förklarade valda för återstoden av riksdagens innevarande valperiod till

ledamot i kulturutskottet

Stina Gustavsson (c)

suppleant i kulturutskottet

Jan Hyttring (c)

ledamöter i riksdagens krigsdelegation

Rune Carlstein (s)

Olof Johansson (c)

fullmäktig i riksbanken

Olle Göransson (s)

3 § Justerades protokollen för den 25 maj.

4 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1982/83:56

Näringsutskottets betänkanden 1982/83:45–47, 51 och 54

5 § Föredrogs

finansutskottets betänkande

1982/83:50 om de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m. m. (prop. 1982/83:150 delvis),

skatteutskottets betänkande

1982/83:55 om olika skattefrågor med anledning av kompletteringspropositionen (prop. 1982/83:150 delvis),

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:30 om sysselsättningsskapande åtgärder (prop. 1982/83:150 delvis),

civilutskottets betänkande

1982/83:33 om sysselsättningsskapande åtgärder inom bostadsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:150 delvis),

utbildningsutskottets betänkande

1982/83:36 om sysselsättningsskapande åtgärder inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:150 delvis),

kulturutskottets betänkande

1982/83:34 om investeringar för lokalbehovet för trossamfund samt

finansutskottets betänkande

1982/83:45 om kommunalekonomiska frågor inför år 1984, m. m. (prop.
1982/83:90, 1982/83:100 delvis och 1982/83:150 delvis).

Kammaren biföll utskottens framställningar om att finansutskottets betänkande 50, skatteutskottets betänkande 55 och arbetsmarknadsutskottets betänkande 30 skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 2 TALMANNEN:

Voteringarna i finansutskottets betänkande 50, skatteutskottets betänkande 55, arbetsmarknadsutskottets betänkande 30, civilutskottets betänkande 33, utbildningsutskottets betänkande 36, kulturutskottets betänkande 34 och finansutskottets betänkande 45 äger rum sedan debatten i alla dessa betänkanden har avslutats.

Först upptas finansutskottets betänkande 50, skatteutskottets betänkande 55, arbetsmarknadsutskottets betänkande 30, civilutskottets betänkande 33, utbildningsutskottets betänkande 36 och kulturutskottets betänkande 34. I fråga om dessa betänkanden hålls gemensam överläggning. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga dessa betänkanden.

Den ekonomiska politiken, m. m.

Anf. 3 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! När det första riksmötet efter 1982 års val nu går mot sitt slut, framstår den nya regeringens ekonomiska politik redan som förfelad. Med den stora devalveringen köpte sig socialdemokraterna tid. Men denna har inte utnyttjats till verksamma insatser mot de stora strukturella problemen i svensk ekonomi. Tvärtom har den socialistiska riksdagsmajoriteten drivit upp ökningstakten för offentliga utgifter, skatter, budgetunderskott och statsskuld.

I regeringens kompletteringsproposition inför det budgetår som snart skall börja finns det gott om ambitiösa mål, men dåligt med effektiva medel. Kanske är det därför som socialdemokraterna i finansutskottet tar i så kraftigt i sina fördömanden av den alternativa politik vi moderater står för – en politik som till skillnad från regeringens anvisar konkreta åtgärder för att föra Sverige ur krisen. Det går ju inte att bestrida att det är vår inriktning på förstärkt marknadsekonomi, mindre politisk styrning och större handlingsutrymme för den enskilde som i de mest utvecklade länderna visat sig framgångsrik under senare år – både ekonomiskt och politiskt.

I flera viktiga länder vänder nu konjunkturen uppåt. Gemensamt för dem är att de styrs av konservativa regeringar som satsar på den liberala

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

marknadsprincipen och på människors arbetslust, initiativkraft och företagssamhet.

Längst har uppgången kommit i USA. I Europa visar det tidigare så sjuka Storbritannien de tydligaste tecknen på återhämtning. Men även Tyskland präglas efter det kristdemokratiska framgångsvalet av ett förbättrat stämningssläge. Kontrasten är stor mot Frankrike, som är det enda större industriland där en socialistisk regering fått tillfälle att praktiska efterfrågestimulans, offentlig utgiftsexpansion och förstärkanden av företag.

Det ekonomiska toppmötet i Williamsburg för några dagar sedan var hoppgivande för framtiden. Statsledningarna i USA, Storbritannien och Tyskland förefaller beslutna att fullfölja sina ansträngningar att hålla nere inflationen samt att förstärka den fria marknaden och den privata företagssamheten.

Av sju regeringschefer i Williamsburg var endast Mitterand socialist. Hans krav att de andra skulle föra en mer expansiv politik hade finlipats vid ett möte med socialistiska statsministrar från europeiska länder – en numera ganska tunn och blek skara. Den kritik som Olof Palme vid det tillfället framförde mot det amerikanska budgetunderskottet fick det att klirra ordentligt i glashuset. Som andel av bruttonationalprodukten är bristen i den svenska statsbudgeten mer än dubbelt så stor.

En samordning av OECD-ländernas ekonomiska politik förutsätter att varje land för sig vidtar åtgärder för att återställa balansen och lägga grunden för återupptagen tillväxt. De mindre europeiska länder som på senare tid nått framgångar med sin ekonomiska politik har alla insett att de själva måste ta itu med sina problem. I Belgien, Nederländerna och Danmark har borgerliga regeringar drastiskt dragit ner statsutgifterna och samtidigt med skattelättnader stimulerat näringslivet. Även om problemen där ännu kan förefalla större än i Sverige, är deras framtidsutsikter betydligt bättre, just därför att man inte nöjt sig med att prata om sina inhemska balansrubbnings utan även i praktiken gjort något åt dem.

Regeringen försöker i kompletteringspropositionen, herr talman, ge intryck av att även Sverige omfattas av det internationella konjunkturuppsvinget. Det är riktigt i så måtto att vår export hittills i år gått bra, därtill förhjälp av den kraftigt nedskrivna kronan. Men paradoxalt nog kan en fortsatt exportökning skapa svårigheter därför att problemen med flaskhalsar och stelheter i den svenska ekonomin aktualiseras snabbare och starkare än vad som annars skulle ha blivit fallet.

Samtidigt står det klart att de positiva impulserna utifrån får svårt att fortplanta sig till hemmamarknaden. Tidigare ekonomisk-politiska försynsdelser och rådande stora obalanser utgör starka restriktioner för den inhemska efterfrågan. Bostadsproduktionen kan inte som utomlands bli en motor, eftersom vi redan byggt mer än vi behöver och inte längre har råd med alla subventioner. Den privata konsumtionen måste hållas tillbaka, så att det skapas utrymme för det nödvändiga sparandet. Industrin behöver inte bygga ut sina anläggningar, eftersom en stor del av dess kapacitet är outnyttjad.

Mot bakgrund av de positiva signalerna utifrån, är det i själva verket

anmärkningsvärt och oroväckande att regeringen nu förutser ungefär oförändrade underskott i bytbalans och statsbudget jämfört med vad som väntades redan vid årets början. Prisprognosen för 1983 har visserligen justerats ned, men snarare mindre än för viktiga konkurrentländer, där inflationstakten förefaller bli knappt hälften av den här hemma. Arbetslösheten är fortfarande större än för ett år sedan, i synnerhet om man beaktar de växande grupper som i brist på riktiga jobb sysselsätts på konstlad väg via AMS.

Framtidsperspektivet ter sig riktigt hotfullt – för att inte säga ödesdigert – när man studerar långtidsbudgeten för fem år framåt. Den beräkningsteknik som används ger erfarenhetsmässigt en kraftig underskattning av statsutgifternas utveckling. Ändå visar kalkylen – framför allt till följd av stigande ränteutgifter på den allt större statsupplåningen – successivt växande budgetunderskott. Om fem år beräknas statsskulden vara mer än dubbelt så stor som i dag och föra med sig ränteutgifter som är större än hela det nuvarande budgetunderskottet.

Kompletteringspropositionen ger ett intryck av att regeringen gripits av en berättigad oro för hur dessa beräkningar skulle kunna påverka tilltron till Sveriges möjligheter att ta sig ur krisen och därmed vår kreditvärdighet. Prognostalen har kunnat göras presentabla endast med hjälp av erfarenhetsmässigt mycket låga antaganden om den kommande pris- och löneutvecklingen.

Regeringen har så gjort en dygd av nödvändigheten genom att proklamera 4 % prisstegring som ett mål för den ekonomiska politiken. Detta beskrivs som det andra steget på den socialdemokratiska tredje vägen. Men eftersom denna tredje väg inte existerar, betyder fortsatta steg i bästa fall på stället marsch. Stillastående är tillbakagång, finns det som bekant ett gammalt talesätt som säger.

Det är bra att regeringen nu blåser till strid mot inflationen. Målet på 4 % är väl motiverat, om man ser till läget i våra konkurrentländer. Men inflation kan inte bekämpas bara med ord – det krävs konkreta åtgärder. Alla fina ambitioner kan inte dölja att sådana i stort sett saknas i regeringens kompletteringsproposition.

När man läser den reviderade finansplanen, går tanken osökt till liknande dokument från den lilla folkpartiregeringen våren 1979. De var också fulla av goda föresatser och vackra formuleringar, men de brast i genomförandet. Även den nya regeringen Palme är en minoritetsministär. Men vad värre är – det är en ministär som inom sig rymmer skilda minoriteter. "Rosornas krig" inom den socialdemokratiska rörelsen förefaller verbalt ha vunnits av spararna med finansminister Feldt i spetsen men i praktiskt handlande av spenderarna i andra departement och i de fackliga organisationerna.

Finansministern tycks nu ha insett vad ekonomer av facket och vi moderater länge hävdade: att inflation inte kan bekämpas med lagstiftning om prisstopp eller priskontroll. Han betonar i stället vikten av att strypa förväntningarna om en fortsatt snabb inflation. Det betyder att han nu satsar på förmaningar till alla aktörer inom det ekonomiska livet att hålla nere

prisstegringen. Men inflation är en ekonomisk företeelse. Det räcker inte långt med psykologisk krigföring, om denna inte föregås av och följs upp med ekonomiska åtgärder.

En sänkning av inflationstakten från ca 10 % per år till 4 %, samtidigt som konjunkturen vänder uppåt och offentliga utgifter och budgetunderskott når nya rekordsiffror, strider mot all inhemsk och internationell erfarenhet. När det gäller att höja statsutgifterna har regeringen onekligen visat stor handlingskraft. De stiger innevarande budgetår med drygt 40 miljarder jämfört med den budget som den borgerliga majoriteten fastställde våren 1982, dvs. för jämnt ett år sedan. Det beloppet är mer än vad staten får in i inkomstskatt. De reala offentliga utgifterna stiger med över 4 %, vilket – mot bakgrund av att den totala produktionsökningen stannar vid knappt 2 % – tar i anspråk mer än hela resurstillväxten. De offentliga utgifternas andel av BNP växer därmed till 70 % – svenskt rekord, världsrekord och en vid internationell jämförelse nästan ofattbart hög siffra.

Handlingskraften har också varit stor på skattesidan. Som redovisas i den moderata partimotionen höjs skatterna bara i år med nära 13 miljarder kronor. För treårsperioden fram till 1985 kan redan nu förutses skatteskärpningar med inemot 50 miljarder. Vår världshögsta notering med över 50 % skattetryck kommer därmed att ytterligare drivas i höjden under återstoden av den socialdemokratiska mandatperioden.

Styrkan i utgiftsökningarna är dock som vanligt större än i skattehöjningarna. Budgetunderskottet har därmed under pågående budgetår förstorats med ca 15 miljarder. Ytligt sett kan det förefalla bli oförändrat nästa budgetår. Men det är en synvilla, orsakad av att vissa statsutgifter tidigare lagts, att vissa engångsåtgärder vidtas och att kommande utgiftsbehov underskattas.

Regeringens ekonomiska politik betecknar som sagt inte någon ny tredje väg. Det är i stället det gamla vanliga socialdemokratiska enkelspåret mot en ständigt utvidgad offentlig sektor, allt högre skatter och mer politisk styrning av företagens verksamhet och människornas liv. Det spåret leder rakt in i vad vi i den moderata partimotionen kallar den socialdemokratiska modellens strukturkris. När vi moderater förespråkar sänkta offentliga utgifter, lägre skatter samt avreglering och avpolitisering av beslutsfattandet i samhället, så är det något mer än enbart åtgärder för att återställa den ekonomiska balansen. Vi ser det som en väg att frigöra de skapande och produktiva krafterna hos individer och företag, att förverkliga en friare samhällsorganisation, som ger större utrymme för valfrihet och självbestämmande åt de enskilda medborgarna.

Herr talman! Mot den dådkraft och beslutsförmåga som präglat den nya socialdemokratiska regeringens sätt att öka de offentliga utgifterna, skatterna och budgetunderskottet kontrasterar den handlingsförlamning som råder när det gäller att vidta verkningsfulla åtgärder för att återställa balansen i svensk ekonomi. Det så uppmärksammade förslaget om avindexering berör endast en mycket begränsad del av statsutgifterna – högst 25 %. Om Sten Andersson får rätt mot Kjell-Olof Feldt om pensionerna, blir det endast ca

12 %. Med ett indextak vid 4 % och en faktisk inflationstakt på 8 % skulle besparingen då bli endast en dryg miljard. Men budgetunderskottet är alltså 90 miljarder!

Detta räkneexempel visar samtidigt på en grundläggande svaghet med hela tanken på avindexering. Antingen lyckas kampen mot inflationen så att prisstegringen begränsas till 4 % – men då påverkas inte budgetunderskottet. Eller också medför avindexeringen besparingar – men då beror det på att man inte klarar inflationsmålet.

Detta resonemang visar också att ett indextak medför vissa risker. När taket väl brutits igenom, blir det frestande att ytterligare driva på inflationstakten för att den vägen reducera realvärdet av statsutgifterna.

Tricket med att ange ett inflationsmål, som sedan inte förverkligas, har prövats tidigare. Det skedde när skatteuppgörelsen mellan socialdemokraterna, centern och folkpartiet begränsade inflationskyddet i skatteskalen till 5,5 % åren 1983–1985. Det målet framstod redan från början som ouppnåeligt. Det försvann ännu längre bort i fjärran, när socialdemokraterna kom till makten och genom bl. a. den stora devalveringen förstärkte prisstegringen. Men genom att återställa automatiken i skattesystemet fick man därmed en kraftig skatteskärpning och – åtminstone tillfälligt – större skatteintäkter till staten.

När vi moderater kritiserade indexbegränsningen till 5,5 %, bemöttes vi med att den skulle bli betydelselös, om inflationen kunde föras ned till den angivna nivån, och att vi med våra invändningar äventyrade en sådan utveckling. Den som sätter frågetecken för realismen i det nu uppsatta inflationsmålet på 4 % kommer säkert att behandlas på samma sätt.

Greppet med ett 4-procentsmål tjänar därmed syftet att skjuta de åtstramande åtgärder, som i längden inte kan undvikas, på framtiden. Under tal om att alla nu måste samlas i kampen mot inflationen och att det inte blir någon social nedrustning om denna hålls nere på 4 %, kan socialdemokraterna dröja ytterligare någon tid med att lägga fram det ofrånkomliga sparpaketet, kanske några månader in på nästa år. Men då har regeringen försuttit nära två år av sin treåriga period vid makten.

Herr talman! I den reviderade finansplanen försökte regeringen t. o. m. presentera höjda energiskatter som inslag i kampen mot inflationen. De beskrevs som bättre än höjda arbetsgivaravgifter eller proms, vilket skatteuppgörelsen egentligen föreskriver. Tvärtemot alla tidigare tvärsäkra påståenden om att höjda löneskatter avräknas från avtalsramen hette det nu, att ett fullföljande av de ursprungliga planerna skulle medföra en risk för att de totala lönekostnadsökningarna drevs i höjden.

Det kan i och för sig tänkas lägen, där vi moderater skulle finna höjda energiskatter motiverade från energipolitiska utgångspunkter. Men det förutsätter ett större prisfall på oljeprodukter än vad som hittills skett. Nedgången i råoljaet priset motverkas ju bl. a. av den höga dollarkursen. Mycket talar dessutom för att en internationell konjunkturförbättring åter kan driva upp oljepriset.

Regeringens motivering för höjda energiskatter är dock inte energipolitisk

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

utan skatteteknisk. Det stora budgetunderskottet sägs göra det nödvändigt att finansiera skatteomläggningen i dess helhet.

Även vi moderater menar att budgetunderskottet inte får bli större efter en marginalsattesänkning än före. Men det betyder inte att de sänkta skattesatserna måste uppvägas krona för krona med höjningar av andra skatter. För det första måste man räkna med att marginalsattesänkningen får en åtminstone delvis självfinansierande effekt. Vore så inte fallet, finns det inget skäl att sänka marginalsatterna över huvud taget. För det andra är det i nuvarande samhällsekonomiska läge långt bättre att finansiera en marginalskatteform med besparingar än med skattehöjningar.

Kompletteringspropositionen nöjde sig inte med att höja energiskatterna från nästa årsskifte, då andra steg i skatteomläggningen skall träda i kraft. Den ville sätta in åtgärden redan den 1 juli i år för att betala ökade insatser på det arbetsmarknadspolitiska området. Men hela detta resonemang är huvudlöst. Det betyder ytterligare utslagning av riktiga jobb ute i näringslivet till förmån för mer konstlad sysselsättning i AMS regi. Höjda skatter innebär alltid att den privata efterfrågan minskar, vilket dämpar produktionen och minskar antalet arbetstillfällen. En energiskattehöjning medför dessutom försämrad konkurrenskraft för svenskt näringsliv, vilket också får negativa effekter på arbetsmarknaden.

Nu blir det inte som socialdemokraterna tänkte sig. De hade återigen glömt att de inte förfogar över en majoritet i riksdagen. I valet mellan att tillsammans med de borgerliga partierna spara på utgiftssidan och att gemensamt med vpk höja någon skatt, valde de – naturligt nog – den socialistiska högskattelinjen. Men det måste ändå vara förräpigt att tvingas ta till den skatteform som man i den framlagda propositionen just dömt ut. Det framstår som ännu mer befängt att med höjd löneskatt bekosta den konstlade sysselsättning som skall ersätta de riktiga jobb som den höjda löneskatten slår ut. Och det är onekligen ett originellt sätt att inleda kampen mot inflationen!

Herr talman! Min kritik mot socialdemokraternas ekonomiska politik och skattepolitik utgår från den moderata övertygelsen att inflationen måste bekämpas – även i det praktiska handlandet. Det är genom att få ner prisstegringstakten och även i övrigt återställa balansen i Sveriges ekonomi som vi varaktigt kan få bukt med arbetslösheten och öka välbefindandet för alla medborgare.

I den moderata partimotionen och i reservation 1 till finansutskottets betänkande presenterar vi moderater ett program mot inflationen, som inte bara ställer upp mål utan också anvisar konkreta åtgärder. Viktigast är att föra en stram ekonomisk politik genom besparingar på den offentliga utgiftssidan. En minskning av budgetunderskottet håller tillbaka den inhemska efterfrågan, samtidigt som det blir lättare att kontrollera penningmängden, vilket är väsentligt för att få ned inflationstakten.

För att åstadkomma nolltillväxt på den statliga utgiftssidan har vi tidigare föreslagit besparingar på drygt 18 miljarder för nästa budgetår. Därutöver föreslår vi nu ytterligare ca 2 miljarder för att finansiera den av oss föreslagna

inkomstskatteskalan för 1984. Sammantaget innebär det en utgiftsnivå drygt 20 miljarder under vad regeringen förordar.

Vid sidan om det moderna fenomen som kallas stagflation finns det skäl att prägla uttrycket "skattflation". Det betecknar den situation där höjda skatter driver på inflationen utan att reellt sett ge staten högre inkomster. Mot bakgrund av Sveriges hårda skattetryck spelar skattesänkningar en stor roll i det moderata programmet mot inflationen. Förutom att vi säger nej till höjda energiskatter, föreslår vi bl. a. sänkta löne- och marginalskafter för att dämpa prisstegringen. Totalt sett innebär våra skatteförslag skattesänkningar för nästa budgetår på drygt 7 miljarder kronor. Tillsammans med våra utgiftsnedskärningar innebär det ett budgetunderskott på drygt 76 miljarder eller ca 15 miljarder mindre än enligt regeringens förslag.

Vi föreslår vidare en politik som syftar till att öka både arbetskraftens och kapitalets rörlighet. Vi vill avreglera såväl arbetsmarknaden som kreditmarknaden och privatisera aktiviteter som i dag ligger inom den offentliga sektorn. Genom att öka konkurrensen och effektiviteten verkar detta nedhållande på prisstegringen.

För att komma till rätta med inflationsdrivande lönehöjningar förespråkar vi slutligen en politik som innebär att arbetsmarknadens parter tvingas ta sitt ansvar för sysselsättningen. Staten har nu mindre än någonsin råd att städa upp efter alltför dyra avtal. Parterna på arbetsmarknaden måste lära sig att den fria förhandlingsrätten är en frihet under ansvar. Om lönekostnaderna drivs upp på ett från samhällsekonomisk synpunkt alltför hög nivå, blir resultatet ökad arbetslöshet bland löntagarna och fler företagsnedläggelser och konkurser för företagen.

Herr talman! I ett anfall av klarsyn beskriver man i den reviderade finansplanen budgetunderskottets finansiering som vårt allt överskuggande problem. En ekonomisk återhämtning skulle stöta på stora svårigheter till följd av de växande finansiella spänningarna. Det väldiga budgetunderskottet medför en likviditetsökning som är svår att förena med låg inflation, god tillväxt och minskat underskott i bytesbalansen.

Sparandet är nu rekordlåg i Sverige. Den offentliga sektorn har ett stort och snabbt växande sparandeunderskott. Hushållens sparkvot är nere på bara 1 %. De senaste årens ökning av företagssparandet innebär inte på långt när en tillräcklig ersättning och utgör ju i sig ett kristecken.

När sparandet är så lågt som i Sverige, måste ett stort budgetunderskott föra med sig en hög räntenivå. Antingen försöker staten hålla inflationen under kontroll genom att begränsa penningmängdens ökning – men då blir resultatet en hög realränta. Eller också väljer man den enkla vägen att låta penningmängden växa – men i så fall blir resultatet en snabb inflation. Man slipper då höga inhemska realräntor, men å andra sidan medför återkommande devalveringar att den del av statsskulden som finns utomlands förstoras via kursförluster på utlandslånen. Under senare tid kan årskostnaden för statens utlandsskuld trots de nominellt förhållandevis låga räntorna uppskattas till ca 15 %. En anmärkningsvärd uppgift i kompletteringspro-

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

positionens långtidskalkyler är att realräntan på utlandslånen beräknas bli 10 % framöver.

En konjunkturuppgång framstår faktiskt som ett hot i detta sammanhang. Skulle företagen möta en sådan efterfrågeökning att de åter vill investera, kan de inte längre på samma sätt täcka statens lånebehov genom att köpa statsskuldväxlar. Dessas kortfristiga karaktär gör att staten snabbt hamnar i akut penningknipa. Om man inte vill skapa inflation genom att trycka nya sedlar, måste då räntan höjas, vilket riskerar att knäcka investeringsuppgången redan i dess begynnelse. Skall man undvika högräntepolitik, återstår endast ännu hårdare kreditregleringar eller – i förlängningen – tvångsåtgärder med alla deras negativa verkningar på näringsklimatet.

Jag har svårt att se hur regeringen med den politik som nu förs i längden skall kunna undvika att tillgripa någon form av tvångssparande eller andra konfiskatoriska åtgärder. Socialdemokraterna lever därmed mycket farligt. Så snart det finns grund för misstankar av detta slag, försvaras statens möjligheter att på frivillig väg dra till sig de lånemedel som behövs. Det vore därför välgörande, om finansministern – på ett trovärdigt sätt – kunde här i dag skingra dessa farhågor.

Men det lär bli svårt. Regeringen har ju redan beträtt vägen mot tvångssparande och konfiskation med den nya utdelningsskatten. Nästa steg mot kollektiva tvångsfonder avses bli den s. k. vinstdelning som den Edinska utredningsgruppen nyligen föreslagit. Kommande remisskritik mot förslaget komplicerade karaktär och dess negativa verkningar för svenskt näringsliv kan väl tyvärr inte väntas göra något intryck.

Det för dagen aktuella argumentet för fackföreningsfonder är att de skulle hjälpa till att hålla tillbaka löneutvecklingen. Men den ekonomiska forskningen har inte lyckats belägga något samband mellan vinstnivå och löneökningar. Och i en färsk opinionsundersökning är bara var femte svensk beredd att sänka sina löneanspråk om fonder införs. Detta är ett skäl så gott som något för den totalt avvisande inställningen till fondsocialismen som redovisas i en gemensam borgerlig reservation till finansutskottets betänkande.

Herr talman! Låt mig sammanfatta: En internationell konjunkturuppgång löser inte utan snarare skärper Sveriges strukturproblem. Kampen mot inflationen måste prioriteras. Den för man bäst genom att minska offentliga utgifter, sänka skatter och avreglera det ekonomiska livet. I stället för att koncentrera ägandet i företagen till staten eller facket skall det spridas bland de enskilda medborgarna.

Detta är den politik vi moderater står för. Det gör vi i reservationerna 1, 4, 5, 9, 11, 14, 15 och 19, till vilka alla jag yrkar bifall.

Anf. 4 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Regeringen är på väg att misslyckas med sin viktigaste uppgift, dvs. med att utforma en trovärdig ekonomisk politik. Detta är det beklagliga faktum som målar upp en mörk bakgrund till dagens debatt om ekonomin och kompletteringspropositionen. Det finns flera anledningar till

att denna situation har uppstått.

1. Budgetunderskottet ökar nu igen, sett i relation till BNP.
2. Regeringen har visat sig oförmögen att genomföra ett effektivt sparprogram.
3. Regeringen har meddelat att man skall lägga fram förslag till kollektiva löntagarfonder oavsett effekten på näringslivet och investeringsviljan.
4. Inflationsmålet för nästa år är inte trovärdigt.
5. Regeringen har tydligen ingenting lärt och ingenting glömt när det gäller statligt företagande och genomför nu en kritiklös och kostsam satsning på de statliga företagen. Jag vill hänvisa t. ex. till gårdagens beslut om varven.
6. Det kanske mest anmärkningsvärda är att regeringen förefaller ha kapitulerat inför den växande arbetslösheten.

Sysselsättningsfrågorna har socialdemokraterna alltid uppfattat som sitt eget flaggskepp. Man har framställt sig som den enda garanten för full sysselsättning. För ett år sedan beskyllde socialdemokraterna den dåvarande mittenregeringen för att ha släppt den fulla sysselsättningen som politiskt huvudmål. Men hur ser arbetslöshetsciffrorna ut nu, drygt ett halvår efter regeringsskiftet?

I februari var totalt 155 000 arbetslösa – ett år tidigare 135 000. I mars var 149 000 arbetslösa – ett år tidigare 124 000. Och nu senast i april var 122 000 arbetslösa – ett år tidigare 112 000.

Beträffande ungdomsarbetslösheten: I februari 1983 var 49 000 ungdomar mellan 16 och 24 år arbetslösa – ett år tidigare 45 000. I mars 1983 var 47 000 ungdomar arbetslösa – i mars 1982 var det 41 000. Slutligen: I april 1983 var 39 000 ungdomar arbetslösa – att jämföra med 36 000 i april i fjol.

Arbetslöshetsciffrorna är alltså månad för månad sämre både vad gäller arbetslösheten totalt och vad gäller ungdomsarbetslösheten, som är det stora samhällsproblemet, än de som förelåg för ett år sedan.

Och man skall ha i minnet att den internationella konjunkturen nu är bättre än för ett år sedan.

Det blir alltså mer och mer uppenbart att den nuvarande regeringens sysselsättningspolitik inte fungerar. Ändå hade arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon mage att stå här i riksdagen i måndags och försöka ge intryck av att det höll på att bli bättre på arbetsmarknaden. Hur det kunnat bli bättre när det blivit sämre är en uppgift värd statsministern att förklara – men det har han ju underlåtit och undvikit.

Eftersom socialdemokraterna troligen helt riktigt befarar en ytterligare försämrad sysselsättningsituation i höst begärde man av riksdagen 2,7 miljarder till sysselsättningsåtgärder. För offensiva insatser på säkra jobb inom framtidsbranscher, som industriministern gärna talar om? Ånej, till arbetsmarknadsstyrelsen som vanligt.

Men hur skulle det finansieras? Genom utgiftsnedskärningar på andra områden? Det är vad t. ex. centern föreslagit. I vår ekonomiska motion har vi anvisat stora besparingar jämfört med regeringens förslag, och vi har

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

därigenom utrymme för de sysselsättningspolitiska insatser som kan bli erforderliga.

Men regeringen valde den gamla vanliga vägen. Först föreslog man höjningar av bensin-, olje- och elskatten. När detta inte fick stöd i riksdagen vände man sig till vpk och gjorde upp med det partiet om 1 % höjning av arbetsgivaravgiften. Jag förmodar att vpk för detta får regeringens stora tack och erkänsla. Men visst är det en märklig politik att först lägga ytterligare bördor på företagen så att dessa måste friställa arbetskraft, och sedan använda de pengar man fått in till staten till att sätta de nyblivna arbetslösa i AMS-jobb. Det är en paradox som inte gynnar den långsiktiga och sunda utvecklingen på arbetsmarknaden.

Internationella bedömare – i t. ex. OECD – ansåg redan sommaren 1982, att om mittenregeringens politik skulle fullföljas så pekade utvecklingen när det gäller den svenska inflationen för 1983 mot en nivå på 5–6 %. Med den minskade internationella inflationen det senaste halvåret – tack vare oljeprissänkningarna och den nedåtgående trenden beträffande räntorna – som OECD självfallet inte kunde beakta förra sommaren, hade sannolikt den svenska inflationen redan i år varit nere på den nivå, ca 4 %, som regeringen nu uppsatt som mål för nästa år.

Regeringens mål att under 1984 komma ned till en inflation på 4 % är i och för sig vällovlig och värd all respekt. Det som skulle tala för en rejäl minskning av inflationen är främst att den underliggande inflationen, som regeringen medger i finansplanen, var klart på nedåtgående innan den socialdemokratiska regeringen genom devalveringen vände kurvan uppåt – och gjorde det ganska dramatiskt. Dessutom har därefter inträffade oljeprissänkningar och internationella räntesänkningar ytterligare dämpat prisstegringsstakten och ökat förutsättningarna för inhemska räntesänkningar, vilket nu också är mycket angeläget.

Det är knappast troligt att en så drastisk sänkning av inflationen låter sig förenas med fortsatt offentlig expansion, reallöneökningar och minskning av arbetslösheten, vilket regeringen försöker ge intryck av i propositionen och i skilda inlägg.

Sammantaget lär det nog vara möjligt att inflationen går ned något när devalveringseffekten klingat av, men det finns anledning att starkt tvivla på 4-procentsnivån. Den aviserade höjningen av arbetsgivaravgiften förstärker ju intrycket av osäkerhet i det avseendet.

Budgetunderskottet 1983/84 innebär en klar försämring jämfört med mittenregeringens budgetpolitik.

För 1981/82 motsvarade budgetunderskottet 11,4 % av BNP, medan det för 1983/84 blir 12,5 %. Att socialdemokraterna drivit upp budgetunderskottet till rekordsiffran 14 % av BNP under det mellanliggande budgetåret 1982/83 förändrar inte detta faktum. Att man inte har greppet över utgiftssidan i budgeten, att man bundit upp sig för en expansion av kostnaderna som man inte bemästrar, är ett bestående och definitivt intryck av regeringens arbete.

De totala statliga utgifterna har ökats med drygt 40 miljarder kronor, om

man jämför med den statsbudget för 1982/83 som riksdagen fastställde för exakt ett år sedan. Utgifterna var då 256,4 miljarder kronor och är nu, i det budgetförslag regeringen har lagt fram för 1983/84, 298 miljarder. Ökningen på ett enda år är alltså större än hela den statliga inkomstskatten, som ger 39,4 miljarder kronor.

Det är förskräckliga siffror, som borde mana regeringen till eftertanke.

Besparingsåtgärderna under 1980–1982 innebar början till en anpassning av utgiftsökningen till tillväxten i hela ekonomin, dvs. ett försök att rätta mun efter matsäcken. Den socialdemokratiska regeringens budgetpolitik har brutit dramatiskt med den påbörjade utvecklingen mot en effektiv kontroll av utgiftsexpansionen.

Regeringen har i besparingssammanhang med anledning av finansutskottets tillkännagivande i våras om systematiken och automatiken i statsutgifterna valt att tala om s. k. avindexering. Ett "tak" föreslås på 4 %, vilket överensstämmer med regeringens ambitionsnivå för inflationen. Regeringen anser att åtgärder i första hand bör komma i fråga för indexstyrda utgifter. Det blir således fråga om att i tillämpliga delar begränsa uppräknigen av utgifter som styrs av t. ex. basbelopp, försvarsprisindex, bruttonationalinkomst, produktionsmedelsprisindex och den s. k. tidskoefficienten.

Eftersom pensionerna undantagits berörs emellertid bara ca 11 % av statsutgifterna av den aviserade avindexeringen.

Centern anser att regeringen tagit för lätt på finansutskottets uttalanden om nödvändigheten av att bryta automatiken. Att bara lägga fram förslag för 11 % av statens utgifter, när 85 % av den statliga budgeten styrs av automatik, är inte särskilt imponerande och vittnar inte om någon större kraftfullhet från regeringens sida.

Visserligen är vissa av automatikutgifterna svåra att påverka i budgetprocessen – det skall erkännas – men "taksystemet" borde i en eller annan form kunna tillämpas på en betydligt större del av statsutgifterna än regeringen nu föreslår. Pensionärerna borde t. ex., enligt vår uppfattning, inkluderas. Eftersom pensionärgruppen är en i hög grad heterogen grupp i ekonomiskt hänseende, bör en begränsad basbeloppsuppräkning kombineras med en höjning av pensionstillskottet, vilket går till de sämst ställda pensionärerna. Man kan t. o. m. säga, att det är en viktig fördelningspolitisk reform att inkludera pensionärerna i det här systemet.

De otvetydiga socialdemokratiska vallöftena innebar ett återställande av den fullständiga värdesäkringen av pensionerna, det är inget tvivel om detta. Skulle vallöftena infrias borde pensionerna för 1984 höjas med ca 9,5 %, dvs. den av regeringen beräknade inflationen för innevarande år. Om regeringen å andra sidan vill fullfölja inflationsbekämpningen borde pensionerna självfallet omfattas av "takförslaget".

Nu väljer regeringen en mellanväg, som varken motsvarar vallöftena eller den uttryckta ambitionen vad gäller inflationsbekämpningen. Pensionärerna skall enligt regeringen få kompensation för 1983 års inflation med avdrag för den del som kan beräknas belöpa sig på devalveringen. Om regeringens inflationsantagande står sig och den reviderade nationalbudgetens antagan-

de om devalveringseffekten på priserna under 1983 håller, skulle resultatet bli att pensionerna således räknades upp med 6,5 % för 1984.

I sammanhanget är det emellertid utomordentligt intressant att ta del av vad den socialdemokratiska utskottsmajoriteten har skrivit i anledning av förslaget i centerns motion om att det utgiftsområde på vilket man bör tillämpa "taksystemet" bör utökas och gälla även t. ex. pensionerna.

Jag citerar utskottsmajoriteten:

"Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns skäl att låta stora utgiftsområden beröras av förslaget om begränsad prisuppräknning av utgifter. Självfallet får åtgärderna större effekter om de berör en större andel av utgifterna. Därigenom begränsas också inflationstakten. Utskottet ställer sig således positivt till principen som sådan."

Jag ber att få gratulera herr utskottsordföranden till denna klarsyn.

Jag tycker utskottets uttalande är ytterligt intressant, men det stämmer föga överens med vad Olof Palme nyligen sade här i kammaren om att vallöftena till pensionärerna om full värdesäkring gäller hela valperioden, dvs. såväl 1984 som 1985.

Det är nödvändigt att få i gång en dynamik i det svenska samhället, en utvecklingstro och en tilltro till de möjligheter som finns. Därför beklagar vi, som jag inledningsvis nämnde, att tilltron till regeringens ekonomiska politik lämnar mycket övrigt att önska. Till skillnad från Lars Tobisson tycker jag att Williamsburgmötet var en besvikelse. En närmare analys av kommunikéerna visar att det är föga av substans i dem.

Under alla förhållanden – det tror jag vi kan vara överens om – är en viktig slutsats att vi själva här i landet måste känna ansvar för den ekonomiska utvecklingen. Vi kan inte förlita oss på den internationella utvecklingen och tro att expansionen i andra länder skall lösa våra interna ekonomiska problem.

Det har under senare tid funnits en benägenhet att tala väl mycket om behovet av internationell expansion och internationellt ansvar för den ekonomiska utvecklingen. Centern hävdar att det är vår egen uppgift här i landet att ta itu med våra centrala ekonomiska frågor och skapa den ekonomiska balans som skall vara basen för tillväxt och utveckling. Centern menar därför att det är väsentligt att statens ekonomiska politik läggs upp så att den stimulerar till utnyttjande av alla de idéer och möjligheter som enskilda människor besitter och är villiga att ta i anspråk.

Det finns klara belägg för att ökad sysselsättning inom den privata sektorn främst uppkommer i små och medelstora företag. Detta kräver emellertid en medvetet inriktad politik för att stimulera och främja den mindre företagssamheten.

Jag vill i detta sammanhang anföra ett enda exempel: Den höga sjukfrånvaron på många större svenska arbetsplatser är alltfört ett stort problem och medför att anställda i och ägare till de många småföretag, som enligt all tillgänglig statistik har väsentligt lägre sjukfrånvaro i det här avseendet, tvingas subventionera de större arbetsplatserna. Det har påpekats av t. ex. SHIO-Familjeföretagen vid ett flertal tillfällen.

Detta faktum kan myndigheterna, enligt vår mening, inte längre blunda för. Åtgärder måste nu vidtas för att komma till rätta med detta problem, genom en anpassning av sjukförsäkringsdelen av arbetsgivaravgifterna till sjukfrånvaron på olika arbetsplatser. Med tanke på att sjukfrånvaron är väsentligt lägre i småföretagen bör regeringen ta fram förslag på hur småföretagens sjukförsäkringsavgifter kraftigt kan sänkas. Detta kan ske t. ex. genom att alla företag upp till storleksordningen 25 à 50 anställda får sina arbetsgivaravgifter sänkta med 5 procentenheter, vilket jag tror någorlunda skulle motsvara utfallet i socialförsäkringssystemet.

Herr talman! Låt mig avsluta med att konstatera att en ekonomisk politik, som skall ha möjlighet att bli framgångsrik i den besvärliga situation som Sverige befinner sig i, måste bygga på en ideologisk helhetssyn. Enligt vår mening bör en sådan helhetssyn bottna i en tro på den enskilda människans initiativförmåga, vilja att ta ansvar och frihet att göra egna val. En sådan grundsyn låter sig bara förenas med en marknadsekonomi. Centern menar att man måste utveckla marknadsekonomi, medan socialdemokraternas ekonomiska politik betyder mer insnärjning av marknadsekonomi, centralisering och byråkratisering. Man skapar t. ex. knappast någon stimulans för företagens investeringar genom förslag om vinstskatt och kollektiva löntagarfonder.

Kollektiva löntagarfonder innebär något av en motpol till en decentralistisk näringspolitik. Löntagarfondstanken emanerar ur en tilltro till centralplanering och socialism. Den är inte förenlig med och kan inte infogas i den ekonomiska politik som centern förordar.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna nr 2, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 14, 16 och 19 vid finansutskottets betänkande nr 50.

Anf. 5 ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! Chockdevalveringen i oktober förra året har naturligtvis fått en positiv tilläggs effekt på de ekonomisk-politiska åtgärder som vidtogs av den tidigare mittenregeringen. Det svenska näringslivet har i dag en klart starkare konkurrenskraft än vid regeringsskiftet 1976. Då knäade industrin på grund av kostnadsexplosionen vid mitten av 1970-talet och andra bördor, som riksdagen på förslag av den dåvarande socialdemokratiska regeringen lagt på näringslivet. Då stod vi inför den allvarligaste industrikrisen efter andra världskrigets slut.

I dag är svensk industri betydligt starkare efter genomgripande strukturförändringar och framför allt med ett långt fördelaktigare kostnadsläge än 1976. Till det kommer att det i USA och några andra ledande industriländer äntligen förefaller, efter den längsta och djupaste lågkonjunktur vi har haft i modern tid, kunna avläsas en viss uppgång. Antiinflationpolitiken i flera västländer har gett ett bra resultat. Räntan har sjunkit i en rad länder. Oljepris och valutakurser har stabiliserats.

Men är då allt frid och fröjd, herr talman? Nej, långt därifrån.

Det är visserligen bra att regeringen insett att man inte kunde fortsätta den lättsinniga löftespolitik som vi fick lyssna till före valdagen den 19 september

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

förra året. Vi är naturligtvis nöjda i folkpartiet att regeringen i många frågor vände den socialdemokratiska politiken 180° och övertog mycket av den ekonomiska politik som vi i center-folkparti-regeringen sammanfattade under temat: Sverige måste både arbeta och spara sig ur krisen. Finansministern har ju t. o. m. skrivit fast denna kombination av åtgärder som de bärande elementen i den s. k. tredje vägens politik, som han så gärna talar om.

Det allvarliga är dock att han och regeringen i övrigt, inte har mod eller förmåga att fatta de obekväma besluten, dvs. att våga lägga fram reella besparingsförslag, som kan ge trovärdighet åt helheten i socialdemokraternas ekonomiska politik.

Vi i folkpartiet har påpekat detta vid varje ekonomisk debatt här i riksdagen och i andra sammanhang. I budgetpropositionen förde finansministern visserligen fram den av mittenregeringen diskuterade tekniken med utgiftstak. Men de konkreta förslagen väntar vi fortfarande på. Vi skall få veta i höst hur förslagen skall se ut. Men redan har regeringen efter inre strider – det s. k. rosornas krig – begränsat det användbara området för denna besparingsteknik till endast ca 10–11 % av statsbudgeten. Statsministern gav i förra veckan Björn Molin det beskedet, att finansministern inte har fått gehör i den övriga regeringskretsen för vad han skrev i finansplanen om att också undandra pensionärerna full priskompensation. I bakgrunden finns, som alla känner till, ett av de fyra heliga vallöftena. Pensionärerna garanterades full kompensation. Nu är det löftet i och för sig redan överspelat, eftersom sveket mot pensionärerna framstår klart för alla. Någon kompensation för devalveringen utgår inte för 1983 och efter Olof Palmes besked inte heller för 1984. Men mer än så skall inte sparas, lyder i varje fall det senaste beskedet.

När man ser på vad som är känt hittills av socialdemokraternas tankar om sparåtgärder är det således väldigt marginella ting. Man blir därför pessimistisk om hur regeringen någonsin skall lyckas föra Sverige till bättre ekonomisk balans. Många fackekonomer har uttryckt oro över brist på åtgärder och handlingskraft.

Förhållandet är ju det, att 70 % av den totala produktionen i Sverige tas in till den offentliga sektorn. Men vi får endast in 50 % i skatter och avgifter för att finansiera denna verksamhet. Regeringen har på ett år tillåtit de statliga utgifterna öka med hela 43 miljarder, eller 17 %. Jag hoppas verkligen, herr talman, att det är ett oslagbart rekord! De flesta är överens om att det blir mycket svårt att ta in ytterligare skatter för att finansiera de växande offentliga utgifterna. Sverige har ju redan det högsta skattetrycket i världen. Varje försök att dra åt skatteskrubben leder till att underlaget för någon annan skatt minskar och att statens nettoinkomst inte blir så stor som man har räknat med.

Det förunderliga med socialdemokraterna är att trots att denna insikt är rätt väl förankrad i breda lager av partiet, inte minst bland kommunalmännen, så fortsätter finansministern att kallt räkna med att rädda sig med nya

inkomster, dvs. nya skatter och avgifter. Resten får klaras med en fortsatt jättestor upplåning.

Det finns dock frispråkiga socialdemokrater som vågar säga sanningen även om den är obekväm. En sådan är Metalls ordförande Leif Blomberg. I senaste numret av Metallarbetaren säger han: Lånar vi för att konsumera får vi halsbränna.

Mittenregeringen lyckades med att vända kurvan med de ständigt växande budgetunderskotten. Det senaste budgetår vi kunde styra på egen hand, 1981/82, minskade underskottet från beräknat 76 miljarder kronor till 68 miljarder. Våra sparpaket omfattade närmare 25 miljarder. Hade vi fått fullfölja den politiken, hade Sveriges läge varit väsentligt bättre i dag än med det skenande underskott vi nu har att komma till rätta med. Regeringen säger sig vilja arbeta och spara Sverige i balans, men tyvärr underlåter den att komma med rejäla sparförslag, och den t. o. m. återtar redan beslutade besparingar. Det är inte underligt att långtidsbudgeten nu pekar på ett underskott på hela 120 miljarder kronor. Det är ett hisnande otäckt perspektiv!

Folkpartiet har fullföljt sin politik konsekvent. Vårt budgetalternativ innebär reala besparingar på 10 miljarder kronor. Därutöver har vi i vårt alternativ engångsbesparingar och utflyttning av kreditgivning till bostadsbyggande m. m. på sammanlagt 20 miljarder. Detta ger väsentligt lägre räntekostnader, då staten inte behöver låna lika mycket som med regeringens politik.

Den statliga upplåningen blir framöver ett växande problem. Hur skall man få i gång industriinvesteringarna om kapitalplaceringar kan göra likvida placeringar i statskuldväxlar och liknande till räntor som klart överstiger vad lönsamheten i svenskt näringsliv kan ge i utdelning till aktieplaceringar? Vi kommer ständigt att ha en press uppåt på räntan. Därtill kommer att det blir en knapphet på riskkapital när konjunkturen bär tillräckligt för att motivera utbyggnad av den industriella sektorn – det som Sverige mest av allt behöver för att vi skall kunna öka produktionskapaciteten igen.

Några troende socialdemokrater utropar då naturligtvis: Det är därför vi skall ha löntagarfonder! Motiven för fonderna har under resans gång varit många. Detta med kapitalbildningen har varit ett motiv. Huvudsyftet med fonderna är dock helt klart. Fonderna skall tjäna socialismen. Det är fråga om övertagandet av produktionsmedlen och att koncentrera den verkliga beslutskapaciteten till socialdemokratins innersta cirkel i skön förening med LO-sekretariatet. Sen må man försöka bygga upp hur många potemkinkulisser som helst när det gäller decentraliserade fonder och annat på vägen fram till detta slutmål. Inte minst avslöjande är det bildspråk "överingenjören" Per-Olof Edin själv tillsammans med Anna Hedborg använt sig av i skriften "Det nya uppdraget". De diskuterar där hur löntagarfonder skall införas i Sverige. "En kinesisk lärare, som ville förklara begreppet anpassning för sina elever, tog en groda och lade den i kallt vatten. Grodan simmade glatt omkring. Så lade han grodan i varmt vatten i stället, men då hoppade grodan ur. Men sedan gjorde han på ett annat sätt: Han lade grodan

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

i kallt vatten, satte kärlet på elden och värmdde upp vattnet. Grodan stannade kvar i vattnet och blev kokt.”

Nej, ärade kammarledamöter, kollektiva löntagarfonder är förvisso inte någon lösning på Sveriges problem – tvärtom. När socialdemokraterna på Harpsund – detta i och för sig sköna ställe – och på andra platser försöker övertyga näringslivets folk om att regeringen vill förbättra deras arbetsvillkor, så sticker dessa löntagarfonders åsneöron upp och avslöjar de bakomliggande syftena på ett obarmhärtigt sätt. Folkpartiet som står för en social marknadsekonomi kan aldrig acceptera kollektiva socialistiska löntagarfonder, hur många små eller stora delsteg i form av vinstfonder och annat liknande regeringen än kommer att försöka presentera som ofarliga steg. Vi vet numera att det hela tiden kommer att följa nya delförslag, och åter nya delförslag, men hela tiden med sikte på samma slutmål. Vi kommer därför att vara på vår vakt. Och det kommer vi att vara även om vattnet inte värms till kokning på en gång.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den för folkpartiet och övriga icke-socialistiska partier gemensamma reservationen nr 5.

Herr talman! Den 16-procentiga devalveringen var det första steget i regeringens ekonomiska politik. Allt skulle hängas upp på den spiken. Genom att devalveringen inte här följts upp av kraftfulla åtgärder för att få ner utgiftssidan i statsbudgeten rullar regeringen problemen framför sig. Och det värsta är att problemen bara växer som en rullande snöboll. Det är i en uppåtgående konjunktur som anpassningsåtgärder av olika slag lättast går att klara. Det är således bråttom. Handlingsförslagen måste brytas. Görs det inget snart kommer Sverige vid nästa nedgång i konjunkturen få det verkligt besvärligt.

Professor Erik Lundberg beskrev nyligen i en tidningsartikel vad som kommer att hända om regeringen försöker lösa de svenska balansproblemen med höjda skatter och kompenserar otillräcklig expansion inom näringslivet med ökade offentliga utgifter. Professor Lundblad säger: ”Till nästa recession sitter Sverige då ännu mera fast i inflation och arbetslöshet och förstärkta obalanser i övrigt.” Det är inget angenämt perspektiv. Frågan är således – jag ställer den till finansminister Kjell-Olof Feldt, som nu har kommit in i kammaren: Kommer regeringen att presentera en paketlösning till höstrikdagen, eller kommer regeringen bara att låta tiden rulla vidare i belåtenhet över den internationella miljöförbättring vi f. n. kan glädjas något åt? Den lättjan blir i så fall dyr längre fram.

Regeringen säger nu att inflationen skall bli 4 % 1984 och 3 % 1985. Det är i och för sig bra mål. Men dessa uppställda mål har minimal trovärdighet, om man ser den politik som hittills har presenterats för den svenska ekonomin. Vi kan inte helt förlita oss på vår omvärlds ekonomiska politik. Och det räcker definitivt inte att bara säga att inflationen skall bli 4 %. Det måste också till åtgärder, och dem har vi ännu inte sett något av.

Vi i folkpartiet har redovisat en långsiktig strategi för den ekonomiska politiken, som kan sammanfattas i tre typer av strukturförändringar vilka är nödvändiga för att lösa Sveriges ekonomiska problem.

För det första måste en omfördelning ske av den totala efterfrågan från inhemsk till extern efterfrågan. I nuvarande situation betyder detta att det är nödvändigt att få ner inflationstakten till vad som gäller för våra viktigaste konkurrenter utomlands, så att den konkurrenskraftsförbättring som skapats av devalveringarna 1981 och 1982 kan behållas. Detta kräver en begränsning av de offentliga utgifterna och av budgetunderskottet. Det kräver också en viss åtstramning av den inhemska efterfrågan, dvs. i stort sett den totala konsumtionen, i relation till efterfrågetrycket inom den konkurrensutsatta sektorn.

För det andra krävs en omfördelning från offentlig konsumtion till privat konsumtion. Den nuvarande offentliga konsumtionen är uppebarligen större än vad medborgarna är villiga att betala för – skillnaden utgör budgetunderskottet. En marknadsmässig prövning av i vilken utsträckning medborgarna verkligen vill ha de olika tjänster som nu finansieras via offentliga budgetar kan ske t. ex. genom ökad avgiftsfinansiering. Vi föreslår därutöver vissa begränsningar av den kommunala konsumtionen, som är den del av den offentliga konsumtionen som fortfarande ökar snabbare än vår totala bruttonationalprodukt.

För det tredje menar vi att det krävs en omfördelning från transfereringsinkomster till arbetsinkomster inom ramen för de disponibla inkomster hushållen har. Begränsningar i de offentliga transfereringarna till hushållen bör därför i viss utsträckning motsvaras av skattesänkningar, framför allt av marginalsatserna.

Dessa tre typer av strukturförändringar medverkar alla på sitt sätt till att den ekonomiska miljön i stort förändras i samhället. De innebär ett större spelrum för marknader av olika slag och en större satsning på framtida tillväxt och nyföretagande, och de ger därmed ett större utrymme för framtida sysselsättningsökning och realinkomstökning.

Vi föreslår också en rad åtgärder för att främja småföretagande och nyföretagande. Förmögenhetsbeskattningen på det arbetande kapitalet i småföretagen innebär tillsammans med de fortfarande alltför höga marginalsatserna att beskattningen på en företagare som driver ett mindre eller medelstort familjeföretag blir oerhört hård. Genom att förmögenhetsskatten måste betalas med inkomster som redan har belagts med inkomstskatt och socialförsäkringsavgifter blir det nödvändiga uttaget av medel från familjeföretagen mycket stort. Detta kapital är inte en tillgång som kan konsumeras, utan det är ett nödvändigt inslag i företagsamheten. Vi menar därför att förmögenhetsbeskattningen av det arbetande kapitalet i företag med mindre än 200 anställda bör avskaffas.

De flesta småföretag är mycket arbetskraftsintensiva. Socialförsäkringsavgifter och löneskatter slår för den skull speciellt hårt mot de mindre företagen. Vi föreslår för den skull att allt nyföretagande befrias från den allmänna löneavgiften på 2 % under de första två åren.

Vidare föreslår vi att ungdomar som vågar sig på det ganska riskfyllda att starta ett eget företag befrias från skyldigheten att erlagga socialförsäkringsavgifter under de första två åren.

Med tanke på den flexibilitet som finns inom de mindre företagen, tror vi att dessa har speciellt goda förutsättningar för att anställa ungdomar. Som en stimulans till detta föreslår vi att den allmänna löneavgiften på 2 % slopas för de ungdomar som företagen anställer från den 1 juli i år. Detta gäller även anställning i större företag.

Folkpartiet har också viktiga förslag i fråga om utbildningsinsatser och lärlingssystem som bör genomföras. Dessa kommer att ha stor betydelse inte minst för de mindre företagen.

Det är nödvändigt, herr talman, att få i gång en dynamik i det svenska samhället, en utvecklingstro och en tilltro till de möjligheter som finns, snarare än en fortsatt diskussion av alla de problem som också finns. Vi menar att det är väsentligt att statens ekonomiska politik stimulerar till utnyttjande av alla de idéer och möjligheter som enskilda människor besitter.

Denna inriktning av den ekonomiska politiken står i bjärt kontrast till den som regeringen förordar. I motsats till regeringens politik, som beskriver mål men inte anvisar åtgärder för att realisera målen, föreslår folkpartiet konkreta åtgärder som leder till sänkt inflation, höjd produktion och sysselsättning och ökade realinkomster.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 2, 4, 5, 7, 9, 11, 14, 17, 19 och 20.

Anf. 6 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Samtliga talesmän för de borgerliga partierna har här sagt att de har så utomordentligt goda sakförslag som, om de genomförs, kommer att minska arbetslösheten, väsentligt minska inflationstakten och öka produktionen. Min fråga är: Varför genomförde inte de borgerliga regeringarna alla dessa goda förslag när de hade möjlighet till det?

De omedelbara problem som finns i den svenska ekonomin i dag är lätt urskiljbara. Det är den stora arbetslösheten. Det är inflationen. Det är underskottet i utlandsbetalningarna. Jag återkommer till vårt partis synpunkter på dessa tre frågor.

Först är det emellertid nödvändigt att klarlägga några orsakssammanhang. Dessa är bl. a.: Vilka är de grundläggande orsakerna till arbetslösheten, inflationen och de övriga problemen i ekonomin? Kan man vänta sig snabba förbättringar i läget under det här året? Bidrar den av regeringen, alternativt de borgerliga partierna, förordade ekonomiska politiken till någon påtaglig förbättring av läget?

Vad först gäller de grundläggande orsakerna till den nuvarande ekonomiska krisen i den kapitalistiska världen så måste det väl nu för alla stå klart, att man inte kan skylla denna på någon enskild och tillfällig faktor, som höjning av oljepriserna. Den sortens "krisförklaringar" har lidit fullständig bankrutt. Vad vi upplever är en kombination av en cyklisk, konjunkturellt betonad kris och långsiktiga stagnationstendenser. Dessa har medverkat till att de tillfälliga uppgångarna i konjunkturen inte löser arbetslöshetens problem. Även under det som brukar kallas högkonjunktur kvarstår under

1970-talet en betydande arbetslöshet, och denna permanenta arbetslöshetsarmé tenderar att öka i storlek.

Krisen kommer ur den moderna kapitalismens utveckling. I så mån är den inte enastående, eftersom kapitalismen alltsedan sitt genomslag på 1800-talet präglats av periodiskt återkommande kriser. Men det finns en rad nya inslag i krisen. Ett av dessa är inflationen. Ett annat är regeringarnas förändrade politik. Medan regeringarna under perioden efter det andra världskriget tidigare i allmänhet sökt hålla arbetslösheten nere, vidtar nu regeringarna i många länder medvetet åtgärder som ökar arbetslösheten. De följer den s. k. monetaristiska politikens budord.

Kriser brukar följas av uppgång. Hur blir utvecklingen under 1983 och 1984? Regeringen talar i den reviderade finansplanen om underlag för en behärskad optimism. Man anser att konjunkturen har vänt uppåt både internationellt och i Sverige. Exporten väntas öka med 6,6 volymprocent redan under detta år.

Antagandena om ett snart förestående internationellt uppsving i ekonomin förefaller mig mycket överdrivna. Det är svårt att i de ledande kapitalistiska länderna i dag se någon politik som skulle kunna bilda underlaget för ett ekonomiskt uppsving. Tvärtom dominerar fortfarande tendensen till nedskärningar både av löntagarnas reallöner och av den offentliga sektorns utgifter. Det finns stor risk för att den inhemska efterfrågan i de kapitalistiska länderna kommer att stagnera under 1983. Inte heller från något annat håll förefaller det att finnas några starka incitament till en ökning av investeringarna. Det finns stor risk för att arbetslösheten kommer att fortsätta att växa. Siffran 20 miljoner arbetslösa i det kapitalistiska Europa eller närmare 12 % av arbetskraften har nämnts i den internationella debatten.

Återstår då frågan om den av regeringen Palme förordade ekonomiska politiken kan leda till någon påtaglig förbättring av läget i vårt land. Regeringen tycks hänga upp sin optimism på två förutsättningar. Den första – att det blir ett internationellt uppsving under 1983 – har redan diskuterats och befunnits tvivelaktig. Den andra är att arbetskraftskostnaderna har stor betydelse för den svenska exportens marknadsandelar. Jag har tidigare haft tillfälle att här diskutera denna tes med borgerliga finansministrar, eftersom den var ett avgörande argument i de borgerliga krafternas kamp för reallönesänkningar. Jag finner inte denna tes mera övertygande nu, när vi på nytt fått en socialdemokratisk finansminister. Redovisade undersökningar förfaller nämligen visa att den svenska industrins struktur, dess sammansättning, i allmänhet har större betydelse för förlusten av marknadsandelar ute på världsmarknaden än arbetskraftskostnaderna och andra faktorer som kan påverka konkurrenskraften.

Sänkningar av lönerna är alltså inte ett verksamt medel för att varaktigt öka Sveriges export. Lönesänkningar har i stället flera negativa konsekvenser, bortsett från de problem de lönarbetande drabbas av när det gäller att få sin privatekonomi att gå ihop. En politik som främst inriktas på att sänka vad man brukar kalla enhetsarbetskostnaden kommer att påskynda nedgången i

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

sysselsättningen i industrin, dels genom att industrin låses fast i de sektorer som växer långsamt, dels genom att produktionen kommer att växa främst genom ökad produktivitet.

Det avgörande är emellertid lönesänkningarnas verkan på efterfrågan. I propositionen hävdas att det framför allt är kostnadsutvecklingen, och då främst utvecklingen av lönerna, samt vinstutvecklingen som är avgörande för hur mycket företagen investerar. Men i ett läge som det nuvarande, där bara omkring 70 % av kapaciteten i den svenska industrin utnyttjas, förefaller det som om dessa faktorer är relativt underordnade. I stället är det efterfrågeutvecklingen som är den viktigaste faktorn. Den kraftiga nedpressning av reallönerna som skett under de borgerliga regeringarna, och som nu fortsätter under den socialdemokratiska regeringen, har ökat arbetslösheten i landet. Den nedpressningen av reallönerna är nu ett avgörande hinder för en ekonomisk uppgång.

Också när det gäller att förklara inflationen, och därmed att finna effektiva kampmedel mot denna, är resonemangen i regeringspropositionen mycket svaga och på en del punkter helt felaktiga. Det är framför allt anmärkningsvärt att regeringen ser ett direkt samband mellan löneutveckling och prisutveckling samt mellan utvecklingen av underskottet i den offentliga sektorns budget och inflationen.

Ett huvudtema i finansplanen är faktiskt att budgetunderskottet är inflationsuppdrivande på grund av den ökning av likviditeten som det ger upphov till i ekonomin. Detta är en gammal monetaristisk tes, som i dag framför allt förknippas med ekonomer som Milton Friedman. Det är en tes som arbetarrörelsen bekämpade under 1930-talets kris. Det är förvånande att nu finna den framförd av en socialdemokratisk regering. Verkliga förhållandet är att det inte finns något som talar för att en ökning av likviditeten i ett läge med stor ledig kapacitet skulle föra till inflation. Detta påpekades redan av den brittiske ekonomen Keynes och av Stockholmskolan.

Kampen mot arbetslösheten är enligt vår mening den centrala uppgiften för den ekonomiska politiken. Man talar om olika "balansbrister" i ekonomin, men arbetslösheten måste betecknas som den värsta av dem. Arbetslösheten är ett gissel för de människor som drabbas av den. Det har alltid varit svårt att vara arbetslös, men under långa perioder har det i alla fall varit ett tillfälligt tillstånd som man såg ett slut på. Nu har arbetslösheten av allt att döma ändrat karaktär. Jag kan här hänvisa till en undersökning som nyligen publicerades av statistiska centralbyrån. De som drabbas är i växande utsträckning ungdomar, som har mycket svårt att komma in i förvärvslivet. Tillsammans med utslagna och förtidspensionerade bildar de en permanent armé av arbetslösa, vilkas ekonomiska och sociala villkor skiljer sig alltmera från de sysselsattas. Klyftorna har fördjupats i samhället. Ett "underproletariat" av långvarigt eller t. o. m. varaktigt arbetslösa har bildats. Alla de svåra sociala konsekvenserna av denna utveckling har ännu inte helt framträtt i det svenska samhället.

För samhället innebär arbetslösheten stora ekonomiska förluster. De

arbetslösa skall leva, ha mat, kläder och bostad, men de förvägras rätten att genom produktivt arbete bidra till sin egen försörjning. Bortfallet för Sverige på grund av arbetslösheten i fråga om produktion beräknas av LO-ekonomerna till 40 miljarder kronor i år. Nästa år kan samhällskostnaden stiga till 50 miljarder kronor, om farhågorna för en ytterligare ökning av arbetslösheten besannas.

Allt detta är bakgrunden till de krav som i vår ställts av både LO och TCO genom resp. organisationers tidningar om en sysselsättningsbudget. Tanken bakom detta krav synes vara densamma som framförs i vpk:s motion, nämligen att regeringen skall vara skyldig att redovisa effekterna på sysselsättningen av alla de ekonomiska åtgärder den föreslår. En sådan redovisning skapar naturligtvis i och för sig inte några nya jobb, men den kan stämma till eftertanke inför konsekvenserna av olika förslag och utgöra grundvalen för ett effektivt program för meningsfulla arbeten åt alla människor.

Vpk anser att ett sådant samlat program mot arbetslösheten är oundgängligen nödvändigt. Vi har länge pläderat, och fortsätter nu att göra det, för en satsning på 100 000 nya arbetstillfällen inom den offentliga sektorn under de närmaste tre åren och ett åtgärdsprogram för 100 000 nya arbetstillfällen inom industrin under 1980-talet. Som vi visat i vår motion uppvägs kostnaderna för en satsning på nya arbetstillfällen mer än väl av de positiva effekterna i form av en minskad arbetslöshet.

Ökad sysselsättning och ökad produktion är också de effektiva medlen både för att bekämpa inflationen och för att minska underskotten i bytesbalansen och i statsbudgeten. Däremot leder åtstramnings- och svångremspolitiken inte till positiva resultat.

Vi anser det självfallet nödvändigt att på längre sikt avveckla de begränsningar för en rationell ekonomisk politik som växande räntor på utlandsskulden utgör. Vi anser det också nödvändigt att det utarbetas en plan för att långsiktigt reducera det nuvarande underskottet för den offentliga sektorn. Även övriga politiska partier förklarar sig vara anhängare av dessa målsättningar. Desto egendomligare är det då att de så envetet säger nej till alla åtgärder både för att bekämpa spekulatjonen och för att stoppa industriutflyttningen och kapitalflykten från Sverige. Såväl på borgerligt som på socialdemokratiskt håll värjer man sig inför alla ingripanden i den sfär där kapitalet har bestämmanderätten och skriver lagarna. Men det är en illusion, vars upprätthållande för varje år får alltmer destruktiva följder, att arbetslöshetens och inflationens problem kan få en varaktig lösning inom systemet av kapitalistiska lagbundenheter. Denna begränsning måste överskridas.

Även på fördelningspolitikens område tillåts de borgerliga klassintressena dominera över vad som skulle vara samhällsekonomiskt riktigt. I ett läge där kampen mot arbetslösheten kräver ökade insatser och där man vill begränsa statens utgiftsoverskott är det ju mer än en dumhet att sänka den statliga inkomstskatten med över 3 miljarder kronor nästa år, en skattesänkning som ensidigt gynnar de höga inkomsttagarna och därmed ytterligare snedvrider

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

inkomstfördelningen. Att de borgerliga partierna envisas med att genomföra denna skattesänkning är förståeligt med tanke på de klassintressen de representerar. Men hur man utifrån en socialdemokratisk ideologi motiverar en sådan fördelningspolitik, det förefaller mer oförklarligt. Inom fackföreningsrörelsen finns det också med rätta en stark opposition mot den skattepolitik som regeringen nu genomför.

Inställer man sänkningen av den statliga inkomstskatten försvinner ju också ett av de motiv man anfört för att höja energiskatterna. De anförda motiven för denna åtgärd har annars varit många. För 1984 sades behovet av pengar till skattesänkningen vara avgörande. För andra halvåret 1983 talade man först om behovet av medel för att bekämpa arbetslösheten. När det gäller fjärde kvartalet i år har emellertid numera behovet av pengar till förstärkning av ubåtsbekämpningen tagit över. Skulle det inte vara klokare av regeringen att utforma en något mera långsiktig politik?

När de borgerliga mittenpartierna vägrade att delta i finansierandet av den skattereform som de själva varit med om att genomdriva, vände sig regeringen till vpk för att få stöd. Det förefaller dock att vara väl mycket begärt att vi skall vara med om att lägga nya bördor på hyresgästerna, egnahemsägarna, folket i glesbygden och lönarbetarna med långa arbetsresor för att finansiera en skattereform som går rakt emot dessa gruppers grundläggande intressen, en skattereform som vi från första början bekämpat. Vi har därför svarat: Inställ skattesänkningen, så behöver ni heller inte höja energiskatterna!

För kampen mot arbetslösheten är vi emellertid beredda att anvisa alla nödvändiga medel. Man kan dock inte höja energiskatterna ett kvartal för att finansiera ett angivet ändamål och så nästa kvartal ta pengarna till något helt annat. Ingen inbillar sig väl att behovet av kamp mot arbetslösheten inte skulle finnas kvar både den 1 november 1983 och den 1 januari 1984. De socialdemokratiska förslagen förefaller därför mycket egendomliga. Om statskassan behöver medel för viktiga uppgifter, har vi anvisat flera vägar i vår motion: Inställ sänkningen av statsskatten! Läg en omsättningsskatt på börshandeln med aktier! Ta ut en avgift på utlandsinvesteringar! Avskaffa subventionerna till skattefondssparandet! Det är ett krav som vpk upprepade gånger ställt och som dessutom har den "fördelen" ur socialdemokratisk synpunkt att man själv krävde det då man var i opposition.

Kampen mot arbetslösheten kräver beslutsamma och radikala insatser. Kommuner och landsting måste få medel att öka sin verksamhet genom att de får tillbaka den beskattningsrätt gentemot juridiska personer som de borgerliga partierna tog ifrån dem. Regering och riksdag måste tillsammans ta ansvaret för ett kampprogram mot arbetslösheten. Mobilisera folkrörelserna, mobilisera alla medborgare som vill göra en insats! Samhället har inte rätt att utsätta en hel generation av ungdomar för arbetslöshetens förbannelse!

Jag yrkar bifall till vpk-reservationerna vid finansutskottets betänkande 50.

Anf. 7 ARNE GADD (s):

Herr talman! Regeringen lade med devalveringen i oktober 1982 grunden för en politik, vars syfte är att komma till rätta med fundamentala obalanser i vår ekonomi. Det växande bytesbalansunderskottet till följd av den svenska industrins sjunkande marknadsandelar gjorde det nödvändigt att vidta kraftfulla åtgärder för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Genom devalveringen förbättrades det relativa kostnadsläget avsevärt.

Regeringen har därefter målmedvetet inriktat sin politik på att tillgodogöra sig devalveringens positiva effekter.

Kostnadsutvecklingen har genom olika åtgärder hållits tillbaka. Prisstoppet begränsade de omedelbara priseffekterna och hejdade den lavin av prishöjningar som annars riskerar att följa efter en devalvering. Genom olika åtgärder lades grunden för en återhållsam lönerörelse. Förslagen om t. ex. avsättningar till investeringsfonder, vinstskatten och avdragsrätten för fackföreningsavgifter bör ses i det här sammahanget. Genom en stram budgetbehandling hölls den offentliga sektorns efterfrågan tillbaka.

Det inledda arbetet börjar redan ge resultat. De avtalsmässiga löneökningarna tycks enligt vad vi nu vet ha blivit relativt måttliga. Alla grupper har varit inställda på att inte försöka kompensera sig för devalveringseffekterna. Därigenom har grunden lagts för en lugn kostnadsutveckling.

Prisutvecklingen dämpas återigen efter det att de första devalveringseffekterna tonat av. I januari bedömde regeringen prisuppgången till 11,5 % i genomsnitt för 1983. Olyckskorporna talade i de borgerliga partimotionerna om ökning kring 12–13 %. I kompletteringspropositionen beräknas nu uppgången stanna vid 9,5 %. Olyckskorporna har följt efter och kraxar nu kring 10 %.

Regeringen har i sin prognos beaktat effekterna av höjda energiskatter från den 1 juli 1983. Dessa beräknades motsvara ca en halv procentenhet på prisnivån. Vi ligger nu på en prisnivå som är 8,5 % högre än fjolårets. För 1984 har regeringen satt upp ett ambitiöst mål för prisökningarna, 4 %.

Även bytesbalansunderskottet bedöms nu bli lägre än vad man trodde i januari. Det har dragits ned med 2 miljarder kronor. Utfallet hittills i år framställer inte heller regeringen som överdrivet optimistisk. Handelsbalansen under de fyra första månaderna i år visar ett överskott på 2,8 miljarder kronor mot 2,5 miljarder förra året. Regeringens bedömning för hela 1983 ligger på plus minus noll.

Industrins orderingång ligger hittills i år 12–15 % över förra årets nivå.

Av utskottets betänkande framgår att inflationsbekämpningen hos våra största handelspartner har varit mycket framgångsrik. I Västtyskland, England och Förenta staterna låg prisnivån i februari endast 3–5 % högre än samma månad förra året.

Utskottsmajoriteten delar därför regeringens uppfattning att vi måste ned till omkring 4 % under loppet av 1984. Det finns förutsättningar för att nå det målet, men för detta krävs insatser, framför allt för att bryta inflationsförväntningarna.

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Ett sätt att markera att man verkligen menar allvar med inflationsbekämpningen är att sätta ett tak för de statliga utgifternas tillväxt.

Självfallet måste de tekniska lösningarna anpassas till olika områdens förutsättningar, men principen som sådan är en möjlig väg att bryta inflationsförväntningarna. Dessutom innebär förslaget att man begränsar den automatiska tillväxten av budgetunderskottet. Som utskottet anförde redan i februari i år är det en absolut nödvändig förutsättning för att kunna begränsa budgetunderskottets tillväxt.

De åtgärder regeringen föreslagit och som utskottsmajoriteten ställer sig bakom har redan gett resultat. Men det kommer att ta tid innan åtgärderna får effekter på investeringar och sysselsättning, eftersom kapacitetsutnyttjandet alltjämt är mycket lågt. Industriförbundets planenkät visar att investeringsutvecklingen är på väg att vändas åt rätt håll, men sysselsättningsläget tycks förbli ungefär oförändrat under 1983. Det är därför nödvändigt att regeringen skapar beredskap för att med olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder hålla arbetslösheten på en låg nivå.

De två centrala problemställningarna i regeringens ekonomiska politik är finansieringen av skatteomläggningens andra steg och finansieringen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna från den 1 juli i år.

För att klara detta ansåg regeringen att en höjning nu av arbetsgivaravgiften vore mindre lyckad. Dels skulle den försvåra den expansion av vår utrikeshandel som var ett motiv för devalveringen av den svenska kronan, dels skulle en höjning av arbetsgivaravgiften – så här strax efter att avtalsrörelsen i praktiken är avslutad – strida mot förutsättningarna för dessa avtal, dels skulle det naturligtvis också försvåra politikens mål att hålla prisstegringarna för 1984 nere vid 4 %.

I stället valde regeringen att föreslå riksdagen en höjning av bensinskatten med 30 öre per liter, en höjning av oljeskatten med 120 kr. per kubikmeter och en höjning av elskatten med 1,2 öre per kilowattimme.

Det förslaget var bra.

Det rimmade väl med våra energipolitiska målsättningar. Det kom rätt i tiden eftersom oljeprissänkningarna nu nått en sådan omfattning att jämfört med förhållandena under hösten 1982 ingen skulle uppfatta förslaget som en "höjning". Den gången accepterade man priserna på bensin. Nu skulle det enligt vpk vara något fördärligt att använda någon av dessa sänkningar till progressiva åtgärder. Priset på såväl olja som bensin var vid den tiden högre – det kan vi konstatera – än det nu skulle ha blivit med regeringens skattehöjningar.

Regeringens förslag rimmade väl med vår sats när det gäller de utrikes betalningarna. Staten skulle kunna genomföra åtgärder inom landet genom att ta till en del – jag upprepar en del – av det som tidigare använts för att betala oljenotan.

Det rimmade också väl med vår ekonomiska situation, eftersom förslaget skulle passa in i en politik vars huvudsyfte är att komma till rätta med arbetslösheten.

Diskussionerna i samband med utskottsbehandlingen av proposition 150

Torsdagen den
2 juni 1983*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

fördes främst med centerpartiet och med vänsterpartiet kommunisterna. Till en början såg också allt ut att gå bra, att det skulle vara möjligt att nå en uppgörelse. Båda partiernas företrädare började samtalen i bästa samförståndssanda. Men plötsligt hårdnade attityderna.

Övergripande politiska bedömningar hade uppenbarligen gjorts. Man ville inte vara med. Så enkelt var det.

Det riksdagen därför i dag har att ta ställning till är en provisorisk lösning, en tillfällig höjning av arbetsgivaravgiften från den 1 juli i år och en tidigareläggning av olje- och elskatterna, vilket tvingar fram ett nytt förslag under hösten – om inte skatteomläggningens andra steg skall finansieras med en höjd arbetsgivaravgift.

Man får hoppas, herr talman, att stämningen i det nya riksdagshuset blir bättre för samförståndslösningar än vad den varit under de allra sista veckorna i detta hus.

Klart är att en arbetsgivaravgiftshöjning nu inte är en bra lösning. Det bästa vore att låta den försvinna efter nyåret och ersättas av en annan finansiering i enlighet med regeringens förslag i den reviderade finansplanen. Det skulle hjälpa näringslivet att höja den svenska exporten, vilket ju är absolut nödvändigt om vi skall klara av utlandslånen. Det skulle också vara till gagn för våra kommuner.

Genom vpk:s och centerns halsstarrighet kring bensinskatten återstod till sist bara att höja arbetsgivaravgiften. Det kan uppskattas komma att kosta kommunerna ungefär 500 miljoner, om höjningen blir bestående under 1984, jämfört med en finansiering med höjda energiskatter. När därför den kommunala budgetbehandlingen i höst sker med denna extra belastning, kanske de i centerpartiet och vpk som arbetar på det kommunala planet kommer till en annan ståndpunkt än vad partiernas riksdagsmän gjorde här våren 1983. Vi får väl se.

Allmänpolitiskt kan en slutsats dras av arbetet i finansutskottet våren 1983.

De stora politiska uppgörelserna kan f. n. inte nås under utskottsförhandlingar. Om vi skall nå samförståndslösningar måste det nog ske efter breda överläggningar mellan partiledningarna.

Vi socialdemokrater har i riksdagen 166 av 349 mandat. Vi har tre mandat fler än de borgerliga tillsammans. Det beslut som riksdagen inom kort med sannolikhet tar förklaras helt av denna politiska situation i riksdagen.

Det gick inte att komma överens i finansutskottet om finansieringen av skatteomläggningen och av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Centern övergav sin energipolitiska linje, vill jag hävda. Centern övergav också sitt ansvar för kommunerna genom att i praktiken orsaka att våra kommuner nästa år kan komma att tvingas betala ytterligare ungefär en halv miljard, jämfört med om åtgärderna kring jobben och skatterna betalats med energiskatter, som regeringen ursprungligen ville.

Man intog sin ståndpunkt fullt medveten om att det skulle leda till dessa konsekvenser. Från representanter för centern sades det rakt ut att det man

ville uppnå var att demonstrera att regeringen Palme är en minoritetsregering.

Detta lyckades centern med. Är man nöjd? Är det här bra för landet?

Visst kan den socialdemokratiska riksdagsgruppen lotsa igenom regeringsförslag genom att än vila på stöd från vpk – som vid detta tillfälle – än vila på stöd från något av mittenpartierna. Men det olyckliga och kanske skadliga ligger i att politiken på det sättet inte kan göras så långsiktig som nu är nödvändigt.

Låt oss därför hoppas på något av en islossning till hösten i det nya riksdagshuset. En sådan uppgörelse kommer knappast att kunna omfatta moderata samlingspartiet – det har deras agerande under våren visat tydligt nog och här i dagens debatt understrukits av Lars Tobisson.

Inom utskotten kan vi f. n. inte nå fram till erforderliga lösningar. Därtill är utskottens mandat för begränsade och otillräckliga – och de bör så vara.

Det var vad vi lärde våren 1983.

När det gäller utskottets formella behandling av regeringens finansplan och förslag till budgetreglering skall kammaren nu ta ställning till tre reservationer. Moderata samlingspartiet har gått sin egen väg och utstakar i reservation nr 1 sitt alternativ till regeringens politik.

Centerns och folkpartiets principiella syn återfinns i reservation nr 2 och vänsterpartiet kommunisternas i reservation nr 3.

Det finns i dag alltså inget sammanhängande alternativ till regeringens ekonomiska politik. De borgerliga partierna är splittrade. På något sätt hedrar det dock mittenpartierna att de inte längre följer moderata samlingspartiet på dess hittills konsekventa och oavbrutna väg mot uppfattningar som man trots allt inte trodde kunde återuppstå i vårt land.

Sedan länge har vi känt till att moderata samlingspartiet uppfattar den offentliga sektorns expansion som den verkliga orsaken till vår ekonomiska kris. Skulle den offentliga sektorn dimensioneras ner, så skulle allt snart vara bra igen, tror moderaterna – det hjälper inte med kalla fakta.

Men den offentliga sektorn tar inte 70 % i anspråk av våra samlade resurser. Inte ens en tredjedel tar kommuner, landsting och stat i anspråk. Resten är transfereringar till barnfamiljer, till pensionärer och sjuka och andra svaga i samhället. Var och en förstår att det inte alls är dessa gruppers samhällsstöd som gör att vårt näringsliv inte expanderar, att inte svenska varor säljs som de borde utomlands och att vi har så stora problem med vår energiförsörjning.

Vad moderata samlingspartiet är ute efter är att i skydd av den svåra ekonomiska krisen skära i vårt trygghetssystem. Det är solidaritetspolitiken som är styggelsen för moderaterna.

Denna gång har dock moderata samlingspartiet gått några steg för långt. I sin iver att dra ned på samhällets resurser vill man nu också låta de psykiskt sjuka drabbas. Man vill åstadkomma en reduktion av det s. k. mentalvårdsbidraget på ungefär 4 miljarder med 2,5 miljarder kronor!

Om moderaterna verkligen menar att de psykiskt sjuka skall drabbas av

denna jättesmäll, så vill vi andra veta vad som skulle hända, om en sådan politik realiserades. Var och en förstår att en indragning av resurser av denna storleksordning skulle leda till katastrofala följder för landets mentalvård. Landstingen har inte några som helst möjligheter att ersätta de borttagna bidragen från staten. En moderat politik av det slaget drabbar verkligen de svagaste i samhället. Det vore nog snyggast om förslaget i fråga kunde glömmas så fort som möjligt och att moderaterna tog tillbaka förslaget redan här i kammaren.

I reservationen nr 2 av centerpartiet och folkpartiet fick vi en annan samhällssyn. Den konjunkturbedömning som reservationen utgår från liknar regeringens – även om man varnar för att sätta alltför stor tillit till längden och kraften i den nu allt tydligare internationella konjunkturuppgången. Det är bra att mittenpartierna så tydligt slår fast att de tänker fullfölja åtagandena vid skatteuppgörelsen, trots allt deras agerande vid behandlingen av regeringens finanspolitik och budgetpolitik för oss socialdemokrater har varit en smula illavarslande.

I debatten i dag bör en viss uppmärksamhet ägnas mittenpartiernas budgettekniska sätt att "finansiera" sysselsättningspaketet i regeringens proposition. Nära 1,5 miljarder tas fram genom att mittenpartierna inte accepterar förslaget om avdragsrätt på fackföreningsavgifterna. Mycket kan sägas om denna avdragsrätt. Självfallet fanns skäl till att inte införa ytterligare ett avdrag. Det väsentliga i skatteuppgörelsen var att begränsa avdragsfloran – inte att utvidga den. När mittenpartierna vill ta bort avdragsrätten i fråga utan att samtidigt göra motsvarande belastningar på arbetsgivarsidan strax efter det avtal som nu avslutats med motsvarande "pålägg" är man ute på för oss socialdemokrater helt oacceptabla vägar. Det är närmast en rent fackföreningsfientlig argumentation att komma med det förslaget just nu, som centern och folkpartiet gör. Sanningen är ju den att fackföreningsrörelser i Sverige till största delen finansierar sin verksamhet med avgifter från medlemmarnas redan beskattade inkomster. Så verkar inte beskattningen av arbetsgivarsidan, som finansierar sin verksamhet huvudsakligen med obeskattade medel. Olikheten på understödssidan är naturligtvis juridiskt sett försvarlig, men skillnaden i de olika organisationernas möjligheter att bygga upp stridsmedel är uppenbar. Vi tycker att mittenpartiernas förslag är djupt orättvist och kommer vid en olämplig tidpunkt. Det är orättvist mot fackföreningsrörelsen, som länge nog har behandlats felaktigt i detta sammanhang.

Sedan länge är det känt att vår stora socialpolitiska reform – ATP – intensivt bekämpades av centern och folkpartiet. När nu svåra finansieringsproblem växer fram, passar mittenpartierna på och gör ett nytt bakhåll. Jämförelser görs mellan en pensionär utan egentlig ATP och en med full ATP. Skillnaderna tolkas som en orättvisa till ATP-pensionärens fördel. En parlamentarisk översyn av ATP-systemet måste till, anser man.

Som vi socialdemokrater ser saken visar de faktiska förhållandena bara hur illa pensionärerna skulle ha behandlats om ATP inte genomförts. Reservationen är en bra sammanfattning av mittenpartiernas orimliga hållning till

ATP-systemet som sådant. De svårigheter som vi går emot vad ATP:s finansiering beträffar har sin egentliga lösning i en sunt expanderande svensk ekonomi och inte i nya utredningar och attacker mot systemet som sådant.

Vpk slutligen vidhåller sin syn från diskussionen kring finansplanen i januari att vår ekonomi bäst gagnas av en expansiv politik. Regeringens – som vpk kallar det – kostnadspolitiska resonemang skulle vara ett inkomstpolitiskt resonemang på kapitalägarnas sida i fördelningskampen mellan kapital och arbete.

Sättet att resonera känns igen, men de flesta som följer debatten kring vinstdelning och löntagarfonder tycker kanske att vpk kommit litet väl långt från verkligheten när man placerar socialdemokraterna på "kapitalägarnas sida".

Men debattknepet är välbekant. Det beror måhända på att vpk blivit alltför isolerat och därför tappar kontakten med faktiska samhällsproblem. Då är det så lätt att falla in i gamla tiders vulgärmarxistiska jargong.

Vpk borde vilja föra debatten på ett annat sätt, tycker jag.

Vi har stora lån att betala till utlandet.

Vi har enorma behov vad gäller investeringar inom svenskt näringsliv för att återta marknader utomlands.

Statens budget saknar nästan 100 miljarder för att balansera.

Då krävs det ordentliga tag, som kommer att drabba alla. Den politiskt viktiga frågan är om åtgärderna drabbar rättvist. Det vore bättre om vpk koncentrerade sig på sådana frågor.

Slut upp bakom socialdemokratins politik i stället. Ta konsekvenserna av er egen energipolitik. Sabotera inte regeringens stabiliseringspolitiska strävanden. Stöd arbetarrörelsen i stället för att försöka stjälpa den. Då vore ni i vpk en fara för kapitalisterna. Det är ni inte alls nu. Som det nu är tenderar ni alltmer att tillhöra den politiska underhållningsdetaljen, till gagn bara för arbetarrörelsens motståndare.

I reservationerna 15, 16 och 17 har samtliga oppositionspartier gett sina synpunkter på budgetregleringen. Reservationerna i fråga är uppföljningar av partiernas synsätt på finanspolitiken. Här kan i högre grad än när det gällde finanspolitiken konstateras, att något samlat alternativ till regeringens politik inte finns. Centern och folkpartiet har gått skilda vägar.

I reservation 4 vill de borgerliga få till stånd en liberalisering av kreditpolitiken. Reservationen hade sin motsvarighet vid behandlingen av budgetpropositionen. Liksom i mars anser utskottsmajoriteten att riksbanken måste ha till sitt förfogande alla de medel den kan ha för att klara sina uppgifter. Det kan aldrig vara bra att försvaga riksbanken, landets centralbank, allra minst när förhållandena är som de är i dag.

I reservation 5 upprepar de borgerliga partierna sitt krav att riksdagen bör uttala sig mot löntagarfonder. Eftersom något förslag till löntagarfonder inte föreligger utan utlovats till höstriksdagen behövs inga uttalanden för stunden. Vi får tillfälle att här i riksdagen diskutera löntagarfonderna när regeringen lägger fram ett förslag.

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Centerpartiet vill sänka sjukförsäkringsavgiften för mindre företag, eftersom man anser att det har visats att sjukligheten i dessa är väsentligt lägre än vid större företag. Skälet till att reservationen bör avslås är dels att sjukförsäkringssystemet nyligen setts över för att man skall uppnå administrativa förenklingar, dels att socialförsäkringsutskottet till hösten avser att behandla en rad motioner i just denna fråga, väckta under allmänna motionstiden. Riksdagen får alltså tillfälle att närmare diskutera frågorna redan i höst.

I reservation 8 från vpk och reservation 9 från folkpartiet, centern och moderaterna gemensamt, behandlas behovet av en skärpt restriktivitet mot kapitalexport och valutaspekulation. En utredning, Näringspolitiska effekter av internationella investeringar, har överlämnats till regeringen och skall remissbehandlas. Riksdagen bör därför i sedvanlig ordning invänta resultaten.

I reservation 10 vill vpk göra ett uttalande om pris- och hyresstopp. Regeringens antiinflationspolitik är enligt utskottsmajoriteten en bättre väg än ett aldrig så välment riksdagsuttalande.

Vpk vill i reservation 12 göra ett uttalande också om en räntesänkning. Syftet är gott, men något uttalande från riksdagens sida tjänar inga syften. Vi vet att det svenska ränteläget måste anpassas till internationella förhållanden.

Den offentliga sektorns betydelse för sysselsättningen och behovet av ett program för en utbyggnad av den offentliga sektorn belyses av Egon Jacobsson och Bengt Silfverstrand i motion 217 och av vpk i en partimotion, nr 860. Synpunkterna stöds i reservation 13. Eftersom hela den reviderade finansplanen går ut på att klara sysselsättningen genom satsningar just inom den offentliga sektorn är motionärernas syften i praktiken tillgodosedda. Tillkomsten av civildepartementet garanterar att regeringen följer frågorna löpande. Därför behövs inte något speciellt uttalande från riksdagens sida i detta sammanhang.

I reservation 19 vill de borgerliga partierna ge till känna betydelsen av "stabila spelregler" för företagen för att dessa skall kunna planera sin verksamhet långsiktigt. Utskottet delar reservanternas synpunkter men vill säga att det ibland finns behov av att snabbt kunna vidta åtgärder för att komma till rätta med akuta problem. Ofta nog brukar statsmakterna kritiseras för onödig byråkrati och stelbenthet.

Riksdagen är i sin fulla rätt att göra erforderliga avvägningar mellan fasthet i regelsystemet och behovet av snabba insatser. Något speciellt uttalande behöver inte göras. Det gäller att sköta jobbet här i riksdagen.

Slutligen önskar folkpartiet i reservation 20 att regeringen redovisar förslag om en utökad avgiftssättning på statliga tjänster. Eftersom riksrevisionsverket redan har till uppgift att ge regeringen erforderligt underlag för möjliga beslut har riksdagen ingen anledning att vidta några speciella åtgärder här heller.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag alltså bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 50 i alla dess delar.

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 8 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Arne Gadd talade som det anstår en socialdemokratisk utskottsordförande. Regeringens ekonomiska politik är enligt honom alltigenom lyckad. Men ibland tyckte jag hans anförande lät som ett tal av en rysk regeringschef inför Högsta sovjet: innantilläsning av väl vald produktionsstatistik.

Vad som saknades var möjligen det som Arne Gadd excellerade i i sitt debutanförande i den nya rollen som utskottsordförande i mars i år. Hans tal var då fullt av utfall mot den otillständiga politik som bedrevs av Reagan, Thatcher och andra konservativa regeringschefer i västvärlden. Kanske beror avsaknaden av något motsvarande denna gång på att det nu ofrånkomligen är så att det är just denna lyckade politik som den svenska regeringen tvingas ställa sina förhoppningar till för att själv kunna komma i gång här i Sverige. Men som jag var inne på i mitt anförande tidigare går det inte att lita på andra – vi måste själva göra någonting för att komma ur den situation vi har hamnat i.

Arne Gadd menade att ett inflationstak markerar regeringens allvar i arbetet på att få ned inflationen. Samtidigt sade han att ett sådant tak begränsar budgetunderskottet. Nu får ni faktiskt bestämma er! Hur skall ni ha det? Är det så att regeringen satsar på att få ned inflationen till 4 %? Då blir det ingen minskning av budgetunderskottet den vägen – då betyder inflationstaket ingenting.

För att budgetunderskottet skall kunna minska till följd av inflationstaket måste inflationen bli högre än 4 %. Ju större den blir därutöver, desto mer tjänar staten på inkomstsidan genom begränsningen av inflationsskyddet i skatteskalan och på utgiftssidan genom insättandet av takkonstruktioner. Men detta sätt att minska budgetunderskottet betyder att man skärper skattetrycket från båda håll, och det ger mindre för den enskilde inkomsttagaren att själv förfoga över.

Arne Gadd gjorde ett nummer av att den offentliga sektorn inte omfattar 70 %. Det har heller aldrig påståtts – däremot är de offentliga utgifternas andel så stor. På sitt sätt är detta ännu värre, för det betyder att vi har en väldig rundgång. Genom det höga skattetrycket får vanliga inkomsttagare betala skatt trots att de uppbär bidrag, och tvärtom. Vi moderater menar att ingen som behöver bidrag skall behöva betala skatt. Den som betalar skatt skall heller inte behöva bidrag från staten för att leva.

Anf. 9 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talman! Finansutskottets ordförande gjorde ett påpekande som är värt att understryka. Han sade att regeringens politik inte är långsiktig utan kortsiktig, eftersom man inte har egen majoritet. Ja, det är verkligen ett uppvaknande som här har skett. Om man jämför Arne Gadds anförande nyss med det som han höll då han gjorde sin debut som utskottsordförande, kan man i mycket betydande utsträckning spåra en tillnyktring beträffande de politiska realiteter som gäller i kammaren.

Arne Gadd sade att diskussioner förekommit främst med centern och vpk.

Det är riktigt att man i ett utskott diskuterar de politiska linjer som framförs i propositioner och motioner. Jag deklarerade tidigt på centerns vägnar att förutsättningarna för att centern skulle kunna diskutera alternativ var att man i regeringens politik kunde hitta en realistisk linje när det gäller den långsiktiga ekonomiska politiken. Jag deklarerade också tydligt och klart att regeringen enligt min uppfattning inte hade någon sådan realistisk ekonomisk politik.

Det saknas – och det har präglat de här överläggningarna i finansutskottet – från socialdemokratisk sida en helhetssyn på ekonomin och på den ekonomiska politiken. Det är ju – som jag också påminde om i mitt anförande – detta som är så oroande och som gör att alla inviter, alla utsträckta händer och ambitioner att hitta breda lösningar är verkningslösa och meningslösa. Regeringen och socialdemokratin måste se till att man skaffar sig ett ekonomiskt perspektiv, att man är beredd att driva en ekonomisk politik som är trovärdig, men det har man inte gjort.

Nu säger Arne Gadd att vi har övergett vårt ansvar för kommunerna. Vad är det för sätt att argumentera? Vi har i vårt budgetalternativ och i vår motion full kostnadstäckning för de åtaganden som vi har gjort bl. a. beträffande skattereformen. Att man vill skylla den handlingsförlamning som regeringen har råkat i på centern tycker jag är ganska avslöjande.

Vad sedan beträffar den begränsade omfattningen av mandatet i utskottet är det väl riktigt och ödmjukt att peka på denna, men läget är allvarligare än så: det finns från vår sida en bristande tilltro till den ekonomiska politik regeringen bedriver.

Anf. 10 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Herr talman! Finansutskottets ordförande, Arne Gadd, säger att regeringen har vidtagit kraftfulla åtgärder för att förbättra den svenska ekonomin, och det är väl hans skyldighet att utropa detta. Men det som har hänt. Arne Gadd, är ju att man hittills bara har tagit det som är lättvindigt att genomföra i den ekonomiska politiken. Man har gjort devalveringen – inte någon särskilt svår åtgärd att försvara ute mot väljarna. Man har öst på med pengar till arbetsmarknadspolitiska åtgärder, man har öst på med pengar till industripolitiken. Allt det här är minsann ting i den politiska gottköpsbutiken. Men när ni kommer till det som är av fundamental betydelse för att er politik skall ha någon som helst trovärdighet – att angripa budgetunderskottet – då gör ni halt, då vågar ni ingenting göra. Det är det som är det allvarliga.

Jämför den helhetspolitik som mittenregeringen lade fram i september 1981 med en motsvarande devalvering. Den var inte riktigt så stor – det var 10 % då – men den följdes upp av en politik på marknaderna, för kapital, för arbetskraft osv., för att få dem att fungera, för att få i gång ett sparande till riskkapital, för att få en rörlighet mellan olika sektorer i näringslivet när det gäller arbetskraft etc. Och där fanns en serie av besparingspaket som sammantaget gav uppemot 25 miljarder, som jag sade förut. Var finns den här delen i socialdemokraternas politik? Det allvarliga är ju att finansminis-

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

tern och alla andra här står utan något svar. Så länge det är så, finns det ingen trovärdighet i er politik.

Herr talman! När det gäller skattereformen noterar jag med tillfredsställelse att Arne Gadd säger – och jag hoppas att finansministern också skall göra det – att den skall ligga fast. Vi har från folkpartiets sida sagt att den är finansierad, och Arne Gadd vet väl om att vi har föreslagit en inkomstförstärkning medelst högre energiskatter fr. o. m. den 1 januari 1984 som vi menar är lagom i förhållande till det som skall finansieras 1984. Därutöver har vi fört fram besparingar som går långt utöver vad skattereformen kräver. Där vill jag gärna peka på att Arne Gadd skrivit under ett yttrande från finansutskottet till skatteutskottet där det bl. a. står följande:

”Beträffande finansieringen skrev utskottet att det för centern, folkpartiet och socialdemokraterna hela tiden har stått klart att skattereformen i sin helhet måste finansieras på så sätt att budgetsaldot inte försämras till följd härav.”

Därmed har Arne Gadd och socialdemokraterna i finansutskottet också sagt att det är helt i sin ordning att finansiera både med inkomstförstärkning och med besparing.

Anf. 11 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Den socialdemokratiska regeringen låter genom finansutskottets ordförande, Arne Gadd, meddela att man helst ser att alla övriga partier sluter upp bakom regeringens förslag och säger ja och amen till dem. Men det vill ju alla regeringar. Det är inget specifikt för den socialdemokratiska regeringen. Alla begriper samtidigt att så går det inte till när en regering saknar majoritet här i riksdagen. Ingen regering kan ställa upp diktat på det sätt som man här försökt att göra.

Nu vill Arne Gadd låtsas som om det först försiggick diskussioner, som var positiva, inom finansutskottets ram, men att det sedan kom in ”övergripande politiska värderingar”, som han uttryckte sig, vilka gjorde att man inte kunde vinna något resultat.

Sanningen är ju följande, Arne Gadd: Vi förde fram en rad diskussionspunkter. Vi ville bl. a. diskutera frågan om en regionalisering av bilskatten för att därmed motverka effekterna av en höjning av bensinpriserna ute i glesbygderna. Vi förde fram frågan om en förbättring av skatteavdragen för långa arbetsresor för att därmed motverka effekterna för byggnadsarbetare och andra av en höjning av bensinskatten.

Finansutskottets ordförande, Arne Gadd, var till en början beredd att diskutera detta, men sedan sade finansdepartementet och regeringen nej till dessa förslag. Man ville inte ha någon fortsatt diskussion om dem. Det är ju, Arne Gadd, sanningen om vad som förekom i finansutskottet.

Detta kallar nu Arne Gadd med ett s. k. understatement att samförstånd tydligen inte kan nås genom förhandlingar i finansutskottet. Nej, det är regeringen som avgör, och regeringen sade nej i det här fallet.

Arne Gadd uppmanar vpk att sluta upp bakom den socialdemokratiska regeringen och stödja dess politik i stället för att bekämpa den. Han kallar

våra förslag för "delar av underhållningsdetaljen".

Jag tycker det är ett synnerligen övermaga uttalande. Jag vill erinra Arne Gadd och andra om att det inte bara är från vpk:s sida som det ställs motförslag till regeringspolitiken. Både LO och TCO ställer en rad förslag. Menar Arne Gadd verkligen att all debatt inom arbetarrörelsen om den ekonomiska politiken är ett gyckel?

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 12 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Nej, all debatt inom arbetarrörelsen är inte gyckel. Vad min kommentar gällde, och det är kanske den C.-H. Hermansson kallar gyckel, är när vpk kallar socialdemokratins politik här i riksdagen för en politik till kapitalägarnas fördel. Det var alltså detta kommentaren gällde, inget annat.

Nils Åsling sade att jag i mitt inledningsanförande skulle ha karakteriserat regeringens politik så, att den saknade långsiktigt perspektiv. Så sade jag faktiskt inte. Jag konstaterar bara att om här i riksdagen en politik med en långsiktig ambition – som den socialdemokratiska delen av finansutskottet understrukt – bemöts på det sätt som sker, då tvingas regeringssidan, i en parlamentarism som vår, att ta stöd, än till vänster, än till höger. Det försvårar en långsiktig politik för en regering som verkligen har visat handlingskraft. Man startade med devalveringen, och jag försökte i mitt inledningsanförande också skissera hur politiken har följts upp.

Vi bör ha litet mått och sans i våra inlägg, Nils Åsling.

Nu gäller det för oss i riksdagen att se till att regeringen kan backas upp. Det var vad jag ville säga.

Rolf Wirtén talade i, som jag tyckte, litet spydiga ordalag om att regeringen skulle ha valt en lätt väg. Devalveringen var en "lätt" väg. Han nämner sin egen tid i regeringen som ett exempel när det gäller handlingskraft.

Jag sade redan i debatten i mars: Försök inte övertyga människorna om att ni var handlingskraftiga! De såg ju vad ni gjorde. Låt bli att avhåna regeringens mycket målmedvetna användning av arbetsmarknadspolitik som medel. Vad skulle ha hänt om inte regeringen gripit in här?

Till sist en kommentar till Lars Tobisson i diskussionen om den offentliga sektorn. Det var bra att han klart sade ifrån att offentliga sektorn och offentliga utgifter är skilda saker. Det var också typiskt moderat att kritisera skillnaden, som är transfereringarna och som är politiska uttryck för en vilja att göra det bättre för de svaga i samhället.

Stå upp, Lars Tobisson, och deklarerat motivet för att ni denna gång slår så obarmhärtigt hårt mot de allra svagaste i samhället, de psykiskt sjuka, genom att ta bort 2 500 miljoner år 1984! Vad tror Lars Tobisson skulle hända om moderaternas politik när det gäller transfereringarna förverkligades i exemplet de psykiskt sjuka?

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 13 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! I min förra replik kritiserade jag systemet med stora transfereringar till enskilda, vilket leder till en omfattande rundgång av skatter och bidrag. En del transfereringar går däremot till olönsamma företag och till kommunerna. Socialdemokraterna har numera, i ord, slagit in på den gamla moderatlinjen att dessa bidrag skall minskas. Det har nu faktiskt också skett vad mentalvårdsbidraget beträffar. Socialdemokraterna säger att det bidraget är något som också skall beröras av indextaket.

Arne Gadd försöker dock få det till att detta skulle gå ut över de psykiskt sjuka. Det finns inget sådant samband. Mentalvårdsbidraget är en finansiell överföring av medel från staten till landstingen. Vi har ansett att man bör spara mera på denna finansiella överföring. Det betyder inget ställningstagande att psykvården skall minska.

Det finns naturligtvis skillnader i synsättet mellan våra två partier vad gäller sysselsättningspolitiken. Det är inte så att vi har olika mål. Jag tror att även socialdemokraterna vill hålla nere arbetslösheten så långt det går. Men vi har skilda uppfattningar om hur det skall gå till.

Socialdemokraterna tror att politiker kan skapa jobb genom att ta ut högre skatter och sedan anslå dessa pengar till jobb inom den offentliga sektorn eller betala ut dem i form av industristöd till olönsamma företag. De inser inte att skattehöjningar förstör möjligheterna att skapa jobb, genom att de höjer kostnadsnivån och minskar den privata efterfrågan.

Vi moderater menar att endast marknaden kan klara uppgiften att skapa jobb. I en marknadsekonomi är det ytterst konsumenternas efterfrågan som bestämmer produktionens inriktning och omfattning. Enda sättet att varaktigt få ned arbetslösheten är att producera de rätta nyttigheterna till de rätta priserna. Politikernas roll blir då att hålla nere inflationen och att skapa ett gott näringsklimat. Endast genom att näringslivet vinner nya kunder kan det bli några nya jobb.

Kompletteringspropositionen säger att full sysselsättning är den ekonomiska politikens viktigaste mål. Låt mig påminna om den av den engelske författaren och filosofen Parkinsons lagar som formulerades med tanke just på Sverige: Sikta på välstånd, och du får sysselsättning. Sikta på sysselsättning, och du får allt annat än välstånd.

Nej, Arne Gadd och övriga socialdemokrater, det går inte att bekämpa arbetslösheten genom att skärpa beskattningen av produktionen. Det går endast genom att man frigör de produktiva och skapande krafterna i samhället.

Anf. 14 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talman! Jag förstår det dilemma som utskottets värderade herr ordförande befinner sig i. Det har varit en rätt otacksam uppgift att leda finansutskottets arbete i avsaknad av det mandat från regeringens sida som skulle ha kunnat åstadkomma någon form av bred samling kring den ekonomiska politiken. Jag förstår också Arne Gadds besvikelse över denna situation.

Jag har – både i utskottet och här tidigare i dag – slagit fast att regeringen, på det sätt som den har gått till verket, inte har skapat förtroende för den ekonomiska politiken. Den har inte skapat de grundläggande förutsättningarna för en hygglig majoritet för angelägna ekonomisk-politiska insatser. Man får, som Arne Gadd här sade, lita till samarbete dels till vänster, dels till höger. Jag skulle vilja karakterisera detta som en valhänt skött process.

Arne Gadd hoppas på en islossning till hösten. Vi får se hur det ser ut då. Det är dock inget som helst tvivel om att det är en lång Canossavandring som regeringen har framför sig, om den vill skapa en stabil grund för en ekonomisk politik som syftar till att vi åter skall nå samhällsekonomisk balans. Nu lever vi med ett växande budgetunderskott och växande arbetslöshetsköer. Det skapar inte det förtroende som är en förutsättning för bredare lösningar när det gäller den ekonomiska politiken.

När Arne Gadd beskyller t. ex. centern för att vilja bekämpa ATP och vilja bryta upp pensionssystemet bör han nog betänka vad vi har skrivit i vår reservation och vad den är ett uttryck för, nämligen vår vilja att slå vakt om de svaga grupperna i samhället och att se till att ATP-systemet även i framtiden har en fördelningspolitisk profil, vilket det enligt vår uppfattning f. n. inte har. Den fördelningspolitiska ambitionen har tydligen den socialdemokratiska regeringen och utskottsrepresentationen totalt övergett.

Om jag skall summera kan jag säga att denna debatt trots allt har visat en sak: socialdemokraterna i finansutskottet har vaknat till insikt om att det socialdemokratiska partiet sitter i en minoritetsregering och att det kräver viss ödmjukhet inför uppgiften.

Anf. 15 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Herr talman! Det är bra att finansutskottets ordförande så klart visar att vi i Sverige i dag har en minoritetsregering, som måste försöka få majoritet än från vänster, än från mitten. Regeringen har inte någon egen politisk kraft i kritiska lägen.

Jag vill inte, herr Gadd, vara det minsta spydig mot socialdemokraterna för att ni inte har redovisat några rejäla sparförslag. Att jag har pekat på detta är i stället ett uttryck för att jag känner djup oro för att år efter år – det är faktiskt fråga om ett par år, om vi inte får något förslag i höst – går utan att någonting rejält görs på sparsidan. Ni talar om att "arbeta och spara oss ur krisen". Men vad görs, Arne Gadd? När kommer sparförslagen?

Det är kanske smärtsamt att erkänna att folkparti-center-regeringen lade fram konkreta besparingsförslag på 20–25 miljarder kronor. Men så var det, Arne Gadd. Det är förvisso sant att svenska folket i valet i september 1982 hade att jämföra den politiken med den socialdemokratiska löftespolitiken. Den matchen vann ni – det kan vi se i dag. Men hur blir det längre fram, när ni har rullat problemen framför er som en växande snöboll? Svårigheterna att få balans i svensk ekonomi blir genom tempoförlusten bara större.

På ett enda år har ni ökat statsutgifterna med 43 miljarder kronor, eller 17 %. Underskottet är nu uppe i sådana tal att man frågar sig hur man skall

klara att komma tillbaka till en rimlig balans. Vi hade brutit trenden, såväl när det gällde inflationsutvecklingen och ränteutvecklingen som i fråga om budgetunderskottet. Det är tre fundamentala faktorer i den ekonomiska politiken, som mittenregeringen hade korrigerat. Sedan kom lössläppheten i valrörelsen 1982, som kostade oss så mycket – och som framför allt kostar oss mycket tid för att få ordning på vår ekonomi.

Till sist vill jag, herr talman, korrigera två saker som Arne Gadd sade.

För det första: Vi från folkpartiets sida är naturligtvis icke ute efter att försämra ATP-reformen. Vi har alltid varit för ett fungerande tjänstepensionssystem – och det kommer vi att vara också i fortsättningen. Vad vi nu behöver göra är att säkra finansieringen framöver. Jag tror att också Arne Gadd vet att detta är en fråga som verkligen behöver granskas och analyseras.

För det andra: Vi är emot avdragsrätten för fackföreningsavgifter därför att den skapar så många problem, vilket också riksskatteverket har visat. Vi är öppna för att diskutera den tvåsidiga lösning som Arne Gadd efterlyste.

Anf. 16 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Arne Gadd och andra socialdemokrater i denna debatt. Varför tror ni att Landsorganisationen både i sin tidning och genom uttalanden av företrädare, ordföranden och andra, driver en så hård kritik mot regeringens ekonomiska politik? Tror ni att man gör det därför att man anser att denna politik har varit alltför förmånlig för arbetarna, för dem som är organiserade inom Landsorganisationen? Eller tror ni att man gör det därför att man anser att den ekonomiska politiken har givit kapitalägarna alltför stora fördelar? Jag tror att det finns bara ett svar på den frågan. Man kritiserar politiken därför att man anser att den har varit alltför förmånlig för höginkomsttagarna och för kapitalägarna.

Se på skattereformen! Skatteöverenskommelsen mellan socialdemokratin och de båda mittenpartierna, som Arne Gadd nästan inte alls har berört i sina anföranden, vad har den för verkningar? Den ger låginkomsttagarna praktiskt taget ingenting, men stora skattesänkningar åt höginkomsttagarna. Det är därför man från LO:s sida kritiserar den.

Vi från vpk har funnit att vi på en rad punkter för fram samma förslag som Landsorganisationen. Vi kritiserar skattereformen. Vi kräver en sysselsättningsbudget, och vi är kritiska på andra punkter mot regeringens ekonomiska politik. Är det rätt att föra fram sådan kritik, när Stig Malm eller Harry Fjällström gör det, men fel, när Lars Werner eller C.-H. Hermansson för fram samma synpunkter? Det låter så på Arne Gadd. Jag tror att man i stället skall se till sakinnehållet i kritiken och bedöma den från den utgångspunkten.

Självklart finns en rad problem också på det politiskt-taktiska planet för regeringen. Jag är överens med Arne Gadd om att en långsiktig politik är bättre än ett tuvhoppande, där man stöder sig ena gången till höger och andra

gången till vänster. Det var också vad jag framförde i mitt inledningsanförande. Men jag tror att man då måste lägga till en sats: En sådan långsiktig politik bör vara byggd på den arbetarmajoritet som finns här i riksdagen.

Anf. 17 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Detta med fackföreningsrörelsen och den socialdemokratiska regeringens politik, C. H. Hermansson, illustreras väl allra bäst med den jämförelsevis goda harmoni som har rått mellan fackföreningsrörelsen och regeringen under årets lönerörelse. Det visar i hög grad att fackföreningsrörelsen i Sverige har förtroende för den ekonomiska politiken och stöder regeringen så gott den kan.

Såsom en kommentar till påståendet att Carl-Henrik Hermansson och vpk i detta sammanhang skulle vara något slags företrädare för fackföreningsrörelsen kommenterar jag: Gör som fackföreningsrörelsen. Slut upp och stöd regeringens politik. Ägna er inte åt vad jag kallade denna vulgärmarxistiska jargong att karakterisera vår politik såsom någonting som står på kapitalägarnas sida. Detta om detta.

Jag noterar med tillfredsställelse att Rolf Wirtén säger sig helt stå fast vid ATP-reformen. Fattas bara annat. Men det är bra att han deklarerar den attityden. Det är även bra att folkpartiet inser att det finns en tvåsidighet när det gäller beskattningen av fackföreningsavgifter. Det är också det positiva.

Så tillbaka till den ideologiskt centrala frågan om transfereringar. Den illustrerar moderata samlingspartiets cyniska inställning till statliga mentalvårdsbidrag. Till att börja med, Lars Tobisson, är mentalvårdsbidraget ett avtal mellan staten och landstingen och kan juridiskt sett inte betraktas såsom ett vanligt bidrag. Det var en juridisk knorr i problematiken. Nu försöker Lars Tobisson göra gällande att ett borttagande 1984 av 2,5 miljarder av 4 inte skulle få någon effekt för de psykiskt sjukas situation.

Jag har kontrollerat förhållandena i mitt eget landsting. Uppsala läns landsting, som av detta bidrag får enligt avtalsuppgörelsen drygt 110 milj. kr. Omslutningen för driften av Ulleråkers sjukhus i Uppsala ligger på ungefär 130 milj. kr. Skulle det inte få någon effekt, tror moderaterna, om Uppsala läns landsting praktiskt taget i ett slag förlorar alla ekonomiska resurser för sitt enda verkligen stora sjukhus? Självfallet skulle det få effekt. Man har räknat ut att Uppsala läns landsting 1984 skulle behöva höja skatten med minst 1:50 kr. för att klara sina kostnadsökningar och likviditetsansträngningar. Det skulle man få göra såsom ett resultat av en politik från det parti som lagstiftningsvägen vill förhindra skattehöjningar. Menar ni allvar drabbas de mentalsjuka av en katastrof.

Talmannen anmälde att Lars Tobisson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 18 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Låt mig först få hälsa Rune Carlstein välkommen som ny ordförande i skatteutskottet.

Vid debatten om skatteutskottets betänkande nr 55, som nu inleds, kommer Karl Björzén att föra vår talan när det gäller energibeskattningen. Skattedebatten visar med all önskvärd tydlighet vilka problem minoritetsregeringen Palme har att brottas med. Vi har fortfarande förra höstens momsdebatt i färskt minne, då en uppgörelse i allra sista minuten träffades här från denna talarstol mellan statsministern och Lars Werner.

När det gäller finansieringen av 1984 års marginalskattesänkning har man inte i förväg lyckats komma helt överens vare sig åt höger eller åt vänster, och det är väl knappast troligt att det under den partiledarrunda som snart följer går att upprepa konststycket från i höstas med en uppgörelse under pågående debatt.

Skatteutskottets majoritet konstaterar litet uppgivet att regeringen får återkomma i höst med förslag till andra finansieringsformer, som förhoppningsvis då kan vinna bifall från endera vänsterpartiet kommunisterna eller mittenpartierna. Förutsättningen är naturligtvis då också att statsministern under sommarens lopp inhämtat nödvändigt tillstånd från LO. Av vapenskrålet i pressen från det hållet de senaste dagarna att döma är det tydligen inte så säkert att detta kommer att bli någon lätt uppgift.

Den osäkerhet som den nuvarande hackiga skattepolitiken har medfört är illa nog, men än värre är enligt min uppfattning förslaget om en höjd löneavgift från halvårsskiftet för att finansiera arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Utskottsmajoritetens skrivning andas en fullt förståelig uppgivenhet när man skriver: "Utskottet har inte funnit någon annan utväg än att förorda en tillfällig höjning av löneavgiften med 1 procentenhet för andra halvåret 1983." Man riktigt kan förnimma den vånda som socialdemokraterna i utskottet måste ha känt över att på detta sätt tvingas agera transportkompani åt en regering i knipa. Det är ju inte ens frågan om en Döbelnsmedicin som hjälper för stunden, utan det måste vara en totalt felaktig åtgärd att försöka skapa mer eller mindre konstlade jobb genom AMS och samtidigt rycka undan förutsättningarna att skaffa fler arbeten inom näringslivet.

Det skulle vara intressant att göra tankeexperimentet med en sluten votering här i kammaren, där var och en skulle rösta efter övertygelse om en höjning av arbetsgivaravgiften. Då skulle det nog bara bli 20 röster för en sådan höjning, för det är väl endast vänsterpartiet kommunisterna som tycker att en sådan åtgärd är bra.

Självfallet yrkar moderata samlingspartiet avslag på löneskattehöjningen – den skatten bör i stället helt slopas för att skapa förutsättningar för nyanställningar inom näringslivet.

Vår alldeles bestämda uppfattning som vi framfört många, många gånger är att det är genom besparingar och inte genom skattehöjningar som vi skall komma till rätta med de samhällsekonomiska problemen. Regeringen har som bekant gått en helt motsatt väg och höjt en lång rad skatter som jag här

inte behöver räkna upp – de är redan alltför välbekanta.

I vår reservation nr 1 yrkar vi avslag på alla skattehöjningsförslagen och föreslår i stället att riksdagen uttalar sig för en varaktig marginalsattesänkning, återinförd fullständig indexreglering och slopande av underskottsavdragsbegränsningen. För tids vinnande återupprepar jag inte de besparingsförslag om netto ca 14 miljarder som framförts i den moderata partimotionen 2417.

Vi går också emot att kredittiden för uppbörd av skatt på malt- och läskedrycker förkortas från 35 till 25 dagar. Vi tycker nämligen att det är orimligt, särskilt för de mindre, likvidsvagare bryggeriföretagen, att de nu i många fall blir skyldiga att förskotta skatten.

I utskottsbetänkandet finns det tre reservationer som är gemensamma för de tre borgerliga partierna. Den första gäller förmögenhetsbeskattningen i företagen. Företagsskattekommittén föreslog för ett och ett halvt år sedan att det arbetande kapitalet i de mindre och medelstora företagen i princip borde undantas från förmögenhetsbeskattning. Skatten ger väldigt litet i statskassan, i vart fall inte på långa vägar vad som motsvaras av negativa effekter på näringslivet.

De mindre och medelstora företagen spelar en avsevärd roll i svensk ekonomi, inte bara för att dessa företag sysselsätter 1 300 000 människor utan också för att dessa företag ofta står för innovationerna i vårt näringsliv. Företagsskattekommitténs förslag att från förmögenhetsskatten undanta arbetande kapital godtogs av en majoritet av remissinstanserna, men socialdemokraterna i utskottet har inte velat höra på det örat. Detta är beklagligt, särskilt med tanke på att regeringen lagt på dessa företag ytterligare bördor sedan frågan senast var uppe i kammaren för ett halvt år sedan.

Under de sex åren med borgerliga regeringar förbättrades på många sätt villkoren för svenskt näringsliv. Aktiefondssparandet och lindringen i beskattningen av aktieutdelningar har väsentligt förbättrat näringslivets möjligheter att skaffa fram det absolut nödvändiga riskvilliga kapitalet. Den konkurrensutsatta delen av svensk industri behöver all tänkbar hjälp för att återvinna marknadsandelar, och med tanke härpå är det både oklokt och egendomligt att socialdemokraterna inte lyckats övervinna sin gamla inställning att ständigt utnyttja näringslivet som mjölkossa. Det man nu gör är att gradvis rasera det positiva som byggts upp under de sex föregående åren.

I höstas vågade man inte direkt avskaffa det värdesäkra lönesparandet – det var över en miljon människor som använde sig av den sparformen – men man minskade som bekant skattereduktionen med 10 procentenheter. Man införde också skyldighet för aktiebolag m. fl. att betala in en del av vinsten på räntelösa konton i riksbanken. Skattereduktionen för aktieutdelningar slopades också, vartill kommer alla andra pålagor som jag här inte närmare behöver gå in på.

Genom den 20-procentiga "tillfälliga vinstskatten", som infördes för en månad sedan, har vi nu en trippelbeskattning av aktieutdelningar. För att

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

bringa någon lindring i denna kraftiga beskattning föreslår vi nu att skattereduktionen för aktieutdelningar återinförs.

Den sista gemensamma borgerliga reservationen gäller uppbörden om preliminär B-skatt. I höstas genomförde som bekant den socialistiska riksdagsmajoriteten den förändringen i B-skatteuppbörden att denna skulle tas ut med 120 % av den slutliga skatten som debiterats två år tidigare. Egenföretagarna hade inte haft samma positiva inkomstutveckling som flertalet löntagare, och då man inte kan förvänta sig någon realinkomstförbättring innebar höstens beslut att man i lagstiftningen skrev in att man kunde förvänta sig en årlig inflation om 10 %.

Detta rimmar synnerligen illa med uttalanden från regeringens sida, att inflationen för 1984 endast beräknas uppgå till 4 %. Med tanke på detta och på alla de andra pålagor som lagts på företagen bör uttagsprocenten återföras till tidigare gällande 100 %, och det är mycket glädjande att vi nu får ett helhjärtat stöd för detta yrkande från mittenpartierna.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till de reservationer där moderata representanter deltar.

Anf. 19 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 55 berörs delar av kompletteringspropositionen som bl. a. innehåller förslag till vissa höjningar av energiskatterna, i syfte att finansiera andra steget i den skatteomläggning som enligt riksdagsbeslutet 1982 skall förverkligas under åren 1983 t. o. m. 1985.

1982 års skattereform byggde på en överenskommelse mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna och innebar att när reformen är genomförd 1985 skall huvuddelen av inkomsttagarna eller ca 90 % ha en marginalskatt som inte överstiger 50 %. Utgångspunkten är en kommunal-skatt på 30 kronor och en statsskatt på 20. Samtidigt begränsas underskottsavdragen till högst 50 %, en begränsning som är nödvändig för att hålla tillbaka spekulation.

Till underskottsavdragsregeln är knutna vissa undantagsregler, av vilka jag särskilt vill nämna kvittningen mellan avkastning på kapital upp till en nivå av 30 000 kronor och underskott på fastighet.

I debatten om underskottsavdragen framställs argumenten mot reformen som om alla inkomsttagare berördes av denna lagstiftning. Nu är verkligheten den att endast inkomsttagare som ligger över den s. k. brytpunkten berörs av underskottsavdragsbegränsningen. dvs. enligt beräkningar endast ca 10 %.

I propositionen föreslår nu regeringen att andra steget i reformen skall finansieras genom höjning av bensinskatten med 30 öre per liter, med 1.2 öre per KWh på elströmmen och 120 kronor per kubikmeter på oljan. I fråga om kilometerskatten föreslås en motsvarande höjning.

Centern har liksom de övriga oppositionspartierna gått bestämt emot en höjning av bensinskatten och kilometerskatten. Då det gäller oljeskatten har centern och folkpartiet accepterat höjningen men med förbehållet att lagen

inte skall träda i kraft förrän den 1 januari 1984. Motivet för detta är att skattereformens andra steg, som de höjda skatteinkomsterna är till för att finansiera, inte träder i kraft förrän vid årsskiftet. Därför behövs det inte heller förrän då några ökade inkomster för reformens förverkligande.

Under tiden som vi diskuterade detta i utskottet träffades en överenskommelse mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna angående förstärkning av ubåtsskyddet. Överenskommelsen innebär att oljeskatten höjs redan från den första november, för att de beräknade inkomstökningarna under november och december, totalt ca 250 miljoner, skall användas till att finansiera just en förstärkning av ubåtsskyddet.

Höjningen av elskatten med 1,2 öre per kWh från årsskiftet accepteras, som jag sade, av centern som ett led i finansieringen av skatteomläggningen. Det är också därför vi har gått med på denna höjning från årsskiftet. Den återstående delen skulle enligt centerns uppfattning kunna finansieras genom besparingar, och vi har föreslagit att avdraget för fackföreningsavgiften slopas fr. o. m. den 1 januari 1984.

Beträffande fackföreningsavgiften har riksdagen tidigare bifallit ett enhälligt förslag från skatteutskottet att regeringen skulle framlägga en fullständig redovisning och kartläggning av de konfliktbidrag som betalats ut av fackföreningarna och av arbetsgivarorganisationerna och av storleken av dessa i förhållande till de sammanlagda medlemsavgifterna. Av någon märklig anledning har regeringen inte velat tillmötesgå denna begäran. Då det därtill inte varit möjligt att få ett tillfredsställande redovisningssystem när det gäller avdragsrätten för fackföreningsavgifter, anser vi att denna avdragsrätt bör slopas. Detta skulle ge den inkomstförstärkning som erfordras för att täcka återstoden av vad som behövs för att finansiera skatteomläggningens andra steg.

Vi har inte kunnat åstadkomma någon överenskommelse i skatteutskottet. Nu föreslås i skatteutskottets betänkande att den återstående delen av finansieringen av skatteomläggningen uppskjuts till hösten. Detta förslag har accepterats av centern. Det skall här klart sägas att centern står fast vid skattereformen och vid att den skall finansieras.

De stora meningsmotsättningarna i detta betänkande gäller finansieringen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som regeringen föreslagit.

Centern har i sitt budgetalternativ föreslagit åtgärder som skulle minska budgetunderskottet med mer än 20 miljarder kronor. Därmed skulle skapas utrymme för ökade insatser för att motverka arbetslösheten. Men socialdemokraterna har sagt bestämt nej till dessa förslag.

Det är då väl mycket begärt att vi nu utan vidare skulle acceptera skattehöjningar, när man inte ens har velat diskutera de alternativ som framlagts från vår sida. Det är också väl mycket begärt att vi dessutom skulle acceptera en skattehöjning som vi anser medför ett direkt otillfredsställande resultat. Vi har fortfarande samma inställning som vi hade i regeringsställning, nämligen att vi inte klarar den ekonomiska krisen utan att också tillgripa åtgärder för att begränsa utgifterna. Först när man inser detta i regeringen finns utsikter att driva utvecklingen i rätt riktning.

Nu föreslår socialdemokraterna i skatteutskottets betänkande, efter att man har träffat en överenskommelse med vpk, att löneavgiften höjs med 1 % under andra halvåret 1983 – en åtgärd som helt strider mot den politiska inriktning som finansministern rekommenderar i kompletteringspropositionen. Hur skall förtroende kunna skapas för en politik där man handlar direkt i strid mot den målsättning som man själv har angivit? Man kan också fråga sig i vilken utsträckning en höjd arbetsgivaravgift kan stimulera till ökad sysselsättning. Snarare ger detta anledning till oro och ovisshet om framtiden – ett resultat som kan bli det rakt motsatta.

En anpassning av sjukförsäkringsavgiften till de verkliga kostnaderna skulle för de mindre företagen däremot ha inneburit en betydande sänkning av dessa avgifter, och i sin tur skulle detta medföra en betydande stimulans på denna del av näringslivet. Inte minst under de senaste åren har vi kunnat konstatera den betydelsefulla roll som de mindre företagen spelar i vårt lands totala produktion. Det är en orättvisa att man inte här kan anpassa sjukförsäkringsavgifterna något till de verkliga kostnaderna, när vi har en så klar statistik på att sjukfrekvensen är väsentligt lägre i de mindre företagen. Att nu höja löneavgiften är däremot ett steg i rakt motsatt riktning, och givetvis kan vi inte tillstyrka ett sådant förslag. Jag yrkar därför bifall till vår reservation på den punkten.

Låt mig bara framhålla, med anknytning till vad jag tidigare sagt, att man blir ganska förvånad när man ser vilket resultat beslutet om att höja löneavgiften, som vi förmodligen kommer att fatta, kommer att få. Den kommer att drabba också kommuner och landsting, och vi vet att de redan befinner sig i en besvärlig situation.

Enligt de uppgifter som jag har fått från riksdagens upplysningstjänst kommer detta att innebära merkostnader på 208–210 miljoner för kommunerna och 110 miljoner för landstingen under det halvår som löneavgiften skall utgå. Det är ett märkligt sätt att här belägga näringsliv, kommuner och landsting med en avgift som kommer att skapa än större problem på detta område.

Till utskottets betänkande har fogats en rad reservationer. I reservation 2 berörs finansieringen av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag har redan berört våra motiv för den reservationen. Jag skall därför inte säga mer på denna punkt utan endast yrka bifall till reservationen.

I reservation 5 berörs förmögenhetsbeskattningen av företag med bundet kapital. Vi anser nu liksom tidigare att detta kapital i mindre företag skall undantas från förmögenhetsskatt.

I reservation 6 upprepas kravet på att återinföra en skattereduktion för aktieutdelning. Skattereduktionen kom till för att hindra dubbelbeskattning av aktieutdelning. Att då ta bort denna i en situation när också regeringen säger sig vilja förbättra förutsättningarna för den konkurrensutsatta sektorn inom industrin, anser vi vara felaktigt.

I reservation 7 berörs uttaget av preliminär B-skatt. Det är förvånansvärt att utskottet inte har tagit någon hänsyn till den väntade inflationsutvecklingen. Vi reserverar oss anser det orimligt att höja uttaget till 120 %, när man

beräknar inflationen till 4 % och det knappast finns några utsikter till höjning av realinkomsten. Under sådana förhållanden finns det inga skäl att kvarhålla den tidigare fastställda regeln.

Jag vill i detta sammanhang säga till Knut Wachtmeister att när detta behandlades förra gången framlade vi från centern ett kompromissförslag där vi utgick från de 5,5 % som man hade räknat med när det gäller skattereformen. Eftersom det är två års eftersläpning skulle det innebära en höjning med ca 10 %. När detta inte bifölls av riksdagen så stödde också majoriteten av centerpartiet moderaternas reservation. Därför är det inte något nytt ställningstagande. Därutöver kan man säga att den prognos som nu görs för 1984 innebär än mer att motivet för denna höjning inte längre föreligger.

Beträffande reservation 9 om mervärdesskatten hänvisar vi till det beslut som riksdagen fattas om de besparingsförslag som framlagts i centerns partimotion. Genom att den socialdemokratiska majoriteten konsekvent gått emot dessa förslag har också förutsättningarna för att sänka mervärdesskatten väsentligt förändrats.

Mot denna bakgrund, och med hänsyn till det budgetmässigt bevärliga läge vi befinner oss i, har vi inte nu ansett oss kunna hålla fast vid kravet på en sänkning.

Slutligen ett par ord om det sista av de särskilda yttrandena. Det berör kravet på ett fribelopp för egenföretagare vid uttag av arbetsgivaravgift. Även om utskottet understrukt vikten av att denna fråga löses som förutsagts i uppgörelsen mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna i samband med skatteuppgörelsen, har vi centerledamöter i utskottet i ett särskilt yttrande understrukt vikten av att denna fråga löses under hösten i år.

Som framhålls i det särskilda yttrandet syftar detta krav dels på att skapa likställighet med löntagarna, dels på att ta bort den orättvisa som nu finns, mot bakgrund av det faktum att egenföretagarna betalar arbetsgivaravgift inte bara på arbetsinkomsten utan också på avkastningen av det egna kapitalet som är bundet i företaget. Det är orimligt att egenföretagarna skall betala högre arbetsgivaravgift än någon annan. Med hänsyn till den förståelse för frågans lösning som framskymtar i utskottsbetänkandet, har vi inte reserverat oss utan förutsätter att frågan löses under kommande höstriktsdag.

Fru talman! Det är många och betydelsefulla frågor som behandlas i detta utskottsbetänkande. I den stora frågan om skatteomläggningen vill jag än en gång konstatera att centern står fast vid trepartiuppgörelsen. Beträffande finansieringen anvisas genom dagens beslut ca 2 250 miljoner för att finansiera skattereformen. Utformningen av den sista tredjedelen har hänskjutits till höstriktsdagen. Olika finansieringsalternativ har framlagts, men någon enighet har inte kunnat uppnås. Enligt min uppfattning får detta inte äventyra skattereformens förverkligande.

Fru talman! Med vad jag nu har anfört yrkar jag bifall till de reservationer

där centerns ledamöter finns bland undertecknarna och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 20 BJÖRN MOLIN (fp):

Fru talman! Folkpartiet står fast vid skattereformen i alla delar. Vi gör det därför att vi är övertygade om att den leder till ett rättvisare skattesystem, som stimulerar människor till ökade arbetsinsatser och som begränsar den svarta sektorn. Till skattereformen hörde också ett åtagande att finansiera det inkomstbortfall för staten som de sänkta marginalskatterna medförde. Vi har i vår motion nr 2432 redovisat hur en sådan finansiering skall ske. Låt mig innan jag går in på detaljerna i fråga om finansieringen påminna om att ingenting vid uppställningens ingående sades om huruvida finansieringen av det inkomstbortfall som de sänkta marginalskatterna medförde skulle ske genom inkomstförstärkningar eller genom utgiftsnedskärningar. I princip hävdade riksdagen våren 1982 på finansutskottets förslag, att de problem med hänsyn till budgetsaldot som kunde uppkomma i samband med genomförandet av skattereformen måste åtgärdas både genom inkomstförstärkningar och genom utgiftsnedskärningar. Moderata samlingspartiet, som ju står utanför denna överenskommelse, hävdade vid samma tillfälle, att budgetförstärkningarna enbart skulle ske genom utgiftsnedskärningar. Från folkpartiets sida anser vi alltså att man kan utnyttja såväl inkomstförstärkningar som besparingar – och att valet dem emellan i viss mån bör göras beroende av konjunkturutvecklingen och av det allmänna ekonomiska läget.

I den nu aktuella frågan, om finansiering av marginalskattereformens andra steg för 1984, anvisar vi en finansiering som i huvudsak består av höjda energiskatter samt till en mindre del av ytterligare besparingar på statsbudgetens utgiftssida. Finansieringsbehovet uppgår till mellan 2,8 och 2,9 miljarder kronor för 1984. I regeringspropositionen påstås visserligen att "kostnaderna" för skattereformens andra steg är väsentligt högre, men detta tycks bero på att regeringen i sin finansieringskalkyl nu inkluderar den extra skattesänkning som gjorts i år för skattebetalare med inkomster mellan 8 och 12 basenheter. Denna förändring av skatteskalen var dock ingen del av den ursprungliga skatteuppställningen – den genomdrevs av socialdemokraterna i höstas och bör inte ingå i en diskussion om finansieringen av skattereformens andra steg.

Folkpartiet har självfallet också avvisat regeringens försök att tidigare lägga finansieringsdelen av skattereformen för att på så sätt allmänt förbättra budgetläget. Den här diskussionen om specialdestinerade budgetförstärkningar blir ju alldeles poänglös, om den vidgas till att gälla diverse andra kostsamma budgetåtaganden, som t. ex. det nu aktuella arbetsmarknads paketet – syftet är ju att vi skall täcka det inkomstbortfall som staten får till följd av marginalskattesänkningarna. Däremot har vi som en engångsföreteelse godtagit att höjningen av oljeskatten tidigare läggs för att möjliggöra en

utökning av försvarsramen i syfte att förstärka ubåtsskyddskapaciteten i enlighet med ubåtskommissionens förslag – men det är en sak för sig.

Vi har biträtt förslagen om att höja skatten på el och olja fr. o. m. årsskiftet 1983-1984 just för att möjliggöra en finansiering av marginalskattereformens andra steg. Återstående finansieringsbehov om ca 600 milj. kr. kan klaras genom ytterligare besparingar på statsbudgetens utgiftssida. Vi har varit beredda att redan nu i vår ta-samtliga beslut som rör marginalskattereformens andra steg, men socialdemokraterna har här inte velat vara med helt och hållet, och eftersom socialdemokraterna inte haft majoritet för sitt förslag att höja bensinskatten måste beslutet om återstående finansiering av skattereformens andra steg vila till hösten.

Jag skulle vilja varna för att dra alltför vidlyftiga slutsatser av detta. För det första kommer större delen av marginalskattereformens andra steg att beslutas i och med att dagens betänkande från skatteutskottet bifalles av kammaren. För det andra har de tre partier som stod bakom skattereformen klargjort att de avser att stödja en totalfinansiering av marginalskattereformen – låt vara att socialdemokraterna i samma veva försökte få några andra utgiftsposter täckta.

Det finns alltså inga skäl att ta vad som har hänt här i riksdagen och i skatteutskottet till intäkt för att ändra, upphäva eller uppskjuta skattereformen. Sådana planer kan inte vinna stöd i vad partierna bakom skattereformen har gjort eller sagt i riksdagen.

När man från LO och vpk nu uppmanar regeringen att gå ifrån skattereformen är detta i själva verket en uppmaning till regeringen att bryta ett ingånget löfte – och dessa uppmaningar lär inte göras i första hand av omtanke om regeringens anseende. Jag noterar i det sammanhanget att Harry Fjellström i sitt anförande på Hotell- och Restauranganställdas kongress dessutom hävdade att folkpartiet och centern inte ställer upp på finansieringen av reformen. Detta är, som jag här har visat, helt felaktigt.

LO:s aktuella krav på en förändring eller en senareläggning av skattereformens andra steg bör ses mot den här bakgrunden. Låt mig, trots att jag tror mig veta svaret, fråga socialdemokraternas talesman i debatten och finansministern: Kan ni här i dag lugna svenska folket och ge ett klart och bindande besked, att ni inte har några som helst planer på att ändra eller senarelägga marginalskattereformen? – För det är väl ändå inte så att det är LO som har tagit över beslutanderätten i skattefrågan från de i demokratisk ordning valda politikerna i riksdag och regering?

Glädjande nog har TCO:s ordförande Björn Rosengren visat en i det här sammanhanget mera logisk och rakryggad hållning. Han avvisar bestämt ändringar i skattereformen och säger: "För TCO är det viktigt att slå vakt om skatteomläggningen. De sänkningar av marginalskatten som reformen innebär medför att de förhandlande parterna har möjligheter att inom ramen för rimliga bruttolöncökningar få en rimlig löneutveckling efter skatt." – Jag tycker det är klokt sagt.

Ett fullföljande av skattereformen enligt intentionerna skulle naturligtvis

också vara värdefullt för de enskilda människorna därigenom att de då kan lång tid i förväg få besked om vilka skatteregler som gäller och planera sin ekonomi efter det.

Fru talman! Låt mig säga några få ord om kapitalbeskattningen. Vi har i motioner och reservationer anvisat metoder för att klara företagens försörjning med riskvilligt kapital och i det sammanhanget velat befria det i företagen arbetande kapitalet från förmögenhetsbeskattning. Vi vill också återgå till de tidigare väl avvägda reglerna för beskattning av aktieutdelningar.

Ett skattesystem utan någon som helst anpassning till inflationen är ett system för skattehöjningar. Vid ett progressivt skatteuttag leder ju ett sådant system till att löntagarna efter lönehöjningar, som enbart avser att täcka inflationen, drabbas av ett högre skatteuttag än tidigare – utan att någon reallönehöjning har ägt rum. Det är därför alldeles nödvändigt att ha ett inflationsskydd i skattesystemet. I skatteöverenskommelsen fanns ett sådant skydd upp till 5,5 % årlig inflation. När regeringen genom devalveringen övergav anti-inflationspolitiken, borde givetvis skatteöverenskommelsen ha justerats i motsvarande mån. De utlovade marginalsattesänkningarna blir ju eljest lägre än avsett. Regeringen vägrade emellertid att göra en sådan anpassning i höstas och tog därmed på sig ett ansvar för en viss urholkning av skattereformen. Enligt folkpartiets mening bör skattesystemet alltså innehålla ett inflationsskydd. Ett sådant kan utformas på olika sätt. Enligt vår mening bör man dock i framtiden återgå till ett automatiskt fungerande inflationsskydd i skattesystemet.

Den mest oroande delen av socialdemokraternas förslag i skatteutskottet gäller den föreslagna tillfälliga höjningen av arbetsgivaravgiften/löneavgiften. Efter att först ha avvisat en höjning av arbetsgivaravgiften som källa för finansiering av marginalskattereformens andra steg och på ett ganska träffsäkert sätt ha argumenterat mot en ökning av kostnaderna för företagen i detta läge, tar socialdemokraterna nu i skatteutskottet ett utskottsinitiativ och föreslår att löneavgiften höjs med 1 % fr. o. m. den 1 juli. Mycket talar för att detta förslag kommer att försvåra strävandena att öka sysselsättningen i vårt land; man stimulerar ju inte företagen att nyanställa personal genom att öka personalkostnaderna. Då vore det bättre att ge företagen lättnader i de obligatoriska avgifterna, om de nyanställer t. ex. arbetslösa ungdomar. Det är beklagligt att socialdemokraterna även denna gång till sist valt att luta sig mot kommunisterna – det kommer att få negativa effekter både för löntagarna och för företagen.

Dessutom finns naturligtvis alltid risken att denna högre arbetsgivaravgiftsnivå blir bestående även efter årsskiftet. Det skall nog mycket till för att finansministern frivilligt skall avstå från de statsinkomster som den högre löneavgiftsnivån ger för år 1984. Men självfallet skall frågan ställas till socialdemokraterna: Kan ni lova att arbetsgivaravgiftshöjningen bara blir tillfällig och bara skall gälla andra halvåret i år?

Fru talman! Folkpartiet har i sina motioner och reservationer i finans- och skatteutskotten anvisat en väg för att klara balansproblemen i vår ekonomi.

att förstärka vår internationella konkurrenskraft, att få ner budgetunderskottet, att stimulera sysselsättningen och att säkra genomförandet av marginalskattereformen. Vi kommer att stå fast vid detta ekonomisk-politiska program för framtiden.

Jag yrkar bifall till de reservationer i skatteutskottets betänkande som jag anslutit mig till.

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 21 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Vänsterpartiet kommunisternas linje i skattefrågor har alltid varit entydig och konsekvent. Vi har alltid, så även i dagsläget, agerat efter principen att skatt skall uttas och betalas efter bärkraft, dvs. att de som har en bättre ekonomisk ställning i form av högre lön, förmögenheter och andra ekonomiska tillgångar, skall också kunna bära ett större uttag av skatter. Vi har varit för en politik som leder till en omfördelning mellan gynnade resp. missgynnade grupper i samhället. Den politiken bör också utformas så, att den innebär en omfördelning under de enskilda individernas livscykel med hänsyn till att man under skilda perioder av sitt liv har olika stor bärkraft när det gäller skatter. Man kan betala mer skatt när man har kommit upp i åldrarna, när försörjningen för barnen har avtagit och man har fått högre lön. Skattemedlen skall då användas till att hjälpa exempelvis barnfamiljerna, som har det svårt, eller pensionärerna som vi alla är ansvariga för.

Svaga och eftersatta grupper skall stödjas och skyddas av skattepolitiken. Det har varit hela arbetarrörelsens skattepolitiska linje, åtminstone tidigare, och så har skattepolitiken utformats under decennierna. Därför är det enkelt och naturligt för vpk att i dag säga nej till skatteuppgörelsen mellan SAP, folkpartiet och centerpartiet. Den har de direkt motsatta effekterna. Den drabbar de svaga och utsatta och gynnar dem som har det bättre ekonomiskt. I den här frågan har vi kommunister ett mycket brett stöd bakom oss, inte minst från LO, som redan sagts här i kammaren.

Den skatteuppgörelse som socialdemokraterna träffat med mittenpartierna är ett brott mot alla tidigare principer inom den svenska arbetarrörelsen. Det är att beklaga att socialdemokratins ledning lämnat de gamla principerna bakom sig och nu är beredd att också inom skattepolitikens område inta en borgerlig ståndpunkt. Vi ville från vpk:s sida än en gång uppmana socialdemokraterna: Riv upp skatteuppgörelsen och återgå till en skattepolitik i linje med arbetarrörelsens gamla traditioner!

Det är inte på det sätt som Björn Molin från folkpartiet sade här alldeles nyss, att detta är någonting som vi säger därför att vi inte är rädda om regeringens anseende. Det är precis tvärtom. Vi säger detta därför att vi just är rädda om den socialdemokratiska regeringens anseende inför de väljare som står bakom denna socialdemokratiska regering, de svenska arbetarna, de svenska tjänstemännen i lägre lönegrader och de många människor i det här landet som inte har något arbete. Att sedan regeringens anseende inför Björn Molin och övriga borgare skulle minska i den händelse man avskaffade den här orättfärdiga uppgörelsen är ointressant i sammanhanget.

Vi har alltså från vpk:s sida inget behov av att anvisa finansieringsvägar för

att genomföra denna skatteuppgörelse. Vi vill beteckna den som orättfärdig och dålig. Det har talats mycket om olika finansieringsvägar här. Vi vet att den första delen av uppgörelsen skulle betalas och kommer att betalas med en höjning av löneskatten och arbetsgivaravgiften. Det talades i samband om uppgörelsen om produktionsfaktorsskatt, proms. Den har försvunnit i hantering. I jämförelse med produktionsfaktorsskatten, proms, är arbetsgivaravgiften en dålig skatt.

Vi skulle naturligtvis behöva beskatta produktionen från företagen, belasta alla produktionsfaktorerna och inte bara faktorn arbetskraft. Med den utveckling vi har inom industrin i allmänhet och som kommer att accelerera under 1980- och 1990-talen mot ökad automatisering, där man snart ersätter hela linjer för att inte säga hela fabriksenheter med robotar och annan automatik, kommer det att bli än mer nödvändigt att ta itu med den frågan – att lägga skatt på produktionen också när den utförs av maskiner. Det är ju den stora skillnaden mellan arbetsgivaravgift och produktionsfaktorsskatt eller proms.

Vi har emellertid i det här läget ansett det viktigt att få loss pengar till stärkande av sysselsättningen, att hjälpa dem som är arbetslösa. Därför har vi, i avsaknad av ett förslag om en produktionsfaktorsskatt, i stället valt att gå med på en enprocentig höjning av arbetsgivaravgiften. Vi anser emellertid att den gemensamma sektorn – landsting och kommuner – inte skall drabbas av denna höjning. Vi har i ett särskilt yrkande, som nu delas ut i kammaren, begärt att landsting och kommuner skall undantas från den här höjningen av arbetsgivaravgiften, som vi i övrigt är med på att genomföra.

I dagsläget har vi alltså ingen produktionsfaktorsskatt i sikte. Vad gäller då nu? Jo, då har man huggit tag i energiskatterna. Nu skall därifrån hämtas pengar till skatteuppgörelsen. Det var det första argumentet. Samtidigt klippte man till och skulle använda energiskatterna för att skapa sysselsättning. Det var ett tredje argument. Slutligen, i dessa yttersta dagar, är man helt plötsligt framme med den militära utgiftsramen och skall plocka pengar från energiskatterna och lägga på den militära sektorn för att förstärka och förbättra ubåtsskyddet.

Det är ett hattande i den här skattepolitiken som är ganska märkligt. Det är en hållningslöshet som inte kan annat än förvåna när man följer förloppet dag från dag. Man träffar en skatteuppgörelse, orättfärdig mot låginkomsttagarna, utan att man har gjort klart för sig hur finansieringen skall ordnas. Sedan, när man inte kan komma överens om den finansiering man först talade om, dvs. framför allt produktionsfaktorsskatten, då klipper man till med första bästa skatteobjekt som ligger inom räckhåll – energiskatten.

Vänsterpartiet kommunisternas syn på energiskatterna är naturligtvis positiv. Vi anser att man bör använda skatteinstrumentet för att befrämja eller hålla tillbaka användningen av de olika energislagen så att vi får en så bra energipolitik som möjligt. Men då skall det vara insatt i det energipolitiska sammanhanget och inte huggas till bara för att klara andra utgifter som man inte ser sig förmögen att fixa på något annat sätt.

När det gäller energiskatterna måste som vanligt gälla huvudprincipen

skatt efter bärkraft. De svaga och utsatta måste skyddas. Därför har vi gått emot höjningen av priset på eldningsolja. Det drabbar direkt de svaga och utsatta genom ökade boendekostnader framför allt. Vi vet allesamman att en oljeprishöjning direkt slår igenom på hyrorna och boendekostnaderna i övrigt. Det gäller naturligtvis också bensinkostnaderna. Vi har fått en trafikstruktur i vårt land som ingen har bett att få och som ingen har planerat men som har kommit på grund av att det har funnits intresse bakom att driva fram ett behov av bilism inte bara i glesbygd utan också i landet i övrigt, t. o. m. i storstadsområden. Vi har en dåligt utbyggd kollektivtrafik, folk är tvungna att använda bilar, och det är folk som är beroende av dem för sitt arbete. Många av dem är inte särskilt välsituerade. En bensinskatt höjning slår alltså väldigt starkt mot de här grupperna.

Vi har sagt att vi är med på att höja elskatten. Och för att nu ytterligare tala litet grand om energiskatten, som ju är viktig: Det kan vara intressant att se tillbaka på vad som sades av partierna som stod bakom linje 2, socialdemokraterna och folkpartiet, i samband med kärnkraftsomröstningen. På valsedeln finns det vissa intressanta påpekanden att ta upp här i dag. Först och främst var det två led i folkomröstningsförslaget och riksdagsbeslutet.

Kärnkraften skulle avvecklas och oljeberoendet minskas. Vad som hänt är att man har minskat oljeberoendet kraftigt, t. o. m. snabbare än beräknat, men att kärnkraften inte har avvecklats utan utvecklats.

Jag skall be att få citera från valsedeln för linje 2: "Energihushållningen bedrivs kraftfullt och stimuleras ytterligare. De svagaste grupperna i samhället skyddas. Åtgärder vidtas för att styra elkonsumenterna bl. a. för att förhindra direktverkande elvärme i ny permanentbebyggelse."

Vidare sägs det: "Elproduktion genom olje- och kolkondenskraftverk undviks."

Vad har vi fått för utveckling? Jo, en ohämmad ökning av elvärme i permanentbebyggelse och t. o. m. direktverkande elvärme, som det fordras dispens för. Och det har man lyckats åstadkomma just genom en gynnsam beskattning av el, där realpriset på el sjunkit med upp till 8 % – ja, kanske mer, om man räknar på den direktverkande elvärmerna. Det har medfört att de s. k. alternativ som skulle främjas – inhemska bränslen och produktion av el i andra anläggningar än kärnkraftverk osv. – har hämmats och inte kommit till stånd. Vi har alltså fått en utveckling av kärnkraft genom att man dumpat el i värmesystemet, och vi har fått en utveckling av oljeberoendet.

Man har alltså bara genomfört det ena ledet i energibesluten från slutet av 1970-talet och början av 1980-talet.

Att tvinga ner oljeförbrukningen innebär inte att man får fram inhemska bränslealternativ, utan man får in kärnkraft i form av värme genom el, och man får in kol. Nu talas det i kraftkretsar om att man skall bygga upp till 15 kolkondenskraftverk, där man skall elda kol och koka vatten för att producera el och på så sätt ytterligare binda oss till ett elberoende.

Därför är det bra att höja elskatten, och den kunde för vår del gärna ha fått höjas ytterligare.

Vi diskuterar gärna energiskatter, men vi diskuterar dem inte för att

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

finansiera orättfärdiga skattereformer, utan de skall sättas in i det energipolitiska sammanhanget och användas där.

Några ord ytterligare om det allra sista beträffande energiskattepengarna, där man helt plötsligt "poppar upp" med förslaget att 250 milj. kr. skall gå till det militära. Det är ytterligare ett bevis på fladdrigheten i besluten.

Om man hade avstått från att gå in för det dyrbara JAS-projektet i det militära systemet, då skulle vi i dag haft tillräckligt med pengar kvar för att kunna förstärka vårt ubåtsskydd många gånger om. Och vi kan från vpk:s sida aldrig godkänna ökningarna av de militära ramarna, så länge man ödslar med pengar och undergräver försvarets förmåga så som man gjorde när man gick in för att bygga flygplanet JAS.

Vi varnade för detta från början. Nu har vi sett de första konsekvenserna och konsekvenserna kommer att uppdagas ännu mycket mer. Det kommer att saknas pengar i den militära budgeten. Nu skall man lappa med energiskatter. Nästa gång är det något annat skatteobjekt man skall lappa med, för att kunna klara av resten av totalförsvarets kostnader, eftersom JAS-projektet slukar så mycket. Det är någonting som vi aldrig kan godkänna.

Man har talat om att man måste ha pengar för att rädda sysselsättningen. Vi är med på det. Vi har också anvisat finansieringar upprepade gånger för att ta fram pengar till nödvändiga åtgärder på det här området. Det är från vår sida inte bara fråga om tillfälliga satsningar, utan vi har lagt fram långtgående förslag på många områden för att öka arbetstillfällena i Sverige. Men det har man tidigare inte velat lyssna på – och det har man inte gjort den här gången heller. Utskottsmajoriteten avvisar prompt vpk:s förslag och säger att det inte är möjligt att genomföra t. ex. en engångsskatt på större förmögenheter, att genomföra omsättningsskatt på aktiehandeln eller att sätta skatt på de utlandsinvesteringar som mer och mer urgröper vår industri och snart kommer att ha gjort Sverige till ett industriellt u-land om vi inte ser upp.

Vi har sagt: Utforma gärna en värnsskatt mot arbetslösheten! Ta pengar från exempelvis de områden som jag nu har nämnt. En värnsskatt är ett begrepp som vi känner igen från 1930- och 1940-talen. Då gällde det den nationella säkerheten mot yttre fiender; nu gäller det krig mot arbetslösheten inom landet. Därför vore det synnerligen välmotiverat med en värnsskatt mot den stora arbetslöshet som vi ser runt omkring oss. Börja gärna med det i stället för att vidhålla dåliga skatteuppgörelser med borgerligheten! Det är det råd som vi vill ge den socialdemokratiska regeringen.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till vpk:s motion nr 2435 i den mån den berörs i det här betänkandet samt till mitt särskilda yrkande om löneskatten, som har delats ut här i kammaren under mom. 2 c i skatteutskottets betänkande 1982/83:55:

”att riksdagen beslutar anta följande

Förslag till

Lag om tillfällig höjning av den allmänna löneavgiften

Häri genom föreskrivs följande:

Allmänna löneavgiften skall, i stället för vad som sägs i 3 § lagen (1982:423) om allmän löneavgift, utgå med 3 % av avgiftsunderlaget i fråga om

1. ersättningar enligt 1 § nyssnämnda lag som utges under perioden juli–december 1983 och

2. inkomst av annat förvärvsarbete som avses i 11 kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och som hänför sig till perioden juli–december 1983.

I fråga om beskattningsår som omfattar tid såväl före som efter utgången av juni månad 1983 eller såväl före som efter utgången av år 1983 skall – om den avgiftsskyldige inte visar annat – så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till perioden juli–december 1983 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under sistnämnda period och hela beskattningsåret.

Kommuner och landstingskommuner undantas från denna lag, varvid allmän löneavgift för dessa även under perioden juli–december 1983 skall utgå med 2 % av avgiftsunderlaget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.”

Anf. 22 RUNE CARLSTEIN (s):

Fru talman! Får jag ta mig friheten att tacka Knut Wachtmeister för hans välkomsthälsning!

Det som vi nu diskuterar är ju finansieringen av skattereformen, som riksdagen fattade beslut om på våren 1982 och som genomförs etappvis under åren 1983–1985.

Grunden för reformen är en överenskommelse mellan socialdemokraterna, centern och folkpartiet. Den bygger alltså på en bred parlamentarisk samverkan. Genom reformen avser man att stimulera arbete och sparande och andra produktiva insatser och dessutom att motverka spekulation och skatteflykt. Reformens positiva effekter i olika hänseenden har betonats i både finansutskottets och skatteutskottets yrkanden. Jag vill i detta sammanhang särskilt stryka under två omständigheter.

Det första som jag tycker att man bör komma ihåg är att skattereformen inte bara innefattar sänkta marginalskatter. Det är klart att det är ett viktigt inslag, men lika betydelsefull är den begränsning av underskottsavdragens skattemässiga värde som reformen medför. Detta är en viktig del av det hela som ofta glöms bort. Den kommer lätt i skymundan, eftersom den inte är lika lätt att åskådliggöra som de marginalskattesänkningar som blir en följd av reformen.

Det andra som jag vill betona är att det här inte är fråga om en allmän skatteminskning. Reformen är en skatteomläggning, och en given förutsättning har hela tiden varit att reformen skall finansieras fullt ut. I det rådande statsfinansiella läget är det helt otänkbart att avstå från en sådan finansiering och i stället låta budgetsaldot försämrats ytterligare.

Vad som är viktigt i utskottens betänkanden är att en bred enighet alltjämt

föreligger för ett fullföljande av skattereformen och även för en fullständig finansiering. Detta har ju också klart framgått av de anföranden som här har hållits av Stig Josefson och Björn Molin.

Såsom framgått av de tidigare inläggen föreligger skilda uppfattningar om hur finansieringen skall utformas. Tyvärr har det inte varit möjligt att sammanjämka ståndpunkterna, så att en parlamentarisk majoritet har kunnat uppnås för att nu lägga fast formerna för en fullständig finansiering. Det är att beklaga. Kostnaderna för det andra steget, som det nu gäller, uppgår till 3,6 miljarder kronor. Regeringen föreslog i proposition 150 en finansiering av dessa kostnader genom höjning av skatterna på bensin, el och olja. Förslaget skulle, om det hade bifallits, ha inneburit en fullständig finansiering.

För andra halvåret 1983 skulle man dessutom ha kunnat finansiera vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Därför föreslogs att höjningarna i huvudsak skulle träda i kraft redan från den 1 juli. Det hade varit bra, om det hade varit möjligt att uppnå ett parlamentariskt underlag för höjning av skatterna på el och olja för att finansiera skattereformen så som vi hade tänkt oss. Det är beklagligt att finansieringsfrågan inte har kunnat lösas fullt ut utan att vi har fått kompromissa oss fram och då fått med folkpartiet och centerpartiet på höjning av skatterna från den 1 januari vad gäller el och olja.

När det gäller finansieringen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har endast höjningen av elskatten kunnat föreslås träda i kraft vid halvårsskiftet. Finansieringsfrågan har i övrigt måst lösas genom en tillfällig höjning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet för andra halvåret 1983. Självfallet hade vi hellre sett att det hade varit möjligt att klara finansieringen på det sätt som föreslagits i propositionen.

Vidare föreslås att höjningen av oljeskatten träder i kraft från den 1 oktober 1983. Avsikten är att den del av höjningen som faller på innevarande år skall finansiera en förstärkning av ubåtsskyddet.

Jag skall, fru talman, sedan övergå till att något försöka kommentera de till utskottets betänkande fogade reservationerna.

Moderaterna kan i och för sig göra det enkelt för sig. De är emot skatteomläggningen. Därför går de i reservation 1 emot finansieringen av den. Det är givetvis logiskt. Att moderaterna sedan vill sänka skatten – mest för dem med de högsta inkomsterna – och att de säger att skattesänkningen betalar sig själv, tillhör den moderata profilen och ideologin. Att sedan moderaterna när de satt i regeringen och hade chans att sänka skatten i stället höjde skatterna i raskt tempo har de snabbt glömt. Det egendomliga tycker jag är att moderaterna i sin reservation talar om att Sverige genom att höja sina energipriser får försämrade internationell konkurrenskraft. Det är ett ganska konstigt tal när vi nu äntligen för en ekonomisk politik som ger företagen internationell konkurrenskraft och också ger dem en möjlighet att återvinna förlorade marknadsandelar. Vi börjar ju nu få fart på exporten och på industriproduktionen. Jag tycker att Knut Wachtmeister borde ta det här tillfället i akt och erkänna att devalveringen i höstas, tvärt emot de moderata spådomarna, var effektiv och också kom vid rätt tidpunkt.

Att finansiera skatteomläggningens andra steg med höjda energiskatter i stället för höjd löneskatt är ett steg i politiken för att få ned kostnadsstegringarna.

Låt mig sedan gå till reservation 2. Det är tråkigt att behöva konstatera att centern och folkpartiet inte är beredda att ta det extra tag som behövs för att få ungdomar i arbete i höst, inte är beredda att göra extra insatser som hade kunde finansieras genom en tidigareläggning av de höjda energiskatterna.

Varför det är så får man väl närmare diskutera i anslutning till arbetsmarknadsutskottets betänkande. Det hade enligt vår mening varit rimligt att lägga på några tioöringar extra på bensinen redan i sommar, i medvetande om att de pengarna skulle gå till extrainsatser för de arbetslösa.

Låt mig i det här sammanhanget också säga att jag har svårt för att förstå vpk:s inställning i denna fråga. Vpk säger ja till de arbetsmarknadspolitiska insatserna, man säger att man vill ha en värnskatt av något slag – det är bara ett namn på en skatt, som man naturligtvis kan gå ut med slagord ikring – för att klara sysselsättningen.

I sin motion argumenterar man för att vi behöver spara energi och bromsa storstadsbilismen. Oswald Söderqvists inlägg gav också belägg för att vpk slåss för att vi skall få ordning på samfärdseln och få bort en del av bilismen, som man tycker fått breda ut sig alldeles för mycket. Den logiska slutsats som vpk borde kommit till hade ju varit att säga ja till en höjd bensinskatt redan från 1 juli i år.

I reservation 3 för moderaterna fram kravet på att ta bort energiskatten på elkraft inom stödområde A. Utskottet har här hänvisat till det arbete som bedrivs inom kommittén om regionalpolitiskt stöd till näringslivet. Utskottet förutsätter att kommittén kommer att belysa även de skattefrågor som tagits upp av motionärerna och som föranlett reservationen.

I reservation 4 har moderaterna reserverat sig när det gäller den förkortade kredittiden för dryckesskatten. Man accepterar uppsnabbningen av inbetalningarna vad gäller sprit och vin men tycker att malt- och läskedrycker skall få ha kvar den längre kredittiden – 35 dagar mot föreslagna 25.

Utskottet delar inte moderaternas uppfattning utan anser att uppsnabbningen av inbetalningarna bör gälla hela dryckesområdet.

Förmögenhetsbeskattningen i företag tas upp i reservation 5, där den borgerliga representationen har enat sig om att begära ett förslag från regeringen om förmögenhetsbeskattningens slopande för arbetande kapital i mindre och medelstora företag.

Utskottet har så sent som i mars i år avstyrkt ett liknande motionsyrkande med hänvisning bl. a. till att betydande delar av företagskapitalet i praktiken inte blir föremål för någon förmögenhetsbeskattning och att företagskatteskommittén enligt sina direktiv skall undersöka vad som kan göras för att underlätta familjeföretagens försörjning med riskvilligt kapital. Vi finner inte anledning att nu ändra ståndpunkt i denna fråga utan står fast vid den ställning som utskottet intog tidigare i år.

I reservation 6 har de borgerliga representanterna i utskottet samlat sig till

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

en gemensam ståndpunkt: man vill återinföra den särskilda skattereduktionen för aktieutdelningar, som riksdagen avskaffade i höstas. I höstas, beskrev reservanterna vilka fördömande konsekvenser borttagandet av denna särskilda skattereduktion skulle få för aktiekurserna och för anskaffandet av nytt kapital till företagen. Nu kan vi konstatera att de farhågorna kommit fullkomligt på skam. Börsen har blomstrat och kurserna har stigit. När det gäller huvudpunkten, företagets förmåga att dra till sig nytt kapital, är läget att det innevarande år blir nytt rekord för nyemissioner: omkring 5 miljarder kronor. Motiven för att återinföra den här särskilda skattefavören är alltså inte särskilt gångbara.

Reservation 7 handlar om preliminär B-skatt. I hösten 1982 beslutade riksdagen att preliminär B-skatt skall tas ut med 120 % av den slutliga skatten föregående inkomstår. Reservanterna vill nu att man skall återgå till den tidigare ordningen. I denna var skatten baserad på den slutliga skatt som den skattskyldige hade haft två år tidigare. Utskottet kan inte biträda reservanternas förslag. De nya reglerna trädde i kraft så sent som förra hösten, och vi anser att de leder fram till en bättre överensstämmelse mellan den preliminära skattebetalningen och den slutliga skatten. Det bör väl också framhållas att möjligheten för den skattskyldige att begära jämkning av preliminärskatten kan användas, om det föreligger speciella skäl.

Vad till sist gäller reservation 8 har Björn Molin i denna reserverat sig till förmån för det folkpartiförslag, som går ut på att nyföretagande och nyanställning av ungdomar skall stimuleras genom befrielse från socialförsäkringsavgifter och löneavgifter. Utskottet menar att det, om man har resurser att genomföra lättnader på dessa områden, är bättre att införa ett direkt stöd i stället för att gå fram via avgiftssystemet, något som bara krånglar till det hela. Det finns enklare medel, om man har resurser för att ge stöd på dessa områden.

I de inlägg som hölls av de borgerliga företrädarna sades det en del som jag också gärna skulle vilja ta upp.

Knut Wachtmeister sade att villkoren för näringslivet förbättrades under de sex borgerliga åren. Det är då litet knepigt att förklara varför detta inte tog sig uttryck i ökad sysselsättning och bättre ekonomiska förhållanden i vårt land, om så hade varit fallet. Vi upplevde ju inte precis de sex borgerliga åren som några gyllene år för näringslivet.

Stig Josefson talade om att man ansåg att rätten till avdrag för fackföreningsavgifter borde tas bort. Ja, vi har förfäktat den meningen att det är ett rättvisekrav att man har rätt till avdrag för fackföreningsavgifter. Företagen har ju rätt till avdrag för sina avgifter till Svenska arbetsgivareföreningen, och det är då inte mer än rimligt att löntagarna har rätt till avdrag för sina fackföreningsavgifter.

Björn Molin tog upp skatteuppgörelsen och krävde ett besked huruvida den verkligen ligger fast. Jag har sagt att vi upplever det så att den ligger fast. Men man skall väl också vara uppmärksam på att det i den skatteuppgörelse som träffades mellan partierna i fråga fanns ett förbehåll, där det förutsattes att höginkomstagarna skulle visa återhållsamhet i sina lönekrav, så att det

inte skulle gå snett. Om så skulle bli fallet, skulle det vara anledning till vidtagande av korrigeringar. Nu har vi inte facit för årets lönerörelse. Först när det föreligger kan man ta ställning till om det är rätt att låta skatterformen vara oförändrad eller om man skall vidta korrigeringar i den.

Jag vill också säga några ord till Oswald Söderqvist, som menar att skatteuppgörelsen är ett brott mot löntagarna. Det brottet, Oswald Söderqvist, begicks i så fall innan svenska folket gick ut i val. Vi redovisade skatteuppgörelsen i valrörelsen, och väljarna gav ett klart besked om vad de ansåg om den. Vårt parti kom tillbaka i regeringsställning efter det att vi hade underställt dem skatterformen i valrörelsen.

Fru talman! Till sist ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande 55.

Anf. 23 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Fru talman! Rune Carlstein var nöjd med skatteuppgörelsen, och det förstår jag: det måste han naturligtvis vara. Han sade också något om begränsningen av underskottsavdragens skattemässiga värde och var rädd för att den lätt skulle glömmas bort i hanteringen. Jag försäkrar Rune Carlstein att den begränsningen av underskottsavdragen icke kommer att glömmas bort av de hundratusentals villaägare som trodde på de fribrev som utfärdades inför valet 1979. Det är ju huvudsakligen villaägarna som drabbas av begränsningen av underskottsavdragen.

Rune Carlstein påstår att vi moderater gör det lätt för oss i finansieringsfrågan. Men han har säkert läst vår moderata partimotion, där vi har redogjort för omfattande besparingar som räcker till den marginalskattesänkning som vi förordar och till många andra ting.

När moderaterna satt i regeringen, sade Rune Carlstein, höjde de skatten. Faktum är att det totala skattetrycket sjönk. I februari 1981 lade vi tillsammans med de andra regeringspartierna fram ett skatteförslag som innebar väsentliga marginalskattesänkningar med bibehållna underskottsavdrag. Vi ville utreda de oberättigade underskottsavdragen, men vi ville hålla våra vallöften.

Vidare säger Rune Carlstein att B-skatten är bra och att det finns möjligheter att begära jämkning. Men höjningen av uttaget medför någon form av tvångssparande, och att begära jämkning är administrativt besvärligt; det är också krångligt att hantera för de lokala skattemyndigheterna.

Så vände sig Rune Carlstein mot att jag påstod att de sex borgerliga regeringsåren hade medfört fördelar för näringslivet. Det värdesäkra lönsparandet och vissa skattelättnader medförde ju att näringslivet då fick det riskvilliga kapital som – det tror jag vi alla är ense om – behövs för att få ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Att börskurserna har stigit beror dels på detta, dels också på att människor som har sparat i aktier inte har förlitat sig på att inflationen skall bli låg. Då är det i allmänhet säkrare att spara i aktier än på bank.

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 24 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Det har i debatten sagts någonting om den osäkerhet som ligger i den ekonomiska politiken i dag. Jag vill därför understryka vad som står i utskottsbetänkandet när det gäller villkoret för att vi skulle acceptera en höjning av energiskatterna, nämligen att de önskemål som vi tar upp om inkomstskatte- och momsbefrielse för inhemskt bränsle i stort sett tillgodoses. Även om det har förekommit uttalanden där man har satt frågetecken för detta, vill jag hoppas att vad som har överenskommit ligger fast. Det skulle vara värdefullt att få ett besked om det av Rune Carlstein.

Rune Carlstein ställde som första fråga till oss, varför vi inte var beredda att ta ansvar för finansieringen av de arbetsmarknadspolitiska satsningarna. Vi har lagt fram ett budgetalternativ, som skulle kunna åstadkomma en väsentlig minskning av budgetunderskottet. Hade man haft en önskan att ha utrymme för ökade arbetsmarknadsutgifter borde något av våra förslag ha kunnat beaktas. Det kan inte vara en vanlig förhandlingsgång att man först avstyrker allt vad motparten har att föreslå och därefter säger: Acceptera nu det här.

När det gäller det bundna kapitalet är det riktigt att det har behandlats tidigare, men vi vet att nu kommer nya löneavgifter. Det kan inte vara rimligt att denna grupp egna företagare skall beskattas högre för sitt kapital. De får förutom förmögenhetsskatt också betala arbetsgivaravgift för avkastningen genom den utformning som bestämmelserna har när det gäller framtagandet av underlaget för arbetsgivaravgift. När det nu uppstår en ny orättvisa anser vi att man måste påpeka detta och försöka få rättelse. Jag hoppas att vi i varje fall skall få någon rätsida när det gäller beräkning av arbetsgivaravgiften.

I fråga om B-skatten är det riktigt totalt sett, att om man höjer uttaget så får man in ett skattebelopp som mera överensstämmer med den slutliga skatten, men för den enskilde kan det slå ganska snett. Det finns många som inte alls har någon höjning av inkomsterna. Jag vill fråga: Menar verkligen Rune Carlstein att denna grupp skulle ha större inkomstökning än inkomsttagarna i övrigt?

Till sist om fackföreningsavgiften: Varför förverkligar man inte den begäran som gjordes av en enhällig riksdag om en kartläggning av hur det förhåller sig med inbetalningar och utbetalningar till arbetsgivarföreningar och fackföreningar?

Anf. 25 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Den lugna tonen i Rune Carlsteins anförande var välgörande. Den kontrasterade på ett tilltalande sätt mot det tonfall som präglade Harry Fjällström i hans anförande vid Hotell- och restauranganställdas förbunds kongress. Jag tror att det är bra om vi i denna debatt kan bidra till att avdramatisera denna diskussion om skattereformens genomförande.

Jag tolkade också Rune Carlsteins anförande på det sättet, som också uttrycks i skatteutskottets betänkande s. 27, att marginalskatte reformens olika delar ligger fast. Detta är värdefullt. Det bidrar till att stimulera människors arbetsinsatser, att underlätta avtalsförhandlingar och i någon

mån begränsa skatteflykten.

Rune Carlstein beklagade att mittenpartierna inte velat stödja arbetsgivaravgiftshöjningen för att finansiera vissa sysselsättningskapande åtgärder för bl. a. ungdomen. Men vi tror inte att resultatet blir detta om man höjer arbetsgivaravgiften, utan vi tror att om man höjer arbetskraftskostnaderna riskerar man att ge med ena handen i form av AMS-åtgärder och ta in med den andra, och det blir inget positivt resultat på sysselsättningen.

Från folkpartiets sida har vi föreslagit åtgärder som vi tror på ett mera effektivt sett skulle bidra till att ge arbetslösa ungdomar arbete redan i år. Det är sänkt eller helt borttagen löneavgift för nystartade företag och för företag som nyanställer ungdomar under 25 år. t. ex.

Vi tror alltså att om man har syftet att ge fler arbetslösa flickor och pojkar jobb, så är det bättre att gå den vägen än att vidta en serie åtgärder via AMS, som måste finansieras genom ökade arbetskraftskostnader för företagen.

Anf. 26 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu har satts upp.

Anf. 27 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Fru talman! Jo, Rune Carlstein, er skatteuppgörelse med mittenpartierna är ett brott mot de principer som tidigare har gällt för den svenska arbetarrörelsen, nämligen att skatt skall uttas efter bärkraft. Rune Carlstein hänvisade till valrörelsen och sade: Vi gick ut och talade om detta, och vi fick förtroendet. Men vad sade ni i valrörelsen? Jo, ni sade att skatten skulle sänkas för alla. Men ni talade inte om att låginkomsttagaren i 50 000–60 000-kronorsklassen fick en futtig sänkning av statsskatten med några tiotus, medan höginkomsttagarna fick en skattelindring på flera tusen kronor i de högre skikten.

Det är riktigt att ni införde en avdragsreform som tog bort de värsta avarterna, och det var ju bra. Men det finns fortfarande rika möjligheter kvar för dem som finns på de nivåerna – skatteplanerare och andra myglare – att klara sig undan effekterna av den bestämmelsen.

Vad fick detta för verkan? Jo, strax efter det att ni hade kommit i regeringsställning devalverade ni valutan. Där försvann i ett klipp betydligt fler tiotus för låginkomsttagarna i höjda priser än vad ni någonsin gav dem i skatteuppgörelsen. Också arbetsgivaravgiften, som jag har talat om tidigare och som naturligtvis drabbar lönerna, gjorde att vi fick en avtalsrörelse där vi på nytt fick sänkta reallöner – vilket ju var meningen. Detta förtog ytterligare verkningarna av de futtiga sänkningar som t. o. m. en ordinarie industriarbetare i löneklassen 80 000–90 000 kr. i årsinkomst fick.

Nu vill ni höja energipriserna. Hur mycket blir det sedan kvar av era beryktade skattesänkningar för alla? Det talade ni inte om i valrörelsen, men det skulle ni ha gjort om ni hade varit ärliga. Det är borgerlig skattepolitik ni har gått in för tillsammans med mittenpartierna, och den har ni ingen ära av.

Jag skulle vilja fråga vad det är för fel på produktionsfaktorsskatten,

promsen, som ni talade om i samband med skatteuppgörelsen. Vart försvann den, och varför försvann den? Det är en skatt som kommer att bli mer och mer nödvändig att ta itu med, för vi måste få en skatt på produktionsfaktorn fast kapital: maskiner, robotar och annan automatiserad utrustning som i allt snabbare takt införs i våra industrier. Det är en bra skatt. Genomför den! Då blir det bra för den svenska arbetarklassen och för andra skikt.

Anf. 28 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Fru talman! Jag tar gärna fasta på Knut Wachtmeisters löfte om att tala om att skattereformen också har en avdragssida. Som jag sade i mitt första inlägg är det mycket viktigt att vi kan börja komma till rätta med avdragssystemet, för det har varit orättvist och medfört orättvisor när det gäller boendekostnader mellan dem som hyr en lägenhet och dem som bor i villa.

Jag har inga svårigheter att diskutera det här när jag träffar villaägare. De flesta villaägare är också normalinkomsttagare, och då går skattereformen bra i lås för dem. De får i allmänhet del av skattereformens positiva sida, och dessutom berörs inte avdragsrätten i nämnvärd grad. För dem däremot som verkligen har utnyttjat systemet, som har skaffat sig rejäla ränteavdrag, har skattereformen den effekten att de inte längre har samma möjlighet att utnyttja avdragen på det sätt som de har kunnat tidigare. Men jag har inga svårigheter att klara ut detta med majoriteten av villaägarna.

Stig Josefson är litet ledsen över att vi vill avslå de förslag som centerpartiet har haft när det gäller besparingar. Centern menar att man har anvisat pengar den vägen för att klara de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Det är klart att vi inte kan ställa upp på de besparingsförslag som har presenterats från centerpartiets sida, därför att de är på kollisionskurs med den politik som vi vill föra – en politik som vi i valrörelsen gick ut och slogs för. Ni vill spara på exempelvis de sociala utgifterna och på sådant som vi tycker är viktigt, nämligen att behålla värdet på pensionerna, att klara sjukförsäkringen och inte behöva införa karensdagar mera. Dessa besparingar kan vi inte ställa upp på.

Björn Molin sade i sitt inlägg att folkpartiet naturligtvis inte kan ställa upp på vår finansiering – en höjning av arbetsgivaravgiften. Nej, det hade ni inte behövt göra. Ni hade mycket väl kunnat ställa upp på en höjning av energiskatten från ett tidigare datum. Det hade varit en bättre lösning, det kan vi vara helt överens om.

Anf. 29 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Fru talman! Rune Carlstein säger att en begränsning av underskottsavdragen inte innebär något negativt för majoriteten av villaägarna som befinner sig i normala inkomstlägen. Enligt Rune Carlstein verkar det som om detta rättfärdigas bara därför att begränsningen av underskottsavdrag inte innebär något negativt för en majoritet. Jag tycker detta är ett omoraliskt och felaktigt resonemang. Detsamma gäller det Rune Carlstein sade om att andra höginkomsttagare har skaffat sig ränteavdrag för att få ned skatten.

De som har köpt villor har gjort det under förutsättning att räntorna skulle vara avdragsgilla. De har inte gjort det för att skaffa sig stora avdrag, utan de har gjort det för att skaffa sig en bra bostad, och det är väl något positivt. Det verkar som om Rune Carlstein tycker att avdragen är oberättigade om de är tillräckligt stora. Det är ett felaktigt synsätt. Att ränteavdragen har blivit stora beror till mycket stor del på den höga räntenivån. Men de oberättigade underskottsavdragen gäller inte villorna. Det var dessa oberättigade underskottsavdrag vi ville utreda, men utredningen lades ner. Nu har denna utredning återupptagits i ett annat sammanhang, och det är bra.

Avslutningsvis: Om en majoritet inte berörs av denna orättfärdighet kan den accepteras. Detta resonemang tycker jag är felaktigt.

Anf. 30 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Jag är något förvånad över Rune Carlsteins yttrande angående anledningen till att man inte har kunnat ställa upp på något av de besparingsalternativ som centern har fört fram. Om viljan finns att åstadkomma en lösning av de ekonomiska problemen skulle väl några av budgetalternativets 21 miljarder kunnat ge anledning till att man försökte komma överens om en annan finansiering. Jag hoppas att det inte var så allvarligt menat som det kunde tolkas.

Jag anser också att regeringen kunde förverkliga det som skatteutskottet och riksdagen enhälligt har begärt, nämligen denna utredning, en utvärdering av fackföreningsavgifterna. Det skulle kunna klarlägga frågans verkliga innebörd och kanske även motsättningarnas innebörd.

Anf. 31 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Det har nu gått drygt ett halvår sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde. Ingen kan väl protestera om jag betecknar detta gångna halvår som sällsynt händelserikt när det gäller den ekonomiska politiken.

Den nya regeringen inledde med att devalvera den svenska kronan samma dag den trädde till. En månad senare lades en omfattande krisplan fram i syfte att följa upp devalveringen och lägga om den ekonomiska politiken. I januari presenterades en statsbudget, där regeringen tog spjärntag också för att bryta statsfinansernas ogynnsamma utveckling. Och i april presenterades kompletteringspropositionen, som proklamerade strid mot inflationen.

En radikal omläggning av politiken var också starkt av nöden. Jag vill påminna om hur bekymmersamt läget var, när den socialdemokratiska regeringen tog över rodret i höstas.

I stället för den produktionsökning om 1 % som mittenpartiregeringens finansplan för 1982 förutspådde, fick vi under de första tre kvartalen en kraftig nedgång av bruttonationalprodukten. Speciellt stort var den under tredje kvartalet.

I stället för den uppgång av industriproduktionen med 3 % som fjolårets finansplan räknade med, föll industrins produktion under det första halvåret 1982 med 3 %. Under september noterades den lägsta nivån på fem år.

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Orderingången från exportmarknaderna sjönk dramatiskt under de tre första kvartalen i fjol. En lika stor nedgång har inte ägt rum sedan den första oljekrisen.

Under loppet av tredje kvartalet 1982 försämrades utrikeshandeln kraftigt. I augusti uppvisade bytesbalansen ett underskott på över 5 miljarder kronor – det är den sämsta notering som någonsin uppmätts för en enskild månad.

Efter dessa dramatiska händelser i utrikeshandeln satte ett massivt valutautflöde i gång. Under september rann ungefär 3 miljarder ur landet, och under första veckan i oktober var utflödet uppe i nästan en halv miljard om dagen.

Industriinvesteringarna föll inte med 5 %, som den förra finansplanen förutspådde, utan med 16 % under 1982. I september publicerades som lök på laxen en investeringsenkät från statistiska centralbyrån, enligt vilken företagen förberedde en ytterligare neddragning av investeringarna med 15 % 1983.

Under sommaren och början av hösten 1982 noterades kraftigt stigande arbetslöshetstal. Månad för månad noterades de högsta månadssiffror som någonsin inrapporterats. I september var den öppna arbetslösheten 176 000 personer, vilket innebar en ökning med 50 % på ett år.

Samtidigt var nedgången i lediga platser utomordentligt kraftig. Nyanmälningarna till arbetsförmedlingen under tredje kvartalet i fjol uppvisade den lägsta siffra som någonsin noterats.

Som bekant möttes också den tillträdande regeringen av ett väldigt, uppdämt statligt utgiftsbehov och grova underskattningar av ränteutgifterna för statsskulden. Det innebar att budgetunderskottet under innevarande budgetår har stigit som en ovälkommen efterbörd till den tidigare förda budgetpolitiken.

Den nya regeringen tog alltså över i ett för landet utomordentligt bekymmersamt läge. Praktiskt taget alla viktiga ekonomiska indikatorer pekade på ett fortsatt ras utför.

Det var därför uppenbart att en kraftfull omläggning av den ekonomiska politiken måste till. Huvudingredienserna i den krisplan som regeringen presenterade under hösten är väl kända, och det finns ingen anledning att ännu en gång redovisa detaljerna inför kammarens ledamöter. Låt mig bara påminna om att vår strategi mot krisen utgör en helhetspolitik, med fyra huvudelement som stödjer och samverkar med varandra:

För det första: Den mycket kraftiga förstärkning av konkurrenskraften som devalveringen för med sig. Genom att vrida om efterfrågan, både utomlands och på hemmamarknaden, från utländska till svenska produkter gör den det möjligt att på en och samma gång strama åt den inhemska efterfrågan och ändå öka den totala efterfrågan som riktas mot svenskt näringsliv.

För det andra: En markerad satsning på en fördelningspolitik, som innebär att alla medborgare får vara med och bära krisens bördor efter bärkraft. En rättvis fördelning av bördorna är, enligt vår mening, en oundgänglig

förutsättning för att devalveringens effekter skall bli bestående och inte sopas undan av en störsjö av kompensationskrav.

För det tredje: Ett program för att snabba på investeringsuppgången, dels genom ett utvidgat stöd till det privata näringslivets investeringar, dels genom ett omfattande offentligt investeringsprogram, framför allt i utbyggnad och modernisering av samhällets infrastruktur.

För det fjärde: Slutligen, ett mycket ambitiöst arbetsmarknadspolitiskt program, för att lindra de akuta svårigheterna under det kommande året. Vi har nu satt in hela det batteri av arbetsmarknadspolitiska åtgärder vi har till vårt förfogande.

Med den här politiken går vi en balansgång mellan expansiva och strama inslag. Vi ger svängrum för den inhemska industriproduktionen, vilket på sikt också kommer att medföra svängrum för investeringar och sysselsättning. Samtidigt strävar vi efter att så rättvist som möjligt fördela de bördor i form av sänkt konsumtion detta måste medföra i inledningsskedet.

Naturligtvis är det ännu för tidigt att avgöra hur vi kommer att klara uppgiften att återställa balansen i den svenska ekonomin samtidigt som sysselsättning och produktion ökar. Men vissa tecken finns som tyder på att det börjar vända till det bättre.

Det gäller i första hand industrin. Här är det tveklöst så, att devalveringen inneburit en mycket kraftig förstärkning av konkurrenskraften. Det kan avläsas i sänkta relativpriser gentemot utlandet, en påtaglig förbättring av vinstmarginalerna och en starkt ökande orderingång från exportmarknaderna under de gångna månaderna.

Mellan 1982 och 1983 beräknas Sveriges relativa exportpris sjunka med 6,5 %. Enligt konjunkturinstitutet skulle detta leda till att de svenska exportörernas marknadsandelsvinster i år blir ungefär 4 % vad gäller bearbetade varor. Det medför i sin tur att vi bryter den fleråriga nedåtgående trenden med fallande marknadsandelar för svensk industri.

Men det är inte bara så att vi tar en växande andel av exportmarknaderna. Vi kan nu också se vissa tecken på att den internationella konjunkturedgången tycks ha nått botten och att den internationella handeln som helhet efter några års stagnation därmed kan börja växa igen. Vi skall inte överdriva uppgångens styrka. Ännu så länge rör det sig främst om strimmor av ljus i ett tidigare kompakt mörker, strimmor som hittills främst måste tydas som att vi nått slutet på nedgången. I Västeuropa är situationen fortfarande osäker.

Den sammanlagda effekten av marknadsandelsvinster och växande marknader blir att exporten av bearbetade varor i år ökar med ca 6 % och att den totala exporten – inkl. råvaror och tjänster – ökar med nästan 7 %. Detta innebär nästan en fördubbling jämfört med i fjol.

Men minst lika viktigt är att devalveringen och den stärkta konkurrenskraften slår igenom även på vår hemmamarknad. Trots att bruttonationalprodukten i fjol föll med en tiondels procent växte importen med nästan 5 %. I år kommer den totala aktiviteten i ekonomin att öka med nästan 2 %, men trots detta dämpas importökningen påtagligt och stannar vid mindre än 2 %. Nettoresultatet blir en förbättring av handels- och tjänstebalansen med mer

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

än 7 miljarder kronor jämfört med 1982.

De senaste siffrorna vad gäller ordergång till industrin tyder på att dessa prognoser alls inte är överdrivet optimistiska. Tvärtom har ordergången från exportmarknaderna under de senaste månaderna varit utomordentligt stark. I den senast utkomna månadsöversikten från statistiska centralbyrån konstateras "att industrin och speciellt de konkurrensutsatta delbranscherna under de senaste månaderna utvecklats mycket positivt". Ordergången steg starkt under vintern, framhåller man, och i början av våren skedde "en exceptionellt kraftig exportökning".

Samma bild framtonar i konjunkturinstitutets senaste konjunkturbarometer, där det konstateras att företagens exportplaner aldrig tidigare varit mer expansiva än de är nu.

Som alltid i en konjunkturuppgång är det råvaruindustrin som påverkas först. Så låg exempelvis ordergången för pappers- och massaindustrin i februari på 23 % över nivån för ett år sedan. Men också andra industrigrenar har kunnat notera en stark uppgång, t. ex. kemisk-teknisk industri, där ordergången var 30 % högre än i fjol.

Vad gäller verkstadsindustrin är bilden mer splittrad. Det är också den industri som brukar komma i gång sist vid konjunkturuppgångar. Men vi kan i dag se tecken på förbättringar t. o. m. inom en del s. k. krisbranscher, såsom handelsstålsindustrin. Jag kan inte undanhålla mig nöjet att – eftersom jag är vald som riksdagsman från Dalarna – citera följande ur en tidningsartikel för en tid sedan:

"Mitt i stålkrisens tider finns det stålföretag som börjar skönja en ljusning inför de närmaste åren. SSAB Domnarvet har de senaste veckorna fått så fulla orderböcker att de har svårt att hinna med produktionen. Det är framför allt efterfrågan på Domnarvets tunnplåt som stigit kraftigt. Det är också företagets dominerande produkt. Enligt Hans Hansson, försäljningschef på division tunnplåt, beror de senaste framgångarna på två orsaker, dels devalveringen, dels en miljardinvestering förra året. Devalveringen har gjort att våra konkurrenter, främst Västtyskland, inte är så aggressiva på den svenska marknaden längre, säger Hans Hansson."

Den här utvecklingen gör att vi nu kan räkna med en påtaglig uppgång av verkstadsindustrins produktion i år. I nationalbudgeten beräknar man att produktionen av verkstadsprodukter i år stiger med nästan 5 %. I fjol sjönk den med över 5 %. Den totala industriproduktionen väntas öka med närmare 4 % i år. I fjol sjönk den med 1 %.

Omslaget i produktionen inverkar positivt såväl på sysselsättningen som på investeringarna. De båda senaste åren har sysselsättningen minskat i vårt land, men i år beräknas den öka igen. Uppgången har här varit snabbare än vad man kunde vänta sig. Den totala sysselsättningen ökade mellan första kvartalet 1982 och första kvartalet 1983 med 15 000 personer. Samtidigt måste dock konstateras att arbetslösheten fortfarande är alarmerande hög. Industriinvesteringarna visar tecken på en gradvis återhämtning, framför allt inom exportsektorn. I den planenkät, som Industriförbundet nyligen redovisade och som omfattar de största företagen, tyder investeringsplaner-

na på att investeringarna i de undersökta företagen går upp med 3–4 % i år, vilket är en snabbare uppgång än vad som tidigare föreföll troligt.

Mot denna bakgrund vägar man dra åtminstone en slutsats: många målade tidigare en alltför svart bild av devalveringens möjligheter. Så hävdade t. ex. moderaterna i en av sina reservationer i finansutskottet i januari i år att utvecklingen redan då "bekräftat" att "devalveringen kommit vid en illa vald tidpunkt". Den utveckling jag här relaterat tyder emellertid på att moderaterna hade fel – och att det kanske i stället var SE-bankens chefsekonom Olle Lindgren som hade rätt, då han i en intervju i vintras hävdade: "Den svenska devalveringen kom vid alldeles rätt tidpunkt. Dess storlek på 16 % var också riktig."

I sitt anförande i morse klagade Lars Tobisson över att den svenska ekonomins tillstånd inte förbättras i tillräckligt snabb takt. Detta bör jämföras med vad moderaterna påstod i januari, februari och mars, då devalveringen utmålades som ett totalt misslyckande, som utvecklingen redan hade bekräftat. Men i dag kan alltså inte ens moderaterna förneka att det börjar gå bättre. Då tycker jag att Lars Tobisson och andra moderater borde erkänna att er propaganda från i vintras slagit slint och att era försök att bl. a. skrämja näringslivet från att utnyttja devalveringens fördelar inte bara var skamlösa utan också grundlösa. Eftersom det bara är hedern och anseendet som därmed skulle ges ökad tilltro, kommer man troligen att förneka de här misstagen. Om man skulle erkänna att förutsägelser om devalveringens misslyckande har upphävts av den faktiska utvecklingen, blir moderaternas nya katastrofteori strax mindre intressant. Nu säger man: Katastrofen för svensk ekonomi kommer inte i år, men den kommer nästa år, när regeringen har misslyckats med resten av sin politik.

Jag vill bara i all stillsamhet varna Lars Tobisson och hans parti för att deras nya skräckvision kan röna samma öde som deras gamla, nu övergivna.

Jag kunde f. ö. rikta samma varning till Nils Åsling. Han vältrade sig med en viss vällust i förmodade framtida misslyckanden för regeringens ekonomiska politik. Nils Åsling har liksom Lars Tobisson utomordentligt svagt underlag för dessa katastrofbeskrivningar.

För min del vill jag säga följande. Tecknen på en omsvängning är glädjande, men vi måste komma ihåg för det första att den sker från ett mycket dåligt utgångsläge, och för det andra att vi ännu inte har mer än några månader bakom oss. Det är långt kvar innan den ekonomiska krisen är övervunnen. Vi har fortfarande många svårigheter framför oss.

I den reviderade finansplanen understryks hur väsentligt det är att devalveringen – som var det första steget i regeringens krispolitik – följs upp av en konsekvent och uthållig politik. För att devalveringen skall kunna ge den permanenta förstärkning av konkurrenskraften vi eftersträvar måste ekonomin bringas i balans så snart som möjligt. Kraftfulla insatser måste göras för att driva ned inflationstakten efter det att de prishöjande effekterna av devalveringen har klingat ut. För detta krävs att vi håller fast vid den inslagna linjen och vid en långsiktig politik för sysselsättning och investeringar.

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Regeringen menar alltså att det nu är dags att ta det andra steget i krispolitiken. Detta andra steg är inriktat på direkta insatser mot arbetslösheten, men innehåller också ett omfattande program för kampen mot inflationen.

Den fulla sysselsättningen är det viktigaste målet för vår politik. Den omläggning av politiken som genomförts är en mobilisering för detta mål. Det faktum att den fulla sysselsättningen sätts i centrum betyder emellertid inte att vi omedelbart kan registrera att sysselsättningen ökar på den reguljära arbetsmarknaden. Kapacitetsutnyttjandet ligger i stora delar av näringslivet så lågt, att produktionen kommer att kunna öka avsevärt innan efterfrågan på arbetskraft där kan börja öka mera påtagligt.

På kort sikt är det därför nödvändigt att öka de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Så har också skett. De insatser som gjorts sedan hösten 1982 är de största som någonsin satts in, och nu föreslår vi ytterligare insatser utöver de redan gjorda.

På något längre sikt måste vi uppnå och vidmakthålla full sysselsättning genom en stabil ekonomisk tillväxt och en konkurrenskraftig industrisektor. En nödvändig förutsättning för att det skall kunna åstadkommas är att den höga inflation som rått i vårt land under ett decennium nu bryts. Den avsevärda förbättring av konkurrenskraften som vi har fått kan bibehållas endast om pris- och kostnadsökningarna i vår ekonomi snabbt nedbringas till högst den nivå som råder i våra viktigaste konkurrentländer – f. n. 3–5 %.

Vi har gjort vissa kalkyler som redovisas i kompletteringspropositionen. De visar att en sänkt inflation skulle kunna medföra både en minskad arbetslöshet och minskande underskott i våra utrikesaffärer. Något schematiskt uttryckt antyder kalkylerna att en halverad inflationstakt på några års sikt också halverar arbetslösheten.

Det andra steget i regeringens ekonomiska strategi utgör därför en beslutsam kamp mot inflationen. Därmed fullföljs också de riktlinjer för den ekonomiska politiken som socialdemokraterna vid flera tillfällen presenterat, bl. a. i riksdagsmotioner och i krisprogrammet "Framtid för Sverige" från 1981.

Regeringen kan inte ensam säkerställa att inflationsbekämpningen blir framgångsrik. Det är av avgörande betydelse att alla grupper i det svenska samhället delar ambitionen att pressa ner inflationen och aktivt medverkar till en sådan utveckling.

Ett helhetsprogram mot inflationen måste innehålla effektiva åtgärder mot det växande budgetunderskottet och mot kostnadsstegringarna, reducera förväntningarna om fortsatt inflation samt försöka ta bort flaskhalsar i produktionen och stelheter på viktiga marknader. På samtliga dessa fyra områden har regeringen nu lagt fram förslag om åtgärder.

En fortsatt snabb ökning av budgetunderskottet är inte förenlig med de mål regeringen uppställt för sin ekonomiska politik. Det skulle mycket snart försätta oss i en tvångssituation, där vi bara hade två alternativ att välja mellan. Vi kan låta likviditeten i ekonomin öka kraftigt, dvs. vi finansierar

det ökade budgetunderskottet genom att – populärt uttryckt – trycka mer pengar. Då utsätter vi oss för stora risker att inflationen skjuter fart på nytt och att devalveringens vinster försvinner. Vi kan också ingripa mot likviditetsuppladdningen med skärpt kreditpolitik och kraftigt höjda räntor. Då knäcker vi med stor sannolikhet den investeringsuppgång som skall ge oss sysselsättning och inkomster åren framöver.

I långtidsbudgeten presenteras kalkyler som visar att budgetunderskottet även vid förhållandevis gynnsamma antaganden skulle fortsätta att öka till drygt 120 miljarder kronor budgetåret 1987/88.

En sådan utveckling måste förhindras. Jag noterar att finansutskottet understryker nödvändigheten av att de framtida budgetunderskotten blir lägre än i långtidsbudgetens kalkyler.

Det mödosamma arbetet med att sanera statsfinanserna har inletts av den socialdemokratiska regeringen. I vårt första budgetförslag har vi lyckats sätta stopp för ökningen av budgetunderskottet. Som andel av bruttonationalprodukten beräknas underskottet enligt kompletteringspropositionen minska från 14 till 12,5 %, och tar vi saldot exkl. statsskuldräntor minskar det ännu mer.

För att hålla igen utgiftsutvecklingen har i stort sett alla verksamhetsområden i budgeten fått bidra. Kompensation för devalveringen har i princip endast givits för vissa opåverkbara kostnader. Jag vill understryka att det innebär att vi redan börjat göra avsevärda ingrepp i den automatiska utgiftsstegringen.

I nästa budget kommer politiken att inriktas på att metodiskt och konsekvent se över samtliga utgiftsområden i syfte att minska belastningen på statsbudgeten. Ett översynsarbete av pågående verksamheter och regelsystem har därför inletts. Också möjligheterna till en ökad avgiftsbeläggning av statliga tjänster måste uppmärksammas. Möjligheten att rensa budgeten från vissa finansiella verksamheter bör prövas, där det kan ske utan men för verksamheten i fråga.

Om vi skall kunna få stopp på inflationen måste också kostnadsökningarna begränsas. Löneutvecklingen i år tycks – sådan den nu kan beräknas – ligga i linje med strävandena både att förstärka konkurrenskraften och att dämpa prisstegringarna.

Men av minst lika stor vikt är att lönekostnadsökningarna också under kommande år hålls tillbaka – inte för att pressa ned reallönerna utan för att åstadkomma den åsyftade reallöneutvecklingen på en lägre nominell nivå och därmed en lägre inflationsnivå. Regeringen har vidtagit eller aviserat ett antal åtgärder som bör göra det möjligt att sluta återhållsamma löneavtal och hålla tillbaka en överdriven löneglidning. I år tillämpas en temporär skatt på aktiebolagens utdelningar. Vidare har företagen skyldighet att avsätta 20 % av sina vinster till särskilda investeringsfonder.

För 1984 har regeringen aviserat dels att den här obligatoriska vinstavsättningen kommer att fortsätta, dels att företagsbeskattningen kommer att läggas om, dels att förslag om vinstdelning senare kommer att läggas fram. I samma riktning verkar också att subventioneringen av företagens maskinin-

vesteringar inte kommer att fortsätta nästa år.

Dessutom har regeringen föreslagit en ändrad finansiering av skattereformens andra steg. Vår bedömning har varit att en fortsatt finansiering med höjd arbetsgivaravgift eller med införande av proms, som till större delen också innebär en skatt på arbetskraften, skulle medföra att de samlade lönekostnaderna ökade mer än vad som är förenligt med målet att begränsa prisstegringarna till 4 %.

Men en återhållsam lönerörelse förutsätter också att alla löntagargrupper visar ett solidariskt ansvar för en rimlig och rättvis fördelning av ett högst begränsat löneutrymme. Detta krav har större aktualitet än någonsin. Den skattereform som en stor riksdagsmajoritet i fjol beslutade att genomföra åren 1983–1985 innebär ju att personer med högre inkomster generellt sett får en icke oväsentlig ökning av sina disponibla inkomster, medan låglönegruppernas inkomst efter skatt påverkas i långt mindre mån.

De tre partierna som står bakom skattereformen, socialdemokraterna, centern och folkpartiet, uttalade därför i samband med reformens genomförande att en förutsättning för att den skulle kunna genomföras i den planerade takten var att höginkomsttagarna visade särskilt stor återhållsamhet i sina lönekrav under själva reformperioden. Vi har också utgått ifrån att dessa grupper, som under många år krävt en marginalskattereform, kommer att föra en sådan lönepolitik att de angivna villkoren beträffande lönebildningen uppfylls.

Det är regeringens uppfattning att reformeringen av inkomstbeskattningen, inkl. de ändrade reglerna för skatteavdrag, är en viktig och nödvändig reform. Vissa tendenser i 1983 års avtalsrörelse gör det dock nödvändigt att med yttersta uppmärksamhet följa utvecklingen i avvaktan på en slutlig bedömning av huruvida lönebildningen uppfyller de förutsättningar som vi har ställt upp för att fullfölja skattereformen.

Det tredje området vad beträffar kampen mot inflationen är behovet av att bryta förväntningarna om fortsatt inflation. Erfarenheten är att sådana förväntningar i sig bidrar till att driva upp priserna.

Ett verksamt instrument för det är att avindexera den svenska ekonomin. Efter mer än ett årtionde av hög inflation har användningen av indexklausuler spritt sig till nästan alla delar av vår ekonomi. De finns rikligt representerade i de offentliga utgifterna. Men indexeringar finns också på löne marknaden och inom näringslivet i olika slags avtal. Det farliga med indexklausuler är inte bara att de fungerar som motorer för fortsatt inflation. Värst är att de skapar illusionen att om vi alla – löntagare, företagare, pensionärer, skattebetalare, småsparare osv. – har våra inkomster – som det heter – skyddade mot inflation, då undgår vi också inflationens verkningar.

Men de kostnader och skadeverkningar som inflationen för med sig kan vi som nation aldrig undgå. Dem får vi alla på ett eller annat sätt betala – genom arbetslöshet och förluster av levnadsstandard och välfärd.

För att bryta ner inflationsförväntningarna och eliminera indexklausuler som motor för fortsatt inflation föreslår regeringen att de indexeringar och

andra slag av priskompensation som kan påverkas. år 1984 begränsas till högst 4 % – dvs. den inflationsnivå som kan förutses både här hemma och i våra viktigaste konkurrentländer.

Jag vill understryka att syftet med en sådan avindexering är att bryta inflationsförväntningarna och inte att minska värdet av de olika slag av förmåner och belopp som är knutna till nuvarande indexregleringar. Realvärdet av de här beloppen kommer inte att urholkas om inflationen kan pressas ned till den målsatta nivån.

Den sista punkten i inflationsbekämpningen är åtgärder för att bryta upp flaskhalsar i produktionen och öka flexibiliteten på olika strategiska marknader. Erfarenheterna visar nämligen att ett inflationsförlopp kan sättas i gång även vid ett förhållandevis lågt kapacitetsutnyttjande genom att det finns sådana flaskhalsar. Exempel på åtgärder som kan minska dessa risker är insatser för att främja yrkesutbildningen och för att stimulera en ökad rörlighet på arbetsmarknaden samt de utvidgningar av kapaciteten genom investeringar bl. a. i transportsektorn som vi har satt i gång.

Kapitalmarknaden är också viktig. Genom devalveringen har förutsättningar skapats för en bättre fungerande marknad för riskkapitalet. Det avspeglas bl. a. i den rekordstora volymen nyemissioner på börsen. Regeringen kommer också att lägga fram förslag som syftar till att säkerställa ett tillräckligt omfattande utbud av riskvilligt kapital även i framtiden, såväl i individuella som i kollektiva former. Vi har vidare påbörjat en översyn av företagsbeskattningen, bl. a. i syfte att underlätta ökad rörlighet för riskkapitalet mellan olika företag och branscher. Med sikte på nästa år kommer som ett led i detta en sänkning av bolagsskatten att föreslås.

Regeringens program mot inflationen attackerar den inhemska inflationsprocessen vid alla dess rötter på en gång – och det är en förutsättning för att det skall ge resultat. På sikt kan det ge oss möjlighet att sätta in också det femte och sista vapnet mot inflationen, nämligen en aktiv valutapolitik som minskar den inflation som vi importerar från utlandet.

Vilka är då oppositionspartiernas alternativ? Moderaterna sluter utan förbehåll upp kring en ensidig åtstramningspolitik. Men budskapet är något klivet. Moderaternas politiska dokument – deras motioner och reservationer – är fulla av kärva och manliga fraser om behovet av återhållsamhet och minskat budgetunderskott. Men samtidigt påstår man i den billigare propagandan – som oftast framförs av partiledaren själv – att den socialdemokratiska regeringen "satt svängrem runt halsen på löntagarna". Med detta avses att den privata konsumtionen stramas åt för hårt. Uppgiften är därför, hävdar moderaterna, att skära ned de offentliga utgifterna, och då skall utrymme uppstå för att sänka skatterna, och då skall den privata standarden kunna höjas – enligt det moderata receptet.

Detta är inte sant. Den största delen av de offentliga utgifterna utgörs av transfereringar, inkomstöverföringar, till hushållen. Och i den moderata partimotionen om den ekonomiska politiken finns det en lång rad förslag om just nedskärningar av sådana transfereringar. Det gäller sänkningar av ersättningarna vid sjukdom och arbetslöshet, fördyrade levnadsomkostna-

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

der för hushållen via minskade livsmedelssubventioner och neddragna räntesubventioner till hyreshus, höjda barnomsorgsavgifter och mycket mera. Finansdepartementet har räknat på de moderata förslagen, och vi finner att de innebär att den privata konsumtionen i år skulle falla med en hel procentenhet mer än i den prognos som finns i nationalbudgeten och som grundas på regeringens politik – detta trots de omfattande skattesänkningar som utlovas av moderaterna. Om det finns en svängrem runt halsen på några här i landet så dras den alltså åt ett håll till om Lars Tobisson och hans kolleger skulle få bestämma.

När det gäller den offentliga verksamheten slår den moderata nedskärningspolitiken mycket hårt. Minskade arbetsmarknadspolitiska insatser i kommunerna, nedskurna statsbidrag osv. medför enligt finansdepartementets beräkningar att den kommunala verksamheten skulle bli 5 % lägre än vad vi nu räknar med.

Det här är litet lustigt, därför att moderaterna säger att de har nolltillväxt när det gäller den kommunala verksamheten. Med de motioner man har framlagt skulle den kommunala verksamheten minska med 3 %, om de genomfördes. Lars Tobisson kanske har någon förklaring till varför man nu överger nollprocentstillväxten och sätter sig på en kraftig nedskärning av den kommunala verksamheten?

Detta undgår naturligtvis inte att ha effekter på den totala tillväxten i vår ekonomi och på sysselsättningen. Effekten när det gäller bruttonationalprodukten blir att den kommer att sänkas med 1,5 %, dvs. vi får i stort sett stagnation av totalproduktionen i år. Enligt våra beräkningar innebär detta en ökning av arbetslösheten med ungefär 40 000 personer redan i år.

Lars Tobisson fullföljde den här politiska linjen i sitt inlägg i dag. Han sade att endast marknaden kan skapa sysselsättning. Han sade också att ansvaret för att det uppstår arbetslöshet faller på löntagarna. Staten har inget ansvar och inga andra uppgifter i dessa sammanhang än att försöka hålla inflationen nere och skapa frihet för företagen. Såvitt jag förstår är detta ett komplett monetaristiskt program, i den form som det ursprungligen fördes fram i USA och Storbritannien men numera är åtskilligt modifierat och skamfilat. Men därför blir det då helt följdriktigt att Lars Tobisson hyllar den ekonomiska politik som förs av premiärminister Thatcher och president Reagan som en lyckad politik – en lyckad politik, som tydligen också skall stå som ett mönster för moderat politik i Sverige. Var det lyckosamma ligger får väl Lars Tobisson redogöra för. Det är bara att konstatera att priset för den monetaristiska politiken har blivit oerhört högt: en arbetslöshet i USA på 10 %, i Storbritannien på 14 % och fattigdom och förtvivlan som sprider sig i allt större grupper av medborgarna. Om *det* är en lyckad politik, vore det intressant att höra vad som är misslyckad politik, mätt med moderaternas mått.

Men med det här blir det helt konsekvent att man lägger fram en lång rad förslag som utan undantag innebär omfördelningar från människor med vanliga inkomster och från vanliga löntagare till de moderata kärntrupperna av höginkomsttagare och förmögenhetsägare.

Räntebidragen till flerfamiljshus skall bort men inte räntebidragen till villor. Förklara konsekvensen och rättvisan i det! Sjukersättningen skall sänkas, vilket drabbar de LO-medlemmar som inte har avtal om utfyllnad från arbetsgivaren. Arvs-, förmögenhets- och gåvoskatterna skall sänkas. Skattereduktionen för aktieutdelning skall återinföras, men skattereduktionen för fackföreningsavgifter skall slopas. Statsskatten skall indexeras fullt ut, osv. Det finns ingen annan etikett på detta än att det är brutal högerpolitik av traditionellt slag, numera uppiffad med litet monetaristiska teorier. Den går ut på att öka arbetslösheten och åstadkomma en kraftig inkomst- och förmögenhetsomfördelning till de besuttnas fördel.

Jag lyssnade här till herrar Åsling, Wirtén, Molin och Josefson. Jag väntade mig att åtminstone finna en rad eller en mening i dessa fyra mittenpartisters anföranden där de hade något att säga om den moderata politiken. Jag hittade ingenting sådant. Allt mitt spända lyssnade var förgäves. Betyder detta att ni accepterar, som jollar i kölvattnet på den moderata skutan, upplägningen av en sådan ekonomisk politik? Är det den ni tänker underkasta er den dag då Lars Tobissons förhoppningar om en moderatledd regering har slagit in? Jag tror det vore värdefullt för många som sitter i den här kammaren och ute i landet att få höra om ni inte har någon kommentar att fälla till moderaternas upplägning av den ekonomiska politiken. Nu kastar de masken. Nu avslöjar de vad de vill åstadkomma med det svenska samhället, den förändring av samhällssystemet som de eftersträvar.

När vi tittar på mittenpartiernas alternativ, finner vi att det visserligen är litet suddigt i konturen, men på åtskilliga punkter finns det klar kontakt med den ekonomiska politik som regeringen vill bedriva. Vi har delvis samma syn på det samhällsekonomiska läget. Vi är exempelvis överens om att det inte går att skära ned budgetunderskottet alltför snabbt, eftersom det skulle innebära en kraftigt stigande arbetslöshet.

Jag måste säga att Rolf Wirténs och Nils Åslings försök att blåsa upp enorma skillnader vad gäller budgetpolitiken mellan deras egna partier och regeringen faktiskt inte har någon grund. Vi har gått igenom centerns och folkpartiets motioner lika väl som moderaternas. Budgetpolitiken skiljer sig högst marginellt – vad gäller centerpartiet är det knappast någon skillnad alls, och mellan folkpartiets och vår politik skiljer det kanske några hundra miljoner kronor i sluteffekt på budgetsaldot. Jag tycker att det är märkligt att man försöker göra detta till kolossala skillnader i synen på budgetpolitiken.

När Rolf Wirtén efterlyser förslag om kraftiga utgiftsnedskärningar är det bara att konstatera att folkpartiet inte heller har presenterat några sådana.

Vi har också en hel del beröringspunkter när det gäller skatte- och fördelningspolitiken. Förutsättningar borde därför ha funnits för en uppgörelse bl. a. om hur skattepolitiken borde föras. Tyvärr har detta inte visat sig vara möjligt.

I den skatteöverenskommelse som uppnåddes mellan mittenpartierna och

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

socialdemokraterna år 1981 förklarade vi, att inkomstskatterna skulle sänkas för huvuddelen av de heltidsarbetande löntagarna och att detta skulle finansieras genom höjda arbetsgivaravgifter eller genom en produktionsfaktorskatt. På grund av faktorer som jag redan har redovisat har regeringen nu föreslagit att finansieringen för 1984 skall ske genom höjda energiskatter i stället. Båda mittenpartierna har entydigt förklarat att de ser en höjning av energiskatterna som ett bättre finansieringsalternativ än höjningar av arbetsgivaravgiften eller införande av proms. Ändå förefaller det nu som om riksdagens behandling av regeringens förslag skulle komma att resultera i dels en temporär höjning av arbetsgivaravgiften i år, dels en otillräcklig finansiering av skatteomläggningen för 1984.

Det främsta argumentet mot energiskattehöjningarna – och då enkannerligen bensinskattehöjningen – har varit att man hellre än att höja dessa skatter borde finansiera skatteomläggningen och de arbetsmarknadspolitiska satsningarna genom att skära ned andra offentliga utgifter. Men vad gäller skatteomläggningen är detta inte alls vad som avsågs med "finansiering" i skatteöverenskommelsen.

Här måste jag med någon upprördhet reagera mot vad Björn Molin sade i sitt inlägg och som jag inte kan se som något annat än en klar förfälskning. Björn Molin anförde nämligen: Ingenting sades i skatteuppgörelsen om huruvida skattereformen skulle finansieras med inkomstförstärkningar eller med besparingar.

Men, Björn Molin, det står i den av Rolf Wirtén undertecknade propositionen om skattereformen: "I överenskommelsen mellan de tre partierna anges – – – att skattereformen i sin helhet bör finansieras genom en höjning av arbetsgivaravgiften eller genom införande av en vidare produktionsfaktorskatt." – Det står alltså "i sin helhet", Björn Molin.

Sedan anför Rolf Wirtén i propositionen: "Mot denna bakgrund bör det slås fast att den aktuella reformen har karaktär av en skatteomläggning, som i sig inte är avsedd att medföra någon ändring av det samlade skatteuttaget." – Det är detta vi har hävdad i de överläggningar vi har haft med bl. a. folkpartiet, där ni hela tiden har sagt att ni inte står vid era egna uttalanden i den proposition som mittenregeringen lade fram och den uppgörelse vi hade från början.

Jag hoppas nu att Björn Molin eller Rolf Wirtén eller båda tar tillbaka de uttalanden de har gjort här om att vi inte har varit överens om att detta var en skatteomläggning, att den skulle finansieras i sin helhet och att vi dessutom konkret angav att det bara fanns två alternativ, arbetsgivaravgift eller proms. Folkpartiet har inte gjort sig känt för att vara det mest ordfasta av riksdagens partier, men den här gången har ni en chans att rehabilitera er genom att ta tillbaka de påståenden som Björn Molin gjorde.

Vidare hävdade Björn Molin att den extra sänkning av inkomstskatten som sker i år – skatteuttaget sänks i vissa skikt med 1 % – inte ingår i skattereformen. Men det är ju bara så att denna procent tidigare lades ett år och då inte fick någon finansiering. Hade vi inte gjort denna tidigare läggning hade skattesänkningen med denna extra procent kommit 1984, som ett led i

marginalskattesänkningen, och då kostat 750 milj. kr. Den finansieringen försöker ni nu dra er undan genom att säga att denna sänkning inte ingår i skattereformen. Det gör den visst det! Fråga Rolf Wirtén – han borde veta bättre!

Det här får då konsekvensen att det uppstår en spricka mellan mittenpartierna – centern håller såvitt jag förstår fast vid skatteuppbyggnaden. Det vore anledning att under den här debatten se om den sprickan går att täta igen.

Stig Josefson sade nämligen i sitt anförande att centern är medveten om att den återstående delen av reformen skall finansieras och att denna återstående del utgör en tredjedel av det totala finansieringsbehovet, medan Björn Molin talade om någonting helt annat. Mellan er skiljer det nu, vad jag förstår, ungefär 600–700 miljoner. Om det här är exempel på mittensamarbete så bevara mig väl! Men låt oss nu reda ut var i den här terrängen folkpartiet befinner sig.

Jag skall inte orda så mycket om bensinskatt höjningen. Motiveringen för att gå emot den är litet förbryllande. Folkpartiet säger att man inte vill ha en höjd bensinskatt – det skulle motverka rörligheten på arbetsmarknaden. Centern säger att man inte vill ha höjd bensinskatt därför att det fördyrar boendet i glesbygden och skulle driva fram en för hög rörlighet på arbetsmarknaden, en ny flyttlasspolitik, som man kallar det. Jag undrar: Finns det inte i själva verket andra och mindre sakliga motiv bakom motståndet mot regeringsförslaget på den här punkten?

Vi tycker att alla de sakskäl som finns entydigt talar för att energiskatt höjningar är det bästa medlet att finansiera skatteomläggning och extra insatser inom arbetsmarknadspolitiken. Jag vill bara påminna om att den slutsatsen också har dragits av en lång rad borgerliga kommentatorer och ledarskribenter, som under maj månad febrilt uppmanat mittenpartierna att tänka om. T. o. m. LRF:s tidning Land konstaterade att "höjda energiskatter är bästa alternativet, klart att föredra framför höjda arbetsgivaravgifter eller proms".

Det är klart att vi är litet besvikna och förvånade över att mittenpartierna agerade som de gjorde. Vi tyckte att förslaget att ändra finansieringen av skatteomläggningen var samhällsekonomiskt vettigt. Vi såg det också som en utsträckt hand till mittenpartierna; vi visste hur svårt de skulle ha att acceptera i varje fall införande av proms.

Nu noterar jag skatteutskottets uttalande och särskilt Stig Josefsons uttalande att man är beredd att i höst fortsätta diskussionen om skattereformens finansiering. Men då måste vi nog i förväg ha klarat ut vad vi avser med den saken.

Fru talman! Sveriges ekonomi har under de senaste åren kraftigt försämrats. Produktionen har stagnerat och framtidsbyggandet har gått tillbaka. De allvarligaste konsekvenserna är den växande arbetslösheten och vårt allt påtagligare beroende av utlandslån för att klara försörjningen. Det torde vara oomtvistat att nyckeln till lösningen på våra ekonomiska problem ligger i att vända den industriella utvecklingen till en ny period av tillväxt.

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Det är på grund av industrins svaghet som vi inte kan försörja oss själva. Av samma skäl finns det inte längre tillräckliga produktiva resurser som kan ge alla människor arbete.

Vi har vidtagit en rad åtgärder som syftar till att stimulera industriell tillväxt och ge resurser för ökad sysselsättning. Dem har vi inriktat så, att vi skall kunna förbättra både tillväxten och sysselsättningen i vårt land jämsides med att vi får ned underskottet i våra utrikesaffärer.

Vi kan nu börja skönja de första tecknen på positiva resultat. Vi har fått en påtaglig förbättring av konkurrensförutsättningar och lönsamhet för den produktiva industrin. Detta ger förutsättningar för att vi skall få en nedgång av bytesbalansunderskottet, vilken till en början blir långsam, men bör kunna få en ökad takt. Vi kan också se tecken på en ökande orderingång och på att industriproduktionen börjar vända uppåt. Uppgången av arbetslösheten stoppas och borde under året kunna vändas, så att arbetsmarknadsläget förbättras mot slutet av året. Vi skall nu vidare inrikta krafterna på att skapa förutsättningar för att nästa år väsentligt dämpa inflationen.

Samtidigt måste vi varna för överdrivna förväntningar om snabba resultat. Inte minst kommer det framtida arbetet med att sanera statsfinanserna att bli både mödosamt och långvarigt. Men om både näringslivet, löntagarna och samhället kan utnyttja de bättre betingelser som nu skapas för produktion och industriell utveckling, lägger vi under detta och nästa år en god grund för den svenska ekonomins återhämtning.

Anf. 32 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt dömde ut den moderata ekonomiska politiken med att den är kopierad på Reagans och Thatchers vilken, som han sade, skapat så stort elände. Om det vore så, varför går då de konservativa i England av allt att döma mot en jordskredsseger i det val som skall hållas om en vecka? Varför ökar Reagans popularitet? Varför får socialisten Mitterrand de lägsta opinionstal som någonsin drabbat en fransk president? Jag tycker att dessa uppgifter säger åtskilligt om hur människor uppfattar och uppskattar en marknadsliberal resp. en socialistisk politik.

Enligt Kjell-Olof Feldt skulle jag i morse ha klagat över att ekonomin inte förbättras tillräckligt snabbt i Sverige. Något sådant har jag aldrig yttrat. Jag vet inte varifrån finansministern har fått det. Han var ju själv inte närvarande i kammaren.

I sitt anförande varnade Kjell-Olof Feldt kort för överdriven optimism, men ägnade ändå lång tid åt att måla framtiden i ljusa färger. Jag tror att han gör klokt i att lyssna till sin egen varning. Internationellt finns det ännu ingen klar konjunkturuppgång. Det är mer fråga om ett förbättrat stämningssläge till följd av oljeprisfallet och sjunkande inflationstakt. Det finns en klar risk för bakslag. Penningmängden har tyvärr vuxit väl snabbt i flera länder. Vi ser i dag för räntorna snarast en tendens uppåt.

I Sverige lär ju faktiskt ingenting ha gjorts för att varaktigt rätta till de strukturella obalanser som vi brottas med. Här är den förbättrade stämningen begränsad till exportföretagen, särskilt de stora. Jag skulle till all

produktionsstatistik som anförts tidigare här i kammaren vilja lägga några uppgifter. Jag vill erinra om att exporten var oförändrad i april jämfört med ett år tidigare. Industriproduktionen sjönk i mars. Inflationstakten var hög i april, nämligen 0,8 %, vilket motsvarar närmare 10 % på årsbasis.

Vi har för dagen en mycket stram penningmarknad med press uppåt på den korta räntan. Man kan med fog ställa sig frågan om prisutvecklingen redan har nått botten och om de här flaskhalsarna kommer att köra på uppåt. I så fall blir det inte mycket kvar av talet om att det hela skulle kunna stanna på 4 %.

Jag har hört att riksbanken i dag har infört höjda likviditetskvoter, och vi får nog se fram emot alltmer omfattande tvångsåtgärder.

Jag frågade tidigare Kjell-Olof Feldt, om han på ett trovärdigt sätt kunde förneka att det blir aktuellt med tvångssparande och andra konfiskatoriska åtgärder. Finansministern får härmed en chans till att svara på den frågan.

Anf. 33 NILS ÅSLING (c) replik:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt efterlyste här mittenpartiernas synpunkter på moderata samlingspartiet. Nu är det ju så, herr finansminister, att den kompletteringsproposition vi diskuterar är en socialdemokratisk och inte en moderat. Jag ber att när det gäller vår syn i frågor som moderaterna tagit upp få hänvisa till våra reservationer. Vi är inte imponerade av de moderata linjerna i alla avseenden och har också i vissa sammanhang en ganska markerat annan inställning. Vårt budgetalternativ, som jag tycker att finansministern behandlar litet nonchalant, är ambitiöst och har angett besparingar som är fördelningspolitiskt acceptabla.

Den här typen av utsträckta händer – nu i form av erbjudandet om höjd bensinskatt – betackar vi oss för. Vi tycker nämligen att man inte nu skall beskatta förbrukning när man inte har substitut tillgängliga. När man ger sig in i en energipolitisk värdering av skattepolitiken tycker jag att det är en viktig omständighet att hålla i minnet.

Finansministern har med svepande formuleringar skildrat vad som har skett under de månader som socialdemokraterna har regerat landet. Han t. o. m. plockade fram ett citat om SSAB, och jag ber att få tacka; jag tycker det är angenämt att den tidigare industripolitiken på det här sättet får ett erkännande av finansministern. Det var idel solsken, och då kan man fråga: Vad är det egentligen som vi bråkar om här?

Arbetslösheten är fortfarande väldigt hög – alarmerande hög, säger finansministern. Budgetunderskottet ökar mer än hela inkomsten av statsskatten. Vilka konsekvenser får det på kreditmarknaden? Finansministern sade själv att det nu kommer nya sparåtgärder. Jag hoppas att det inte blir sparåtgärder som ökar desorganisationen på kreditmarknaden. Vi har en devalveringseffekt på utlandsskulden som torde vara i storleksordningen 22 miljarder, herr finansminister. Det är pengar att tjäna in. Vi har inte sett sluträkningen för devalveringen än, inte ens i det avscendet.

Jag skulle alltså vilja summera genom att säga: Det är för tidigt att ropa

hej, herr finansminister. Vi har inte ens börjat komma till rätta med de grundläggande obalansproblemen i vår samhällsekonomi. Och vad som är alarmerande i sammanhanget är att det finns en brist på förtroende för regeringens ekonomiska politik. Jag ber finansministern notera att i denna kammare har i dag talesmän för en majoritet av ledamöter vitsordat att regeringen saknar majoritet för sin ekonomiska politik. Det måste vara ett memento, det måste vara någonting som stämmer till eftertanke.

Anf. 34 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Fru talman! Finansministern försöker nu, som i många debatter tidigare, göra gällande att det blev en markerad förändring av den ekonomiska politiken i och med regeringsövertagandet i oktober 1982. Visst var det en förändring i en mening, och då vill jag särskilt peka på den förändring som ni den dag ni övertog ansvaret i kanslihuset gjorde av er egen politik. Före valet fick vi ju höra hur lätt det skulle gå att korrigera en rad svårigheter som vi levde med i början av 1980-talet och andra hälften av 1970-talet.

Hur är det egentligen, herr finansminister, i Ludvig Svenssons gardinfabrik i dag? Jublar man över att bostadsbyggandet har kommit i gång på det sätt som ni rundhänt lovade svenska folket före valet?

Finansministern säger här att man har fått en förändring i inflationsutvecklingen genom den politik han har presenterat, men sanningen är faktiskt den, att vi i mittenregeringen lyckades komma ned från en 14–15-procentig inflation till en 7–8-procentig. Vi räknade med – och hade stöd från OECD-experterna – att komma till de 5–6 % som skattereformen byggde på.

Därefter kom den socialdemokratiska politiken och förde upp inflationen till tvåsiffriga tal igen.

Sedan dess har den internationella ekonomin förbättrats högst väsentligt. Det har naturligtvis underlättat ert arbete, det skall jag ärligt erkänna.

Vi hade att försöka hålla uppe produktion och sysselsättning 1981 i en tid av sjunkande världshandel. För första gången under efterkrigstiden minskade världshandeln med någon procent.

Nu är det återigen en tillväxt i världshandeln, herr finansminister, och det är en väldig skillnad att klara produktion och sysselsättning i en ekonomisk miljö som den världshandeln presenterar i dag.

Sedan måste jag, fru talman, säga något om det helt häpnadsväckande påståendet att folkpartiet inte skulle ha presenterat ett budgetalternativ som innebär rejäla besparingar. Bruttobesparingarna är på 13 miljarder, netto har vi 10 miljarder, som är bestående besparingar. Till det kommer det som finansministern talade om här, finansiella åtgärder – att man lyfter ut kreditinsatser för bostadsbyggande och sådana ting på 20 miljarder. Detta är tunga faktorer när man skall bedöma de krav som ställts på upplåning för statens verksamhet på en redan knapp kreditmarknad.

Anf. 35 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Finansministern tecknade en relativt optimistisk bild av den ekonomiska utveckling som just nu pågår i Sverige. Jag hoppas naturligtvis att han har rätt, men jag tror att det är nödvändigt att sätta upp en rad stora frågetecken i kanten för den optimism han visat.

Utvecklingen under det här året får naturligtvis som alltid slutligen visa hur det kommer att gå. Jag skall inte fortsätta diskussionen på den punkten, utan knyta an till ett annat tema.

Det är bara moderaterna som tror att man genom att ta bort alla offentliga åtgärder i den ekonomiska politiken på bästa sätt kan säkra ett ekonomiskt uppsving. Alla andra partier hävdar, såvitt jag förstår, att ett offentligt understöd i olika former är nödvändigt i form av olika typer av en ekonomisk politik. Oavsett om vi har ett uppsving på gång eller fortfarande sitter fast i en stagnation är det enligt vår mening framför allt på tre områden som det är nödvändigt med mera offensiva åtgärder.

Det första gäller naturligtvis en samlad plan för en verklig attack på arbetslösheten. Jag har redan utvecklat detta tema i ett tidigare anförande och skall här bara säga att detta är huvudfrågan, den centrala frågan i svensk ekonomisk politik f. n. Kan vi inte lösa den och avskaffa arbetslösheten, löser vi heller icke uppgifterna att bekämpa inflationen och nedbringa underskottet i Sveriges ekonomi.

Det andra området som jag tror också är oerhört viktigt om man skall kunna få till stånd en uppgång är att öka den effektiva efterfrågan i samhället. Den har pressats ner, framför allt under åren av borgerlig regering, och vi måste nu ha en vändning i det avseendet.

Det tredje området gäller åtgärder för att åstadkomma en rättvisare fördelning. Det är ingen tvekan om – vilket också LO-ekonomerna konstaterat – att fördelningspolitiskt är detta år redan förlorat. Det gäller naturligtvis framför allt åtgärder i anslutning till den skattereform som mellanpartierna och socialdemokraterna kommit överens om.

Jag vill gärna återkomma till det temat, men det är en fråga jag vill ställa till finansministern, och den är viktig. Man har nu avstått från att använda proms för att kompensera för bortfallet av inkomster genom skattesänkningen. Är det en tillfällig åtgärd? Eller skall vi tolka det så, att det ställningstagandet att man icke får använda proms för att kompensera för bortfallna skatteinkomster är en helt ny linje som socialdemokratin har slagit in på?

Anf. 36 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Jag är förvånad över Kjell-Olof Feldts angrepp på centern och folkpartiet. Jag fann den argumentering som här fördes mera syfta till att skapa motsättningar än till att försöka finna lösningar på problem. Det är något egendomligt med tanke på bakgrunden till dagens debatt, där det har visat sig att det inte finns något parti som har majoritet. Man blir, som jag sade i ett tidigare inlägg, något förvånad över den instabilitet som i dag finns i riksdagen, när man under sittande plenum får förslag som avviker från vad

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

som tidigare officiellt har uttryckts vara en överenskommelse mellan socialdemokraterna och vpk.

När sedan finansministern talar om den utsträckta handen måste jag ställa frågan: Kan man verkligen tala om en utsträckt hand, när socialdemokraterna, efter det att centerns budgetalternativ som innebär 21 miljarder i mindre budgetunderskott har avvisats, kommer med ett förslag om nya skatter som man begär att vi skall acceptera? Jag kan inte finna att det är en utsträckt hand eller ett uttryck för någon vilja till samförstånd eller förhandling, utan snarare är det ett diktat.

Finansministern sade att det i denna debatt inte har framkommit någonting som markerar att mittenpartierna har tagit avstånd från moderatpolitiken. Om han hade lyssnat på de anföranden som har hållits och studerat de reservationer som finns fogade till betänkandet hade han kunnat konstatera att det finns en klar och markerad skillnad mellan centerns politik och moderaternas. Av de nio reservationer som är fogade till skatteutskottets betänkande är tre gemensamma. De gäller krav som vi tidigare har stått bakom.

Till sist några ord om vad jag har sagt tidigare i debatten. Vad jag sade var att det inte nu föreligger något finansieringsförslag som har kunnat få majoritet. Därför har man skjutit frågan till hösten. Enligt min uppfattning får inte det faktum att finansieringsfrågan har skjutits till hösten äventyra skattereformens förverkligande. Det är min personliga uppfattning. Jag tror att det också är mitt partis uppfattning.

Anf. 37 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet för replik med anledning av finansministerns kritik av mitt anförande tidigare i debatten. Låt mig först påminna om vad finansutskottet skrev när skattereformen antogs: Det står helt klart att skattereformen i sin helhet måste finansieras på så sätt att budgetsaldot inte försämras till följd härav. Det upprepar finansutskottet i år.

I överenskommelsen anvisade man sedan en finansiering genom i första hand höjd arbetsgivaravgift och/eller proms. Nu har partierna bakom skatteöverenskommelsen gemensamt kommit till den slutsatsen att det vore olyckligt att den 1 januari 1984 höja arbetsgivaravgifterna eller införa proms.

Mot denna bakgrund är det faktiskt ganska egendomligt att Kjell-Olof Feldt riktar ett så våldsamt angrepp mot folkpartiet för att vi föreslår en finansiering genom dels höjda energiskatter, dels vissa besparingar.

Det avgörande, Kjell-Olof Feldt, är inte om vi skall hålla ett oförändrat skattetryck, utan att skattereformen inte skall leda till en försämring av budgetsaldot. Det kan man undvika genom åtgärder antingen på inkomstsidan eller också på utgiftssidan.

Vad vi från folkpartiet har sagt är att vi har utfäst oss att finansiera denna reform i dess helhet. Men vi har aldrig utfäst oss att slaviskt följa med på alla de ändringar när det gäller finansieringen som regeringen föreslår, när regeringen byter ståndpunkt från månad till månad i fråga om finansieringen.

Jag tycker att det är ett ganska magstarkt krav från finansministern. Det enda vi har sagt är att vi inte tycker att man skall utesluta besparingar som ett sätt att täcka det inkomstbortfall som orsakas av marginalskattesänkningen. När finansministern får lugna ner sig litet, kanske också han kommer fram till att det inte vore så dumt att finansiera en bit av skattesänkningen genom ytterligare besparingar.

Anf. 38 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag finner det värt att stryka under att Lars Tobisson fortsätter att identifiera sin och moderaternas politik med Thatchers och Reagans. Lars Tobisson påstår att de för en lyckad politik, som har stort stöd i opinionsmätningarna. Antagligen vinner Mrs Thatcher en jordskredsseger i Storbritannien. Jag måste då fråga: Blir 14 % arbetslöshet ett mindre socialt problem, om Margaret Thatcher vinner valet? Blir den sociala utslagningen, fattigdomen och t. o. m. svälten i USA under Reagans politik bättre, om den stöds av en folkmajoritet?

Vi har tidigare upplevt att moderata samlingspartiet är något slags SIFO-parti. Vad man tror är populära åsikter omfattar man gärna. Men försök inte dölja avsikterna med den politik ni för genom att säga att den i andra länder omfattas av en folkmajoritet. Det är mycket möjligt att det går att föra en politik i USA, där man omhuldar 51 % av befolkningen så att man får de röster man behöver. Det går att köpa röster med skattesänkningar, vilket Reagan gör. Men det ändrar inte politikens konsekvenser för de enskilda människorna. Det gör inte moderata samlingspartiet rumsrenare i längden. Jag tycker att ni nu ganska klart avslöjar var ni står.

Lars Tobisson försökte göra gällande att jag egentligen skulle ha förfalskat de positiva tecknen. Han hänger upp sin katastrofteori på en enda månad, mars, som uppvisade en del ofördelaktig statistik. Jag har emellertid hela tiden varit försiktig med att dra slutsatser, men på några områden är det en vändning till det bättre. Vi vet inte hur kraftig och bestående den kommer att bli. Jag har hela tiden varnat för att den kan visa sig vara icke bestående. Vi får inte spela bort de fördelar som vi har vunnit genom devalveringen och andra åtgärder genom att störta oss ut i en ny inflation.

Eftersom Lars Tobisson tog upp exporten vill jag säga att den ökade med 11 % i volym under första kvartalet i år jämfört med första kvartalet i fjol. Det är en anmärkningsvärt snabb uppgång av exporten. Vi skall hoppas att den håller i sig.

Nils Åsling sade att han inte är imponerad av moderaternas politik. Nej, det må så vara, men jag tycker att Nils Åsling också borde vara skrämmd av moderaternas politik. Upplever inte Nils Åsling cynismen och den oerhörda klasspolitiken i moderata samlingspartiets uppläggning? Stör det inte centern såsom ett gammalt folkrörelseparti med anknytning till de breda lagren i samhället att sitta i förmaket till den moderata politiken? Vore det inte dags att öppna dörren och kliva ut i litet friskare luft i stället för att ständigt bli misstänkt för att vara en del av moderaternas potentiella regeringsunderlag? I varje fall är det så man beskriver det.

Nils Åsling säger att det är för tidigt att ropa hej, och jag gör verkligen inte det. Jag anser att om vi kommer över bäcken, har vi större vattendrag längre fram som vi måste ta oss över. Så jag har försökt undvika alla sådana exklamationer.

Sedan sade Nils Åsling en sak, som har återkommit i diskussionen om bensinskatt höjningen, att skälet till att centern säger nej till höjd bensinskatt är att bilisterna inte har något substitut för bensin – det går inte att hålla någonting annat i tanken. Men, Nils Åsling, under den tid som ni regerade höjdes bensinskatten med sammanlagt 75 öre och kilometerskatten lika mycket. Ni höjde energiskatterna vid tolv tillfällen.

Inte hade väl bilisterna något substitut för bensin på den tiden – i så fall, vilket var det? Då var det ingen tvekan från centerns sida att höja bensinskatten. Jag hörde aldrig någon tala om att frånvaron av gengasaggregat eller någonting annat skulle stå i vägen för en höjd bensinskatt, men nu gör det tydligen det.

Jag vill säga till Rolf Wirtén att vi blir naturligtvis inte ense i den här debatten om hur folkpartiets budgetalternativ skall beräknas. Jag kan bara säga att finansdepartementet har räknat mycket noga och ingående på folkpartiets motioner. Det var inte så lätt därför att många av förslagen innehöll moment som så att säga innebär att man blandar äpplen med päron.

Efter viss uppstädning har departementet kommit till att folkpartiet vill sänka skatterna med 9,3 miljarder och minska utgifterna med någonting mellan 8,5 och 9,5 miljarder. Det är det närmaste vi kan komma. Effekten på budgetunderskottet, om det är detta man har varit ute efter, är såvitt vi kan bedöma marginell. Men vi skall överlämna beräkningarna till folkpartiet i vanlig ordning, så får ni väl granska dem och se om vi har missförstått er på någon punkt.

Rolf Wirtén sade också att det stora felet med vårt handlande var att vi inte fullföljde mittenregeringens politik. Den skulle framför allt ha bestått i att man höll på att minska inflationen.

Men er politik skapade också en rasande valutakris som vi hamnade mitt i och som ni satt och tittade på i augusti och september under valrörelsen och visligen teg om att den var på väg. Det var den vi måste ta över, och den framtvingade devalveringen. Det är klart att det fick konsekvenser också för prisutvecklingen.

Jag vill svara C.-H. Hermansson att arbetet med promsen fortsätter. Hela den tanken har inte på något sätt begravts, vilket hävdats av partikamrater till herr Hermansson tidigare.

Till Stig Josefson vill jag säga att det är utomordentligt välgörande att höra att centern så klart säger sig vara beredd att om icke nu så dock i höst resonera om hur skattereformen skall finansieras och att centern står fast vid de uppgörelser vi har när det gäller sättet att finansiera skattereformen. Jag finner det välgörande också ur många andra synpunkter.

Det blev faktiskt inte särskilt mycket resonemang om skatterna, med den hållning som intogs från mittenpartihåll, men hade ni velat resonera om

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

skatterna, hade det också kunnat gå att resonera om budgetalternativet i övrigt.

Med centerns budgetalternativ är det i hög grad fråga om att flytta ut finansiella transaktioner, framför allt bostadsupplåning, ur budgeten och lägga dem på marknaden. Det påverkar inte den totala offentliga upplåningen utan den blir ungefär lika stor, men vi har i tidigare sammanhang visat oss intresserade av att göra sådana utlyft för att få en budgetredovisning i Sverige som överensstämmer bättre med det internationella systemet.

Vi gör inga besparingar med huvuddelen av centerns förslag – fortsätter vi att bygga bostäder, måste vi skaffa fram krediter och pengar till det – men vi kan få en budgetredovisning som är lättare att hantera och också lättare för internationella organisationer och andra att begripa sig på.

Jag vill säga en sak till till Rolf Wirtén. Eftersom det här med Ludvig Svenssons gardinfabrik kom upp igen, kan jag upplysa om att det går utomordentligt bra för Ludvig Svensson, så hys inga bekymmer för honom. Han väver och kör på, och gardiner blir det, och de säljs.

Slutligen vill jag säga till Björn Molin att jag tycker hans sätt att bemöta mig var litet illavarslande. Jag angrep inte folkpartiet. Om man i dag vill aktualisera en annan finansiering, kan man göra det om man säger att man frångår vad vi tidigare var överens om därför att man tycker det var fel. Men herr Molin försöker uppträda som om vi hela tiden hade lämnat öppet att finansiera skattereformen genom att skära ner utgifter.

Det är ganska typiskt att när han skall citera ur skatteutskottets betänkande tar han den första meningen i ett stycke, som säger att "skattereformen i sin helhet måste finansieras på så sätt att budgetsaldot inte försämrats till följd härav". Men han borde ha fortsatt: "I principöverenskommelsen från 1981 angavs att detta skulle ske genom en höjning av arbetsgivaravgiften eller genom införande av en vidare produktionsfaktor-skatt."

Sådan ser sanningen ut, Björn Molin. Den kanske verkar litet ful och obehaglig i dag, men det var detta vi kom överens om.

Anf. 39 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Jag har två gånger i debatten i dag ställt frågan till finansministern, om han med hänsyn till de finansiella spänningar som avtecknar sig i framtiden avser att genomföra någon form av tvångssparande eller någon annan konfiskatorisk åtgärd. Jag gjorde det därför att vi hade en interpellationsdebatt för någon tid sedan, där jag avslutningsvis ställde denna fråga men Kjell-Olof Feldt valde att sitta kvar i bänken och inte svara.

Detta upprepade uteblivande av ett svar gör mig allvarligt orolig. Det bekräftar min tes, att med den uppläggning man har valt på den ekonomiska politiken, inte minst för kreditpolitiken, och hela den finansiella uppläggningsen, kommer man att tvingas in i den situationen. Jag skulle vilja att Kjell-Olof Feldt ägnade något ord åt att skingra mina farhågor på den här punkten.

Finansministern inledde sitt anförande med konstaterandet att det varit ett

händelserikt år i den ekonomiska politiken. Ja, nog har det hänt en del! Den stora devalveringen har drivit upp inflationen och förstorat statens utlandsskuld. Statens utgifter har höjts med över 40 miljarder, skatterna har höjts med 13 miljarder, och budgetunderskottet har lyfts med 15 miljarder utöver de beslut som fattades här i kammaren för ett år sedan av en borgerlig riksdagsmajoritet. Arbetslösheten är högre än för ett år sedan.

Om det är detta man menar med handlingskraft, så ligger det kanske något i en sådan beskrivning, men när det gäller åtgärder för att vrida utvecklingen rätt, att återföra Sverige på vägen till balans och återupptagen tillväxt, då har den nya regeringen präglats av *handlingsförlamning*. Trots Kjell-Olof Feldts litet aggressiva framtoning här i kammaren, som kanske skall ge intryck av *kraftfullhet*, är *sanningen* den att vad regeringen gör på den ekonomiska politikens område är att försöka köpa sig tid medan man inom rörelsen debatterar hur man skall kunna komma fram till en politik som gör att dessa svårigheter kan klaras.

Finansministern hindras i princip av sin ideologi, och rent praktiskt av sina kollegor, från att minska budgetunderskottet. Om den nuvarande politiken får fortsätta, är budgetunderskottet över 150 miljarder och statskulden över en biljard – jag tror det heter så, ett tusen miljarder – vid femårsperiodens slut. Skall detta kunna undvikas, krävs det att 1985 års val ger en borgerlig regering som på allvar inleder arbetet med att sanera statens finanser.

Anf. 40 NILS ÅSLING (c) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra finansministern att han inte behöver vara bekymrad för oss i centern. Vi är inte skrämde av moderaterna. Vi har ju ett så mycket bättre icke-socialistiskt alternativ än moderaterna. F. ö. tror vi på fri konkurrens även inom politiken, så var inte bekymrad, det här klarar sig nog.

Bensinskattehöjningen kan ju ha sina olika motiv. Den kan vara fiskalt betingad, och den kan vara energipolitiskt betingad. Jag ser den här framför allt som energipolitiskt betingad. Dessutom, herr finansminister, glöm inte att vi den här gången i vårt budgetalternativ har besparingar som gör att vi inte behövt ta till bensinskattehöjningen. Dessa besparingar är enligt vår uppfattning motiverade och överlägsna andra förslag ur statsfinansiell synpunkt. F. ö.: Sluta att nonchalera centerns budgetalternativ! Vi har anvisat besparingar på 21 miljarder. Nära hälften av dessa besparingar är av bestående slag och ger betydande handlingsutrymme för vår del.

Fru talman! Jag förmodar att detta är mitt sista inlägg i debatten i dag, och jag hoppas att finansministern får en vilsam och bra sommar. Perspektivet är dock dystert, som jag sade inledningsvis. De politiska realiteterna borde stämma den här regeringen till eftertanke. Ni lyckas nu kryssa er igenom kompletteringspropositionen på något sätt, men på ett föga heroiskt sätt. I detta skede skenar budgetunderskottet vidare. Arbetslösheten är oförändrad hög, och regeringen skall i höst också införa kollektiva löntagarfonder, mot en total, kompakt opinion i svenskt näringsliv.

Handen på hjärtat, herr finansminister, världskonjunkturen må förefalla

Ijusare, men regeringens framtidsutsikter ser mot denna bakgrund faktiskt ganska mörka ut. Finansministern behöver säkert all den rekreation som den stundande sommaren kan ge. Beträffande hösten har Arne Gadd talat om önskvärdheten av en islossning. Det kan hända att detta är ett nytt namn på sanningens minut.

Anf. 41 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Fru talman! Det är bra med något glädjande budskap i denna debatt. Ludvig Svensson lär må bra, säger finansministern.

Faktum är att Ludvig Svenssons produktion är baserad på hur bostadsbyggandet utvecklas i Sverige.

Alla minnesgoda kommer ju väl ihåg hur socialdemokraterna lovade att en ökning av bostadsproduktionen skulle ske så fort man fick ta över regeringsansvaret. Herr finansminister: Har det blivit en ökning av bostadsbyggandet? Hur är det med sysselsättningen, som såväl Nils Åsling som Lars Tobisson har pekat på?

Vi har dess värre större arbetslöshet nu, om man jämför mars-april 1983 med motsvarande månader 1982. Socialdemokraterna har alltså inte hävt arbetslösheten trots de mycket massiva insatser som har gjorts på det arbetsmarknadspolitiska området med ett större antal beredskapsarbeten och ett större antal platser i arbetsmarknadsutbildning än tidigare. Detta är den dystra sanningen, Kjell-Olof Feldt.

Jag tror inte att Ludvig Svensson jublar särskilt mycket över finansministerns budskap här i måndags om att det nu skall införas löntagarfonder i Sverige.

Därefter några ord om budgetalternativen. Jag är minst sagt förvånad över hur dåligt finansdepartementet tycks räkna nu för tiden. Det var mycket bättre på min tid. Detta redovisas i finansutskottets betänkande på s. 95. Det går bra för Kjell-Olof Feldt att tala om var det är fel i den kalkylen. Då kan vi kanske lättare föra en debatt om detta.

Jag framhårdar i att utöver det som centerpartiet har redovisat i sitt alternativ har folkpartiet bruttobesparingar på 13,5 miljarder. Om vi sedan för undan de förbättringar på skattesidan som vi vill åstadkomma blir nettot 10 miljarder. Jag förmodar att finansministern fortfarande är medveten om att vi har föreslagit en sänkning av momsen för det kommande budgetåret. Vi har insett att vi inte kan bedriva en kvartalspolitik, utan vi har accepterat det som den socialdemokratiska majoriteten i riksdagen har beslutat om: Därför har vi också med en momssänking i vårt alternativ. Därmed får vi en 10 miljarder starkare budget, hur än finansministern räknar, och det är en rejäl besparing. Jag kan bara beklaga att finansministern, efter att han fått mitt budskap om att arbeta och spara sig ur krisen, bara har med den mera offensiva delen men inte går in på utgiftssidan. Där har man icke mod eller kraft att göra något.

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 42 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Finansministern svarade mig att arbetet med promsen fortsätter, och det tycker jag är mycket bra. Men jag vill erinra om att när kravet på en produktionsfaktorsskatt – eller skatt på produktionen, eller hur man vill uttrycka det – ursprungligen restes dels från vpk, dels från Landsorganisationen, så handlade det om att reducera och så småningom helt ta bort den statliga inkomstskatten för vanliga löntagare och ersätta den med någon form av skatt på produktionen. Men i det ursprungliga förslaget ingick däremot inte att det skulle handla om en sänkning av marginalskat-terna som skulle betalas med proms. Det är någonting som har kommit till senare genom överenskommelsen mellan de borgerliga mittenpartierna och socialdemokratin. Den förra linjen är vpk fortfarande anhängare av, men den senare linjen, om en sänkning av marginalskat-terna, är vi fortfarande motståndare till.

Och vi står inte isolerade i den motståndskampen, utan vi har sett en rad uttryck från de fackliga organisationerna, framför allt Landsorganisationen, där man har samma mening. Varför det? Jo, därför att denna skattereform är fördelningspolitiskt orättfärdig. Den ger stora skattesänkningar för de höga inkomsttagarna, och den ger nästan ingenting för dem som har låga löner.

När man då skall finansiera denna reform med höjda bensinskatter, höjda oljeskatter och höjda elskatter, som driver upp hyrorna och fördyrar arbetsresorna, blir det ju negativa följder för låglönegrupperna. Därför säger man nu bestämt från LO:s sida, att LO inte kan acceptera att inkomstklyftorna växer ytterligare ett år och ställer kravet att hela skatteomläggningen skall skjutas upp. Många säger också att den skall inställas helt. Jag har fortfarande svårt att förstå varför socialdemokratin inte kunde göra det, när de borgerliga mittenpartierna sprang ifrån hela löftet om finansiering av skatteomläggningen. Då borde ju inte heller socialdemokratin ha varit bunden av den överenskommelse man tidigare träffat.

Det hade funnits andra möjligheter att finansiera åtgärder mot arbetslösheten. Jag vill citera en socialdemokratisk tidning, Nya Norrland, som skriver så här:

”Vi hade för vår del hellre sett att vpk:s krav på en beskattning av aktiekommersen införts och att en differentierad bensinskatt seriöst prövats.

Det finns starka fördelningspolitiska skäl till att dessa idéer förverkligas.”

Fru talman! Vi återkommer med dessa krav.

Anf. 43 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Det finns en – naturligtvis inte överraskande – tendens i den här debatten, nämligen att de tre partier som varit ansvariga för den ekonomiska politiken och även för politiken i övrigt under de senaste sex åren gör ganska frenetiska försök att nu lasta över skulden för det ekonomiska tillskändet i landet på den regering som tillträdde för drygt ett

halvår sedan. Den metodik man tillämpar är att säga: Hade vi bara fått fortsätta, då hade vi kunnat vända utvecklingen.

Detta sade man också i 1979 års valrörelse. Det såg visserligen illa ut, sade man, men fick den borgerliga politiken fortsätta skulle man vända på utvecklingen. Den gången trodde ju väljarna på det. De borgerliga fick majoritet och fick fortsätta i ytterligare tre år.

Men problemet blev att man fortsatte på den inlagda katastrofkursen. Man fortsatte på vägen mot katastrof, nu t. o. m. i snabbare takt. Det var naturligtvis detta som avgjorde väljarnas reaktion i fjol.

För att nu återkomma till budgetunderskottet känner jag ett behov av att redogöra för varför det gick som det gick med statsbudgeten under innevarande budgetår, nämligen att vi har fått en kraftig ökning av utgifterna jämfört med det budgetförslag som riksdagen fastställde våren 1982. Den presentation av budgeten som mittenregeringen redovisade i fjol våras var – av skäl som inte är så svåra att begripa, med tanke på valet – ganska väl tillrättalagd för att den inte skulle avslöja alltför mycket om sakernas verkliga tillstånd. Budgeten var kraftigt urholkad, och den innehöll en rad underskattningar av de utgifter som staten faktiskt hade framför sig.

För det första var kostnaderna för statens upplåning, ränteutgifterna, kraftigt underskattade. Vi fick räkna upp dem med, om jag minns rätt, närmare 5 miljarder.

För det andra var en rad vanliga anslag underberäknade. Det är ett sätt som man naturligtvis kan använda, men om man uppträder normalt hederligt inser man också att anslagen kommer att överskridas, och det var vad som hände.

För det tredje var anslagen till arbetsmarknadspolitiken beräknade utifrån ett konjunkturellt normalläge, dvs. att vi skulle ha en ganska hygglig sysselsättning i landet. Men det var inget normalläge våren 1982. Det betyder att alla de påslag vi fick göra inte var budgeterade, utan man hade budgeterat för i stort sett en normalkonjunktur och inte för den svåra sysselsättningskris som vi befann oss i.

För det fjärde, slutligen, hade man undvikit att ta ställning till och skjutit på en rad stora industriproblem, framför allt inom den statliga företagssektorn. Det handlade om förluster som byggts upp under åtskilliga år och som vi blev tvungna att ta fram och täcka genom ökade anslag.

Jag vill påminna om att vi såg hur det förhöll sig redan i början av oktober månad, när vi fick möjlighet att göra de första budgetgenomgångarna i finansdepartementet. I den ekonomisk-politiska proposition som vi lade fram i november månad anmälde jag för riksdagen att de utgiftsberäkningar som hade antagits i maj av de här redovisade skälen inte skulle hålla. Det var alltså en valbudget. Man hade försökt krympa budgetunderskottet genom en rad manipulationer.

Det är därför som jag vägrar att ta ansvar för dessa underberäkningar och felräkningar vad det gäller budgeten. Vi har nog med att svara för våra egna synder, för dem vi faktiskt har begått, och vi vill inte svara för det som tillhör andras fögderi. Jag tycker också att man någon gång skulle inse att det inte

lönar sig särskilt mycket att lägga skulden för egna gärningar på dem som kom efter för att försöka sopa upp efter de borgerliga regeringarna.

Lars Tobisson har frågat mig om regeringen förbereder tvångssparande eller "någon annan konfiskatorisk åtgärd". Det var vad jag skulle vilja kalla en inkvisitorisk fråga, för jag vet inte vad Lars Tobisson menar med en konfiskatorisk åtgärd. Om vi höjer skatten på sprit – dvs. om vi tar pengar från dem som dricker sprit – är det konfiskation?

Skall jag stå här och säga att inga skatter någonsin skall höjas i framtiden? Är det sådana uttalanden Lars Tobisson vill ha, då får han dem naturligtvis inte. Men om han menar tvångssparande i den mening som folk normalt lägger i det begreppet, dvs. att man tvingar av folk pengar att läggas på hög någonstans för att sedan betalas tillbaka någon gång i framtiden, kan jag säga att något sådant system överväger vi inte. Vi har inga planer på något sådant. Men om Lars Tobisson menar att skatter över huvud taget är konfiskation då får jag tala om att ingen regering kan frånsäga sig möjligheten att genomföra något sådant i framtiden.

Däremot tycker jag att det hade varit klädsamt om Lars Tobisson hade gett besked och svarat på mina frågor om arbetslösheten och den sociala utslagningen. Är det så att bara man vinner valet, så kan man motivera 14 % arbetslöshet? Är det så att detta är ett högt föredöme för moderata samlingspartiet, bara man är säker på att vinna valet? Det hade som sagt varit klädsamt om Lars Tobisson förklarat sig på den punkten.

Till Nils Åsling vill jag säga: Ha själv en bra sommar! Hösten blir svår för oss alla – det vet vi. Jag kanske ändå får säga att jämfört med hur jag kände det förra hösten, då jag tillträdde mitt nuvarande ämbete, känns det faktiskt bättre i dag, Nils Åsling. De ganska skrämmande upptäckter som vi gjorde om tillståndet i exempelvis statsbudgeten, som jag redovisade för en stund sedan, gjorde åtskilligt för att göra hösten 1982 ganska dyster för både mig och mina kolleger i den socialdemokratiska regeringen. Men så här i vårsolens glans och efter några förbättringar och några åtgärder som vi har kunnat genomföra känns det bättre. Vi är fyllda av betydande tillförsikt även inför den höst som otvivelaktigt kommer att avlösa också denna sommar.

Slutligen till Nils Åsling om centerns budgetalternativ: Jag måste tyvärr säga att det enda substantiella i centerns budgetalternativ är att ni står fast vid att återinföra karensdagar, att sänka arbetslöshetsersättningen osv., dvs. att riva upp våra vallöften. Problemet är bara att ni samtidigt vill sänka momsens. Därmed försvinner de övriga åtgärderna som besparing i budgeten, för ni sänker momsens lika mycket som ni gör besparingar.

Detta för mig över till Rolf Wirtén och hans bedrövelse för att finansdepartementets förmåga att räkna så allvarligt har försämrats sedan han fick lämna departementet. Vi tycker att folkpartiets budgetalternativ i och för sig är svårt att beräkna, men det råder inget tvivel om att det inte stämmer med Rolf Wirténs uppgifter. Låt mig ge två exempel.

Ni kräver att hyreshusavgiften skall slopas. Men för det tar ni inte upp en enda krona i förlorade inkomster i budgeten. Den totala inkomstförlusten är emellertid 1 600 milj. kr.

Ni vill, liksom centern, riva upp våra beslut om slopade karensdagar, om arbetslöshetsersättning osv. De minskade utgifterna härför räknar ni er till godo som besparingar, men samtidigt vill ni, liksom centern, sänka momsens med 4,5 miljarder. Det räknar ni inte in i ert budgetalternativ.

Jag har läst reservationen, Rolf Wirtén, och det står i utskottets betänkande att skälet till att ni nu inte har något yrkande i fråga om momsens är att era förslag på det sociala området har fallit. Men när ni gör sammanräkningen så räknar ni er till godo besparingarna, men ni tar inte hänsyn till den skattesänkning som ni samtidigt talar om att ni skulle vilja genomföra, eftersom ni får utrymme för en sådan genom dessa besparingar.

Jag vidhåller att så snabbt utför har det inte gått med finansdepartementet, att vi inte genomskådar så här enkla tricks. Jag har ju själv varit i opposition i sex år. Rolf Wirtén, så jag vet hur det går till när man åstadkommer behagliga budgetalternativ. Men så här långt gick inte vi i något sammanhang. Vi visste att budgetdepartementet var där och kunde kontrollera oss, titta över axeln och titta i facit. Det är det vi har gjort, och jag tror att våra beräkningar kommer att stå sig någorlunda hyggligt.

Förste vice talmannen anmälde att Rolf Wirtén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 44 ULF ADELSON (m):

Fru talman! Häromdagen hade jag nöjet att debattera med finansministern om löntagarfonder. Han gav ett rakt besked – det berömmet har jag givit. Om regeringen får som den vill, har vi fonderna i Sverige den 1 januari 1984.

Regeringen har nu bestämt sig för att ta det berömda tredje steget in i den socialistiska samhällsomvandlingen. Ingen kritik, hur sakligt grundad den än varit, har hittills påverkat socialdemokraterna i fondfrågan – annat än när det gällt taktiken förstås. De utlovade överläggningarna med motståndarna blir, såvitt jag förstår, bara formaliteter.

Fondmotståndet är i dag starkare än någonsin. Hela det svenska näringslivet protesterar. Försöken att återuppliva Harpsundsandan ter sig nu en aning nattståndna, när offensiven dras i gång för att överföra näringslivet i fackets och politikernas händer.

Men socialdemokraterna har makten. Sådana är spelets regler. Ingen kan hindra er att använda den socialistiska majoriteten och tillsammans med kommunisterna, om de nu ställer upp, bygga ett samhälle där den fackliga, politiska och ekonomiska makten växer samman.

Tänk – alla de som före valet sade: Socialdemokraterna är så kloka att de aldrig kommer att genomföra fonderna. De får sitta där i dag, för så kloka var socialdemokraterna tyvärr inte.

De som däremot är glada över regeringens besked är naturligtvis den fackliga eliten, ombuden på kongresserna och ombudsmännen på expeditio-

nerna. De är inte så många i förhållande till folket, men de har stor makt, och mer makt får de 1984.

Sverige behöver i dag mer än någonsin ett näringsliv som tror på framtiden, företagare som är beredda att satsa, anställda som är beredda att jobba litet extra, människor som tror på sparande i svensk tillverkning. Det är just detta vi behöver för att få Sverige på fötter. Tyvärr motverkas allt detta av varje förslag om kollektiva löntagarfonder.

Fonderna löser inte ett enda av de problem som Sverige i dag brottas med – inte ett enda!

Löntagarfonderna kommer att höja skatter och avgifter som redan är alltför höga. De kommer – oberoende av hur den slutgiltiga detaljutformningen blir – att koncentrera makten och ägandet ännu mer i ett näringsliv där vi klagat över att ägandet och makten redan är alltför koncentrerade. De kommer att leda till ett sämre utnyttjande av våra resurser, som inte heller i dag utnyttjas tillräckligt rationellt.

Vi kommer att få lägre investeringar än vi annars skulle få, och det i en tid då investeringarna borde öka. Vi kommer att få fel investeringar, när vi redan kastat alltför många goda pengar efter dåliga.

Men tro inte att ni vunnit slaget – tvärtom. Jag upprepar vad jag sade i måndags – en röst på moderata samlingspartiet är en röst för att dessa fonder kommer att avskaffas. Alla borgerliga partier har nu sagt att med borgerlig majoritet i 1985 års val kommer fonderna att avvecklas. Det var det första vallöftet, sade Kjell-Olof Feldt. Ja, men det var ett vallöfte som inte kostar ett öre men ger framtidshopp för alla dem som annars skulle misströsta.

Fru talman! Dagens debatt gäller först och främst regeringens ekonomiska politik, och jag personligen skall hålla mig till det. Hur ser då siffrorna ut efter vårt första riksdagsår med den socialdemokratisk-kommunistiska majoriteten här i kammaren – den utsträckta handens år, om jag får kalla det så?

Arbetslösheten är högre i dag än för ett år sedan. Underskottet i bytesbalansen är större än det var när regeringen tillträdde. Budgetunderskottet är 15 miljarder högre och inflationen de senaste sju månaderna högre än förra året. Alla balansbrister har alltså förvärrats sedan vi fick den nya regeringen.

Chockdevalveringen har utsatts för skiftande omdömen. När mittenregeringen devalverade med 10 % sade socialdemokraterna att ekonomiska problem skall mötas med en handfast politik, inte med devalveringar. När det blev dags att möta de ekonomiska problemen med en handfast politik, valde emellertid socialdemokraterna att i stället devalvera med 16 % och kalla det för en offensiv devalvering.

Den "offensiva devalveringen" ökar nu vår utlandsskuld med 13 miljarder kronor, och då menar jag bara statens utlandsskuld. Vi hörde Nils Åsling nämna en siffra på över 20 miljarder. Den siffran inbegriper hela det svenska folkhushållets skulder – men statens utlandsskuld är 13 miljarder kronor. Det motsvarar nästan ett års bytesbalansunderskott. Devalveringen ökade inflationen – hittills bara med 2,5 procentenheter, men mer kommer.

Importpriserna, får vi räkna med, ökar med totalt uppemot 20 % – 19 % säger man i dag. Detta resultat är föga offensivt. Devalveringar är aldrig offensiva. Devalvering är något man tvingas göra, därför att man inte själv mäktar med att rätta till obalansen i den egna ekonomin.

Jag har försökt att fundera över vad regeringen faktiskt, konkret och handfast har gjort sedan den devalverade. Jag har inte funnit att den gjort något, under denna den utsträckta handens år, som egentligen positivt påverkar den ekonomiska utvecklingen i Sverige.

Det har pratats mycket – senast av Kjell-Olof Feldt i ett 45 min. långt och mycket bombastiskt anförande. Det vill jag gärna erkänna. Det har också skrivits mycket som är bra, särskilt i finansdepartementet, men det har inte gjorts något konkret. Sedan chockmedicinen sattes in, i och med devalveringen, har man inte brytt sig om någon eftervård av svensk ekonomi. Därför riskerar devalveringsmedicinen att bli en Döbelnsmedicin.

Vad beror nu handlingsförlamningen på? Jag ser två möjliga förklaringar. Den ena är att regeringen inte förstått hur stora svårigheterna är – och det förvånar mig inte, för det är inte så alldeles lätt att inse hur fruktansvärt illå ute Sverige är. Den andra förklaringen är, att regeringen saknar styrkan att göra det man vet måste göras. Jag tror bägge förklaringarna är riktiga. Den del av regeringen som gärna vill slösa, under ledning av Sten Andersson, har inte insett lägets allvar. Ändra, däremot, har säkert gjort det – och då menar jag särskilt finansministern själv, Kjell-Olof Feldt.

Men kombinationen av ordrikedom och handlingsförlamning beror nog på att regeringen är oenig. De i regeringen som vill spara, och som insett läget, är i otakt med rörelsen – särskilt med rörelsens starkaste och mäktigaste del, nämligen Landsorganisationen. När regeringen är så oenig saknas styrkan att svika alla de vallöften som man måste svika, om man skall få vår sjuka ekonomi att tillfriskna.

De ljusglimtar som nu betonas från de socialdemokratiska talartribunerna saknar typiskt nog samband med vad denna regering själv har gjort. Det gäller de första tecknen på en internationell konjunkturuppgång – där ju ljuset kommer från Amerika –, de sjunkande oljepriserna och den i dagarna i Williamsburg dokumenterade viljan hos de stora OECD-länderna att ta itu med sina budgetunderskott – vilka budgetunderskott är oändligt mycket mindre än de svenska, vilket man bör betänka i denna debatt.

Det är en ödets ironi att regeringen Palme nu tvingas sätta sitt hopp till vad Margaret Thatchers Storbritannien, Helmut Kohls Västtyskland, Nakasones Japan och Ronald Reagans USA kan åstadkomma. Ja, i brist på egna åtgärder och egna beslut får regeringen Olof Palme luta sig mot – ja, bokstavligen sätta sitt hopp till – dem som Olof Palme omväxlande, men alltid lika älskvärdt, brukar kalla "de alltmer brutala högerkrafterna" eller "de aggressiva högerkrafterna".

Men inte ens om dessa högerkrafter lyckas dra i gång världskonjunkturen – och då skall alla veta att dessa länder, vilka handlingsfrihet också är begränsad, har gjort uppoffringar som lett till hög arbetslöshet och svåra problem och svåra strukturmställningar, som finansministern nyss sade.

medan vi bara devalverat och, som Lars Tobisson sade, försökt vinna tid – så kommer det inte att bota vår svenska sjuka. Det klarar vi bara av att göra själva.

De brister vi har i den svenska ekonomins balans är strukturella och så djupa att det inte räcker med ett lågt kostnadsläge och en konjunkturuppgång för att lösa våra problem – om man vill lösa dem på sikt och varaktigt.

Men regeringen vill – eller förmår – inte ta itu med problemen. I stället förvärras de automatiskt genom gamla beslut, och de förvärras t. o. m. genom en rad nya beslut.

Jag har sagt förr – och jag säger det igen – att mittenregeringen lade ut en i stora delar riktig kurs för den ekonomiska politiken. Vi tyckte att det gick något för långsamt, så att vi fortsatte att driva ner mot grynnorna i lä.

Men socialdemokraterna har lagt om kursen babord hän och styr rätt ner mot grunden, som närmar sig allt snabbare. I höstas hade Sverige tio års respit innan statens ränteutgifter blev större än statens samlade inkomster. När det är så kan ingen reda upp problemen – när ränteutgifterna är större än inkomsterna. Då kan man inte göra någonting ens om all statlig verksamhet som genom ett trollslag skulle upphöra. Vi hade tio år dit i höstas. Nu är fristen nio år, och ju närmare grynnorna vi kommer, desto mer baksug blir det, och desto svårare blir det att återta den rätta kursen.

Herr talman! Statens och kommunernas utgifter ökar med 60 miljarder i år. Bara de statliga skatterna har stigit med nästan 13 miljarder sedan regeringsskiftet. Kjell-Olof Feldt säger att man hade stoppat ökningen. I själva verket var det första man gjorde att trampa gaspedalen i botten för statliga utgifter. Alla vållöften som skulle infrias kostade många miljarder. Man gav AMS fler miljarder än AMS ens hade begärt. Jag gratulerar arbetsmarknadsministern till denna kraftiga åtgärd – för det som kallas kraftigt i Sverige är ju att skriva ut en check på framtiden.

De statliga företagen fick också mer pengar än vad någon rimligen hade kunnat föreställa sig. Två kronor av tre som svensken jobbar ihop förvaltas av politikerna. Varannan krona och mer går till skatt. Sedan socialdemokraterna vann valet har bara de statliga skatterna och avgifterna ökat med 3 500 kr. per hushåll. Det kan ju alla familjer betänka som har svårt att få pengarna att räcka till för en semester i sommar. Det är 3 500 kr. per hushåll bara i skatter och avgifter sedan ni tillträdde. Och vi lever på lån.

En dag skall framtidens forskare bedöma oss här, bedöma regeringen Palmes ekonomiska politik efter maktövertagandet hösten 1982. De skall göra sin bedömning av den utsträckta handens år. Hur kommer deras dom att låta? Jo, i min tolkning så här ungefär:

Den offentliga sektorn var redan för stor när regeringen Palme tillträdde. Genom socialdemokraternas politik växte den snabbt ytterligare. Bidragen till dåliga företag som redan var mycket höga växte till nya rekordsiffror. Skatterna var höga. Regeringen höjde skatterna ännu mer. Budgetunderskottet var alltför stort – farligt stort. Regeringen spädde på det ungefär 16 miljarder på ett halvår. Trots att exportkonjunkturen utvecklades bra, ja,

t. o. m. mycket bra. blev underskottet i bytesbalansen stort.

Inflationen i Sverige ökade mer än i omvärlden. Det som vanns med hjälp av devalveringen förlorades genom att man var för slapp i sin kontroll av prisökningarna. Energiskatterna höjdes. Och tillsammans med kommunisterna höjde socialdemokraterna arbetsgivaravgiften. Till detta kom ett stort antal ytterligare skattehöjningar.

Under månaderna fram till sommaren 1983 höjdes momsens, arbetsgivaravgifterna – i två omgångar –, skatten på elkraft och aktieutdelningar, arvsskatten samt gåvo- och förmögenhetsskatten. Rätten till underskottsavdrag urholkades, inflationsskyddet i skatteskalorna begränsades, och hyreshusavgift och videaskatt infördes.

Provisorisk vinstskatt infördes, och extra vinstskatt till löntagarfonderna förbereddes. Allt – ja, allt – hade det gemensamt att inflationen drevs upp. Men inte nog med detta: Utgiftsexplosionen och den kraftiga ökningen av budgetunderskottet gav samma resultat – priserna ökade.

Och samtidigt som regeringen med hart när varje beslut drev upp inflationen satte den upp ett mål på 4 procents inflation för 1984, dvs. mer än en halvering av inflationen. Var fanns logiken? Hur kunde en sådan politik göra anspråk på trovärdighet? Nej, ekvationen gick inte ihop.

Ja, kanske kommer det att låta så, och det är inte så svårt att förstå varför. Det viktigaste av allt för en framgångsrik ekonomisk politik i dagens Sverige saknas nämligen, och det är besparingar – en rejäl bantning av utgifterna i stat och kommun.

Den debatt som hittills förts här har varit ganska unik. Det har varit en diskussion mellan finansministern och företrädare för andra partier om hur många fler miljarder de andra partierna har sparat. Finansministern har försökt framställa det som att de inte har sparat särskilt många miljarder, medan centern och folkpartiet har sagt att de visst har sparat många miljarder och har ett mycket bättre utgångsläge. Däremot har finansministern utmålade moderaterna – som verkligen sparar miljarder – som något slags avgrundens mästare. Men alla partier har föreslagit besparingar, och regeringen, som har ansvaret för det viktigaste i den svenska ekonomin, nämligen att hålla budgetunderskottet under kontroll, värjer sig och gör ingenting – mer än talar. Men det gör man å andra sidan desto bättre; det kan jag inte förneka.

Nu krävs det en ordentlig bantning av utgifterna i stat och kommun, eftersom så gott som varje enskilt problem i Sveriges ekonomi beror på att den här socialdemokratiska regeringen, liksom alla andra socialdemokratiska regeringar, väljer att höja skatterna i stället för att spara. Jag kan förstå att efter den valrörelse som partiet, och inte minst dess ordförande, bedrev saknar man i dag politiskt utrymme för att göra det som måste göras. Regeringen är bunden att fortsätta som förr, till skada för Sverige, herr talman, men kanske på kort sikt till gagn för socialdemokraternas ställning i opinionsundersökningar – men det leder till föga hopp på sikt.

Det gångna riksdagsåret – den utsträckta handens år – har inte varit något bra år för Sverige. Att regeringen inte handlat kommer att ge oss problem

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

framöver. Det blir en dyr tempoförlust. Det är inte så att regeringen bara visat brist på handlingskraft – det vore fel att säga – men när den handlingskraften funnits har den ofta varit till skada, inte minst för det näringsliv som vi hoppas skall kunna arbeta och sälja oss ur krisen. Man har fattat en rad beslut som försvårar för svenska företag att konkurrera utomlands. Det gäller självfallet alla skattehöjningar jag nämnde tidigare. Det gäller industribidragen till företag som inte går bra och som också ökar drastiskt. Det gäller vägran att diskutera en enda del i den dyrbara arbetsmarknadspolitiken, den ökade byråkratiseringen, regleringen av bostadsmarknaden. Och nu förbereds också förslag om löntagarfonder. Etableringskontroller föreslås på område efter område. På andra fält där behovet av handlingskraft verkligen finns, exempelvis när det gäller energipolitiken, händer däremot ingenting med undantag för att man tillsatt en utredning, och patentmedicinen naturligtvis: höjda skatter.

Tyvärr tvingas jag sammanfatta och säga:

Regeringen saknar förmåga eller vilja att göra någonting åt det växande budgetunderskottet.

Regeringen orkar inte, eller vill helt enkelt inte, spara.

Regeringen fördjupar de redan befintliga problemen för näringslivet.

Men vad regeringen förmår är att tillsammans med kommunisterna höja skattetrycket ytterligare.

Det är, herr talman, hård kritik som vi moderater tvingas rikta mot regeringens fögderi under den utsträckta handens år. Men vi inte bara kritiserar, utan vi erbjuder också ett alternativ.

Det har sagts förr, och jag kan säga det igen, att denna socialdemokratiska regering har en tillgång som få regeringar har haft, nämligen en opposition som är beredd att medverka till obehagliga och impopulära beslut att spara i statens utgifter. Och vårt parti står för kraftfulla besparingar och därmed för en sund finanspolitik. Medan socialdemokraterna, när de var i opposition, förde en kraftig överbudspolitik och lovade mer skattepengar till hart när varje tänkbart ändamål, gör vi tvärtom: Vi föreslår lägre utgifter.

Vi vet att Sverige inte har råd. Vi vet att politikerna måste börja rätta mun efter matsäcken. Från oss behöver regeringen inte befara några överbud.

Vi säger också nej till fortsatta skattehöjningar. Det gör vi av många skäl. Ett – ett enda – av de skälen borde få socialdemokraterna att lyssna: Att låta bli att höja skatterna är det enda sättet att ens ha någon chans att nå socialdemokraternas eget inflationsmål på 4 % nästa år.

Vi moderater har lagt fram en rad förslag för att stärka företagen och deras effektivitet. Vi har inte väjt för det som är kortsiktigt impopulärt. Vi har varit beredda att ge regeringen vårt stöd för en sund sanering av Sveriges ekonomi, men regeringen har i stället valt att söka stöd hos kommunisterna.

Lika hårt som vi kritiserar regeringen, lika hårt står vi fast vid vårt kärva alternativ för att bota den svenska sjukan. Det är besparingar på över 20 miljarder kronor. Jag har sagt det förr, och det förtjänar att sägas i dag också, att det inte är säkert att vi på varenda punkt funnit de bästa tänkbara av alla besparingar, men vi har även här varit beredda att diskutera därför att vi

anser att landets läge kräver det, och vi har i alla fall föreslagit och tagit fram besparingar på över 20 miljarder. Vi vill också ha en rejäl och varaktig marginalskattereform enligt de riktlinjer som de tre borgerliga partierna var överens om den där februarikvällen 1981. Vi vill ha stopp för högre utgifter i stat och kommun, ett kommunalt skattestopp och rader av reformer, i bostadspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och kreditpolitiken – allt för att stärka marknadsekonomin, som i dag har svårt att skapa och få utrymme.

På område efter område inom stat och kommun vill vi moderater försöka höja effektiviteten genom ökad konkurrens och avgiftsfinansiering. Vi vill bryta ned de offentliga monopolen. Då får det svenska näringslivet nya marknader, och nya jobb kan erbjudas. Nya idéer växer fram, chansen till export ökar och tusen och åter tusen människor kommer att känna stimulans och utmaning.

Vi vill röja undan i byråkratin och ta bort snåriga regler.

Vi vill öka valfriheten för individen och valfriheten för familjen.

Vi vill ge utrymme för människor att skapa och ta ansvar.

Allt detta är till gagn för människan men också för Sveriges ekonomi.

Vi är fullt medvetna om att vårt program för ekonomisk balans innebär uppoffringar. Det har vi inte stuckit under stol med.

Sveriges ekonomi tillåter oss tyvärr inte att satsa på allt det som vi skulle vilja göra. Vi sparar inte för glädjen att spara eller för att bli utskällda av andra partier för att vi gör det. Vi gör det helt enkelt därför att vi politiker inte kan fördela allt som vi skulle vilja fördela. Först måste vi skapa, så att det också finns något att fördela.

Men nu lånar vi, herr talman. Varje dag, varje timme och varje minut lånar vi av våra barn och våra barnbarn för att betala det som vår generation inte är beredd att avstå från. Och dessa lån skall en gång betalas tillbaka av dem som då jobbar för sin och sina familjers försörjning.

Att tala om solidaritet med de svaga och samtidigt låna pengar för att kunna subventionera avgifterna till facket, bidragen till organisationer av allehanda slag och hålla oss med byråkrater som sänder ut bannbullor till barnbiblioteken, är inte trovärdigt. Det vi lånar i dag, herr talman, går ut över våra barns och barnbarns möjligheter att ta hand om sina generationers svaga.

Vi moderater gör oss inga illusioner. Vi räknar med att få fortsätta att ta emot glåpord från socialdemokraterna, som anser sig ha monopol också på omsorgen om de små i samhället. Men vi tar gärna den debatten, därför att vi vet att den bästa garantin för ett tryggt samhälle är frihet och ekonomisk styrka. Det är Sveriges framtid det gäller, inte bara Sverige i dag. Och det är bara vår politik som kan erbjuda frihet för Sverige i framtiden.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 45 THORBJÖRN FÄLLDIN (c):

Herr talman! Både internationellt och i Sverige inger ekonomin nu vissa förhoppningar. Det är sant som sagts tidigare i dag att många exportföretag får ökade order.

För ekonomin som helhet finns det dock ännu inte några egentliga belägg för att verkliga förbättringar har inträtt. Handelsn med utlandet gav under januari–april ett obetydligt större överskott än under motsvarande tid i fjol. Hemmamarknaden är svag, något som bl. a. drabbar handeln. Inflationen är hög. Arbetslösheten ligger också på en högre nivå än för ett år sedan. Den ökade optimism som man i dag kan spåra både inom näringslivet och på andra håll bygger alltså i all huvudsak på förhoppningar – inte på redan uppnådda verkliga förbättringar.

Situationen är med andra ord "skör" för att använda samma uttryck som P.G. Gyllenhammar använde på Volvos bolagsstämma. Ingenting kan tas för givet beträffande fortsättningen. Både internationella och inhemska faktorer kan lätt störa utvecklingen. De grundläggande problemen i svensk ekonomi måste tas med samma allvar som tidigare.

Internationellt utgör bl. a. betalningssvårigheterna för ett antal tidigare expansiva länder fortfarande ett hot. Jag tänker på länder som Brasilien, Mexico och en rad olika oljeländer. Situationen för dessa länder kan bli direkt akut, om det kommer ytterligare prissänkningar på olja. Sådana skulle annars naturligtvis vara mycket välkomna för Sveriges del.

Många länder fortsätter att omge sig med olika handelshinder. Hög ränta och stora budgetunderskott på många håll i världen håller fortfarande tillbaka investeringarna. Toppmötet i Williamsburg tycks inte komma att leda till någon omläggning av politiken i de stora länderna i mera expansiv riktning. Det verkar även i fortsättningen komma att saknas ett riktigt starkt "lok" med förmåga att dra i gång en verklig internationell konjunkturuppgång.

För svenskt vidkommande kombineras dessa osäkra internationella utsikter med många olösta inhemska problem. Trodde regeringen på en internationell konjunkturuppgång, skulle den ha alldeles särskilda skäl att nu, omedelbart och på allvar ta itu med strukturfrågorna inom industrin, med arbetslösheten och med budgetunderskottet. Men det har vi under det här riksdagsåret sett mycket litet av.

När det gäller inflationen och kostnadsutvecklingen kan man konstatera, att löneavtalen i år har hamnat på en låg nivå. Men de svenska avtalen framstår ändå som höga i jämförelse med avtalen i våra viktigaste konkurrentländer. Det har Sverige inte råd med i ytterligare en förhandlingsomgång, om Sverige skall kunna behålla den kostnadsfördel som har uppnåtts genom devalveringarna. Därför är det oroande att det redan har kommit till ett ställningskrig mellan organisationerna på arbetsmarknaden. Tyvärr, herr talman, bidrar regeringen i mycket hög grad till osäkerheten genom sina många turer i skattefrågorna. Ett av huvudsyftena med skattereformen var att ge arbetsmarknadens parter fasta förutsättningar för sitt förhandlingsarbete tre år fram i tiden.

Det rubbades i höstas när regeringen förleddes att ändra skatteskalor och inte kompensera för inflationen på det sätt som tidigare var förutsatt. Därefter har regeringen skapat osäkerhet om finansieringen genom att koppla den särskilda finansieringen av skattereformen till andra skattehöjningar. Det krävs därför att regeringen nu ger besked om den verkligen vill genomföra reformen som tänkt för 1984 och 1985. Vi i centern står fast vid de skatteskalor som riksdagen har fastställt för 1984 och 1985. Vi har anvisat finansiering för 1983 och 1984, och vi är beredda att göra det även för 1985.

Helt klart är att det blir näst intill ogörligt att uppnå det inflationsmål på 4 % för 1984 som regeringen har satt upp i sin kompletteringsproposition. Finansministern har ju själv i intervjuer bl. a. börjat tala om att det när det gäller priserna kan uppstå "överhäng" från 1983 till 1984, dvs. prisstegringar som först troddes komma 1983 kommer kanske i stället under 1984.

Det verkar inte heller komma mer hjälp genom ytterligare internationella räntesänkningar. Men framför allt är pris- och kostnadsproblemen förbundna med vårt eget mycket stora budgetunderskott. Trots att skiftet från en icke-socialistisk till en socialdemokratisk regering som väntat kom att leda till rckordmånga skattehöjningar, fortsätter budgetunderskottet att öka. För att klara statens eget lånebehov tvingas staten hålla obligationsräntor, som gör det mer lönsamt att placera pengar i statspapper än att placera dem i produktionen. Det hjälper därvidlag inte, att lönsamheten i näringslivet har ökat.

Men, herr talman, de dystraste framtidsutsiktarna gäller ändå sysselsättningen. Trots omfattande AMS-insatser fortsätter arbetslösheten att öka. Det gäller inte minst ungdomsarbetslösheten.

För ett år sedan anklagade den dåvarande oppositionen den regering som jag ledde för att medvetet driva fram arbetslöshet. Vad skall man då säga om dagens situation med 10 000 fler arbetslösa totalt och 3 000 fler arbetslösa ungdomar än vid motsvarande tid i fjol?

Ja, jag anklagar inte den socialdemokratiska regeringen för att medvetet driva fram arbetslöshet. Det vore en lika hutlös beskyllning som den som ni socialdemokrater riktade mot mittenregeringen. Den typen av argumentation får ni verkligen behålla för er själva. Jag är också beredd att säga att arbetslösheten i Sverige också nu, liksom tidigare, ligger på en för internationella förhållanden låg nivå.

Men, herr talman, jag anklagar socialdemokraterna för att ha ställt ut löften som det inte fanns en chans att hålla. Jag anklagar dem också för att inte försöka hitta fler fasta jobb. Det går inte att i en situation som dagens ensidigt lita till arbetsmarknadsstyrelsen. Devalveringen utgör inte heller den mirakelmedicin som regeringen vill göra gällande.

När arbetslöshetstalen har skjutit i höjden har regeringen alltså reagerat genom att skriva ut nya miljarder till AMS, ibland mera än vad AMS själv har begärt. Men föga har gjorts för att få fram fler nya och varaktiga jobb. Arbetslösheten har helt och hållet blivit en uppgift för arbetsmarknadsministern – inte för industriministern eller för regeringen som helhet.

Statsministern och vice statsministern tycks under det år som har gått ha haft tid för både det ena och det andra, men sysselsättningen, människornas grundläggande trygghet, verkar de då inte ha haft tid för.

De näringspolitiska insatserna har fått stå tillbaka på praktiskt taget alla områden. Det gäller insatserna för de mindre företagen likaväl som inom regionalpolitiken. Det gäller näringspolitiken i vidare bemärkelse som transport- och trafikfrågorna.

Man behöver inte bo särskilt ensligt eller avskilt i vårt land för att som jordbrukare eller företagare – det gäller också den som pendlar till sitt arbete på en närbelägen ort – nu kunna konstatera hur den socialdemokratiska politiken försämrar transportmöjligheterna. Först drev regeringen – därvid med god hjälp av moderaterna – igenom en kraftig reducering av anslagen till sådana småvägar som inte sköts av statens eget vägverk utan av vägföreningar och enskilda. Sedan kom järnvägsbeslutet, som av allt att döma kommer att medföra den mest omfattande järnvägsdöden i Sverige någonsin. Och när det blir diskussion om dessa frågor spär man på med att beskylla centern för stingslighet när vi säger bestämt nej till höjd bensinskatt. Herr talman och ärade kammarledamöter! Just detta senaste säger mycket om läget inom socialdemokratin just nu.

Regeringens samtliga ledamöter borde vid något tillfälle försöka fundera igenom vad socialdemokraternas skattehöjarpolitik, lusten att styra och ställa med allt – t. ex. att in i minsta detalj reglera vad en skogsägare får göra och inte göra – betyder för de enskilda människorna, för arbets- och inkomstmöjligheterna men också för utvecklingen och möjligheterna att öka sysselsättningstillfällena i hela regioner.

Denna misstro mot människornas egen förmåga, denna okänslighet för människornas vardagsproblem och denna oförmåga att se vad som leder till svenskt välstånd kommer också till uttryck i löntagarfondsfrågan.

Ansatserna till ett internationellt uppsving ger oss nu de bästa chanserna på länge att få bättre snurr på hjulen och att öka sysselsättningen. Då meddelar regeringen att den är beredd att införa kollektiva löntagarfonder, trots den förlamande hand som det kommer att lägga på investeringarna och på viljan att ta nya tag.

Detta regeringens besked tidigare i veckan måste uppfattas som en signal till strid med alla dem som tror på det enskilda initiativet och själva vill vara med om att göra en insats för att lösa Sveriges ekonomiska problem och föra landet ut ur krisen.

Men det måste också uppfattas som en politisk stridssignal. Det innebär ju att socialdemokraterna förklarar sig beredda att ta kommunisterna till hjälp och mot resten av riksdagen genomtrumpa ett nytt ekonomiskt system, byggt på centralstyrning, byggt på inställningen att överheten alltid vet bäst.

Nu säger man att innan beslutet körs igenom skall man ha förhandlingar med de icke-socialistiska partierna och med näringslivets organisationer. Men reellt kan det ju i denna fråga inte finnas några andra att förhandla med för regeringen än vänsterpartiet kommunisterna. Centern sätter sig inte ner och förhandlar om införande av socialism. Centern är ett decentralistiskt

parti. Vi står för raka motsatsen till de kollektiva löntagarfondernas samhälle. Vi arbetar för ett decentraliserat samhälle där människor i samverkan på eget ansvar och utifrån vars och ens förutsättningar och intressen bygger framtiden.

Därför ger vi också det klara beskedet, att ett beslut om kollektiva löntagarfonder under den här valperioden inte innebär att frågan är avgjord. Finns det förutsättningar för det, är vi beredda att efter 1985 riva upp ett sådant beslut.

Herr talman! Det som kanske mest har kännetecknat det gångna riksdagsåret är att den statliga utgiftsexpansionen på nytt har skjutit fart. Den nya regeringen hade knappt hunnit sätta sig till rätta, innan den strök tjocka streck över tidigare sparpaket och kom med det ena utgiftskrävande förslaget efter det andra.

Det gällde då inte bara de fyra vallöften som socialdemokraterna sade sig ha ställt ut i valrörelsen. Det gällde också nya hyresrabatter, höjda matsubventioner, mer pengar till AMS m. m. Industristödet slukade stora pengar, trots att man sade att den s. k. akutmottagningen på industridepartementet hade stängts. Det gällde också reformer som skattesubventioneringen av fackföreningsavgifterna, en åtgärd som slår på budgetens inkomstsida.

Allt som allt har dessa mycket kostnadskrävande utgiftsbeslut på ett enda riksdagsår drivit upp statens utgifter med 42 miljarder kronor. Motsvarande summa året innan var 22 miljarder. Räknar man också in effekter på inkomstsidan, kommer man fram till att regeringen och den nya riksdagsmajoriteten under ett enda riksdagsår satt sprätt på uppåt 45 nya budgetmiljarder. Någon sparsamhet, någon hushållning med skattebetalarnas pengar har det verkligen inte varit fråga om.

Därför har det här året också blivit en desperat socialdemokratisk jakt på nya skatter. Efter trubblet med momshöjningen, som man fick igenom med hjälp av kommunisterna efter förhandlingar här i kammaren, har de nya skatterna och höjningarna av många gamla kommit slag i slag: höjd förmögenhetsskatt, höjda arbetsgivaravgifter, en ny videoskatt, ny skatt på äldre kraftverk, höjd tobaksskatt, ny utdelningsskatt och en ny försurningsavgift.

Nu är det dags för en ytterligare höjning av arbetsgivaravgifterna och höjda energiskatter. I förlängningen har det varslats om båtskatt och ännu en fastighetsavgift ovanpå den nuvarande villabeskattningen. Trots allt det här räcker inte pengarna. Budgetunderskottet ökar med 15 miljarder kronor för nu löpande budgetår, men också för det kommande.

Det säger sig självt att Sveriges ekonomiska problem bara kan förvärras av en så släpphänt budgetpolitik som regeringen har bedrivit det här året. Det är också för magstarkt för att ha någon trovärdighet, när socialdemokrater i dessa dagar försöker vältra över ansvar på centern och andra oppositionspartier för att underskottet i statens affärer växer och för att det inte kommer in tillräckligt med skatteinkomster.

Vi har från centerns sida aldrig tvekat att ta ansvar för de ökade

budgetutgifter som vi anser nödvändiga och som vi röstar för här i riksdagen. Det senaste exemplet på det är pengar till ett förstärkt ubåtsförsvaret. På samma sätt har vi hela tiden ställt upp för att skatteomläggningen skall finansieras – det finns i dagens läge inte utrymme att bevilja skattesänkningar till priset av ett ökat budgetgap.

Däremot kan centern i dag, lika lite som i gången tid, ta ansvar för en ansvarslös socialdemokratisk utgiftspolitik. Centern lade i januari månad fram ett budgetalternativ för det budgetår som börjar den 1 juli. Om det antagits av riksdagen, skulle det medfört ett 21 miljarder lägre underskott i statsbudgeten. Precis som regeringen räknar jag då in vissa engångseffekter.

Denna centerns januaribudget står vi givetvis fortfarande för. Den omfattar både sparåtgärder och vissa inkomstförstärkningar för att långsiktigt och målmedvetet få rätsida på statens affärer. Den rymmer aktiva insatser mot arbetslösheten.

Sparförslagen i vår budget har emellertid nu den socialistiska majoriteten här i riksdagen röstat ner. I det läget tycker socialdemokraterna att vi i centern skall ställa upp för deras skattehöjningsförslag, när de använt hela perioden till att rösta ned förslag som skulle förstärkt budgeten från vår sida. Men det kan givetvis inget parti göra som vill ta ansvar.

Socialdemokraterna har helt och hållet sig själva att skylla, att de har försatt sig i en näst intill ohållbar budgetsituation. Utgifterna har fått löpa i väg, sparinsatserna har varit minimala och möjligheterna att höja skatterna har ansträngts till det yttersta. Redan genomförda och kommande skattehöjningar överstiger både vad enskilda familjer orkar bära och vad samhällsekonomin tål. För det är givetvis ingen bra medicin för sysselsättningen att direkt behöva betala AMS-insatser och liknande med nya skatter på arbetskraften.

Vi kan självfallet inte ställa upp på en sådan politik.

Inför höstens budgetarbete står finansminister Feldt i den föga avundvärda situationen att behöva hitta besparingar i storleksordningen 25–30 miljarder kronor bara för att återställa det budgetläge som rådde när socialdemokraterna fick regeringsansvaret. Skall underskottet kunna pressas ner, behövs det ytterligare besparingar eller ytterligare skattehöjningar.

När den socialdemokratiska majoriteten här i riksdagen nu har avvisat centerns besparingsförslag gäller det alltså för finansministern att hitta bättre sparförslag än de vi har lagt fram. Jag önskar verkligen Kjell-Olof Feldt all möjlig framgång i detta arbete.

Det enda klara hittills tycks vara att pensionärerna nästa år kommer att få vidkännas ett devalveringsavdrag på storleksordningen 1 000 – 3 000.

Regeringen använder falsk varubeteckning när den fortsätter att gå ut och säga att pensionerna kommer att vara fullt värdesäkrade 1984. Då har man bortsett från devalveringen. Men för den enskilde känns prishöjningarna som följer med devalveringen på precis samma sätt som andra prishöjningar. Det är därför jag gör påståendet om falsk varubeteckning.

Skall regeringen dessutom uppfylla Olof Palmes nya löften om reallöne-

höjningar 1984 för de flesta löntagargrupper, kan man redan nu utnämna pensionärerna till de stora förlorarna när man skall fördela 1984 års ekonomiska kaka. Det gäller då i första hand pensionärer och handikappade med riktigt låga pensioner, som den socialdemokratiska regeringen inte har gett de extra tillägg i botten som de tidigare har fått.

Över huvud taget blir fördelningsfrågorna under dessa betingelser mycket svåra att lösa. Samtidigt är fördelningsfrågorna i en sådan här ekonomisk politisk situation viktigare än någon gång tidigare. Det skulle behövas betydande insatser för barnfamiljerna, som fått vidkännas en successivt sänkt standard i samband med senare års mycket långsamma inkomstutveckling. Men de pengarna har socialdemokraterna i stor utsträckning redan använt till annat.

Riksdagsåret har också i övrigt präglats mycket av att den nya socialdemokratiska regeringen antingen handlat direkt i strid med givna vallöften eller inte förmått uppfylla vad man lovade. Det har med andra ord blivit något av de svikna löftenas och de svikna förväntningarnas riksdag.

Löftena om reallönehöjningar bara socialdemokraterna kom till makten resulterade i att svenska löntagare under 1983 får uppleva den kraftigaste reallönesänkningen under efterkrigstiden.

Löftena till pensionärerna om värdesäkring har inte infriats.

Löftena till barnfamiljerna har som sagt inte blivit infriade.

Löftena i valrörelsen om att socialdemokraterna skulle driva en starkt antiinflationistisk politik – det var ju ett huvudinslag i det s. k. krisprogrammet – resulterade i att den nya regeringen i stället utlöst en kraftig höjning av inflationen.

Löftena om sänkt arbetslöshet har följts av ökad arbetslöshet, inte minst bland de unga.

Löftena till kommunerna om ökade bidrag och möjligheter att expandera med 2 % om året har följts av en kraftigare övervältring av ekonomiska bördor på kommunerna än någonsin tidigare.

Löftena om att bygga mer och se till att det blev avsättning för byggmaterial, möbler och gardiner har resulterat i att byggandet har fortsatt att sjunka.

Löftena om en fast utstakad energipolitik har resulterat i att vi i dag befinner oss i större osäkerhet om energipolitikens inriktning än någon gång tidigare efter folkomröstningen 1980.

Herr talman! I de fall dessa kovändningar i sak har inneburit en socialdemokratisk tillnyktring finns det naturligtvis ingen anledning av förebrå regeringen. Men det förhållandet att socialdemokraterna på så många punkter har handlat precis stick i stäv med vad de sade i opposition och vad de sade i valrörelsen skadar i grunden hela det politiska systemet.

När det gäller framtiden kan man konstatera att inflationsmålet inte kommer att hålla, att arbetslösheten kan komma att öka ytterligare, att den höga räntan fortsätter att fungera som bromskloss för industriinvesteringar-

na och att den offentliga sektorns finanser är på väg att ytterligare försämrats.

Uppsvinget utomlands ger oss en bra chans att öka produktionen. Men då gäller det att verkligen ta den till vara.

Sveriges ekonomiska problem kan bara bemästras genom att vi mödosamt bygger upp resurser för framtiden. Det kräver fortsatta uppoffringar, det kräver att vi både sparar och arbetar oss ur krisen.

Politiskt har tiden efter valet kännetecknats av en mycket självmedveten och maktmedveten socialdemokrati. Regeringen har lagt fram sina förslag i riksdagen med utgångspunkten att andra partier skulle dansa efter socialdemokraternas pipa. Följaktligen har regeringen gång efter annan blivit påmind om att den inte har egen majoritet i riksdagen.

Både statsministern själv och andra socialdemokrater har talat mycket om samarbete. Men i den praktiska politiken har det minst av allt funnits någon socialdemokratisk vilja att samarbeta.

Den stora skattereform som socialdemokraterna, centern och folkpartiet var överens om för ett år sedan höll inte efter påtryckningar från LO. Det ledde till att regeringen inte bara skar av politiska band utan också i avtalshänsecende satte sig mellan två stolar.

Statsministerns inbjudan till samarbete i den allmänpolitiska debatten serverades med armbågen, och i hans sista replik, när andra inte hade talarätt. Det blir allt tydligare att den inviten aldrig var allvarligt menad.

Det samarbete om skogspolitiken som bl. a. den socialdemokratiske partisekreteraren i en artikel sade sig vilja ha visade sig snart bli en strävan till konfrontation.

När socialdemokraterna inbjöd bl. a. centern till att vara med om att höja energiskatterna, så var det i verkligheten aldrig fråga om förhandlingar.

Så kommer då i riksdagssessionens slutskede meddelandet att regeringen före jul tänker lägga fram förslag om införande av kollektiva löntagarfonder men att man dessförinnan vill ha förhandlingar med de icke-socialistiska partierna.

Det finns anledning att ställa frågan: Vad har detta gyckel under hela våren tjänat till, Olof Palme?

Självfallet har det inte tjänat något samarbete. Jag tror att det är en korrekt beskrivning att säga att socialdemokratin i dag står mer politiskt isolerad än vad den hade behövt göra. Den får i enskilda frågor också dra konsekvenserna av att den inte har majoritet i riksdagen – fram till dess att den är beredd att betrakta riksdagens övriga partier som förhandlingsparter.

Vad värre är: Genom regeringens manövrer står nationen i dag mer splittrad ekonomiskt och politiskt än den har gjort på decennier. För detta får regeringen och socialdemokraterna ta sitt fulla ansvar.

Herr talman! Innan jag lämnar talarstolen kan jag inte underlåta att konstatera att den strävan till konfrontation som vi har märkt på många områden under den senaste tiden har utsträckts t. o. m. till det utrikespolitiska området. Märkligt nog kommer denna våldsamma upptrappning – beskyllningar och motbeskyllningar haglar – efter att ubåtskommissionen

först varit enhällig i sitt arbete och att regering och opposition också varit helt samstämmiga i bedömningen av kommissionens rapport liksom när det gäller den skarpa protestnoten till Sovjet.

För egen del vill jag instämma i vad Karin Söder gett uttryck åt. Det var olämpligt och felaktigt av en ledamot av ubåtskommissionen att ett par dagar efter det att Sverige lämnat skarpast möjliga protestnot till den ena supermakten träffa företrädare för den andra supermaktens underrättelse-tjänst. Men, och det är min bestämda mening, kritiken skulle ha begränsats till just detta. Och formen för denna kritik hade kunnat vara bättre vald. Framför allt borde regeringen inte genom ett särskilt – och förmodligen exempellöst – beslut ha utfärdat sin bannbulla.

Vad vi tillsammans har fått bevittna i denna fråga är, enligt min mening, ganska skrämmande. För landets skull finner jag det helt nödvändigt att både socialdemokrater och moderater tar sig själva i kragen, blåser av onödiga tråtor och i stället tar vara på vad som förenar. Det är, herr talman, avgörande viktigt att riksdagens två största partier inte fortsätter att uppförstora vad som skiljer i uppfattningar om vår utrikes- och säkerhetspolitik, utan i stället påminner sig och verkar för att den bild omvärlden får av inriktningen och utformningen av vår valda säkerhets- och utrikespolitik präglas av den enighet i allt väsentligt som varit utmärkande under decennierna. Denna enighet har haft ett stort värde i sig och har så också i framtiden. Därför är min uppmaning till de båda partiledarna:

Se till att få ett snabbt slut på det käbbel som vi serveras praktiskt taget varje dag! Låt Sveriges bästa gå före både partiprestige och personlig prestige!

Anf. 46 OLA ULLSTEN (fp):

Herr talman! Socialdemokraterna hade stora ambitioner när de kom tillbaka till kanslihuset efter sex år i opposition. I två valrörelser hade de på punkt efter punkt utdömt de icke-socialistiska regeringarnas politik. Den var, som Olof Palme sade när riksdagen tog sommarlov förra året, alltigenom dålig för ekonomin och orättvis för människorna.

Sedan kom den långa, heta sommaren, ytterligare upphettad av en lång parad löften från socialdemokratiskt håll om bättre tider. Förändringarna skulle komma praktiskt taget omedelbart.

Att den internationella konjunkturen spelar roll för sysselsättning, tillväxt och prisutveckling också i Sverige var något man erkände i förbigående, när man pressades till det. Socialdemokratisk regeringspolitik skulle alldeles oavsett världskonjunkturer sätta stopp både för reallönesänkningar och för besparingspolitik. Dessutom skulle denna undergörande politik leda till att budgetunderskottet sjönk.

I dag är det, herr talman, just denna löftesrika regeringspolitik som skall granskas. Låt mig sammanfatta min kritik med ett lätt tillrättalagt, vad gäller tidrymden, citat av vad Olof Palme sade i denna debatt för ett år sedan: Det har varit ett dåligt år för Sverige. Det är de allra flesta överens om. För väldigt många har det varit ett mycket dåligt år.

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Det har också, herr talman, dess värre varit ett dåligt år för den politiska moralen. Det har varit ett år då reallönerna i stället för att ligga stilla eller stiga har pressats ned hårdare och brutalare än någonsin i modern tid. Attackerna mot människornas arbetsinkomster har varit en medveten och uttalad avsikt med den socialdemokratiska politiken.

Det har varit ett år då vi i stället för den utlovade prisstabiliteten fått uppleva hur inflationen åter skjutit i höjden.

Det har varit ett år då det budgetunderskott som socialdemokraterna lovade att sänka i stället har ökat i en takt som skulle fått ögonen på direktörerna i Ebberöds bank att svartna av fartblindhet.

Det har varit ett år då de pensionärer som utlovades oantastad värdesäkring av sina pensioner såldes ut i en snabbförhandling mellan en organisation som de aldrig givit något mandat och en socialminister, som många gett sina röster just för att han lovade att inte göra precis detta.

Det har varit ett år då de barnfamiljer som socialdemokraterna i allvarsmättade tal och glada broschyrer lovade att slå vakt om, är på väg att bli de nya fattiga i Sverige.

Det har varit ett år då de hyror som inte skulle få fortsätta att stiga har blivit lika mycket dyrare som allting annat.

Det har varit ett år då den arbetslöshet som skulle sänkas, i stället har blivit den högsta sedan 1930-talet.

Jag vill, herr talman, inte göra den sortens orättvisa betraktelse som socialdemokraterna i opposition bestod oss med, när det var vi som hade regeringsansvaret. Jag påstår inte att det hade varit möjligt att kraftigt sänka budgetunderskottet, men att det är en katastrof att det tillåtits att stiga kraftigt.

Jag påstår inte att det hade varit möjligt att låta stora grupper som barnfamiljer och pensionärer undgå att känna av att också vi i Sverige lever i en svår ekonomisk tid.

Jag påstår inte att det hade varit möjligt att garantera löntagarna ens oförändrade reallöner eller att det skulle ha varit möjligt att snabbt komma åt arbetslösheten.

Jag har bara velat ge detta axplock av jämförelser mellan de löften som givits och den politik som förts:

Partier har i själva verket skyldighet att ändra sin politik, när förändringar i verkligheten kräver det. Politiker bör ha mod att säga att de hade fel, om de upptäcker att de hade fel. Men väljarna har rätt att kräva att partierna inte bygger upp hela sin valrörelse på löften som de vet att de aldrig någonsin kommer att kunna infria. Gör man det blir valhandlingen sken och illusion.

Men det var detta socialdemokraterna gjorde i 1982 års valrörelse. Makten blev det viktiga. Den politiska moralen sattes på undantag.

Detta är, herr talman, ett hårt omdöme. Men socialdemokraterna brukar själva inte dra sig för sådana omdömen. I den riksdagsdebatt som jag just refererat till, påminde Olof Palme om vad han sade i valrörelsen 1976 om den dåvarande borgerliga oppositionens förmenta överbudspolitik.

Så här föll orden: "För varje miljard som en splittrad borgerlighet nu späder på med löften och överbud undergräver den sin moraliska auktoritet att kunna tala med människorna i landet om behovet av stramhet, av återhållsamhet, av gemensamt ansvar för det här fina landets ekonomiska styrka."

Låt mig i generositetens namn medge att det kan ha legat ett och annat korn av sanning i detta. Få var ju för sju år sedan medvetna om hela vidden av de ekonomiska problem som skulle komma att ligga framför oss, och det gäller i hög grad också socialdemokraterna själva.

Men de överbud som den borgerliga oppositionen kan ha gjort sig skyldig till i valrörelsen 1976 måste te sig bleka som lärft inför det färgsprakande fyrverkeri av miljardlöften som samme Olof Palme som oppositionsledare spred omkring sig på det ena massmötet efter det andra i den valrörelse som till sist, dess värre, förde honom tillbaka till kanslihuset. Det är dessa löften som den regering han nu leder sitter fast i. Det är bra för landet att de nu bryts ett efter ett, även om det måste vara förödande för politikens anseende.

Resultatet blir ändå inte den ekonomiska politik som Sverige behöver. Den ekonomiska politik som nu förs sägs vara mycket planmässig. Statsministern delar stolt in den i olika steg, som ett efter ett skall lösa våra finansiella och andra ekonomiska problem. I själva verket är den ryckig och osammanhängande. Den bygger mera på förhoppningar om vad andra länders regeringar – inkl. de nämnda, mycket konservativa – skall företa sig, än på den svenska regeringens mod att själv företa sig någonting här hemma.

Det stora numret var den 16-procentiga devalveringen. Den sades först vara nödvändig därför att mittenregeringen hade misskött valutapolitiken. Obekymrad av några som helst krav på logik har man sedan gjort den till en avgörande och offensiv socialdemokratisk insats för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft, få fart på investeringarna och trygga sysselsättningen.

I Harpsunds mysiga gemak gottar man sig nu åt industrifolkets förtjusning över att det är lättare att sälja utomlands när den svenska kronan blivit billigare.

Den svenska regeringen kan också glädja sig åt att andra regeringar inte valt denna osolidariska genväg för att stärka sin konkurrenskraft på andra länders bekostnad. Men, herr talman, den har ingen anledning att tro att glädjen kommer att bli särskilt beständig.

En valutajustering på 16 % ger naturligtvis – konstigt vore det annars – en uppgång i exporten, åtminstone för vissa branscher och på kort sikt. Men den ger ingen varaktig investeringsuppgång. Den räcker ännu mindre som garanti för tryggad sysselsättning.

I olika dokument och anföranden säger man sig inse detta. I sitt första steg, som inte krävde mera politisk muskelkraft än som går åt för att be riksbanken skriva ned den svenska kronan, i det närmaste fördubblade man inflationen.

I den reviderade finansplanen har man aviserat ett andra steg i sin

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

långsamma promenad. Där sägs det att man skall pressa ned inflationen till 4 % redan nästa år och ännu 1 % året därpå.

Ambitionen är lovvärd. Men vad är den i övrigt värd, om den inte stöds av några som helst konkreta åtgärder som kan leda till att det uppsatta målet faktiskt nås. Det hjälper inte att ryta åt inflationen att den skall sluta sin galopp. Man måste ta tag i tygeln också – det borde förre kavallerilöjtnanten Olof Palme ha klart för sig.

I den tjocka blå bok som kallas regeringens kompletteringsproposition har, kanske av misstag av det ibland förträffliga finansdepartementet, insmugit sig en bilaga där just detta erkänns på ett mycket brutalt, men sanningsenligt och för finansministern rimligen ganska besvärande sätt. Så här står det i denna bilaga:

”I och med att någon analys av kreditmarknaden och penningpolitiken de närmaste åren inte kunnat genomföras, har hänsyn inte heller kunnat tas till problemen att finansiera underskotten i statsbudgeten utan att likviditeten i ekonomin ökar snabbt. Denna brist i kalkylerna är särskilt besvärande i den utsträckning likviditeten i ekonomin påverkar inflationen och i den mån budgetunderskottet skapar förväntningar om en fortsatt hög inflation.”

Vad författaren med denna knastriga nationalekonomiprosa velat säga är att finansministerns förhoppningar om att få ned inflationen står och faller med om han också kan få ned budgetunderskottet.

Men det kommer han inte att få, såvida han inte helt lägger om den budgetpolitik han under hela förmiddagen talat sig varm för, biter i det sura äpplet och fullt ut accepterar den besparingspolitik som socialdemokraterna vann valet på att helt döma ut.

För ett år sedan var budgetunderskottet högt, men det var på väg nedåt. Det hade kostat blod, svett och tårar och många förlorade röster för mittenpartierna att åstadkomma det resultatet. Motståndet var hårt både från socialdemokraterna och från moderaterna. Socialdemokraterna ägnade all sin kraft – och den är ganska betydande i en valrörelse – åt att säga svenska folket att besparingar behövs inte, och man gjorde inga som helst reservationer till detta påstående. Motståndet var givetvis också hårt från de moderater som lovade kompensation för besparingarna genom jättelika skattesänkningar – framför allt för dem som skulle komma att drabbas minst av besparingarna.

I dag framgår det av nationalbudget och långtidsutredning att underskottet redan om två år förmodligen kommer att ha fördubblats i förhållande till den budget som vi lämnade efter oss.

Det underskottet skall betalas. Skall detta huvudsakligen ske inom det svenska banksystemet, blir det inte särskilt mycket pengar över för de investeringar som skulle ge oss sysselsättning. Måste underskottet i ökad omfattning finansieras genom utlandsupplåning, när vi inte det avgörande målet för den ekonomiska politiken att förbättra bytesbalansen.

I så fall har hela den ekonomiska politiken blivit ett kapitalt misslyckande. Jag säger inte, herr talman, att jag hoppas att det skall bli så, men jag säger att jag fruktar att det kan bli så.

Det är kring den här politiken regeringen vill inbjuda, och under lång tid har hållit på att inbjuda, till samförstånd. Man sträcker ut händerna. Men jag frågar med Thorbjörn Fälldins ord: Vad är det egentligen man är ute efter? Vad är det man vill ge i så fall i dessa förhandlingar? Och vad är det man vill ha?

Har regeringen inte när det gäller den ekonomiska politiken redan fått mera hjälp än någon regering rimligen kan begära att få av en opposition?

Man säger att det behövs en stram finanspolitik. Ja, men för i Herrans namn en stram finanspolitik då, herr finansminister! Stå inte här i talarstolen, eller sitt inte där i bänken och gråt! Det är inte vi som hindrar er. Det enda som hindrar er måste vara era egna vallöften. Folkpartiet har i sina motioner visat hur budgeten hade kunnat vara 10 miljarder kronor starkare än regeringens.

Jag skall, eftersom finansministern uppehöll sig så mycket vid folkpartiets skuggbudget, beskriva i siffror hur det resultatet har räknats fram. Vi har redovisat bruttobesparingar på 13 650 milj. kr. Vi har föreslagit utgiftsökningar för ökat u-landsbistånd, för barnbidrag och studiemedel samt för enskilda vägar på 1 045 milj. kr. Vi har föreslagit arbetsmarknadspolitiska utgifter på 1 750 milj. kr. Vi har föreslagit särskilda insatser inom arbetsmarknadspolitikens område för ungdomen på 750 milj. kr. Och vi har satsat 200 milj. kr. på småföretagen. Om man från de besparingar som vi föreslår räknar bort de utgifter som vi föreslår, utöver vad regeringen lagt fram, kvarstår en nettobesparing på 9 505 milj. kr., för att vara alldeles exakt.

Nu hävdar finansministern att detta är fel räknat. Men vad han då har glömt bort är att vi faktiskt har tvingats acceptera att momsens höjts och att vi avstått från att kräva att den skall sänkas igen. Vi har tvingats acceptera att hyreshusavgiften har införts, men vi har inte föreslagit att det beslutet skall rivas upp.

Är det sant att det är finansdepartementets tjänstemän som har räknat fram folkpartiets skuggbudget åt finansministern, är det dess värre inte bara finanspolitiken som har blivit sämre utan också finansdepartementet, och det tycker jag är ganska synd.

Det förhåller sig faktiskt så, och det borde vara en källa till glädje för varje finansminister, att tillsammans med folkpartiet, moderaterna och centern har regeringen en massiv majoritet för just det som brukar vara regeringars huvudproblem i kärva ekonomiska tider i alla länder: att få parlamentets stöd för de tuffa tag som i den situationen är nödvändiga. Men ni tar ju inte vara på det stödet. Ni bryr er inte om den utsträckta handen, utan ni kompromissar i stället – offentligt eller i smyg – med kommunisterna för att ännu mer öka de utgifter som ni själva tycker är för höga, för att höja momsens och för att höja arbetsgivaravgiften, som ni bara för några dagar sedan sade egentligen inte borde höjas.

Man kan undra vad detta är för planmässighet, för ni talar ju väldigt mycket om att ni för en ekonomisk politik som bygger på en beundrandsvärd

planmässighet till skillnad från det "sjabbel" som vi skulle stå för.

Vad är det för planmässighet som innebär att man ena dagen övertygande – i statsministerns anförande vid någon fackförbundskongress – argumenterar att höjda arbetsgivaravgifter vore ett sätt att sätta krokben för den egna socialdemokratiska ekonomiska politiken, medan man nästa dag höjer just dessa arbetsgivaravgifter, alldeles i onödan dessutom?

Vad är det för logik i att skriva i propositioner att de sociala transfereeringarna måste minska och sedan med hjälp från vpk höja de stora matsubventionerna?

Vad är det för ekonomisk teori ni stödjer er på när ni, med ett underskott i budgeten som närmar sig 100 miljarder, tror att ni gagnar ekonomisk balans och därmed sysselsättning genom att höja skatterna med tiotals miljarder därutöver för att kunna öka utgifterna ännu mer? Det är inte för att minska budgetunderskottet!

Det vore intressant om finansministern, som ju kan det här med ekonomin, kunde svara på mina frågor om planmässighet, om logiken och om vad det är för teorier som er ekonomiska politik stödjer sig på.

Finansministerns besked till mittenpartierna är nu, att om vi i mittenpartierna inte går med på att höja skatterna ännu mer utöver alla de skatter som redan höjts, skall det inte bli någonting av med den sänkning av marginalskatteerna som vi varit överens om – i varje fall skulle det bli en mindre sänkning.

Det är, herr talman, inte ens att bjuda med armbågen, det är att bjuda med knytnäven. Vi har anvisat den finansiering som krävs för den sänkning av den statliga inkomstskatten som vi kommit överens om inom ramen för skatteuppörelsen. Därefter har LO tvingat regeringen att göra skattereformen 2 miljarder dyrare – inte för att förbättra marginalskatte reformens tanke och syfte genom att sänka marginalskatteerna ännu mera utan för att subventionera LO-medlemmarnas fackföreningsavgifter bl. a. Om ni i finansdepartementet anser att de svenska statsfinanserna tål denna extra belastning i det trängda ekonomiska läge som vi befinner oss i, då får ni också se till att det betalas. Vi kommer inte att hjälpa regeringen att föra en politik som vi vet – med stöd från finansministerns egna bisittare och andra experter – bär käpprätt åt skogen.

Det senaste kravet från LO-håll är att hela reformen skall skjutas på framtiden. Jag vill därför fråga statsministern, som visserligen inte är i kammaren men är antecknad för inlägg senare: Är statsministern beredd att i denna debatt ta ett klart och entydigt avstånd från alla sådana planer?

Efter alla de turer vi upplevt i debatten den senaste tiden är det faktiskt nödvändigt att regeringen säger ifrån att skattereformen skall genomföras. Om inte, så har ni svikit också det lilla som återstår av det förtroende som skatteuppörelsen ändå byggde på. Då kan ni för gott sluta att tala om samförstånd och utsträckta händer.

Vänta er inte i regeringen någonting av de förhandlingar om kollektiva löntagarfonder som ni inbjudit till i höst. Genomförs fonderna är det ett vallöfte både från oss och från de andra icke-socialistiska partierna, att de

skall rivas upp när det på nytt skapas en icke-socialistisk majoritet i riksdagen.

Som inte minst debatten i måndags här i kammaren visade, kan löntagarfonder bara motiveras från rent socialistiska utgångspunkter. De behövs inte för att klara företagets försörjning med riksvilligt kapital. Den uppgiften kräver att marknadsekonomin fås att fungera bättre, inte att den sätts ur spel.

De behövs inte som stöd för den solidariska lönepolitiken heller. Både LO och löntagarfondsutredningens egna experter har visat att löneglidningen i enskilda företag saknar samband med företagets lönsamhet. Skulle den solidariska lönepolitiken för att fungera kräva att vi överger den fria lönebildningen och ändrar hela vårt ekonomiska system, har den solidariska lönepolitiken inte längre något som helst berättigande.

Löntagarfonder löser inte heller några demokratiproblem. Det är en socialdemokratisk tankekonstruktion att den politiska demokratin i Sverige skulle bli bättre av att det decentraliserade beslutsfattandet på ekonomins område ersätts av majoritetsbeslut i kollektivt sammansatta organ, av det ena eller andra slaget.

Det är en annan lika feltänkt tanke att fackets ställning, som representant för löntagarna, skulle stärkas om de också skulle bli en huvudaktör på kapitalmarknaden och få ett omfattande ägaransvar.

Herr talman! Min fråga till finansministern i måndags om löntagarfonder och skattefundsparande var en av 21 frågor om frihet som ställts under våren av ledamöter i folkpartiets riksdagsgrupp.

Vi gjorde det bl. a. mot bakgrund av vad som, genom t. ex. Ingvar Carlssons tal i Göteborg, såg ut som en nyväckt insikt hos socialdemokratin, att det starka och perfekta samhället kan bli ett hot mot den enskilda människans frihet, hennes vilja att ta egna initiativ och hennes förmåga att ta eget ansvar.

Det var i och för sig ingenting märkvärdigt i det Ingvar Carlsson sade. Jag och andra liberaler har hållit många tal om frihet. Det nya var att det var en socialdemokrat som lät som om han hade samma budskap.

Det var därför vi ställde våra frågor och gärna hade sett en debatt även utanför riksdagen. Vi ville se om orden sammanföll med gärningarna, om det var samma slags frihet vi talade om. Det var inte det. Och vi blev inte särskilt överraskade.

Ingvar Carlsson talade mycket om frihet från någonting – frihet från materiell knapphet, frihet från arbetslöshet och otrygghet, frihet från samhällets varbölder och frihet från maktlöshet.

Det gör vi också. Det är därför vi talar om frihet *och* rättvisa – en frihet för alla, inte bara för dem som har egen styrka att hävda sin rätt; inte en frihet för vissa på andra bekostnad.

Men vi talar också om frihet *till* någonting; om en frihet som vi har råd att ge alla, utan att någon kommer i kläm.

Frågorna till regeringen var jordnära. De handlade om det som kunde göras nu för att öka människornas svängrum eller hindra att friheten

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

minskades ytterligare till gagn för ingen.

Svaren blev i många fall klara och entydiga.

Kollektiva löntagarfonder, som i sin förlängning innebär att den fackliga, politiska och ekonomiska makten växer samman, skall införas med början redan i år.

Skattefondssparandet – som bygger på den enskildes vilja att göra en frivillig sparinsats till gagn för sin egen trygghet och sin egen frihet – och ett fritt näringsliv skall däremot hållas efter eller i värsta fall avskaffas.

På Christer Eirefelts fråga, om regeringen tänker begränsa rätten att fritt utöva näring, blev finansministerns svar entydigt: Javisst skall vi göra det.

På Ingemar Eliassons fråga, om de fria affärstiderna skall begränsas, ville samme minister inte svara innan pågående utredning är slutförd. Men vems trygghet är det som går förlorad därför att människor får handla på tider som passar dem? Kanske kan statsministern ge ett svar på den frågan, eller kanske frihetsminister Carlsson själv kan rycka in och ge oss ett svar.

På Lars Ernestams fråga, om inte folkrörelsernas och de idéella organisationernas arbete i skattehänseende borde värderas lika högt som fackliga organisationers, blev svaret nej.

Kerstin Ekman frågade om vi inte borde ta vara på den nya teknikens möjligheter att öka friheten i etern. Svaret blev en obegriplig utläggning om att ökad frihet i själva verket skulle öka risken för monopol. Det är sannerligen första gången jag hört en socialdemokrat tala om risken för monopol på etermediaområdet.

Ulla Orring frågade om regeringen tänkte begränsa läkares rätt att ha privatmottagning av patienter. Detta fann hälsovårdsministern, som just lämnade kammaren, inte lämpligt att diskutera. Hade hon gjort det, hade svaret med säkerhet blivit att den rätten naturligtvis skall begränsas.

Eric Hägelmark frågade om enskilda hyresgäster kunde få hjälpa till att hålla hyran nere – hyrorna är ju ganska höga nu – genom att sköta en del av underhållsarbetet själva. På det svarade bostadsministern att det i så fall var stor risk att hyresgästerna blev pålurade oförmånliga underhållsavtal.

Hugo Bergdahl frågade om hyresgäster inte kunde få förköpsrätt också till hyreshus som ägs av kommunala bostadsföretag. På detta svarade samme bostadsminister att ett sådant arrangemang skulle kunna bli ett hot mot de kommunala bostadsföretagens frihet. Fria bolag är tydligen viktigare än fria människor för det nya frihetspartiet socialdemokraterna.

Jörgen Ullenhag frågade om inte justitieministern ansåg det stötande för hans rättskänsla – i hans egenskap av den högste företrädaren för rättstryggheten här i landet – att människor som röstar på ett visst parti blir kollektivanslutna som medlemmar till ett helt annat. På detta svarade den via regeringen partianslutne Ove Rainer att han inte alls tyckte att det var stötande. Så långt i frihet kan vi ju ändå inte gå, tycktes han mena, att vi också skall låta människorna själva bestämma i vilket parti de skall gå in.

På en övergripande fråga om regeringen hade något program för hur onödig byråkrati skall avskaffas fick vi över huvud taget inget svar.

Så fick vice statsministerns budord om frihet i Folkets Hus i Göteborg sina

”Vad är det?” i riksdagshuset i Stockholm.

Herr talman! Jag sade i riksdagens första allmänpolitiska debatt efter valet att folkpartiet skulle föra en självständig och konstruktiv oppositionspolitik. Vi har gjort det utifrån våra socialliberala grundvärderingar.

Vi har visat att det går att hävda de eftersatta grupperna i en tid av ekonomisk åtstramning – men inte genom att lättsinnigt lova mer till alla i en tid när den överbudspolitik som det skulle leda till skulle hota välståndet för alla.

Det går inte att möta dagens fördelningspolitiska krav med utgångspunkt i en verklighet som inte längre existerar. Det finns inkomstklyftor även i dag, men de är inte av samma slag som tidigare. Det vore att underkänna den social- och skattepolitik som förts.

I stället är det andra fördelningsproblem som träder i förgrunden. Det gäller fördelningen mellan dem som behöver sjukvård och dem som är friska, mellan människor med psykiska och fysiska handikapp och människor utan handikapp, mellan ungdomar som har arbete och ungdomar som nöts ned av långvarig arbetslöshet, mellan vår generation och de kommande generationer som får betala vår överkonsumtion om vi vägrar att göra det själva, mellan familjer med få barn och familjer med många samt inte minst mellan fattiga och rika människor i världen.

I en tid med knappa resurser är det de i denna mening eftersatta grupperna som måste ges förtur i fördelningspolitiken.

Vi har fullföljt den liberala traditionen för ett konsekvent arbete för att vidga de enskilda människornas frihet. I våra 21 frågor om frihet, som jag just har talat om, har vi fört fram lika många exempel – och vi skulle kunna föra fram många fler – på hur friheten för alla kan vidgas, utan att tryggheten för någon glöms bort.

Vi har fullföljt folkparitetets arbete för internationell solidaritet, fred och frihet åt alla folk. Vi har varit kritiska mot mycket i regeringens sätt att bedriva sin utrikespolitik, men kunnat ge den vårt stöd i värnet av vår neutralitetspolitik och för svenska insatser på nedrustningens område.

Det är viktigt att denna enighet omfattar alla de demokratiska partierna i riksdagen. Den våldsamt upptrappade tråtan mellan regeringen och moderata samlingspartiet gagnar inte det syftet. Min kritik av att en ledamot av ubåtskommissionen har ingående kontakter med den ena stormakten, när vi är i konflikt med den andra, kvarstår. Men det är viktigt att denna formdebatt, som gäller en enskild riksdagsmans uppträdande och omdöme, inte tillåts störa bilden av den nationella enigheten kring vår neutralitetspolitik.

I försvaret för en fortsatt generös biståndspolitik har vi tyvärr blivit nästan ensamma. Det hör till de stora skamfläckarna från detta riksmöte att enprocentsmålet i praktiken har övergetts. Regeringen har, stödd av andra partier, ansett att rättvisan kräver att vi sparar också på biståndet till de fattiga folken.

Här är vår syn på en rättvis fördelningspolitik en annan. Ingen inkomstklyfta är större och mer angelägen att minska än den mellan oss som

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

bor i ett av världens rikaste länder och de miljoner som svälter i u-länderna.

Vi har, slutligen, fullföljt den politik vi lade grunden till i regeringsställning och som visade hur Sverige kan komma i balans genom en konsekvent resursskapande politik.

Vi har sagt att detta kräver att vi minskar importen och ökar exporten; annars klarar vi inte det viktigaste målet för den ekonomiska politiken – att skapa balans i våra affärer med omvärlden.

Vi har sagt att det är nödvändigt med en omfördelning från offentlig till privat konsumtion; annars riskerar den offentliga sektorn att permanent bli för stor i förhållande till våra faktiska resurser.

Vi har sagt att hushållen måste få en ökad del av sina inkomster från egna arbetsinkomster; annars upplever människorna inte att de kan paverka sin ekonomiska situation genom eget arbete. Då skadas den viktigaste resursskapande kraften av alla: viljan hos människorna att göra en insats för sig själva och för andra.

Anf. 47 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Två frågor står i förgrunden för dagens debatt: Arbetslösheten och fördelningspolitiken. Vi känner alla bakgrunden till det.

För ett år sedan var 36 000 ungdomar under 25 år arbetslösa, 112 000 människor var öppet arbetslösa och 158 000 fanns i olika AMS-åtgärder.

I dag, åtta månader efter valet, är 39 000 ungdomar arbetslösa, 122 000 personer öppet arbetslösa och 185 000 finns i AMS-åtgärder. På ett år har alltså ytterligare 3 000 ungdomar blivit arbetslösa, och den totala arbetslösheten har ökat med 37 000 personer.

Detta visar att den kritik vårt parti och fackliga organisationer riktade mot regeringens otillräckliga insatser mot arbetslösheten är befogad – det har ju inte blivit lättare att vara arbetslös bara därför att vi nu har en socialdemokratisk regering.

Arbetslösheten förblir alltså hög. Inga tecken eller regeringsåtgärder tyder på någon avgörande förbättring. Regeringen satsar stora summor på kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är både bra och nödvändigt, och det har vårt stöd, men det undanröjer ju på inget sätt de bakomliggande orsakerna till arbetslösheten och krisen.

När AMS-kurserna eller beredskapsarbetena är över är människorna lika arbetslösa som de var innan dess, och var finns väl då jobben till de 185 000 AMS-sysselsatta eller de 122 000 öppet arbetslösa?

Ingen begär av regeringen att den från ett år till ett annat skall avskaffa all arbetslöshet och alla problem. Vi som kritiserar regeringen inser mycket väl att arvet efter de borgerliga regeringarnas politik sätter gränser för vad som är möjligt att göra, men om den nuvarande regeringen inte kan minska arbetslösheten på kort sikt, måste den väl ändå ha uppfattningar om hur man på längre sikt skall lyckas med den uppgiften.

Vad vi således begär är att regeringen skall presentera en samlad och långsiktig politik mot arbetslösheten och krisen. – Om regeringen inte har

någon sådan inriktning, hur skall den då någonsin kunna leva upp till löftena om full sysselsättning och arbete åt alla?

Herr talman! I dagarna samlas kommunpolitiker från hela landet i Jönköping till Kommunförbundets kongress.

I en rapport till kongressen – Kommunalt perspektiv – finns ett intressant räkneexempel. Man säger: Om landets kommuner skulle sysselsätta alla de drygt 35 000 personer som årligen söker sig ut på arbetsmarknaden, skulle det kräva en volymökning på 5,5 % och kosta 4 kr. i skattehöjning under treårsperioden 1984–1986. Men också om det blev så skulle vi ha en rekordhög arbetslöshet. Det skulle alltså bara hindra en ytterligare ökning av arbetslösheten.

Men utvecklingen går åt rakt motsatt håll. Tusentals medlemmar i Kommunalarbetareförbundet går arbetslösa – och regeringen har frångått sina tidigare åsikter om konfiskeringen av kommunernas skatteinkomster, som genomfördes under den borgerliga majoritetens tid, och löftet att skapa utrymme för en tvåprocentig expansion i kommunerna.

Ökningen i år stannar dessutom vid 1 % och ger bara 1 500 nya jobb. Det innebär, att kommunerna tvingas till smärtsamma rationaliseringar, hårda nedskärningar och avveckling av vissa angelägna verksamheter.

Kommunerna är på väg att bli vår nästa stora krisbransch, och det visar sig nu att kommunerna t. ex. inte klarar utbyggnaden av barnomsorgen. 100 000 barn står i dagiskö, och om barnomsorgen skall kunna bli helt utbyggd fram till 1990 krävs att kommunernas expansion får uppgå till minst 2,5 %. Detta skulle tillgodose behoven av barnomsorg och skulle samtidigt ge omkring 13 000 nya jobb.

Men den socialdemokratiska politiken, som den är utformad i dag, ger mycket små förhoppningar om någon avgörande förändring inom överskådlig tid av arbetsmarknadsläget. Tvärtom finns det risk för att den politik som förs kommer att medföra en fortsatt ökning av antalet arbetslösa ungdomar och kvinnor – en fortsatt ökning av den öppna arbetslösheten.

Varje gång vi diskuterar åtgärder mot arbetslösheten hänvisar regeringen till budgetunderskottet, vilket i och för sig inte är något nytt, och förklarar att det inte finns pengar till de åtgärder som också regeringen skulle vilja vidta. Men det är inget särskilt bra argument. Arbetslösheten kostar i år samhället 18 miljarder kronor. Den samhällsekonomiska förlusten, dvs. utgifterna och produktionsbortfallet, uppgår till mellan 40 och 50 miljarder kronor. Frågan är ju i stället om vi har råd med denna arbetslöshet, om vi har råd att avstå från att vidta motåtgärder.

Har man dessutom råd att spendera nära 30 miljarder kronor på ett nytt stridsflygplan blir inte det ekonomiska utrymmet större. Men det beror i så fall inte på att det saknas resurser, utan på att de resurser som man haft till förfogande gått åt för andra ändamål. Man har gjort en annan prioritering.

De borgerliga, som nu värtaligt kritiserar regeringen, gjorde å sin sida av med många miljarder på att sänka marginalskatten för högavlönade, genom särskilda skatteförmåner som aktiefondsparande, genom sänkt aktievinst-

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

skatt och genom sänkta arbetsgivaravgifter. Likaså bedrev de en ekonomisk politik som hidrog till att öka arbetslösheten och samhällets utgifter. De skärpte medvetet de ekonomiska orättvisorna och skapade på några få år ett rekordstort budgetunderskott.

På den tiden var vi och socialdemokraterna överens i vår kritik av den borgerliga omfördelningspolitiken. Vi gick gemensamt emot marginalskattesänkningarna, vi lovade att helt avskaffa aktiefondsparandet och att bedriva en rättvis fördelningspolitik efter en valseger.

Men att statens finanser inte är de bästa, betyder inte att det saknas pengar i Sverige. Under 1981 och 1982 var t. ex. kursstegringen på aktier på Stockholms fondbörs störst i hela världen. På mindre än tre år ökade börsvärdet från 60 till 225 miljarder kronor.

Och på den korta tid som har gått sedan valet i september förra året fram till maj i år har börsomsättningen stigit med över 200 % jämfört med motsvarande period året innan, då vi hade en borgerlig regering. Bara under årets fem första månader omsattes mer än under hela förra året – uppemot 34 miljarder kronor.

De stora industriföretagen och affärsbankerna redovisar nu också rekordvinster. Volvo redovisade en vinst på 2,5 miljarder kronor. SE-bankens vinst var 1 miljard. Vinsterna är i stort helt i klass med de s. k. övervinster näringslivet gjorde under första hälften av 1970-talet.

Det saknas således inte resurser. Frågan är bara till vad de används. Det är en fördelningspolitisk fråga om resurser skall förbrukas på aktiemarknaden eller om de skall användas på arbetsmarknaden, om de skall användas för att berika aktieägarna eller om de skall användas för att skapa arbeten till de arbetslösa.

Vpk:s inställning är klar: Skall Sverige tas ur den ekonomiska krisen måste vi bryta arbetslösheten, sätta stopp för spekulationsintressena och använda landets samlade resurser för att skapa nya, varaktiga arbeten. Det är viktigare att sänka arbetslösheten än att sänka skatten.

Därför har vi föreslagit en särskild värnskatt mot arbetslösheten. Genom att man t. ex. tar ut en omsättningsskatt på aktiehandeln kan pengar frigöras för att skapa nya arbeten, för att bygga nya industrier, för att bygga ut den gemensamma sektorns barn- och äldreomsorg, sjuk- och hälsovård, m. m. – alla i dag eftersatta områden.

Hittills i år har 34 miljarder kronor omsatts på Stockholmsbörsen. En 10-procentig omsättningsskatt på aktier, dvs. hälften så stor som t. ex. momsens på maten, skulle redan under årets första fem månader ha inbringat 3,5 miljarder kronor – vilket skulle räcka ganska långt i kampen mot arbetslösheten.

Förra året avvisade socialdemokraterna vårt förslag. I år går man oss till mötes så långt att man kan tänka sig att den vägen ta in 200 milj. kr. Vi tycker att det hade varit bättre med en sådan värnskatt mot arbetslösheten än att höja arbetsgivaravgifterna. Då hade kommuner, landsting, småföretag och arbetskraftsintensiva företag sluppit ifrån nya pålagor. Vi tycker inte att arbetsgivaravgiften i sig är ett speciellt bra instrument.

Men vi föredrar höjda arbetsgivaravgifter framför höjda energiskatter, som regeringen först föreslog, vilket ju hade medfört höjda priser och hyror. Därför stödjer vi regeringens förslag – men vi vill undanta kommuner och landsting från dessa höjningar av arbetsgivaravgiften, och vi har framlagt ett särskilt yrkande om det här i kammaren i dag.

De borgerliga partierna bedrev under sin regeringstid en omvänd Robin Hood-politik. Man omfördelade stora summor. Man bedrev social nedrustning och tvingade igenom nedskärningar inom barn- och äldreomsorgen, införde lärlösa lektioner, återinförde karensdagar i sjukförsäkringen, avskaffade värdesäkring av pensionerna och urholkade ersättningen till de arbetslösa.

Kronan på verket var egentligen den skattekompromiss mittenpartierna gjorde med socialdemokraterna. Den innebar att de högavlönade skulle få stora skattelättnader och låg- och normalinkomsttagarna knappast någonting alls. Den som tjänar 55 000 kr. får i år 135 kr. i skattelättnad – en svindlande summa. Den som tjänar tre gånger mer, 150 000 kr. får över 7 000 kr. i skattelättnad!

Överenskommelsen innebar också att avdragsreglerna skulle ses över – det var det enda som var bra i överenskommelsen med mittenpartierna, menar vi. Man sade att stora skattelättnader för de högavlönade skulle göra dem mindre intresserade av att trolla med avdrag för att minska sin skatt. Men avdragsfantomerna och skatteexperterna har redan hittat på nya knep för att slippa undan skatt!

Skattekompromissen kritiserades skarpt inom fackföreningsrörelsen, framför allt kanske inom fackförbund med stora låglönegrupper, t. ex. Kommunalarbetareförbundet med många lågavlönade kvinnor. Man sade från de här tre partiernas sida att ett avgörande villkor för skattekompromissen var att de lägst avlönade i årets avtalsrörelse skulle få kompensation för de högavlönades stora skattelättnader. Men den utlovade kompensationen har ju uteblivit. Det magra utfallet av årets avtalsrörelse räcker inte ens för att uppväga årets pris- och hyreshöjningar, än mindre för att kompensera skatteorättvisorna.

Slutsatsen blir således att en avgörande förutsättning för skatteomläggningen inte är uppfylld. Att sedan mittenpartierna hoppat av från uppgörelsen med socialdemokraterna borde slutligt ha sänkt denna orättfärdiga skatteomläggning.

Om jag inte minns alldeles fel – och jag tror inte att jag gör det – ställde jag följande fråga till finansministern i slutdebatten inför valet: Om denna avgörande förutsättning, nämligen att låglönegrupperna skall få kompensation vid avtalsrörelsen, inte uppfylls, måste man då inte riva upp skatteomläggningen? Jag tror att finansministern bejakade den frågan.

Nu har de fackliga organisationerna också efter avtalsrörelsen krävt radikala förändringar i skatteomläggningen. Men regeringen har i sitt förslag över huvud taget inte anvisat några förändringar. I stället har man lagt fram förslag som egentligen skärper orättvisorna ännu mer. Förslaget att betala skatteomläggningen med höjda energiskatter skulle ju medföra att hyresgäs-

ter och flertalet löntagare, som missgynnats av skatteomläggningen, dessutom skulle få betala de höglövnades skattelättnader med höjda priser och hyror.

Det är därför som vi säger nej till regeringens skattehöjningar. Jag förmodar också att det är av samma anledning som en mycket stark facklig opinion säger nej till regeringens skattehöjningar och skatteskalor för nästa år.

I det senaste numret av LO-tidningen ges uttryck för en stark opinion inom fackföreningsrörelsen. Man citerar LO-ekonomerna, som kräver att skatte-reformen skall göras om. Man varnar också för att kampen mot inflationen och regeringens ekonomiska strategi i dess helhet annars kommer att misslyckas.

LO-ekonomerna reser fyra krav: att inflationsskyddet i skatteskalorna skall slopas, att de tre miljarder, som då sparas, används för att betala skatteomläggningen, att de sänkta oljepriserna skall komma hyresgästerna till godo och att energiskatterna utnyttjas för bekämpning av arbetslösheten.

LO-ekonomerna framhåller vidare: "En avindexerad skatteskala löser rimligen regeringens parlamentariska problem." "Nog finns det i valmansskåren och i riksdagen en majoritet för en sådan här politik för rättvisa och arbete."

Vårt parti är i huvudsak överens med LO-ekonomerna. Vi utgår från att det finns en arbetarmajoritet i riksdagen, och det borde också finnas en majoritet för flera av de åtgärder som LO-ekonomerna förordar. Arbetarpartierna borde kunna vara överens om att prioritera kampen mot arbetslösheten och att föra en rättvis fördelningspolitik – och om regeringen ännu inte är beredd att ändra skatteomläggningen, borde man i vart fall senarelägga den ett år.

I de samtal som ägt rum i finansutskottet har vi gjort klart för regeringen att vi är beredda att diskutera en helhetslösning – både rörande insatserna mot arbetslösheten och rörande skatterna nästa år – förutsatt att regeringen avstår från att fullfölja det orättfärdiga skattebeslutet från förra året.

Vi är beredda att vara med och betala för både kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska åtgärder och insatser för att skapa varaktiga arbeten i kommuner och landsting. Vi är beredda att delta i ett nytt beslut om nästa års skatter. Det beror knappast på oss att en lösning inte varit möjlig. Det beror på att regeringen hittills inte varit villig att riva upp den dåliga skattekompromissen, som både vårt parti och stora delar av fackföreningsrörelsen begär.

Vår utgångspunkt är att huvuduppgiften för den ekonomiska politiken och hela regeringspolitiken måste vara att bryta arbetslösheten och att omfördela de resurser vi har, så att nya arbeten kan skapas. En rättvis fördelningspolitik måste innebära att man angriper de ekonomiska orättvisorna och ersätter den orättfärdiga skattekompromissen med ett nytt skattebeslut.

Vi har föreslagit ett samlat och långsiktigt program mot arbetslösheten. Vi delar Kommunförbundets uppfattning att kommunerna måste få utrymme

för en fortsatt utbyggnad av barnomsorg, äldreomsorg och annan social verksamhet. Vi vet att vi inte är överens med de borgerliga partierna på den här punkten, framför allt inte med moderaterna. Men vi vill också gå vidare och satsa på en förbättrad kollektivtrafik, på fritidssektorn, på kulturen och på utbildningen.

Därför har vi föreslagit ett samlat program med målsättningen att skapa 100 000 nya arbeten inom den gemensamma sektorn. En sådan offensiv satsning skapar också förutsättningar för en långsiktig industripolitik med målet att skapa 100 000 nya industriarbeten inom tio år.

Ökad vidareförädling av svenska råvaror, satsningar inom energisektorn, skapandet av nya verkstadsindustrier, utveckling av ny teknik och nya produkter liksom en omfattande sanering av äldre bostäder och fastigheter – en sådan samtidig, och långsiktig, satsning på både den gemensamma sektorn och industrin skulle förbättra sysselsättningsläget, och det vore även en bra början på den mödosamma marschen ut ur den ekonomiska krisen.

Sysselsättningen är också en fördelningspolitisk fråga. Då tänker jag bl. a. på uppdelningen av arbetskraften i människor med och utan arbete. Vi vet att nära en miljon människor skulle vilja börja arbeta, om det bara fanns något arbete. Av bl. a. det skälet har debatten om sextimmarsdagen skärpts alltmer. Ute i Europa har den debatten pågått ännu längre än här, och i Frankrike har den socialistiska regeringen sänkt arbetstiden till 39 timmar i veckan. I Sverige har de fackliga organisationernas hårda motstånd börjat mjukas upp.

Det är givetvis ett argument att en arbetstidsförkortning skulle öka både personalbehovet och sysselsättningen, men vi menar att detta ändå aldrig får bli ett huvudargument eller en ersättning för att skapa nya, varaktiga arbeten. Arbetstidsförkortningen behövs av sociala skäl, för att förkorta långa arbetsdagar, för att främja jämställdhetssträvandena och för att skapa förutsättningar för ett rikare liv.

Herr talman! Till sist: Regeringens skattekompromiss med mittenpartierna och de misslyckade försöken att träffa en överenskommelse om dess finansiering visar att det är väldigt svårt att bli överens med de borgerliga partierna i fördelningspolitiska frågor på ett sätt som gynnar löntagarna.

Den ekonomiska krisen har dessutom skärpt de fördelningspolitiska frågorna. När resurserna krymper hårdnar striden om det som finns. Därför kräver också allt fler att den båda dyrbara och orättvisa skatteomläggningen inte fullföljs och att de stora summor som används för spekulation på fondbörsen och de rekordvinster företagen nu gör i stället används för att bryta arbetslösheten och orättvisorna.

Det borde vara oförsvarbart att sänka skatterna för högavlönade samtidigt som tiotusentals ungdomar går arbetslösa och den öppna arbetslösheten uppgår till flera hundra tusen människor. Det är lika oförsvarbart att låta spekulationsintressena breda ut sig samtidigt som kommunerna tvingas till social nedrustning och vanligt folk år efter år uppmannas acceptera reallönesänkningar, höjda priser och stigande hyror.

Vi har från vårt partis sida lagt fram olika förslag för att stärka

statsfinanserna och för att skapa utrymme för en rättvisare fördelningspolitik. Vi föreslår att skatteomläggningen görs om, att en värnskatt mot arbetslösheten införs, att elskatten höjs – också för industrin, och där var socialdemokraterna överens med oss 1977 –, att bolagsskatten höjs, att en avgift läggs på utlandsinvesteringar och att en omsättningskatt på aktiehandeln införs.

Nu kan man invända: Det finns naturligtvis inte hur mycket pengar som helst, och inte ens de pengar vi vill ta in räcker till allt man skulle vilja genomföra. Därför måste man också vara noga med hur pengarna används. Vi är noga med att de pengar som finns används på ett fördelningspolitiskt rättvist sätt: för att angripa arbetslösheten; för att bryta de ekonomiska orättvisorna; för att hålla nere priser och hyror; för att slå vakt om och utveckla den sociala trygghet kommunernas verksamhet erbjuder.

En sådan arbetarpolitik, för arbete och social rättvisa, borde socialdemokrater och kommunister kunna vara överens om. Vi är för vår del beredda att medverka till detta.

Anf. 48 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Vårriksdagens avslutande debatt om den ekonomiska politiken är traditionellt också ett slags uppsummering av det gångna riksdagsåret. Jag tänker inte frånga den traditionen.

En sådan summering fyller också väl sin plats i denna debatt eftersom det viktigaste som hänt under det snart avslutade riksmötet är den rejäla omläggning av den ekonomiska politiken som den socialdemokratiska regeringen genomfört. En sådan omläggning var nödvändig mot bakgrund av det i sanning bedrövliga läge som den svenska ekonomin befann sig i när vi tog över: stora och ökande underskott i statsbudget och utrikesaffärer, industriell tillbakagång, stagnerande produktion och minskat framtidsbyggande, akut valutakris, rekordhög arbetslöshet, en lång period av hög inflation och sjunkande reallöner.

Det första steget i vår politik för att föra Sverige ur den ekonomiska krisen syftade framför allt till att stimulera produktionen, öka kapacitetsutnyttjandet och hejda den snabba ökningen av arbetslösheten.

Vi fick inleda med den kraftiga devalvering som var oundviklig på grund av den då rådande valutakrisen. Vi gav devalveringen en sådan omfattning att den också kunde utgöra inledningen till en politik för att stimulera produktion och sysselsättning och påbörja arbetet med att ta ner de stora underskotten.

Under hösten lade vi också fram förslag om ett brett investeringsprogram inom främst områdena kommunikationer, byggande och energiförsörjning. Detta program syftade till att ytterligare stimulera produktionen och höja kapacitetsutnyttjandet. Åtgärderna gavs en sådan utformning att de stödde våra allmänna strävanden i den ekonomiska politiken: att stärka den långsiktiga produktionsförmågan, att minska oljeberoendet osv.

I det korta perspektivet kan stegringen av arbetslösheten inte hejdas på annat sätt än genom kraftfulla arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Under

hösten fattades beslut om åtgärder om ca 4 miljarder kronor.

Vi socialdemokrater hade genom hela valrörelsen betonat att den ekonomiska krisen inte kunde lösas utan uppoffringar från medborgarnas sida. Men vi hävdade bestämt att dessa bördor skulle fördelas rättvist. Av det skälet hade vi avgivit fyra vallöften: att åter värdesäkra pensionerna, att slopa de beslutade karensdagarna i sjukförsäkringen, att återinföra en rimlig inkomstrygghet för de arbetslösa, att riva upp beslutet om en försämring av statsbidragen till barnomsorgen. Vi klargjorde att dessa utgiftsökningar skulle finansieras fullt ut, i första hand genom en återställning av momsen till den tidigare nivån. Dessa förslag lades också fram under hösten och beslutades av riksdagen.

Därtill vidtogs en rad åtgärder för att skydda barnfamiljerna.

För att säkerställa att de välbeställda grupperna i samhället fick ge sina bidrag genomfördes en rad skattepolitiska åtgärder såsom skärpningar av förmögenhets-, arvs- och gåvoskatterna, nedtrappning av subventioneringen av aktieägandet, särskild utdelningsskatt m. m.

En lång rad andra viktiga förslag har lagts fram under riksmötet. Dit hör t. ex. saneringen av Statsföretags finanser, utvecklingsprogrammet för Norrbotten, särskilda förslag rörande teko och varven samt viktiga industripolitiska projekt som Tele-X. JAS-beslutet har viktiga både industripolitiska och försvarspolitiska aspekter. På säkerhetspolitikens område har vi också kunnat träffa en principöverenskommelse om finansieringen av särskilda åtgärder för att stärka ubåtsskyddet.

Regeringens budgetförslag har lett till beslut i riksdagen utan större ändringar. Det innebär att det finns en möjlighet att vi till nästa budgetår kan bryta utvecklingen mot allt högre budgetunderskott.

Vi har från regeringens sida anledning att vara tillfreds med vad som hänt i riksdagen under detta riksmöte. Visst har antalet reservationer varit stort. Men i det stora flertalet frågor har ändå breda majoriteter kunnat skapas. Det har som så ofta förr visat sig att det finns både konstruktivitet och praktiskt handlag i Sveriges riksdag.

Sakligt sett innebär detta en viss uppbyggnad från den förstelnade blockpolitik som i ett antal år kännetecknat Sveriges riksdag. Jag tror att detta är till gagn för vårt politiska och parlamentariska liv.

Herr talman! I dag debatterar vi kompletteringspropositionen, där regeringen dragit upp riktlinjerna för det andra steget i krispolitiken.

Denna skall föras mot en internationell bakgrund där världsekonomin nu genomgår sin djupaste kris under hela efterkrigstiden. Allmän tillbakagång, massarbetslöshet, stora påfrestningar på det internationella finansiella systemet, med ett stort antal länder, särskilt i tredje världen, dignande under extrema skuldbördor, valutaoro, starka protektionistiska strömningar som hotar frihandeln – detta är några av uttrycken för denna kris.

Det finns nu vissa tecken till internationell ekonomisk uppgång, men uppgången är ännu svag och osäker. Dess styrka är helt otillräcklig för att ens förhindra en ytterligare ökning av den redan alldeles för höga arbetslösheten. Risker är stora att uppgången kommer av sig om den inte stöds av en expansiv

politik – en internationellt samordnad aktion för att befrämja ekonomisk tillväxt och sysselsättning.

Jag har noterat att moderaterna i sin motion skriver att man inte kan expandera sig ur krisen – varken globalt eller i ett enskilt land. Det kan stämma för ett enskilt land, men det är helt enkelt inte sant i det globala perspektivet.

Läget är ju det, att den ensidiga åtstramningspolitik som förts i flera stora länder, och som moderaterna rekommenderar här hemma, är en viktig *orsak* till krisen. Genom de starka sambanden mellan de nationella ekonomierna har de åtstramande åtgärderna i olika länder förstärkt varandra. Politikens effekter har blivit starkare än avsett, och vi har hamnat i en nedåtgående spiral.

Samma samband kan utnyttjas i andra riktningen. Även försiktiga stimulanser i olika länder kan via den internationella handeln förstärka varandra och ge en påtaglig och stadigvarande tillväxt.

Det måste vara en politik som anpassas till resp. lands förutsättningar och en politik som inte blåser nytt liv i inflationen. Men detta är förenligt med en aktiv politik för bättre tillväxt.

I själva verket finns det en bred internationell enighet om behovet av en sådan politik och om vad som i stort behöver göras: hos fackliga organisationer, företagare, ekonomer och många politiker. Problemet är att några av de i sammanhanget viktigaste politiska ledarna håller tillbaka – av främst ideologiska skäl.

Intar man den ståndpunkten, att inget bör eller behöver göras, så har man också sagt att arbetslöshet, social misär, svält och fattigdom i u-länder inte utgör någon del av den ekonomiska krisen. Mot detta bör vi känslomässigt reagera.

Vi anser att detta är de allvarligaste inslagen i den ekonomiska krisen. Dessa problem kan svårtligen lösas utan en aktiv politik på det internationella planet för att främja produktion och sysselsättning. Därför kommer den svenska regeringen efter mått av sin förmåga även i fortsättningen att försöka driva på i den riktningen.

Toppmötet i Williamsburg gav inga konkreta resultat som kan inge några större förhoppningar. Men man försökte ändå, så långt det gick, att undvika direkt konfrontation. Det fanns en strävan att resonera sig samman, och det finns en någorlunda enig bedömning av problemens karaktär. Det säger någonting om världen av i dag att ett så pass magert resultat inte leder till starkare reaktioner, utan på sina håll t. o. m. betecknas som en framgång.

Vi i Sverige är beroende av utvecklingen i världen. Det betyder inte att vi passivt kan sitta med armarna i kors. Vi måste göra vad vi kan för att lösa problemen i landet med den egna politiken.

Där går regeringen nu – i kompletteringspropositionen – vidare i den ekonomisk-politiska strategi vi dragit upp. Det första steget var alla de åtgärder jag nämnde inledningsvis för att stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft och för att stimulera produktionen, för att öka kapacitets-

utnyttjandet och bryta utvecklingen mot allt kraftigare ökning av arbetslösheten.

I det andra steget måste vi nu befästa och förstärka vad som vunnits i det första steget. Nu gäller det framför allt en aktiv kamp mot inflationen och en fortsatt kamp mot arbetslösheten.

Jag kan konstatera att det finns en ganska bred enighet i riksdagen om denna huvudinriktning av politiken. Mot den bakgrunden beklagar jag att det inte gått att nå bredare samförstånd om delar av finansieringen av de åtgärder som skall vidtas.

Socialdemokraterna, centerpartiet och folkpartiet har träffat överenskommelse om skatteomläggningen. Här har vi tagit på oss ett gemensamt ansvar. Det gäller förändringarna av skatteskalorna och avdragsgränsen. Det gäller också att omläggningen skall totalfinansieras – det är en skatteomläggning som inte syftar till en sänkning av skattetrycket. Dessutom har vi gemensamt uttalat att omläggningen bygger på förutsättningen att löneavtalen anpassas med hänsyn till skatteomläggningens fördelningspolitiska effekter. Detta är vårt gemensamma ansvar. Vi är också ense om behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser, även om det finns vissa åsiktsskillnader när det gäller utformningen. Vi är vidare ense om att höjda energiskatter i det här läget är en bättre finansieringskälla än höjda arbetsgivaravgifter.

Jag blev litet förvånad när Thorbjörn Fälldin sade att vi inte hade förhandlat om energiskatterna. Vi tog ju faktiskt redan den 9 april kontakt på tjänstemannaplanet. Det sades från mittenpartiernas sida att man var med på en omläggning till energiskatten och om en totalfinansiering den vägen och att man inte behövde några särskilda förhandlingar, och man ansåg dem inte heller önskvärda. Vi hade naturligtvis ställt upp. Men jag tycker att det är litet konstigt att vi i efterhand anklagas för att inte ha satt i gång förhandlingar, som man faktiskt inte ville ha i det läget.

Det borde ha gått att enas om den här finansieringen. Regeringen känner sitt ansvar för statsfinanserna och kan inte avstå från finansiering. Därför får vi nu en sämre lösning än den regeringen ursprungligen föreslog.

Detta är beklagligt men får inte fördölja det faktum att den inriktning av den ekonomiska politiken som riksdagen nu förhoppningsvis lägger fast i sina huvuddrag följer vad regeringen föreslagit. Dessa beslut innebär att vi tar ytterligare viktiga steg i det långa, svåra arbetet med att föra Sverige ur krisen.

Jag har, herr talman, studerat de övriga partiernas motioner och där finns förvisso mycken intressant läsning. En slutsats man kan dra är att det första steget av regeringens krispolitik varit mera framgångsrikt än vad oppositionen väntat sig. I höstas uppstämde fasliga jeremiader om de olyckor som omedelbart skulle drabba den svenska ekonomin och människorna i Sverige. Dessa dystra profetior hade, herr talman, varit befogade om vi låtit ekonomin fortsätta att glida i väg i den utförsbacke där den borgerliga politiken placerat den. Men det var ju för att förhindra detta och i stället börja vända utvecklingen som vi tog ett så bestämt grepp i den ekonomiska politiken.

Onekligen har vi börjat få en del positiva inslag i den ekonomiska bilden. Industrin har fått den stimulans vi avsåg. Produktion och orderingång ökar. Exporten ökar. Bytesbalansen förbättras. Nedgången i investeringarna avtar. Vissa undersökningar ger t. o. m. indikationer på en viss uppgång för åtminstone de större företagens investeringar.

Prisstegringarna tycks nu bli klart lägre än vi tidigare hade förväntat oss. Det innebär också att reallöneminskningen begränsas. Jag undrar om inte både Thorbjörn Fälldin och Ola Ullsten där var litet efter sin tid, när de talade om de oerhörda reallöneminskningar som skulle komma 1983. – Inte om prisstegringen håller sig under någorlunda rimlig nivå.

Även om arbetslösheten ännu ligger på en alltför hög nivå har vi hejdat den tidigare utvecklingen mot mycket kraftiga ökningar. Vi har – för att återknyta till den bild som jag använde några gånger under valrörelsen – sprungit i fatt vagnen och börjat få stopp på den. Nu skall den så småningom baxas upp igen.

De viktiga fackliga organisationer som hittills avslutat sina löneförhandlingar har visat samhällsansvar. Det är viktigt att understryka detta. Så långt ser det nu ut som om vi har goda förutsättningar att även framöver få de positiva effekter av devalveringen och politiken i övrigt som vi hade avsett, även om – det måste betonas – det fordras uthållighet under en längre period för att säkerställa de här vinsterna. Det kan inte hjälpas att man nu erinrar sig oppositionens omdömen om devalveringen från i höstas. Det talades om "sveket mot Sverige". Flera hävdade att vi inte skulle få några resultat alls. Det var fel tidpunkt. Omvärlden skulle slå tillbaka. De fackliga organisationerna skulle kompensera sig. Inflationen skulle fördubblas – siffror i storleksordningen 15–16 % för inflationen 1983 nämndes, jag tror av t. ex. Thorbjörn Fälldin. Nu ligger vi runt 9 %. Och ingen av de andra katastroferna har heller inträffat. Nu förlägger oppositionspartierna katastrofen ytterligare ett halvår framåt i stället.

Men till denna relativt gynnsamma utveckling har de övriga partierna anpassat sig. Centern har t. o. m. gjort sig delaktig och talar om de positiva effekterna av 1981 och 1982 års devalveringar. Det är vi glada och tacksamma för.

Genomgången av motionerna bekräftar också den bild jag gav i den allmänpolitiska debatten.

Mellan regeringen och mittenpartierna finns förvisso klara skillnader i vissa avseenden. Det gäller t. ex. uppfattningen i de frågor där socialdemokratien ställt ut sina fyra vallöften. Det gäller nu beredskapen att finansiera skatteomläggningen och arbetsmarknadspolitiken. Men det finns också många beröringspunkter.

Vi kritiserade före regeringsskiftet mittenpartierna för att de inte var beredda att sätta in tillräckliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det var det vi avsåg med att ni medvetet tillät arbetslösheten att stiga, eftersom ni drog ner på de arbetsmarknadspolitiska insatserna samtidigt som arbetslösheten steg. Vi påpekade för drygt ett år sedan att om man hade satt in samma resurser som året tidigare, hade arbetslösheten kunnat sänkas med 35 000

personer. Det var våren 1982. Nu kan vi konstatera att dessa båda partier är beredda att dra upp nivån i stort sett så som regeringen föreslagit. Jag är alltså glad att ni har tagit den utsträckta handen när det gäller arbetsmarknadspolitiken och går med på den kraftiga satsning på arbetsmarknadspolitik som regeringen föreslår.

Vi har, som jag nämnde, åsiktsskillnader i fördelningspolitiken, men också i viktiga hänseenden en samstämmighet i bedömningen. Vi har kunnat träffa en överenskommelse i ett konkret spörsmål i säkerhetspolitiken och har därtill en övergripande samsyn när det gäller hela det säkerhetspolitiska fältet. Mittenpartierna kritiserar oss mycket för det stora budgetunderskottet, men ser man till de konkreta resultaten av deras egen politik så är skillnaderna marginella, såsom Kjell-Olof Feldt har visat i debatten tidigare i dag.

Sakligt sett finns det alltså utrymme för ett bredare samförstånd. Jag har viss förståelse för svårigheterna för mittenpartierna att komma överens med regeringen och att ni inte vill detta. Det kan finnas partitaktiska skäl, kvardröjande bitterhet efter valrörelsen och i synnerhet valutslaget eller andra skäl. Därtill kommer ju att om någon inom mitten så mycket som andas om samförstånd med socialdemokraterna, så riktigt häver sig moderaterna över personen i fråga intill förföljelse. I vissa fall har det tagit sig nästan otäcka former. Det är möjligt att jag, som det har sagts, var för tidigt ute när jag i januari här i riksdagen tog upp tanken på den utsträckta handen. Men sakproblemen förblir ju desamma: nödvändigheten att lyfta landet ur den ekonomiska krisen, nödvändigheten att hålla tillbaka de aggressiva högerkrafter som släpper kraven på social rättfärdighet. Därför förtröttas vi inte, utan kommer även fortsättningsvis att sträva efter breda lösningar i den svenska riksdagen.

Sammanfattningsvis vill jag hävda att detta i det väsentliga varit ett framgångsrikt och konstruktivt riksmöte, som utträttat ett värdefullt arbete till gagn för de svenska medborgarna.

Herr talman! Det finns emellertid ett borgerligt parti som helt mäter sig ur, nämligen moderata samlingspartiet. Om man studerar dess motioner finner man till att börja med att moderaterna håller på att skriva om historien och att de i betydande utsträckning ägnar sig åt ren mytbildning. Låt mig citera inledningsmeningen i den moderata partimotionen:

”Sveriges ekonomiska problem är ett uttryck för den socialdemokratiska modellens strukturkris.”

Det låter pampigt. Men varför den socialdemokratiska modellen? Vart tog de sex borgerliga åren vägen?

Det här är till en del en fortsättning på de tidigare moderata försöken att dra sig undan ansvaret för vad som hände under dessa sex år. Det var ju i själva verket i hög grad då som de djupa ekonomiska problemen skapades.

Det börjar visserligen bli något tjatigt att upprepa vad som inträffade under de borgerliga regeringsåren, men jag lovar moderata samlingspartiet

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

att varje gång de gör ett försök att slingra sig undan sitt ansvar, så skall jag upprepa fakta.

Det var under de borgerliga åren – med moderaterna som största parti – som den svenska industrin försvagades å det allvarligaste. Produktionen gick ner till den nivå vi hade i början av 1970-talet, investeringarna minskade till den lägsta nivån på ett par decennier och industrisysselsättningen sjönk med mer än 150 000 personer.

Det var under de borgerliga åren – med moderaterna som största parti – som de stora underskotten byggdes fast i vår ekonomi. Det var borgerlig politik som förde budgetunderskottet från mindre än 4 miljarder 1975/76 till den nuvarande nivån på runt 90 miljarder kronor. Det var under dessa år, herr Adelson, som bytesbalansunderskottet stadigt låg på en hög nivå och statens utlandsskuld gick från i stort sett ingenting till uppemot 100 miljarder kronor.

Det var under de borgerliga åren – med moderaterna som största parti – som arbetslösheten drogs upp på en högre nivå än någonsin tidigare under efterkrigstiden.

Under en mycket stor del av denna tid hade moderaterna ett huvudansvar för utformningen av den ekonomiska politiken. Därför är allt detta, hela den ekonomiska nedgången, i hög grad moderata samlingspartiets ansvar, och det skall ni inte få smita undan. Ni hade sex år på er, och ni misslyckades. När ni nu för fram er kritik, är det moderaternas budgetunderskott, moderaternas utlandsskuld och moderaternas inflation ni kritiserar.

Här fick vi höra hur Ulf Adelson beskämdade sig över budgetunderskottet. Men vi hade knappast något budgetunderskott när vi lämnade regeringsmakten 1976, medan vi har ett gigantiskt budgetunderskott nu. Vem har ställt till det? Jo, moderaterna, som hade ett huvudansvar för landets finanser. År 1976 hade vi ingen statlig utlandsskuld alls. Nu har vi en skuld på 100 miljarder. Vem var det som drog på oss denna jättelika utlandsskuld – som åkte runt, skrev under: Konungariket Sverige, alias G. Bohman – som barn och barnbarn skall betala tillbaka?

Egentligen ligger det något mera och kanske allvarligare under talet om att de ekonomiska problemen är resultatet av den socialdemokratiska modellens strukturkris. Det är i själva verket ett uttryck för att moderata samlingspartiet numera hyser ett djupt missnöje med den politik som moderaterna själva bedrev under de borgerliga regeringsåren. På flera ställen i deras motion förekommer en utomordentligt hård kritik av denna politik. Vad ni i realiteten säger sida upp och sida ner i er motion är att moderata samlingspartiet och dess tidigare ledning inte kunde regera landet.

Det står allt klarare att vi har fått eller håller på att få ett förändrat högerparti i svensk politik. Det är det unga gänget från studentförbundet som har tagit över partiet och nu gradvis omorienterar politiken. De förefaller ha spolat Gösta Bohman och det han och hans generation stod för.

Låt mig för att klargöra detta pedagogiskt citera Gösta Bohman – det brukar jag inte göra så ofta – från en debatt här i kammaren för fem år sedan.

I ett meningsutbyte med bl. a. Gunnar Sträng bemötte Bohman den socialdemokratiska kritiken för att trepartiregeringen lät budgetunderskottet växa okontrollerat. Så här sade han bl. a.:

”I den fas av vår ekonomiska återhämtningsprocess som vi nu befinner oss bör inte ekonomin stramas åt och budgetunderskottet minskas. Det blir aktuellt när den ekonomiska återhämtningsprocessen fortskridit och vi börjat närma oss fullt kapacitetsutnyttjande och när den ekonomiska tillväxten minskar behovet av stora näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska satsningar.”

Och vidare sade Bohman: ”Man frågar sig då: Vilket är ert recept för att i dagsläget bringa ned det här underskottet? Skall man anslå mindre pengar till AMS, eller menar ni att man skall syssla mindre med näringspolitiska satsningar? Man skall alltså inte hoppa in i varven, inte i stålindustrin, inte i handelsstålindustrin, inte i textilindustrin och inte i skoindustrin osv. Där kan man naturligtvis spara pengar om man vill. Eller är det den sociala tryggheten ni vill dra ned på? Eller är det högre skatter ni vill ha för att täcka det, enligt er mening, alltför stora underskottet?”

Så sade Gösta Bohman. I dag är det utomordentligt svårt att föreställa sig att den som sade detta var moderata samlingspartiets ordförande för så kort tid som för fem år sedan. Nu har partiet övergivit hela det tänkande som Bohman den gången försvarade. Den sociala tryggheten *skall* försvagas. Näringspolitik är bara bortkastade pengar. Arbetsmarknadspolitik skapar bara sysselsättning men inga riktiga jobb, säger dagens moderatledare.

Förvisso hade vi socialdemokrater åtskilliga duster den gången med Bohman, men man måste nästan sentimentalt och nostalgiskt konstatera att han ändå försvarade synen att staten har ett ansvar för vad som händer i samhället, inte minst i fråga om sysselsättningen. Dagens moderata ledning säger tvärtom. Staten kan inte ta ansvar för sysselsättningen, säger man. Det får arbetsmarknadens parter göra, dvs. att det är fackföreningarnas fel om arbetslösheten stiger. Det är vad som står i den moderata motionen.

Det finns mycket klart belyst i motionen vad man egentligen tänker sig, även om man inte helt vågar föra fram det i konkreta förslag. Man leker nu öppet med tanken att skära bort de 35 miljarder som satsas på arbetsmarknadspolitik och näringspolitik. I stället skulle arbetsgivaravgifterna sänkas med 10 eller 11 %. 100 000 nya jobb skulle bli resultatet, påstås det.

Låt mig slå fast följande. För det första: Med detta resonemang ansluter sig moderaterna nu öppet till de ekonomiska teorier med vilka man försökt styra politiken i t. ex. USA och Storbritannien. Man vill i realiteten göra oss urarva när det gäller grundläggande värden och synsätt i den ekonomiska politiken, värden som i princip alla partier ställt upp bakom tidigare.

Det handlar just om att staten skall ha ett övergripande ansvar för den ekonomiska utvecklingen. Konjunktursvängningar skall utjämnas genom en aktiv stabiliseringspolitik, som innebär att man stimulerar ekonomin på olika vägar i konjunkturedgångar och stramar åt i uppgångar. Nödvändiga omställningar och omstruktureringar i ekonomin skall underlättas genom insatser inom arbetsmarknads- och näringspolitiken. En rad åtgärder sätts in

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

för att göra arbetsmarknaden tillgänglig för grupper som har svårt att konkurrera på marknaden.

Hela detta synsätt vill moderaterna nu överge, av resonemang och motioner att döma, till förmån för de nykonservativa teorierna att staten i stort sett bara skall inrikta sig på att hålla nere inflationen via kontroll av penningmängden.

För det andra: Moderaterna redovisar inte de fulla konsekvenserna av sin tänkta politik. Man säger alltså att slopade arbetsmarknads- och näringspolitiska utgifter skulle lämna utrymme för sådana avgiftssänkningar att 100 000 jobb skapades.

Om det vet vi intet. Men annat vet vi alldeles säkert. I dag finns ca 185 000 personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Slopa arbetsmarknadspolitiken, och de skulle bli arbetslösa över en natt.

Vi har runt 80 000 ungdomar som i dag har beredskapsarbete, som skaffar sig yrkeskunskaper inom arbetsmarknadsutbildningen eller som tar del i verksamheter inom ramen för skolans uppföljningsansvar, ungdomsplatser och annat.

Det finns ett stort antal vuxna som också – inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen – skaffar sig yrkeskunskaper som är bättre anpassade till de krav arbetsmarknaden ställer nu och i framtiden. Många vuxna har också beredskapsarbeten. Inte minst utför ett stort antal byggnadsarbetare produktivt, för samhället nyttigt arbete som beredskapsarbete.

Tiotusentals människor med handikapp eller på annat sätt nedsatt arbetsförmåga befinner sig i dag på arbetsmarknaden, antingen i anställning med lönebidrag eller anställda av Samhällsföretag.

Totalt är alltså 185 000 personer bara inom arbetsmarknadspolitiken. Moderaterna skulle skapa 100 000 nya jobb. Det blir 85 000 över. Och vi vet precis vilka det blir. Det blir i första hand de svaga grupperna på arbetsmarknaden, de handikappade, ungdomar och andra som saknar yrkeserfarenhet.

Och då har vi alltså räknat på arbetsmarknadspolitiken. Men moderaterna skulle använda också industridepartementets pengar. En nedskärning över en dag skulle få mycket långtgående konsekvenser för varven, stålindustrin, gruvnäringen, teko osv. De sysselsättningssvaga regionerna skulle berövas stödet från regionalpolitiken.

Sammantaget skulle en sådan politik som den som skisseras i den moderata partimotionen snabbt leda till en flerdubbling av den öppna arbetslösheten i landet. Det är begripligt att man inte konkret för fram sina förslag. Men det utgör i sak moderaternas enligt min mening utomordentligt dystra framtidsvision för det svenska samhället.

Den andra aspekt på den moderata politiken som måste tas upp till granskning är fördelningspolitiken. Moderata samlingspartiet står för ett budgetalternativ som enligt deras egna påståenden skulle ge budgetförstärkningar med väldigt stora belopp. Våra beräkningar visar på mycket mera blygsamma resultat. Men även om den moderata budgetpolitiken bara skulle ge oförändrat budgetunderskott, skulle det innebära mycket långtgående

förändringar av det svenska samhället.

Det handlar genomgående om kraftiga nedskärningar på det sociala området, som i betydande utsträckning används för att sänka skatterna för de välbeställda.

Det är betecknande för dagens moderata fördelningspolitik och samhälls-syn, att man t. o. m. föreslår nedskärning av det s. k. mentalvårdsbidraget till landstingen för att få utrymme för sänkningar av förmögenhetsskatt och marginalskatt för de högsta inkomsttagarna.

I den allmänpolitiska debatten framhöll jag, som det mest avskräckande exempel på fördelningspolitik jag kunde tänka mig, det som hänt i USA, där patienter på mentalvårdens institutioner bokstavligen kördes ut på gatan, som ett resultat av social nedskärningspolitik, samtidigt som betydande skattelättnader gavs de välbeställda grupperna. Jag måste tillstå att jag inte kunde drömma om att uttryck för samma sätt att tänka skulle komma fram här i Sverige. Men det gjorde det. Och det skedde snabbt.

Det finns ett otal andra exempel från den moderata motionen som kan tas fram. Jag har t. ex. noterat att om man tidigare enbart talat om privatisering av den offentliga verksamheten som ett sätt att nå högre effektivitet, så kopplar man snabbt samman privatisering och avgiftsfinansiering.

Avsikterna är uppenbara. Vi skall överge de nuvarande utgångspunkterna för politiken, att möjligheterna till utbildning, sjukvård och annat som i dag sköts inom den offentliga sektorn, skall vara en rättighet för alla. Vi har här i landet varit eniga om att den goda utbildningen och den goda vården skall vara öppen för alla, och att vi alla skall vara med och betala. Moderaterna vill ge den goda utbildningen och den goda vården till dem som har råd. Andra får hålla till godo med lägre kvalitet.

Allt detta är som jag nämnde, en politik med föredömen från vissa stora industriländer: kraftiga sociala nedskärningar, ökade försvarsutgifter, stora skattesänkningar, särskilt till de privilegierade grupperna.

Det finns då en sak jag tycker moderaterna skulle hålla i minnet. Just den politiken har skapat en rekordhög arbetslöshet och social misär, men den har samtidigt givit ett så stort budgetunderskott att det ger skadeverkningar på hela världsekonomin.

Jag har här särskilt tagit upp den moderata politiken till granskning eftersom den syftar till att mer eller mindre totalt förändra vårt samhälls-system. Det är en rask flykt från idéerna om solidaritet och gemenskap, om hänsyn till och ansvar för varandra.

Herr talman! Det ekonomiska läget är fortfarande mycket allvarligt. Vi skall inte förledas att tro att de tecken på ekonomisk uppgång som nu finns, innebär att vi har löst våra problem. Ett långt, mödosamt arbete återstår för att föra Sverige ur krisen. Varje steg kommer att vara besvärligt. Medborgarnas tålamod kommer att sättas på hårda prov eftersom arbetet kräver uthållighet under en ganska lång följd av år.

I den situationen är det särskilt viktigt att vi grundar våra ansträngningar på just de idéer som moderaterna nu ifrågasätter, på samtal i stället för konfrontation, på den värdegemenskap som utgjort ett sammanhållande kitt

i det svenska samhället under så lång tid.

Därför kommer vi att söka skapa ett brett samförstånd i folk och riksdag för att med gemensamma ansträngningar lyfta landet ur krisen.

Det är självklart att vi socialdemokrater känner glädje och stolthet över att vi nu i ett första skede i allt väsentligt följer en politik efter de riktlinjer som vi förelade väljarna i valrörelsen i fjol. Vi känner också glädje över att kunna redovisa en del goda resultat och att vi kunnat märka en hel del uppskattning och förståelse bland medborgarna för vår strävan.

Men vi grips verkligen inte av övermod. Vi vet vilka svårigheter som står framför oss, om vi verkligen skall gemensamt förmå lyfta Sverige ur den ekonomiska krisen. Och vi är också medvetna om att i en levande demokrati är det viktigt att även förmå lyssna och ta hänsyn till vad de politiska motståndarna har att säga.

Herr talman! Jag hade inte tänkt att i denna debatt ta upp utrikespolitiken, men eftersom både herr Fälldin och herr Ullsten har gjort det får jag tillfoga några ord. Sverige har utsatts för allvarlig kränkning av vår territoriella integritet. Vi har protesterat i skarpa ordalag. Det var mycket värdefullt att vi i den svenska nationen gemensamt kunde sluta upp bakom kraven på respekt för vårt territoriums gränser och på att ubåtskränkningarna måste upphöra.

Ubåtskommissionen föreslog 250 milj. kr. extra till ubåtsjakt. Regeringen har enats med centern och folkpartiet om ett förslag varigenom försvaret tillförs hela denna summa utöver den gällande försvarsramen, samtidigt som utgiften finansieras med hjälp av en tidigareläggning av en höjning av oljeskatten.

Jag vill, herr talman, utnyttja detta tillfälle till att säga att det är av betydande värde för vårt land att det har gått att samla en bred enighet i Sveriges riksdag också i denna fråga.

Grundvalen för den svenska neutralitetspolitiken är att vi utformar den politiken själva. Intet får göras som kan skapa intryck av att det finns några andra intressen än de rent svenska som styr vårt agerande och vår planering. Därför slog regeringen med sådan skärpa fast kravet på respekt för Sveriges territoriella integritet. Av samma skäl har det varit nödvändigt att påtala sådant agerande som i ett känsligt läge kan skapa tvivel om vår neutralitetspolitiska linje.

Thorbjörn Fälldin sade i sitt anförande: "Det var olämpligt och felaktigt av en ledamot av ubåtskommissionen att ett par dagar efter det att Sverige lämnat skarpast möjliga protestnot till den ena supermakten träffa företrädare för den andra supermaktens underrättelsetjänst."

Det är i stort sett vad vi har sagt, och det är också i stort sett vad Ola Ullsten som företrädare för folkpartiet har sagt. Hade vi inte reagerat i detta läge hade vi kunnat anses medskyldiga i denna omdömeslöshet – det var sålunda nödvändigt.

Men jag tycker att när denna ledamot har fått sin välförtjänta tillrättavising av alla andra partier i riksdagen, finns det ingen anledning att orda mer om detta. Jag vill bara till Ulf Adelson säga att det är synd om vederbörande

i sin publicitetsiver skulle dra med sig moderata samlingspartiet så långt att det verkar som om en ständig och ihållande kontakt med det militära underrättelseväsendet i USA skulle vara något slags hjärtefråga för moderaterna.

Jag tror att det skulle rensa luften ganska bra om herr Adelson kunde säga att han har förståelse för de synpunkter som anförts av alla andra partiledare, om han kunde vara karl för sin hatt och säga att det även av moderata riksdagsledamöter krävs omdöme när de är satta att företräda Sverige.

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Anf. 49 ULF ADELSON (m) replik:

Herr talman! Det är absolut omöjligt att på sex minuter bemöta eller ens kommentera allt det statsministern tagit upp.

Jag vill tacka för uppmärksamheten, att talet inte ägnades åt regeringen och dess politik utan åt moderata samlingspartiets partimotion – tyvärr dock kanske med sådana våldsamma överdrifter att det omöjliggör en saklig debatt.

Jag kan säga: Vi är inte ute efter att det inte skall finnas god utbildning för alla. Vi är inte ute efter att det inte skall finnas god sjukvård för alla. Vad vi är ute efter är att det också skall finnas alternativ och frihet. Vi är ute efter att man skall få ha kvar Adolf Fredrik – inte att man stänger den skolan. Vi är ute efter att man skall ha kvar City-akuten – inte att den skall stängas. Vi är ute efter att ge människor valfrihet och frihet under ansvar. Vi är inte som ni ute efter att *ett* enda system skall få finnas.

Tiden tillåter tyvärr inte någon längre debatt, men vi kommer väl att få tillfälle till det framöver.

Jag vill också säga: Gösta Bohman är visserligen inte här i dag, men han är alltfört ledamot i den här kammaren, och rätt vad det är kan han dyka upp och svinga sig upp i talarstolen och ta debatt med Olof Palme. Jag tycker att Olof Palme skall fråga Gösta Bohman om inte han har samma åsikt som vårt parti i dag – för det har han. Vi har fortlöpande och täta kontakter. Och det finns knappast en bättre politisk rådgivare för en ung moderatledare än Gösta Bohman, på samma sätt som Tage Erlander alltfört är en god rådgivare för Olof Palme. Vi båda vet hur det är att som ung efterträda en stor företrädare.

Jag tycker bara det är synd att inte Olof Palme medan Gösta Bohman satt kvar som partiledare kom med alla dessa goda och fina omdömen. Då var det ju litet mera "pest och kolera", men nu har i stället storsinnet blivit sådan att jag på Gösta Bohmans vägnar tackar för de vänliga omdömena.

När det gäller frågan om den ekonomiska politiken skryter vi inte med vad som åstadkoms under den borgerliga regeringstiden. Vi förmådde inte bryta oss ur den socialdemokratiska modellen – det är alldeles riktigt, och det är i hög grad att beklaga. Skälet till att så många blev besvikna under den borgerliga regeringsperioden var att man inte såg tillräckliga resultat – dvs. tillräckliga brott mot den tidigare socialdemokratiska politiken. Det är alldeles riktigt, det är en ovedersäglig sanning. Skälen till detta var väl två:

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Alla tre partierna var försiktiga och ovana vid regeringsmakten. Moderata samlingspartiet var dessutom långt ifrån störst, så när det gäller att skriva historia är det inte helt korrekt, Olof Palme, att ge oss huvudansvaret för statsfinanserna under den sexåriga perioden.

Det var alltså det ena skälet – vi var inte störst, och vi var alla ovana.

Det andra skälet var att oppositionen har ett betydande inflytande. Det fanns, som jag sade inledningsvis, knappast en enda fråga där inte socialdemokraterna kom med ständiga överbud, vilket gjorde det i hög grad svårt att föra en ansvarsfull statsfinansiell politik, särskilt under den sista perioden, när det var en enda rösts övervikt i kammaren och allt kunde hänga på en voteringsituation.

Nu vill socialdemokraterna, säger de, bryta budgetunderskottets ökning. Olof Palme påstår sig ha hunnit i kapp den här vagnen. Ja, det är nog riktigt att Olof Palme har hunnit ifatt den, för den rullar inte fort. Men nu rullar den, sedan Olof Palme har givit vagnen en rejäl knuff utför! Ni har ju ökat alla tänkbara utgifter under den korta tid ni suttit vid makten.

Jag skall ta upp en fråga som jag tycker är av särskild vikt, nämligen arbetsmarknadspolitik. Vi har sagt – och det står vi för – att arbetsmarknadens parter skall ta ansvar för sysselsättningen, därför att vi anser det orimligt att man å ena sidan skall bedriva en solidarisk lönepolitik som slår ut företag i olika delar av landet och i olika branscher för att sedan staten skall, i det här statsfinansierade läget, komma efter med regionalpolitik och sopa undan spåren. Och när inte ens det hjälper, utan kostnadsläget ändå är sådant att svenska jobb i industrin slås ut, då skall politikerna komma efter och devalvera, först med 10 % – vilket inte var handfast – och sedan chockdevalvera med 16 %, vilket var handfast. Det är inte vad vi menar med frihet under ansvar. De fackliga organisationerna skall förhandla med frihet under ansvar och ta ansvar för att om man får för höga lönepåslag slås jobben ut.

Jag hade glädjen att höra Anna-Greta Leijon för några veckor sedan när hon sade att om man höjer arbetsgivaravgifterna innebär det att man slår ut friska jobb. Det påverkar sysselsättningen. Och det är det, säger vi, som är den genomgående tendensen och trenden i vår politik: höjda skatter, höjda arbetsgivaravgifter, höjda kommunalskatter, höjda pålagor och höjda kostnader för byråkratin – allt detta ökar ju kostnaderna för vårt näringsliv och slår ut möjligheterna. Ni socialdemokrater har inte lyckats, eftersom vi under de tre senaste månaderna har haft 20 000 flera arbetslösa än vi hade för ett år sedan, och det var oacceptabelt högt.

Det finns inget omedelbart samband, Olof Palme, mellan antalet miljarder till arbetsmarknadsstyrelsen och antalet sysselsatta. För om så vore fallet, varför slår ni då inte på ytterligare några miljarder? Varför går 20 000 fler människor utan jobb nu? Varför har ni inte satsat ytterligare några miljarder – lånat några miljarder till – för att ge de människorna jobb? Det är av det skälet att även ni inser att någonstans måste det finnas en balans. Men vad som skiljer oss är att medan ni vill höja arbetsgivaravgifter och skatter, satsa miljarder på AMS för att ge jobb, under några månader – sedan är de jobben

slut och miljarderna förbrukade – vill vi försöka hålla arbetsgivaravgifterna och skatterna nere för att ordna riktiga arbeten i svensk industri. Vi har olika synsätt. Jag har respekt för er politik. Vi kräver respekt för vår politik, och det vore av värde för Sverige om vi kunde föra en debatt i sak och inte en debatt där den ena parten hela tiden framställs som att vilja åsamka svenska folket stora olyckor – så är inte meningen.

Herr talman! Jag har i denna replikrunda tyvärr inga förutsättningar att ta upp de utrikespolitiska aspekter som statsministern berörde. Jag ber att i min nästa sexminutersreplik få återkomma i den frågan.

Anf. 50 THORBJÖRN FÄLLDIN (c) replik:

Herr talman! Statsministern startade med att lämna en redogörelse över områden där han ansåg att situationen och utvecklingen – då den socialdemokratiska regeringen tillträdde i höstas – var sådana att det pekade mot total katastrof. Det intressanta är att just dessa områden visar ännu sämre siffror i dag. Arbetslösheten är högre, inflationen är högre och budgetunderskottet är högre. Det finns skäl att påminna sig det, mot bakgrund av denna beskrivning.

Sedan visar statsministern en förnöjsamhet över att det har gått att åstadkomma majoritet här i riksdagen för Tele-X. Det tycker jag också är bra. Han visar vidare förnöjsamhet över att det har gått att åstadkomma majoritet här i riksdagen för JAS. Det är en fantastisk beskrivning! Det var ju socialdemokraterna som tidigare vägrade att delta i just det majoritetsbeslutet. Jag tycker att det är övermaga att då som statsminister stå här och inkassera beröm för att han har åstadkommit en vidgad majoritet – när socialdemokraterna har anslutit sig nu.

Men Olof Palme visar ingen oro över att regeringen inte har majoritet för inriktningen av den ekonomiska politiken, i synnerhet budgetpolitiken. Jag ger statsministern alldeles rätt i att det blev en rejäl omläggning i höstas: Vilken våldsam utgiftsexpansion i jämförelse med den politik som hade gällt dessförinnan! Vi fick en lång rad skattehöjningar, och vi fick ett ökat budgetunderskott. Så visst var det en rejäl omläggning av politiken, Olof Palme. Men statsministern och finansministern tvingas i dag konstatera att det inte finns majoritet här i kammaren för denna omläggning av den ekonomiska politiken!

Statsministern säger att jag gjorde en felaktig beskrivning när det gällde kontakterna den 9 april och att vi inte satte oss till förhandlingsbordet. Situationen var den att ni anmälde att ni beträffande skattefinansieringen hellre såg energiskatter än arbetsgivaravgifter eller proms. Vi meddelade att det var bra. Skälet till att det inte kunde bli förhandling var sammankopplingen med andra skatteomläggningar – skatteomläggningar som skulle träda i kraft den 1 juli och inte den 1 januari, då kravet på utgiftstäckning skulle uppkomma. Vi meddelade att ni i den situationen fick lägga fram era förslag och vi skulle reagera därefter.

Statsministern säger också att situationen på det ekonomiska området nu är bättre än oppositionen trodde i höstas. Ja, på några områden är den bättre.

Men vad har den svenska regeringen gjort åt den internationella ränteutvecklingen? Vad har den svenska regeringen gjort åt den internationella inflationsutvecklingen, som varit sjunkande? Vad har den svenska regeringen gjort åt de sänkta priserna på olja på den internationella marknaden? Allt detta är ju faktorer som naturligtvis har påverkat situationen också i Sverige.

Vi hade en sjunkande inflation i höstas, som började närma sig den internationella utvecklingen. Och den hade säkert sjunkit till den internationella nivån om vår politik fått fortsätta. Men med er politik har inflationen ökat igen, och vi har ett stort avstånd till den internationella inflationsutvecklingen.

Olof Palme försöker nu försvara det hutlösa omdöme som han avgav när det gällde arbetslösheten. Låt mig konstatera att vi under sommaren ökade anslaget till arbetsmarknadspolitiska insatser – utöver de pengar som anvisats på våren. Låt mig påminna statsministern och andra om att vi samtidigt anmälde, att om situationen så krävde inför vinterhalvåret var vi beredda att då, liksom tidigare, sätta in ytterligare åtgärder mot arbetslösheten.

Olof Palme återkommer till den utsträckta handen. Låt mig bara hänvisa till vad jag sade om det i mitt anförande och kort konstatera att så som ni har handlat i skattefrågan, så som ni har behandlat våra budgetförslag – ni har röstat ned dem rakt över och väntar er nu att vi skall biträda era skattehöjningsförslag – och så som ni har handlat när det gäller de kollektiva löntagarfonderna är det inte möjligt att se att det finns någon verklighet bakom detta tal om samarbete.

Ni kritiserade under er tid i opposition budgetunderskotten. Nu har ni regeringsmakten. Utgifterna ökar snabbare än någonsin, och siffrorna för budgetunderskotten rusar i höjden. I den situationen söker Olof Palme fram citat av Gösta Bohman – av alla! – för att såvitt jag begriper försvara sin regerings växande budgetunderskott, och det gör han efter att ha framställt moderaterna som den absoluta motpolen till socialdemokraterna.

Men hur är det med det egentligen? Det har visat sig finnas ett stort samförstånd mellan socialdemokrater och moderater när det gäller att öka flyttningsbidragen. Det har visat sig finnas ett stort samförstånd när det gäller att minska väganslagen. Det har visat sig finnas ett stort samförstånd när det gäller nej till Norrlandsstödet. Det har visat sig finnas ett stort samförstånd när det gäller ökande klyftor inom pensionärskollektivet. Hur är det egentligen – vart har de där samarbetsinvertna egentligen varit riktade?

Anf. 51 OLA ULLSTEN (fp) replik:

Herr talman! Först till skattereformen.

LO gick i går i ett ganska uppmärksammat uttalande ut och sade att den borde skjutas på framtiden, och man uttalade det reservationslöst, utan villkor av någonting som kan komma att hända på avtalsmarknaden. Jag ställde därför frågan till statsministern – han var inte inne just då: Stöder statsministern det kravet? Om inte, tycker jag det är rimligt att han i den här

debatten deklarerar att det är fel av LO att kräva att skattereformen skall skjutas på framtiden.

När det gäller finansieringen, som statsministern också gjorde ett nummer av, är det två saker att säga.

Först och främst är, som jag med mitt förra inlägg visat, det budgetalternativ som vi har presenterat ungefär 10 miljarder större än regeringens. Vi har i själva verket finansierat flera skattereformer, eftersom vi har en starkare budget.

Men låt mig hålla mig till själva skatteomläggningen och det faktum att vi i överenskommelsen sade att den sänkning av den statliga inkomstskatten som skedde i syfte att få ned marginalskatterna skulle kompenseras genom höjningar av andra skatter, för att inte det totala skatteuttaget skulle förändras. För det första har vi accepterat de energiskatter som behövs för att finansiera den skattesänkning som vi är överens om. För det andra är skattereformen ganska kraftigt överfinansierad.

Vi gjorde upp om att vi i skattesystemet skulle ha en inflationsgaranti på 5,5 %. Vi hade en antiinflationspolitik som byggde under det antagandet. Den antiinflationspolitik förvändes i en, åtminstone – om jag nu skall vara generös – tillfällig inflationspolitik; inflationen praktiskt taget fördubblades. Det innebär att skattereformen för 1983, då den s. k. LO-rabatten lagts in och därmed något tidigarelagts – den skulle, som finansministern tidigare sade, ha kommit 1984 – är både finansierad och överfinansierad.

Det finns alltså ingenting mer att förhandla om när det gäller finansieringen av skattereformerna. De problem som gäller finansieringen av skattereformen har ni själva skaffat er genom att göra den 2 miljarder dyrare än vad överenskommelsen gick ut på, och det handlade då som sagt huvudsakligen om att ge LO skattereduktion för fackföreningsavgiften.

Om den ekonomiska politiken sade herr Palme, i något som nästan lät som ett trontal, att det nu hade skett en rejäl omläggning på alla områden. Ja, låt gå för att det var en omläggning, men jag tror inte att statsministern kan peka på ett enda område där omläggningen har blivit till det bättre. Han pekade på underskottet i statens budget – men det har ju blivit större. Det kan alltså inte vara något uttryck för en framgång.

Det kan inte heller ha skett något när det gäller de strukturella budgetunderskottsproblemen på längre sikt. Beträffande den s. k. avindexeringen vet vi för det första mycket litet om hur den kommer att utformas. Om man för det andra mot förmodan skulle lyckas hålla inflationen nere på 4 %, blir det inga besparingar alls. Dessutom undantas det ena området efter det andra från avindexeringen. Det går alltså egentligen inte att hitta något konkret positivt resultat på det området.

Vad gäller industrin finns det förhoppningar om att världskonjunkturen skall rädda en uppgång i denna åt oss. Men det finns utöver devalveringen inga konkreta åtgärder från regeringens sida och t. v. heller inga andra konkreta resultat än den uppgång i exporten som är ganska naturlig omedelbart efter en devalvering.

Man kan också fråga sig: Vad skulle ni ha hittat på för att få fart på

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

industrin, om ni inte hade funnit den här valutakrisen i våra övergivna skrivbordslådor? För det var ju den som var huvudmotivet för devalveringen, eller hur?

När det gäller arbetslösheten har Thorbjörn Fälldin redan visat att den är större nu än tidigare. Jag har inte begärt att man på åtta månader skall kunna sänka arbetslösheten kraftigt. Men när regeringen hävdar att förbättringar i sysselsättningen är tecken på att denna rejäla omläggning har lyckats, måste man ha något att visa som styrker detta påstående. Det enda som finns att visa upp är att ca 10 000 fler personer blivit utan arbete och att man nu sysselsätter ca 30 000 fler i AMS-program av olika slag. Det är i dag, med den socialdemokratiska politiken, nästan 40 000 färre som får plats i den ordinarie produktionen än tidigare. Inte heller det är något särskilt bra resultat.

Nu skall det andra steget till, som alltså skall innebära en bekämpning av inflationen. Men även här är det t. v. bara ord. Jag hoppas att detta steg skall lyckas, men ni måste anvisa några metoder för att bekämpa inflationen. En måste vara att bekämpa budgetunderskottet, en annan att undvika att höja skatterna.

Men eftersom ni nu ändå talar om ett andra steg, där detta skall ske, skulle jag vilja ställa ännu en fråga till statsministern.

I valrörelsen drev ni mittenpartiregeringens representanter, när vi talade om att vi skulle spara, från hörn till hörn med frågor om vad vi skulle spara på. Jag svarade då i fem punkter. Jag sade att det krävs en effektivisering av statsförvaltningen, en begränsning i de generella transfereringarna, en begränsning av bidragen till kommunerna, ett ökat inslag av avgiftsfinansiering och en systematisk genomgång för att begränsa automatiken i utgiftsökningarna.

Då – för mindre än ett år sedan – var detta uttryck för höjden av social nedrustning. Anser statsministern fortfarande att det omdömet står sig, och i så fall, på vilka andra sätt har man tänkt att angripa budgetunderskottet, något som skall vara en huvudkomponent i steg nr 2?

Anf. 52 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Den här debatten är väl i och för sig inte överraskande. Vi har fått höra hela dagen – och det visste vi väl redan – att statens affärer inte går ihop och att staten har ett rekordstort budgetunderskott. Det finns inte pengar för att säkra alla ungdomar en plats i gymnasiet, för att garantera alla barn en dagisplats osv.

De borgerliga partiernas huvudlinje är egentligen att det är samhällets sociala åtaganden som är orsaken till underskotten och krisen. Men vad de i det här sammanhanget inte vill tala om är den medvetna omfördelningspolitik som de bedrev i regeringsställning, där man slopade arbetsgivaravgifter, sänkte skatten för höginkomsttagarna, gav skattelättnader och förmåner för aktiespekulanter, bedrev social nedrustning och lät arbetslösheten och samhällets utgifter för denna rusa i höjden. Att detta skulle ha någon som

helst betydelse för statens finanser i dag och för budgetunderskottet vill man helst inte kännas vid.

De borgerliga partierna har ingen krispolitik, mer än i den meningen att deras politik förvärrar krisen. Deras s. k. krispolitik består ju enbart i stora sociala nedskärningar, försämrade pensioner, karensdagar, stopp för barnomsorgsutbyggnaden, konfiskation av kommunernas skatteinkomster, sämre ersättning till de arbetslösa osv. Det är marknadsekonomins självläkande krafter som fortfarande utgör rättesnöret för moderaternas politik, som uppenbarligen i dag har blivit alla de borgerliga partiernas huvudlinje i politiken.

Under sex år i opposition var socialdemokraterna överens med oss i kampen mot det som vi då gemensamt kallade en löntagarfientlig politik, men i dag börjar också socialdemokraterna tala om nedskärningar och ekonomisk stramhet inom områden som de försvarade mot de borgerliga attackerna under de sex åren i oppositionsställning. Det finns inte pengar för att bekämpa arbetslösheten som regeringen helst skulle vilja. Det finns inte pengar för att förstärka den gemensamma sektorn och den sociala grundtryggheten. Men det fanns nästan 30 miljarder att satsa på ett nytt stridsflygplan, och regeringen anser att man har råd att satsa 3,5 miljarder på att fortsätta att sänka skatten för höginkomsttagarna. Det här går inte ihop.

Vi är mot tanken på att sänka skatterna för de högavlönade, men vi är naturligtvis inte ensamma om det. Vi vet att det finns en stark opinion inom fackföreningsrörelsen, och jag tror inte att det är någon överdrift att säga att det också finns en opinion inom socialdemokratien mot den här skatteomläggningen. Den opinionen fanns redan när beslutet togs förra året, och den har inte minskat efter det att den utlovade kompensationen till de lägst avlönade har uteblivit och efter det att mittenpartierna har hoppat av uppgörelsen.

Nu begär LO att skatteomläggningen radikalt skall ändras, att de stora skattelättnaderna för de högavlönade inte skall genomföras. Jag tycker att det är orimligt om regeringen nonchalerar detta. Men regeringen har i ett uttalande i veckan förklarat att skatteomläggningen ligger fast. Jag måste därför fråga statsministern: Varför skall den som tjänar 150 000 kr., t. ex. vi riksdagsledamöter, få sin skatt sänkt med 7 000 kr. om året, medan en deltidsarbetande eller en lågavlönad sjuksköterska eller städerska får nöja sig med någon hundralapp? Är detta en rättvis fördelningspolitik, är detta en socialdemokratisk fördelningspolitik? Det måste ändå vara viktigare att sänka arbetslösheten än att sänka skatten för dem som redan har det relativt hyggligt ställt.

Hela den här debatten är litet märklig. Den ena efter den andra går upp och talar om Sveriges dåliga ekonomi och poängterar hur viktigt det är att vi hushållar med statens resurser och att kampen mot arbetslösheten måste gå före allt annat. Det finns inte pengar för att hålla i gång Svappavaaragruvan, för att bygga ut barnomsorgen, för att förbättra äldreomsorgen, för att säkra ungdomsarbete och utbildning, men för att köpa nya stridsflygplan och för

Nr 163

Torsdagen den
2 juni 1983

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

att sänka skatten för de högvärlönde finns det. Det är inte underligt om många människor ställer frågan, vad vi politiker egentligen sysslar med, om vi säger att statens finanser är så dåliga men samtidigt tar pengar till att sänka skatten för de högvärlönde. Nu vidhåller regeringen skattekompromissen, säger man, och det innebär att man tar lätt på den kritik som förekommer mot den här uppgörelsen.

Vi har förklarat att vi är beredda att diskutera en helhetslösning, om regeringen avstår från att fullfölja skatteomläggningen som den ser ut i dag. Det är ju regeringens sak att välja, om man skall fortsätta de utsiktslösa förhandlingarna och försöken att nå en ny överenskommelse med ett eller flera borgerliga partier, eller ta fasta på den kritik som riktats från vårt håll, från LO:s håll och från annat håll mot skatteomläggningen.

Jag vill sluta med att säga: Om regeringen i dag inte vill förklara att den skall sänka den här skatteöverenskommelsen, gör ändå som LO och andra har sagt! Skjut upp skattebeslutet till i höst, så att vi får tid att diskutera andra och bättre och rättvisare skattebeslut än det ni har kommit överens med centern och folkpartiet om!

Anf. 53 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Herr Adelson begärde att få middagsrasten på sig för att fundera över om han skulle våga säga att moderater bör visa omdöme i utrikespolitiken. Jag har en viss förståelse för det när jag ser halva partiledningen svärma längs väggen här inför denna kalamitet. Så tänk!

Sedan sade Ulf Adelson att han på intet sätt ville skryta med den borgerliga politiken under de sex åren. Det var denna riksdagssessions understatement!

Han skyllde, som vanligt, ifrån sig. Han skyllde på socialdemokraterna, trots att vi var i minoritet. I detta föga gentlemannamässiga grepp skyllde han på mittenpartierna. Men moderaterna var till slut det största partiet. Ni hade ansvaret.

När han säger att han inte vill skryta är det ganska bra att slå fast att Ulf Adelson säger att moderaterna inte dög att regera landet under dessa sex år. Punkt. Det var bra att få inskrivet i protokollet att han erkänner det. Ni behöver nog öva er under många år – i opposition.

Sedan undrar jag om Ulf Adelson läser moderaternas egna motioner. Han säger att det är klart att arbetsmarknadens parter har ett ansvar för sysselsättningen. Det säger vi alltid, självfallet. Men i motionen går man ett steg längre och säger att arbetsmarknadens parter måste själva bringas att ta sitt ansvar för löne- och sysselsättningsutvecklingen, staten kan inte längre vara hjälpgumma – och sedan dömer man i stort sett ut arbetsmarknadspolitikerna.

Men i Ulf Adelsons mun är det bara det gamla vanliga att naturligtvis är ansvariga löneavtal viktiga för sysselsättningen.

Om privatiseringen sade Ulf Adelson: Det är Adolf Fredrik vi vill ha kvar.

Nu är det en kommunal fråga, så jag får inte lägga mig i den. Men jag skall

göra ett kristligt byte med Ulf Adelson. Om han är villig att avsvära sig allt det reaktionära hopkok som vi kan läsa i moderaternas motion. deras angrepp på mentalvården, på arbetsmarknadspolitiken, på de svaga i samhället – om han är villig att skrota hela denna reaktionära privatiserings- och nedskärningsfilosofi, då är jag beredd att sätta in all kraft på att verka för att Adolf Fredrik får stanna i innerstaden. Då kan vi gemensamt gå dit och sjunga svanesången över moderaternas reaktionära politik tillsammans med alla tänkbara sångklasser.

För det är ändå synnerligen begränsat att svara med Adolf Fredrik när det gäller ett mycket hårt nedskärningsprogram över det sociala fältet. Det tyder i bästa fall på att Ulf Adelson inte läst sina egna motioner.

Till Thorbjörn Fälldin vill jag säga följande. När vi vandrade över Riksbron till konseljalen den dag vi övertog regeringsmakten, fick vi siffrorna på sysselsättningen och arbetslösheten. Då var 176 000 arbetslösa – den högsta siffra som någonsin uppmätts i vårt land sedan 1930-talet.

Arbetslösheten är nu 122 000, alltså ungefär 50 000 lägre. Fortfarande är den för hög.

Thorbjörn Fälldin brukar göra internationella jämförelser. Då vill jag gärna säga att denna minskning har skett samtidigt som arbetslösheten har stigit mycket kraftigt i andra länder. I Västtyskland har arbetslösheten stigit från 1 820 000 till 2,3 miljoner, alltså med 500 000, under samma tid. I Norge har den ökat från 41 000 till 61 000, i Danmark från 268 000 till 326 000 – medan den i Sverige alltså har gått ner från 176 000 till 122 000. Detta beror naturligtvis på den arbetsmarknadspolitik som vi har satt in. Visst.

Jag vill inte säga att jag är nöjd med denna siffra, den är fortfarande för hög. Vi har hela tiden sagt att i början är det genom arbetsmarknadspolitik som vi kan bekämpa arbetslösheten. Men det bör väl ändå anses vara en framgång att vi har lyckats så långt? Thorbjörn Fälldin måste väl känna glädje över att han och hans parti verkligen har ställt upp för dessa rejäla satsningar? Men det kostar naturligtvis pengar.

Ola Ullsten frågade: Hittade ni valutakrisen i byråladorna? Nej då, den fanns i bankvärlden. Men vi hittade mycket annat.

När ni klagar över utgiftsutvecklingen skall ni komma ihåg att ni anklagar oss för den förra regeringens felräkningar. Vi har fått räkna upp statsskuld-räntorna med 9 miljarder kronor. Vi har fått räkna upp utgifterna för exportkrediter och bostadslån med 2 miljarder. Vi hittade räkningar för redan ådragna förluster i Statsföretag och Svenska Varv och andra sådana företag på ca 10 miljarder kronor. Det är sådant som har uppkommit under er tid. Vi har lagt på flera miljarder för investeringar och arbetsmarknadspolitik. Det har ni röstat för.

Det som skiljer oss är de fyra vallöftena, som vi har genomfört och finansierat fullt ut.

Ni kan ju inte visa indignation över en ökning av statsutgifterna som ni själva till så gott som 100 % vill jag påstå, är ansvariga för. Vi kan inte hjälpa om ni räknade fel på räntorna eller om ni ådragit statens företag stora förluster under er tid.

Om skatteomläggningen vill jag säga att vi naturligtvis står för den. Vi står för ett avtal, Ola Ullsten. Jag vill ändå påpeka att i detta avtal ligger att det skall finansieras och att det gäller en skatteomläggning. Vidare har vi så sagt en moralisk förpliktelse allihop. När vi gjorde denna skatteöverenskommelse förutsatte vi att man i löneavtalen skulle gynna de lägre betalda. Vi skulle utöva ett gemensamt tryck på arbetsmarknadens parter.

Om jag får ställa en motfråga, hoppas jag att folkpartiet står fast vid båda dessa punkter – finansieringen och hänsynen till utvecklingen på löne marknaden.

Bland det som Thorbjörn Fälldin sade i sitt första anförande fanns påståendet att vi hade lovat reallönehöjningar, bara socialdemokraterna kom till makten. Jag undrar var han har fått det ifrån. När man gör ett sådant påstående måste man ju kunna belägga det. Jag har plockat fram de sista orden som jag fällde i den avslutande partiledardebatten före valet i radio och TV. Jag sade så här:

”Vi socialdemokrater ställer inte ut några stora löften. Sveriges ekonomi är svårt nedkörd. Vårt land är djupt skuldsatt, och det var moderaterna som satte oss i skuld. Vi kan därför inte lova höjd konsumtion, nya reformer, bättre levnadsstandard. Vi kommer att sätta in all vår kraft på att värna sysselsättningen och öka framtidsbyggandet i Sverige. På det sättet skall vi med gemensamma krafter kunna lyfta Sverige ur den ekonomiska krisen. Och vi anser att vi skall bära krisens bördor solidariskt. Trygghet och rättvisa måste åter få bli ledstjärnor för politiken. Och vi vill bort från den förstelnade blockpolitiken. Vi kommer efter en valseger att ha en utsträckt hand till svenska folket, till våra politiska motståndare, till näringslivet och arbetsmarknadens parter i den stora och gemensamma uppgiften att åter göra Sverige starkt och än en gång kunna se med tillförsikt på framtiden. Och vi skall se till att Sverige på nytt får en regering.”

Det var vad vi sade. Det var alltså inga stora löften, bara dessa fyra. Vi lovade uppoffringar och hårda år. Vi står starka i dag, därför att vi för den politik som vi förelade väljarna i valet.

Jag är medveten om att den utsträckta handen kanske inte fått det gensvar ännu, åtminstone inte här i riksdagen, som vi hade hoppats. Men jag vill ändå inför middagsrasten försäkra mina ärade politiska motståndare att vi på den punkten tålmodigt kommer att fortsätta att söka breda lösningar i Sveriges riksdag.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

6 § Kammaren åtskildes kl. 18.01.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD